Українська академія банківської справи

На правах рукопису

ЯЦЕНЮК АРСЕНІЙ ПЕТРОВИЧ

УДК 336.71.073.3(043)
9 98

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ І РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.04.01 – фінанси, грошовий обіг і кредит

Дисертація на здобуття вченого ступеня
кандидата економічних наук

Науковий керівник:
доктор економічних наук,
професор,
Міщенко В.І.

Суми - 2004

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

ЗМІСТ

СТУП

ОЗДІЛ 1. СИСТЕМА БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ І НАГЛЯДУ: ЕОБХІДНІСТЬ СТАНОВЛЕННЯ ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВЕ БЕЗПЕЧЕННЯ 4

1. Міжнародний досвід та стандарти банківського регулювання та нагляду ших країн 4

2. Визначення необхідності стратегічного управління систематичною анківською кризою при розробці системи банківського регулювання та агляду 33

1.3. Методологічні засади організації банківського нагляду в системі Національного банку України 40

исновки до розділу 1 53

ОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НАГЛЯДОВИХ ФУНКЦІЙ АЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ ИСТЕМИ 55

1. Організація реєстрації банків і ліцензування банківської діяльності 55

2. Організація попереднього контролю. Аналіз фінансово – економічної яльності банківської системи України 63

3. Інспектування банків, контроль за виконанням валютного законодавства застосування до банків заходів впливу за порушення вимог чинного нківського законодавства 86

исновки до розділу 2 99

ОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО АГЛЯДУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ 103

3.1. Обґрунтування моделі раннього реагування з боку Національного банку України за проблемними банками 103

2. Дослідження процесу формування системи страхування депозитів в країні 113

3. Організація банківського нагляду на соснові оцінки чутливості банку до

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"

ризику 129
Висновки до розділу 3 156
ВИСНОВКИ 159
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 166
ДОДАТКИ 182

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Банки – одна з центральних ланок системи ринкових структур. Тривалий час вони були державними органами і виступали однією з несучих конструкцій адміністративно-командної системи управління. Саме тому процеси перетворень в Україні почалися з реформування банківської системи і на сьогодні сформувалася дворівнева банківська система. Перший рівень – Національний банк України, другий – комерційні банки. Діяльність банків першого та другого рівнів тісно взаємопов'язана, вони утворюють взаємоузгоджену й керовану єдиним органом структуру. В умовах ринкової економіки банки мають надзвичайно великі можливості впливати на економічні процеси як позитивно, так і негативно, що зумовлює необхідність регламентації їхньої діяльності.

Забезпечення стабільної банківської системи здійснюється шляхом регулювання банківської діяльності та нагляду за нею. Для цього державі необхідні розробка і впровадження законів, що регламентують діяльність банків (центрального, комерційних та державних), а також положень, які регламентують межі поведінки банків і сприяють надійному та ефективному функціонуванню банківської системи. Актуальність та значення теми полягають у тому, що насамперед від методології організації банківського нагляду з боку Національного банку України залежить дотримання банками пруденційних нормативів, оцінка роботи банків через аналіз інформації, що надається, та перевірки, що проводяться, особливо, ті, які націлені на конкретні проблемні питання, і ті, що були пов'язані зі злочинністю в окремих банках. Від ефективної системи банківського нагляду в Україні залежить забезпечення стабільності банківської системи, яка потребує з боку держави регулювання і нагляду, оскільки саме банки, на відміну від інших економічних суб'єктів ринку, містять у собі підвищену загрозу дестабілізації власної діяльності і провокування загальноекономічної кризи.

Саме на законодавчому рівні Національний банк України в змозі шляхом обов'язкового резервування певної частини ресурсів банків проводити роботу по забезпеченню стабільності грошового обігу і національної валюти, шляхом

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

встановлення граничних нормативів платоспроможності та ліквідності знижувати загрозу дестабілізації діяльності банків і загрозу вилучення вкладниками коштів з банків.

Проблема організації ефективного банківського нагляду та регулювання є предметом дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних авторів: Дж. Селбі, П. Роуза, Б. Едвардса, К. Редхерда, Е. Хелферта, І.Д. Мамонової, Л.О. Примостки, Р.Г. Ольхової, З.Г. Ширінської, Л.К. Воронової, В.В. Коваленко, Г. Карчевої, О. Кірєєва, В. Кротюка, В.І. Міщенка, А.О. Мороза, С.В. Науменкової, І.В. Сало та інших.

Вивчення проблеми формування ефективної банківської системи дозволили зробити висновки про необхідність системного підходу до побудови рівноважної стратегії щодо організації банківського нагляду та регулювання в Україні з урахуванням особливостей національної економіки. Все вищевикладене й обумовило вибір теми, мети, об'єкта та послідовність наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження були використані при виконанні науково-дослідних тем "Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні" (номер державної реєстрації 0102U006965) і "Стан і перспективи розвитку банківської системи України" (номер державної реєстрації 0190044204). До звітів за цими темами включено пропозиції автора щодо стратегії розвитку системи банківського нагляду на основі удосконалення процесу проведення попереднього поточного та наступного контролю; механізму проведення фінансового моніторингу банків та методики оцінки чутливості банку до ринкових ризиків.

Результати дослідження були використані при розробці ряду законодавчих і нормативних актів держави, зокрема: Закону України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-III, Закону України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" від 28.11.2002 р. № 249-IV, Положення про здійснення банками фінансового

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

моніторингу, затвердженого постановою Правління НБУ від 14.05.2003 р. № 189, Комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003-2005 роки.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертації є обґрунтування та розробка теоретичних і методологічних підходів до формування стійкого механізму банківського нагляду та регулювання на базі дослідження головних чинників, що впливають на фінансову стабільність банківської системи України.

Відповідно до поставленої мети визначено наступні задачі дослідження:

- визначити сутність та обґрунтувати економічний зміст поняття стратегічного управління системною банківською кризою;
- дослідити сучасні методологічні підходи до організації банківського нагляду з боку Національного банку України та провести порівняльну характеристику зі схемами організації системи банківського нагляду та регулювання у зарубіжних країнах;
- провести комплексний аналіз діяльності банків України за допомогою економіко-математичних методів та форм контролю, що використовує у власній діяльності Національний банк України;
- обґрунтувати методологічні підходи до процедури раннього реагування на проблеми банків та розробити схему проведення фінансового моніторингу як на рівні банківської системи в цілому, так і окремо взятого банку;
- визначити необхідність впровадження комплексного підходу при перевірці діяльності банківських установ;
- дослідити методи управління діяльністю банків та організації банківського нагляду на підставі проведення вступного, попереднього та виїзного контролю;
- розробити процедури вирішення банківських банкрутств за допомогою системи депозитного страхування, основних напрямків грошово-кредитної політики, конкурентоспроможності банківської системи;
- дослідити показники та параметри управління фінансовою стійкістю банківської установи на підставі оцінки ризиків з боку органів банківського нагляду;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- визначити завдання Національного банку України відносно заходів щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Об'єктом дослідження є процес формування ефективного банківського нагляду і регулювання в Україні.

Предметом дослідження є організація процесу забезпечення фінансової стабільності банківської системи на підставі ефективного банківського нагляду і регулювання.

Методи дослідження. При виконанні дослідження залежно від конкретних цілей і завдань використано методи економічного аналізу та вивчення економічних процесів: нормативно-розрахунковий, балансовий, групувань, вертикальний та горизонтальний аналіз, а також методи економіко-математичного моделювання, математичної статистики і теорії ймовірності, лінійної оптимізації та параметричного аналізу, інші економічні методи. Дослідження процесу організації банківського нагляду і регулювання в Україні проведені на основі використання порівняльного, нормативно-розрахункового та балансового методів. Аналіз діяльності банків України та дослідження впливу чинників на їх стабільну діяльність проведено з використанням методу групувань та економіко-математичного моделювання. Розробку системи показників для проведення фінансового моніторингу банку та оцінки чутливості до ринкових ризиків проведено на основі математичної статистики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у наступному:

- суттєво уточнено критерії функціонування банківських систем для забезпечення фінансової стабільності розвитку банківського сектора; обґрунтовано методологічні засади організації банківського нагляду в системі Національного банку України; поглиблено економічну суть та визначено підходи до вибору стратегії управління системною банківською кризою;
- запропоновано нові підходи до процедури реєстрації та ліцензування банківських установ;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- визначено необхідність впровадження комплексного підходу при інспектуванні діяльності банківських установ на підставі удосконалення системи обов'язкових нормативів; розвитку практики оцінки ризиків на консолідованій основі; розширення складу інструментів і ризиків, за якими банки повинні формувати резерви за можливими втратами; підвищення оперативності і якості аналізу фінансового стану банківських установ;
- обґрунтовано новий методичний підхід до застосування моделі раннього реагування з боку Національного банку України на проблеми банківських установ та удосконалено схему проведення фінансового моніторингу банку на підставі системи оціночних коефіцієнтів;
- вперше запропоновано процедури вирішення банківських банкрутств за допомогою системи депозитного страхування, основних напрямків грошово-кредитної політики, конкурентоспроможності банківської системи;
- вперше запропоновано модель організації банківського нагляду на основі оцінки чутливості діяльності банківської установи до ризиків.

Практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження визначається обґрунтованими рекомендаціями та пропозиціями щодо вдосконалення існуючих методів та запровадження нових підходів до підвищення ефективності банківського нагляду та регулювання в Україні.

На основі комплексного аналізу сучасного вітчизняного ринку банківських послуг визначено тенденції розвитку та розроблено шляхи підвищення ефективності роботи банківської системи.

Розроблено конкретні пропозиції щодо визначення чинників виникнення системної банківської кризи та розроблено схему стратегічного управління нею. Обґрунтована в дисертаційній роботі система фінансових показників проведення фінансового моніторингу органами безвиїзного банківського нагляду дозволить запобігти виникненню кризових ситуацій у банку.

Окремі положення та рекомендації щодо удосконалення процедури реєстрації, ліцензування та інспектування банківських установ впроваджено в роботу Генерального департаменту банківського нагляду, а також використано під час

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

розробки пропозицій при підготовці інструктивних матеріалів і положень Національного банку України (довідка від 02.12.2003 р. № 0307-12).

Ряд практичних результатів дослідження використано при розробці законів України "Про банки і банківську діяльність", "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" і при підготовці нормативних актів Національного банку України, зокрема, Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, Положення про застосування НБУ заходів впливу за порушення банківського законодавства, Комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003-2005 роки.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, що виносяться на захист, одержані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях.

Особистий внесок здобувача полягає у поглибленні економічного змісту досліджуваних категорій і понять; удосконаленні діючої системи організації банківського нагляду і регулювання; обґрунтуванні моделі раннього реагування з боку НБУ на проблеми банківських установ; розробці моделі організації банківського нагляду на основі оцінки чутливості діяльності банківської установи до ризиків; обґрунтуванні процедур вирішення банківських банкрутств за допомогою системи депозитного страхування.

У роботі [3] автору належить дослідження рейтингових методик, що застосовуються для оцінки корпоративних облігацій.

У навчальному посібнику [4] автором розглянуто заходи впливу з боку НБУ за порушення банківського законодавства.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях і семінарах. Серед них: IV Всеукраїнська науково-практична конференція "Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів в Україні" (м. Дніпропетровськ, 2003); Третя науково-теоретична конференція "Сучасна картина світу: інтеграція наукового та позанаукового знання" (м. Суми, 2003); VI Всеукраїнська науково-практична конференція "Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України" (м. Суми, 2003).

"Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Крім того, результати дослідження доповідалися на науково-практичних конференціях професорсько-викладацького складу Української академії банківської справи та на регіональних семінарах з питань банківського нагляду і регулювання діяльності банківських установ.

Наукові публікації. Результати дослідження знайшли відображення у 7 наукових працях, із яких 6 опубліковані у фахових виданнях, загальним обсягом 23,49 друк. арк., у тому числі особисто автору належить 6,7 друк. арк.

Структура і зміст дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 221 сторінка, у т.ч. на 29 сторінках розміщені 11 таблиць, 20 ілюстрацій, 7 додатків та список використаних джерел зі 187 найменувань.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

РОЗДІЛ 1
СИСТЕМА БАНКІВСЬКОГО РЕГУЛЮВАННЯ І НАГЛЯДУ: НЕОБХІДНІСТЬ СТАНОВЛЕННЯ ТА НОРМАТИВНО – ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1.1. Міжнародний досвід та стандарти банківського регулювання та нагляду інших країн

В усіх країнах з ринковою економікою в тому чи іншому вигляді функціонує система банківського регулювання та нагляду понад 100 років. Так, у США ця система почала створюватися ще у 60-х роках минулого століття. У більшості країн функція регулювання банківської діяльності покладена на центральні банки. Що стосується наглядових функцій, то їх крім центрального банку можуть виконувати спеціальні установи, створені під егідою міністерства фінансів, або незалежні установи, підзвітні парламенту. Так, у Німеччині та Японії створені наглядові структури під егідою міністерства фінансів, які тісно співпрацюють з центральним банком, у Франції це структури під егідою Банку Франції і Міністерства фінансів, у США структура банківського нагляду розгалужена (Федеральна резервна система, Служба контролера грошового обігу при Міністерстві фінансів, Федеральна корпорація страхування депозитів і банківські департаменти в урядах штатів) підзвітна Конгресу і незалежна від центрального банку. У Великобританії функції банківського регулювання та нагляду виконує Банк Англії. Крім того, у Великобританії створюється спеціальна організація з повноваженнями здійснювати нагляд за діяльністю всіх посередників фінансового ринку, тобто банків, страхових та інвестиційних компаній (див. додаток А).

Після другої світової війни ряд держав центральної Європи прийняли рішення про необхідність контролю та координації діяльності комерційних банків на загальних принципах. Протягом останніх десятиріч система банківського нагляду поступово набувала міжнародного характеру, що об'єктивно пов'язано з інтернаціоналізацією банківської справи.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

На при кінці 1974 року керуючими центральним банками Бельгії, Великобританії, Італії, Канади, Люксембургу, Нідерландів, Німеччини, США, Швейцарії, Швеції, Франції та Японії було створено Комітет із питань банківського нагляду. Неофіційно його ще називають Комітетом Кука - за ім'ям директора Банку Англії Пітера Кука - засновника ідеї організації міжнародного банківського нагляду [32].

У комітеті країни представлені центральними банками або іншими органами, які відповідно до національного законодавства несуть офіційну відповідальність за нагляд. Комітет із питань банківського нагляду підзвітний Комітету керуючих центральними банками, який щомісяця проводить засідання у банку міжнародних розрахунків у м. Базелі. Тут же на постійній основі діє секретаріат Комітету. У своїй діяльності він керується двома кардинальними принципами:

- жодна банківська система не повинна залишатися поза системою банківського нагляду;
- нагляд повинен бути надійним.

На початку своєї діяльності Комітет концентрував зусилля на розробці методів удосконалення системи "раннього реагування" на проблеми, які виникають у роботі банків. Згодом центр уваги перемістився на міжнародне співробітництво - передусім на усунення недоліків у національних системах нагляду, формування розуміння наглядовими органами в усіх країнах світу важливості банківського нагляду і якості. Поставлені завдання вирішувалися шляхом одночасного застосування трьох основних методів:

1. Обмін інформацією щодо національних заходів нагляду.
2. Вдосконалення техніки ефективного нагляду за міжнародними банківськими операціями.
3. Розробка мінімальних стандартів достатності власного капіталу банку [135].

На сучасному етапі свого розвитку Комітет забезпечує систематичне співробітництво країн світу з питань нагляду і регулювання діяльності банків і розробляє основні принципи банківського нагляду.

В цілому Базельський комітет розробляє лише загальні підходи і загальні

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

стандарти, не втручаючись у процес гармонізації і взаємного наближення техніки нагляду у різних країнах.

Слід зазначити, що найважливішим результатом роботи Базельського комітету можна вважати розроблені ним принципи ефективного банківського нагляду. На думку Базельського комітету, досягнення відповідності основним принципам кожною країною буде важливим кроком на шляху поліпшення як національної, так і міжнародної фінансової стабільності. Ефективний банківський нагляд разом з ефективною макроекономічною політикою має стати основним інструментом забезпечення фінансової стабільності в кожній країні.

При відпрацюванні основних принципів ефективного банківського нагляду базовими були наступні положення:

- основною метою нагляду є зменшення ризику втрат для вкладників та інших кредиторів, а також підтримка довіри до фінансово-банківської системи;
- органам нагляду необхідно сприяти організації ринкової дисципліни за рахунок встановлення ефективного корпоративного керівництва (через створення необхідної структури та переліку обов'язків для правління банку та його керівництва), а також сприяти збільшенню прозорості ринку для полегшення контролю;
- для ефективного виконання своїх обов'язків співробітники наглядових органів повинні мати операційну незалежність, засоби і повноваження для отримання інформації як на місці, так і дистанційно, а також повноваження для застосування прийнятих ними рішень;
- органи нагляду повинні повністю розуміти природу банківських операцій та контролювати, наскільки це можливо, ризики з якими стикаються банки;
- ефективний банківський нагляд вимагає оцінки рівня ризику окремих банків і, відповідним чином, розподілу ресурсів;
- органи нагляду повинні бути впевнені у тому, що ресурси банків (включаючи статутний капітал, кваліфіковане керівництво, ефективну систему внутрішнього контролю та бухгалтерської звітності) достатні для того, щоб брати на себе той чи інший ризик;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- необхідне тісне співробітництво з органами нагляду інших країн, особливо при міжнародних банківських операціях.

Банківський нагляд повинен створювати ефективну та конкурентноздатну банківську систему, яка б реагувала на потреби населення в наданні якісних фінансових послуг за розумну вартість. Необхідно розуміти, що завжди існує рівновага між рівнем захисту, який пропонує нагляд, та вартістю фінансової діяльності посередників. Чим нижче ступінь сприйняття ризику банками і фінансовою системою, тим більше дієвим повинен бути нагляд.

Нагляд не може виступати гарантом проти банкрутства. В ринковій економіці банкрутство є протилежною стороною того, що суб'єкт бере на себе ризик. Те, яким чином здійснюється процедура банкрутства, збитки, які при цьому будуть понесені, є політичним питанням, яке породжує дискусії, наскільки повинна підтримуватися банківська система за рахунок громадян. Тому такі питання не можуть знаходитися тільки у полі зору органів нагляду.

Банківський нагляд повинен динамічно реагувати на всі зміни на ринку, виявляти готовність періодично переглядати політику та практику нагляду з урахуванням нових змін та тенденцій на ринку. Для цього необхідна достатньо гнучка законодавча система.

З урахуванням викладеного Базельський комітет сформулював 25 принципів ефективного нагляду за банківською діяльністю. До них належать:

Принцип 1. Ефективна система банківського нагляду повинна передбачати чітке визначення відповідальності і цілей кожної установи, що бере участь у нагляді за банківськими організаціями. Кожна з таких установ повинна володіти оперативною незалежністю і необхідними ресурсами. Необхідні також прийнятні правові рамки по здійсненню банківського нагляду, включаючи положення, що відносяться до видачі дозволів на створення банківських організацій і до поточного нагляду за їх діяльністю; повноваження розглядати питання про відповідність цієї діяльності існуючому законодавству однаково як вимогам безпеки і надійності; і про правовий захист працівників наглядових органів. Повинні існувати положення з обміну інформацією між наглядовими органами і по захисту конфіденційного

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

характеру такої інформації.

Принцип 2. Необхідно чітко визначити, які види діяльності дозволено здійснювати установам, що отримали ліцензію і стали об'єктом нагляду.

Принцип 3. Орган який видає ліцензії повинен мати право встановлювати необхідні критерії і відхиляти заявки установ, які не відповідають встановленим нормам. Процес ліцензування повинен, як мінімум, передбачати оцінку структури володіння банківською організацією, її директорів і керівну управлінську ланку, операційний план і механізм внутрішнього контролю, її фінансового становища, що планується, включаючи базу її капіталу; в тих випадках, коли власником або батьківською організацією банку є іноземний банк, необхідна попередня згода наглядового органу його країни походження.

Принцип 4. Орган банківського нагляду повинен мати право розглядати і відхиляти будь-яку пропозицію відносно передачі іншим сторонам значної частки власності або контролюючих інтересів в існуючих банках.

Принцип 5. Орган банківського нагляду повинен мати право встановлювати критерії, регулюючі великі придбання або інвестиції банку; критерії, направлені на те, щоб корпоративні філіали або структура не піддавали банк невиправданому ризику або не створювали перешкод здійсненню ефективного нагляду.

Принцип 6. Орган банківського нагляду повинен встановлювати обачні і належні мінімальні вимоги достатності, що пред'являються до власного капіталу всіх банків. Подібні вимоги повинні відображати ті ризики, на які йдуть банки, і визначати компоненти капіталу, враховуючи при цьому здатність банків покрити збитки. Щонайменше у випадку з банками, що активно займаються міжнародними операціями, ці вимоги не можуть бути нижче за тих, які встановлені Базельською угодою по капіталу і поправками до неї.

Принцип 7. Важливим елементом будь-якої наглядової системи є оцінка політики, практики і процедур банку, пов'язаної з наданням кредитів і розміщенням інвестицій, і повсякденного управління портфелями позики й інвестицій.

Принцип 8. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що банки мають і застосовують на практиці політику, практичні методи і процедури за

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

оцінкою якості активів, достатності резервів для покриття ідентифікованих сумнівних боргів і загальних резервів для відшкодування втрат по позиках. /

Принцип 9. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що банки мають у своєму розпорядженні управлінські системи інформації, що дозволяють менеджменту банку ідентифікувати концентрації в рамках портфеля; наглядові органи повинні встановлювати пруденційні межі, що обмежують ризик потенційних збитків від окремих позичальників або груп позичальників.

Принцип 10. З тим, щоб попередити зловживання, пов'язані з кредитуванням родинних установ, орган банківського нагляду повинен мати в своєму розпорядженні вимоги, які передбачають, що банки повинні здійснювати кредитування родинних компаній і фізичних осіб при ефективному моніторингу за наданням таких кредитів і при наявності відповідних заходів контролю за ризиками або зниження загрози їх виникнення.

Принцип 11. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що банки мають у своєму розпорядженні необхідну політику і процедури, які дозволяють ідентифікувати, відстежувати і контролювати, в ході здійснення міжнародних позикових та інвестиційних операцій, ризик неплатоспроможності суверенної держави і трансфертний ризик і передбачають належні резерви на покриття таких ризиків.

Принцип 12. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що банки мають у своєму розпорядженні системи, що дозволяють точно оцінювати, відстежувати і ефективно контролювати ринкові ризики; наглядові органи повинні володіти повноваженнями встановлювати, при необхідності, конкретні ліміти і/або вимоги до капіталу на покриття потенційного ринкового ризику.

Принцип 13. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що банки розробили всеосяжний процес управління ризиком (включаючи відповідний нагляд з боку правління і керівництва банку), що дозволяє ідентифікувати, оцінювати, відстежувати і контролювати всі інші види матеріальних ризиків і, у разі необхідності, мають у своєму розпорядженні капітал для покриття таких ризиків.

Принцип 14. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

банки мають у своєму розпорядженні систему внутрішнього контролю, відповідну характеру і масштабам їх діяльності. Такий контроль повинен передбачати чітку процедуру делегування повноважень і відповідальності; розподіл функцій, що передбачають прийняття зобов'язань від імені банку, виплату його фондів і представлення звітності по його активах і зобов'язаннях; узгодження цих процесів; гарантію збереження його активів; відповідний внутрішній або зовнішній аудит і правила, що забезпечує перевірку на відповідність таким видам контролю, однаково як застосовним законодавчим положенням і правилам.

Принцип 15. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що банки мають у своєму розпорядженні адекватну політики, практики і процедури, включаючи чіткі правила "знай свого клієнта", які забезпечують дотримання фінансовим сектором високих етичних і професійних стандартів, перешкоджають навмисному або мимовільному використанню банка злочинними елементами.

Принцип 16. Ефективна система банківського нагляду повинна складатися з певних форм нагляду як на місці, так і заочного нагляду.

Принцип 17. Органи банківського нагляду повинні підтримувати регулярні контакти із керівництвом банку і добре розбиратися в операціях банківської установи.

Принцип 18. Органи банківського нагляду повинні мати в своєму розпорядженні засоби для збору, оцінки і аналізу пруденційних звітів і статистичної інформації, що поступає від банків на індивідуальній і сукупній основі.

Принцип 19. Органи банківського нагляду повинні мати в своєму розпорядженні засоби незалежної оцінки наглядової інформації які отримані за допомогою перевірок на місцях або за допомогою зовнішніх аудиторів.

Принцип 20. Важливим елементом банківського нагляду є здатність наглядового органу здійснювати нагляд за банківською групою на сукупній основі.

Принцип 21. Органи банківського нагляду повинні пересвідчитися в тому, що кожний банк веде необхідну звітність на основі послідовної бухгалтерської політики і практики, що дозволяє наглядовому органу отримати правдиве і достовірне уявлення про фінансове положення банка та про прибутковість його операцій, що

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

банк регулярно публікує фінансові заяви, які правильно відображають його стан.

Принцип 22. Органи банківського нагляду повинні мати в своєму розпорядженні адекватні можливості впливу, щоб застосовувати своєчасні коригуючи заходи відносно банків, які не дотримають встановлених пруденційних вимог (таких, як мінімальні коефіцієнти достатності капіталу) в разі поширення регламентуючих положень або виникнення будь-якої загрози депонентам. У крайніх випадках це може включати право на відзив банківської ліцензії або рекомендацію відносно її відзиву.

Принцип 23. Органи банківського нагляду повинні здійснювати глобальний сукупний нагляд за своїми активними в міжнародному плані банківськими організаціями, ефективно застосовуючи моніторинг і відповідні пруденційні норми відносно всіх аспектів операцій, що проводяться цими банківськими організаціями на глобальній основі, головним чином через іноземні філіали, спільні підприємства і дочірні установи.

Принцип 24. Одним з ключових елементів сукупного нагляду є контакти й обмін інформацією з іншими наглядовими органами, насамперед із наглядовими органами приймаючої країни.

Принцип 25. Органи банківського нагляду повинні вимагати, щоб місцеві операції іноземних банків здійснювалися відповідно до тих же високих стандартів, які пред'являються до національних банківських установ, і в інтересах сукупного нагляду повинні мати в своєму розпорядженні повноваження по обміну необхідною інформацією про такі банки з наглядовими органами країни походження.

Відповідність формування системи банківського нагляду принципам Базельського комітету представлено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Співвідношення прийняття Базельських принципів серед 60 країн станом на 2002р., %

Принцип	Прийнято	В більшості прийнято	Фактично не прийнято	Не прийнято	Не придатний
1	2	3	4	5	6
1.Побудова контролюючих органів					

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4	5	6
1.1. Цілі	63	24	13	0	0
1.2 Незалежність	30	30	37	3	0
1.3 Законодавчі рамки	63	27	7	3	0
1.4 Примусова сила	52	28	25	7	2
1.5 Законодавчий захист	46	13	17	22	0
1.6 Інформаційний поділ	40	28	25	7	0
2. Дозволена діяльність	63	30	5	2	0
3. Ліцензування	38	47	12	3	0
4. Власність	52	21	17	10	0
5. Інвестиції	28	45	22	5	0
6. Достатність капіталу	28	37	33	2	0
7. Кредитна політика	37	23	38	2	0
8. Оцінка якості кредитів	25	46	27	2	0
9. Концентрація ризиків та великі ризики	32	43	22	3	0
10. Зв'язане кредитування	28	30	32	10	0
11. Ризик країни	23	10	10	35	22
12. Ринковий ризик	23	29	35	13	0
13. Інші ризики	17	38	27	18	0
14. Внутрішній контроль	32	26	22	10	0
15. Відмивання грошей	28	22	20	30	0
16. Виїзний і безвиїзний нагляд	42	38	18	2	0
17. Банківський менеджмент	48	39	10	3	0
18. Безвиїзний нагляд	35	35	28	2	0
19. Достатність інформації	47	33	20	0	0
20. Консолідований нагляд	23	12	30	23	12
21. Бухгалтерський облік та звітність	35	42	20	3	0
22. Виправні заходи	23	35	40	2	0
23. Глобальний консолідований нагляд.	25	17	18	12	28
24. Обов'язок наглядових органів країни походження	32	22	18	8	20
25. Нагляд за представництвами іноземних банків	43	27	23	5	2

Проте Базельські принципи у зв'язку із змінами в зовнішньому середовищі періодично удосконаляться і доповнюються. Так, Базельській Комітет із банківського нагляду готує до випуску третій консультативний документ (СР-3) за Новою Базельському Угодою по капіталу (відомому також під назвою Базель-II). Вихід у світ СР-3 є важливим кроком на шляху впровадження нової загальної схеми по достатності капіталу.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Комітет вважає, що для досягнення важливого прориву в області державної політики можна буде шляхом поліпшення схеми достатності капіталу за двома важливими напрямками. По-перше, шляхом розробки нормативного акту по капіталу, що включає не тільки мінімальні вимоги по капіталу, але і огляд наглядових питань і ринкової дисципліни. По-друге, шляхом істотного підвищення ризикочутливості мінімальних вимог по капіталу.

Вдосконалена схема достатності капіталу покликана підкреслити важливість управління ризиками і стимулювати позитивні зміни, що відбуваються в даний час, в здібностях банків оцінювати ризики. Комітет вважає, що досягти цього можна буде шляхом приведення вимог по капіталу для банків в сувору відповідність з існуючими сучасними підходами до управління ризиками. [184, с. 2].

Важливим компонентом роботи, що проводиться Комітетом, по перегляду Базельського Угоди є його інтенсивні консультації з учасниками банківського сектора і наглядовими органами зарубіжних країн-учасниць. В результаті цих консультацій Комітет прийшов до висновку, що нова схема з різними варіантами буде прийнятна не тільки для країн "десятки" (G-10), але її зможуть впровадити в своїх банківських системах і банки інших країн світу.

Не менше важливим аспектом діяльності Комітету сталі відгуки банків, що беруть участь в дослідженні впливу нового документа, що проводиться Комітетом. Ціль цього дослідження полягала в отриманні від банків різних країн світу інформації про те, як внесені пропозиції по капіталу впливають на існуючі портфелі банків цих країн. Зокрема, Комітет віддає шану величезним зусиллям 350 банків самого різного рівня складності і розміру із понад 40 країн світу, що взяли участь в останньому кількісному дослідженні під кодовою назвою QIS3. Результати QIS3 підтвердили, що схема достатності капіталу в її нинішній градації створює такі нормативні вимоги по капіталу, які значною мірою відповідають цілям Комітету.

Нова Угода складається з трьох компонентів: 1) мінімальні вимоги до капіталу, 2) аналіз достатності капітал з боку органів нагляду, і 3) розкриття інформації перед громадськістю. Зведення пропозицій по кожному з цих компонентів приведено нижче.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

1-й компонент: мінімальні вимоги по капіталу

Хоча запропонований варіант Нової Угоди відрізняється від діючої Угоди по ряду параметрів, важливіше все ж таки почати з розгляду елементів, які залишилися без зміни. Діюча Угода спирається на концепцію коефіцієнта капіталу, в якому чисельник є сумою капіталу в банку, а знаменник - обсяг ризиків, що стоять перед банком, який має назву "активи, зважені за ступенем ризику". Отриманий в результаті коефіцієнт капіталу повинен бути не менше 8%.

В рамках запропонованої Нової Угоди, нормативні акти, що дають визначення чисельнику в коефіцієнті капіталу (тобто визначення регуляторного капіталу), залишилися без зміни. Так само без зміни залишився і мінімальний розмір капіталу - 8%. Тому зміни торкаються визначення активів, зважених за ступенем ризику, тобто методик вимірювання ризиків, які стоять перед банками. Нові методики розрахунку розміру активів, зважених за ступенем ризику, покликані поліпшити оцінку ризиків, що існують у банку і таким чином підвищити інформативність коефіцієнтів капіталу, одержаних в результаті цих розрахунків.

В діючій Угоді у визначенні поняття "активи, зважені за ступенем ризику" однозначно охоплено тільки два види ризиків: 1) кредитний і 2) ринковий. Що стосується інших ризиків, то вони імовірно будуть в достатній мірі охоплені трактуванням вказаних двох основних видів ризику. Трактування ринкового ризику, що виникає в результаті торгових операцій, було предметом поправок, внесених Базельським Комітетом в Угоду по капіталу в 1996 році. В запропонованому варіанті Нової Угоди передбачається це трактування залишити без зміни [184, с. 3].

Пропозиції по 1-му компоненту Нової Угоди по зміні визначення активів, зважених за ступенем ризику, складаються з двох основних елементів: 1) істотні (в порівнянні з діючою Угодою) зміни в трактуванні кредитного ризику; 2) введення однозначного трактування операційного ризику, в результаті якого в знаменник коефіцієнта капіталу банку буде введена цифра операційного ризику.

В обох випадках головною новизною запропонованого варіанту Нової Угоди є введення трьох різних варіантів розрахунку кредитного ризику і трьох варіантів розрахунку операційного ризику. Комітет вважає, що неможливо і небажано

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

підходити з однією міркою до оцінки обох видів ризику. Натомість як по кредитному, так і по операційному ризику пропонуються три методи підвищення чутливості до ризиків, дозволяючи банкам і наглядовим органам вибрати для себе такий метод (або методи), який, на їх думку, найбільш підходить для даного етапу розвитку діяльності банку і інфраструктури ринку. В приведеній нижче таблиці вказано існуючі три основні методи розрахунку ризику залежно від їх вигляду [184, с. 4].

Таблиця 1.2

Основні методи розрахунку ризику

Кредитний ризик	Операційний ризик
1) Стандартизований метод	1) Базовий метод показників
2) Базовий метод ЗВР	2) Стандартизований метод
3)Удосконалений метод ЗВР	3) Вдосконалені методи вимірювання (ВМВ)

Стандартизований метод оцінки кредитного ризику

Стандартизований метод аналогічний діючій Угоді в тому значенні, що банки зобов'язані рознести потенційні кредитні ризики по категоріях, встановлених органами нагляду, на підставі характеристик цих потенційних ризиків, що кількісно виміряються (наприклад, потенційний ризик в одному випадку виступає у вигляді кредиту юридичній особі, в іншому – у вигляді житлового іпотечного кредиту). При стандартизованому методі встановлюються фіксовані ступені (категорії) ризику, відповідні кожній наглядовій категорії, а також використовуються зовнішні кредитні оцінки з метою підвищення чутливості до ризику в порівнянні з діючою Угодою. Категорії ризику по суверенному, міжбанківському і корпоративному ризиках диференціюються залежно від зовнішніх кредитних оцінок. По суверенних ризиках ці кредитні оцінки можуть включати оцінки, розроблені експортно-кредитними агентствами ОЕСР (Організація по економічному співробітництву і розвитку), а також оцінки, публіковані приватними рейтинговими агентствами.

Методики, засновані на внутрішніх рейтингах (ЗВР)

Однією з найбільш новаторських сторін Нової Угоди є методика оцінки

кредитного ризику, заснована на внутрішніх рейтингах, яка має два варіанти: базовий і вдосконалений. Методика ЗВР значно відрізняється від стандартизованої методики тим, що внутрішні оцінки ключових чинників ризику, що проводяться самим банком є основними даними, що вводяться у формулу розрахунку капіталу. Оскільки метод заснований на внутрішніх оцінках самого банку, то велика можливість більшої ризикочутливості вимог по капіталу. Проте заснована на ВР методика (ЗВР-методика) не дозволяє банкам самим визначати всі елементи, необхідні для розрахунку власних потреб в капіталі. Натомість банк визначає категорії ризику і, відповідно, розмір відрахувань капіталу, спираючись на свої кількісні дані, які він вводить в готові формули, вказані Комітетом .

За допомогою формул або функцій ступеня ризику цифри, що вводяться банком, переводяться в конкретні цифри вимог по капіталу. Вони засновані на сучасних технологіях управління ризиками, що передбачають статистичну – а тому і кількісну – оцінку ризику. Постійний діалог з учасниками банківського сектора підтверджує думку, що застосування таких методик є важливим кроком вперед у напрямі створення значущої методики оцінки ризику в найбільших і найбільш складних банківських організаціях, діючих на сьогоднішньому ринку.

Операційний ризик

Комітет вважає, що операційний ризик є важливим ризиком, з яким стикаються банки, і що банкам потрібно тримати певну суму капіталу для того, щоб захистити себе від пов'язаних з ним збитків. В рамках схеми Базель-II, визначення операційного ризику звучить так: це – ризик збитків в результаті неадекватності внутрішніх процедур або їх недотримання, дій людей і систем, або зовнішніх подій. Це ще одна сфера, де Комітет розробив новий підхід до регуляторного капіталу. Як і у випадку з кредитним ризиком, Комітет спирається на внутрішні методики оцінки ризику банку, що швидко розвиваються і прагне зацікавити банки в тому, щоб вони удосконалили ці методики, а в більш широкому контексті – поліпшили з часом управління своїм операційним ризиком. Це особливо вірно стосовно вдосконалених методів вимірювання (ВМВ) операційного ризику, описаних нижче [184, с. 9].

Підходи до операційного ризику продовжують швидко розвиватися, але

навряд чи найближчим часом досягнуть того ступеня точності, з якою вимірюються ринковий і кредитний ризики. Така ситуація явно ускладнює включення критерію операційного ризику в 1-й компонент Нової Угоди. Проте Комітет вважає, що таке включення важливо для того, щоб значно зацікавити банки в продовженні розробки методів оцінки операційного ризику, а також вимагати від банків створення достатнього обсягу капіталу для компенсації цього ризику. Зрозуміло, що якщо в Новій Угоді не вдасться встановити мінімальну вимогу по капіталу для операційного ризику, зацікавленість банків зменшиться, що призведе до того що банки будуть менше приділяти уваги операційному ризику.

Компонент №2: Наглядовий аналіз і Компонент №3: Ринкова дисципліна

Наглядовий аналіз

Другий компонент Нової Угоди заснований на ряді направляючих принципів, всі з яких вказують на те, що банкам необхідно оцінювати свої позиції по адекватності капіталу в ув'язці із загальними ризиками, що стоять перед ними, а наглядовим органам – аналізувати і вживати відповідні заходи у відповідь на ці оцінки. Такі елементи отримують все більшого значення для ефективного управління банківськими організаціями і ефективного банківського нагляду.

Відгуки, отримані від банків, і проведена самим Комітетом робота показали важливість наглядового аналізу. Оцінки ризику і адекватності капіталу не повинні обмежуватися тільки оцінкою дотримання банком вимоги за мінімальним розміром капіталу. Включення в Нову Угоду компоненту наглядового аналізу робить позитивний вплив саме завдяки тому, що робиться акцент на необхідності мати як банкам, так і наглядовим органам здібностей оцінювати ризики. Крім того, слід прийняти як неминучість той факт, що схема адекватності капіталу – навіть в рамках більш перспективної і прогресивної Нової Угоди – буде дещо запізнюватися, не встигаючи за змінами структури ризику складних банківських організацій, особливо у міру застосування ними нових виробничих можливостей, що відкриваються. Це, відповідно, підвищує значення наглядових органів і тієї уваги, які вони повинні приділити 2-му Компоненту.

Комітет працює над оновленням інструкцій до 2-го Компоненту по мірі

завершення інших аспектів нової схеми адекватності капіталу. Один аспект оновлення торкається стрес-тестування. Комітет вважає, що банкам, що прийняли ЗВР-методику оцінки кредитного ризику, важливо тримати достатній обсяг капіталу на випадок несприятливих або нестабільних економічних умов. Такі банки повинні будуть провести розумно обережний стрес-тест власного зразка для того, щоб розрахувати, наскільки їх вимоги по капіталу по ЗВР-методиці можуть зрости під час стрес-сценарію. Банки і наглядові органи повинні використовувати результати таких стрес-тестів для того, щоб добитися від банків створення достатнього буфера капіталу. При дефіциті капіталу наглядові органи можуть, наприклад, примусити банк знизити свої ризики з тим, щоб наявні запаси капіталу вистачило для задоволення мінімальної вимоги по капіталу і ще перерахованих результатів стрес-тесту [31].

Інші удосконалення торкаються аналізу концентрації ризиків, що проводиться банками і трактування залишкових ризиків, що виникають у зв'язку із застосуванням застави, гарантій або кредитних похідних. На додаток до приведеної в 1-м Компоненті трактуванню секьюритизації, був розроблений наглядово-аналітичний компонент, ціль якого – дати банкам уявлення про плани наглядових органів по окремих потенційних ризиках секьюритизації. Серед деяких даних концепцій можна назвати перелік значних ризиків, а також міркування щодо використовування обмовки про можливість дострокового відгуку емісії і ранньої амортизації. Крім того, описані можливі у відповідь заходи з боку наглядових органів на ситуації, коли з'ясовується, що банк надав мовчазну (не в рамках договору) підтримку інструменту секьюритизації.

Ринкова дисципліна

Ціль Компоненту №3 – доповнити мінімальні вимоги по капіталу в рамках Компоненту №1 і аналітичну роботу органів нагляду, розглянуту в рамках Компоненту №2. Комітет прагне посилити ринкову дисципліну шляхом створення переліку вимог до розкриття інформації, які дозволили б учасникам ринку оцінити ключову інформацію про структуру ризиків банку і рівень капіталізації. Комітет вважає, що розкриття інформації особливо важливо в світлі Нової Угоди, яке

ираючись на внутрішні методики самого банку, дає їм більшу свободу дій у изначенні своїх потреб в капіталі. Завдяки впровадженню більш жорсткої ринкової исципліни шляхом більш розширеного розкриття інформації, Компонент №3 нової хеми капіталу може позитивно позначитися на банках, допомагаючи їм і наглядовим органам в управлінні ризиками і підвищенні стабільності.

За минулий рік Комітет привернув різних учасників ринку і наглядові органи до діалогу щодо оптимального обсягу і видів розкриття банківської інформації. Ціль полягала в тому, щоб застережити ринок від можливого напливу інформації, яку важко буде обробити або використати в процесі осмислення фактичної структури ризиків банку. Після уважного ознайомлення з розкриттям інформації, запропонованим в другому консультативному пакеті до Нової Угоди, Комітет значно пом'якшив вимоги, зокрема, що стосуються методик ЗВР і секьюритизації.

Комітет розуміє, що у розпорядженні наглядових органів є різні правові можливості примусити банки дотримувати вимоги по розкриттю інформації. До таких засобів можуть відноситися публічні розкриття інформації, необхідної з погляду безпеки і нагляду, або інформації, яка повинна бути представлена в регуляторних звітах. Комітет визнає, що засоби, за допомогою яких він сподівається примусити банки розкривати відомості перед громадськістю, залежать від юридичних повноважень наглядових органів [184, с. 12].

Іншим важливим міркуванням є забезпечення відповідності схеми розкриття інформації, передбаченій Базелем-II, національним стандартам бухгалтерського обліку. Були зроблені великі зусилля, направлені на те, щоб вимоги по розкриттю інформації Нової Угоди по капіталу в першу чергу торкнулися питання адекватності капіталу банку і не суперечили більш широким стандартам розкриття бухгалтерської інформації, яким повинні слідувати банки. Цього було досягнуто завдяки активному і заснованому на взаєморозумінні діалогу з бухгалтерськими органами.

Слід зазначити, що за останні 20-25 років ті країни, що розвиваються, усвідомили важливу роль банківського контролю у фінансовому секторі та в загальному економічному зростанні, виходячи із наступного:

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- уряд, державні органи, суб'єкти господарювання, кредитори, вкладники, мають право переконатися в тому, що банківська система країни стабільна;

- нестабільність банківської системи призводить до краху банків, і як наслідок, до підриву довіри суспільства до банків у цілому;

- ці події можуть включати такі макроекономічні наслідки: скорочення грошової пропозиції; розвал системи платежів; величезні й несподівані зобов'язання уряду.

Банківський нагляд, в широкому розумінні, є системою, яку використовує уряд, щоб гарантувати стабільність фінансової системи, її безпеку. Щоб бути ефективним, банківський нагляд повинен ставити перед собою чіткі завдання, зрозумілі всім, хто визначає економічну політику, а також тим, хто безпосередньо здійснює контроль банків. Незалежно від того як організований і налагоджений банківський нагляд, орган, що відповідає за виконання функцій нагляду, має бути наділений відповідною владою, щоб виконати це завдання.

Слід зазначити, що ефективний банківський нагляд ґрунтується на адекватній правовій інфраструктурі. Діяльність служби банківського нагляду дає позитивні результати тільки тоді, коли вона підкріплена міцним законодавством і чіткими правилами регулювання діяльності банків. При цьому, правова інфраструктура банківського контролю може змінитися залежно від країни, але в багатьох випадках вона повинна мати три рівні:

1) Законодавство. Законодавчий акт чи банківське законодавство, яке прийняте парламентом чи еквівалентним органом, дає широкі офіційні права контролюючим органам. Якщо в таке законодавство вносяться поправки або воно повністю переглядається, це спричиняє масштабний законодавчий процес.

2) Серії регулятивних правил. Визначення інтерпретуючих вимог або обмежень, які вносяться органами нагляду відповідно до їхніх повноважень. Приклади включають правила регулювання достатності капіталу банку чи кредитування банком своїх директорів.

3) Роз'яснення політики. Це може бути інтерпретація чи роз'яснення, що надається наглядовим органом для деталізації своїх дій щодо застосування

законодавства або регулятивних правил.

Отже, правова інфраструктура має надати центральному банку права і повноваження виконувати свої завдання щодо розумного банківського нагляду від створення до, якщо необхідно, процесу ліквідації банку.

Слід зазначити, що в кожній країні діє своя система правових актів, що регламентує різні аспекти банківської діяльності, роботу небанківських кредитно-фінансових установ, фондових бірж тощо. Цієї особливості розвитку та становлення національного банківського і фінансового законодавства, форм та методів здійснення контролю за роботою банків, сприяють особливості історичного розвитку та вплив різного роду політико - економічних чинників (див. додаток А).

Країною, де до останнього часу (в історичному вимірі) не було окремих законів, що регламентують діяльність банків, а нагляд за їх діяльністю мав формальний характер, є, наприклад, Великобританія. Так, на думку видатного банківського фахівця Г.Шелдона : "... банкіри в цій країні були в минулому вільні від законодавчого регулювання та державного втручання, та банки могли розвиватися виходячи із розумних, практичних та конкурентних принципів..." [174].

При відсутності антимонопольного законодавства та жорсткого контролю процесів щодо злиття банків, в країні була досягнута велика ступінь концентрації банківського капіталу. Були створені великі банківські об'єднання з розвинутою мережею відділень, в тому числі і за її межами - "Ллойдс", "Барклайс", "Нешнл Вестмінстер", "Мідленд", через які проводився майже увесь безготівковий обіг коштів країни.

Разом з тим, в останні роки, після банкрутства деяких банків, в країні визначились тенденції щодо посилення аспектів регулювання банківської діяльності. У 1979 році було введено обов'язкове ліцензування комерційних банків та сформовано національний фонд страхування депозитів. Банківським законом 1987 року було визначено порядок надання великих позик, проведення злиття банків, аудиторських перевірок тощо. Однак, нагляд за банківською діяльністю у Великобританії і сьогодні залишається найменш жорстким, чим в інших країнах.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ" НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

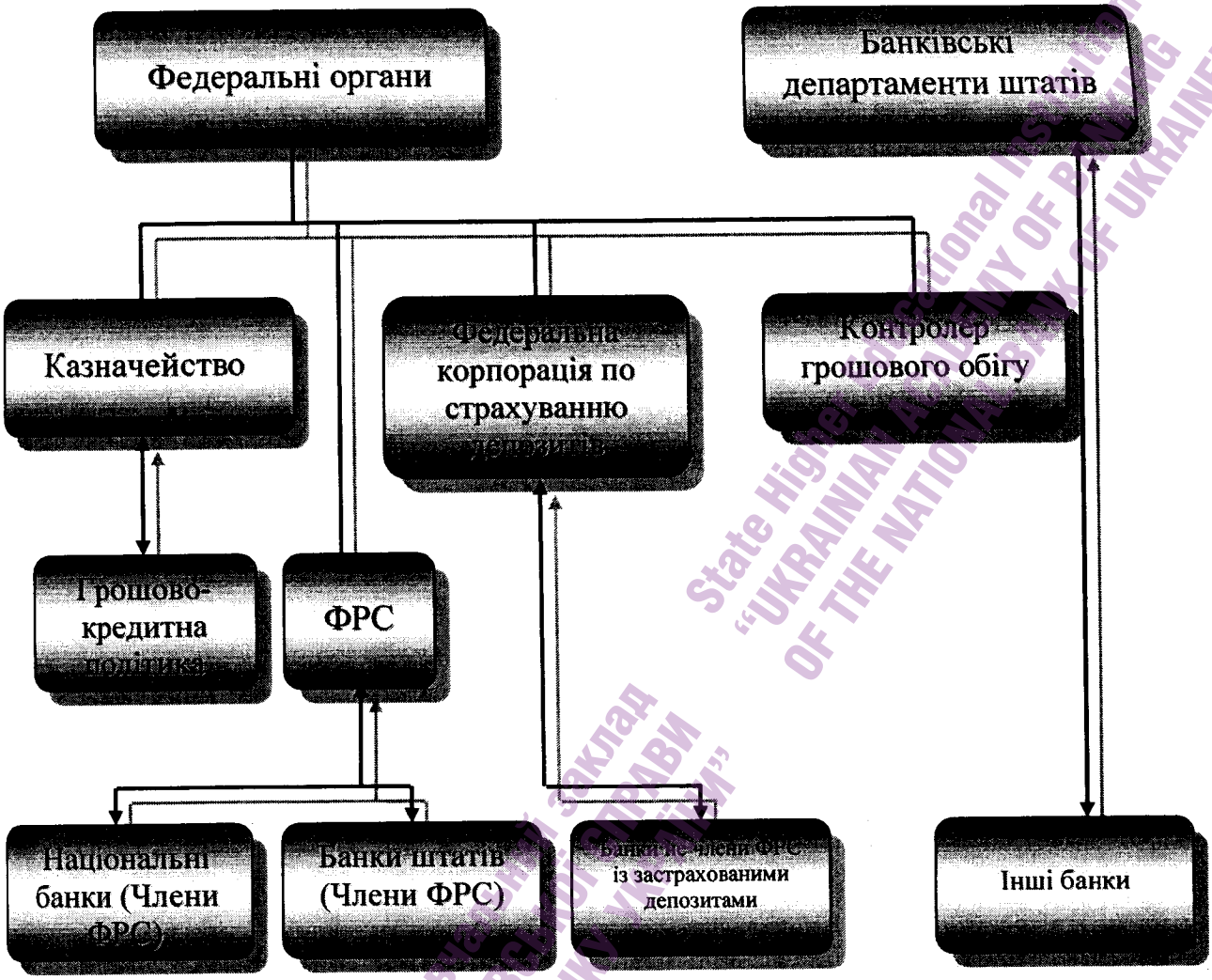

Рис. 1.1. Структура банківського нагляду і контролю в США.

Прикладом протилежної ситуації щодо розвитку та становлення банківського нагляду можна привести США, де за багато років створено досить складну та розгалужену структуру банківського нагляду і контролю, контрольно-регулюючи функції яких частково дублюються, а обов'язки в деяких випадках є паралельними (див. рис. 1.1). Це в значній мірі пов'язане з тим, що в країні історично існують дві великі групи банків: система національних банків, яка підлегла федеральній владі, та система банків штатів, які знаходяться під юрисдикцією окремих штатів. Крім того, нагляд за діяльністю банків здійснює Федеральна резервна система та Федеральна корпорація по страхуванню депозитів.

З метою недопущення кризових ситуацій в банківському секторі в США існують два типи регулювання. По-перше, у законодавчому плані обмежуються

операції, що мають великий ризик для банків та знижують їх ліквідність (наприклад, встановлюється гранична межа кредиту, який надається одному позичальнику). По-друге, з метою недопущення вилучення з банку вкладниками своїх вкладів та заощаджень протягом короткого часу та виникнення паніки на грошовому ринку, у 1934 році була запроваджена загальнонаціональна система страхування банківських депозитів.

Другий традиційний принцип американського банківського законодавства - обмеження концентрації капіталу, підтримка конкурентних взаємовідносин на фінансовому ринку за рахунок встановлення територіальних обмежень на відкриття банками відділень (як в межах одного штату, так і між штатами), контролю з боку Федеральної резервної системи за створенням холдінгових компаній, регулювання різними органами нагляду процесів злиття банківських установ тощо.

Ці особливості банківського законодавства сприяли збереженню зовнішньої децентралізації та розгалуженості банківської системи у США. На відміну від країн Західної Європи, де створювались великі банки із розгалуженою філейною системою, в США існує велика кількість маленьких безфілійних банків. Так, із 15.5 тисяч банків в США на початку 1997 року 7 тисяч банків не мали відділень [183].

На діяльність банків мають вплив також рішення інших органів влади: Міністерство юстиції (з питань злиття банків та створення банківських холдінгів); Комісії по біржам та цінним паперам (емісія акцій, право працювати на біржі); Федеральної торгівельної комісії (обслуговування споживачів) тощо.

Існують і неурядові органи контролю за діяльністю окремих груп кредитних установ (наприклад, Американська асоціація банкірів. Асоціація незалежних банків і т.д.). Усі вони розробляють стандарти обслуговування клієнтів, вирішують технічні питання проведення операцій, підтримують стосунки із Конгресом та пресою.

Банки у США повинні надавати щоквартальні повні звіти про свої операції, включаючи баланси, дані про прибутки та збитки, до зазначених федеральних контролюючих установ, крім того ці органи здійснюють обов'язкові зовнішні перевірки кожного банку не менше ніж 1 раз у 1 чи 2 роки.

В західноєвропейських країнах система контролю за діяльністю банків має

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

більш чітку та централізовану структуру. Так, у Німеччині правовою основою регулювання діяльності банків є "Закон про банки Федеративної республіки Німеччини" та "Закон про центральний банк" від 1957 року, а практичний контроль за операційною діяльністю банків веде спеціальний орган - Федеральне відомство по контролю над банками [150]. Основні принципи контролю визначені спеціальним декретом цієї установи, які погоджені із центральним банком. Ці дві установи тісно взаємодіють між собою. Так, Відомство не має своїх відділень, тому воно постійно звертається до Центрального банку для отримання консультацій та інформації щодо стану справ у різних регіонах країни. Відомство надає дозволи на відкриття нових банків, встановлює обов'язкові вимоги для банківських установ, здійснює нагляд за виконанням законодавства. Воно має можливість вимагати від банків надання будь-якої інформації, проводити ревізії, втручатися в операційну діяльність та надавати накази щодо негайного припинення операцій. Банки, в свою чергу, зобов'язані інформувати Відомство про всі зміни щодо їх юридичного статусу, надавати місячні та річні баланси.

За узгодженістю із Центральним банком Федеральне відомство по контролю над банками встановлює ряд обов'язкових нормативів. Відповідно до діючих правил:

- сума ризикових активів банку не повинна перевищувати суму акціонерного капіталу більш ніж у 18 разів;
- наприкінці кожного операційного дня непокрита позиція в іноземній валюті не повинна перевищувати акціонерний капітал банку більш ніж на 30%;
- відкрита позиція по фінансовим ф'ючерсам та опціонам не повинна перевищувати суму акціонерного капіталу більш ніж на 20% кожен день;
- про великі кредити одному позичальнику (на суму, що перевищує 15% капіталу банку) банки повинні негайно інформувати Центральний банк, а загальна сума великих кредитів не повинна перевищувати капітал банку більш ніж у 8 разів.

Всі вказані принципи мають рекомендаційний характер і необов'язкові для виконання. В той же час, якщо Відомство вважає наявність у банку низької ліквідності та відсутність достатнього капіталу наслідком невиконання зазначених

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

принципів, воно може застосувати такі санкції до банку, як, наприклад, припинення проведення операцій та тимчасове закриття.

У Франції нагляд за банками здійснюють ряд комітетів, які очолює керуючий Банком Франції. Так, Комітет по регулюванню банків встановлює операційні стандарти для усіх кредитних установ щодо достатності капіталу, кредитної політики, ліквідності, платоспроможності, оперативної діяльності та звітності [30].

Наприклад, сума кредитів та інших вимог банку до одного клієнта не повинна перевищувати 40 % акціонерного капіталу, а загальна сума індивідуальних ризиків не може бути більше ніж восьмикратної величини капіталу. Банки зобов'язані постійно підтримувати коефіцієнт ліквідності, забезпечувати 100% покриття усіх активів та пасивів строком до 1 місяця. Крім того, довгострокові кредити та капітальні вкладення банку повинні бути покриті акціонерним "капіталом і резервами не менше ніж на 60%.

В Швейцарії законодавче визначені вимоги до мінімального капіталу, нормативи ліквідності, можливості кредитування одного клієнта тощо.

Так, банки зобов'язані інформувати Банківську комісію, якщо співвідношення кредитів одному позичальнику до суми власного капіталу банку перевищує такі розміри:

Федеральним та кантональним урядовим органам	-160%
Банкам (кредити строком до 1 року)	- 100%
Банкам (кредити строком більше 1 року)	- 50%
Іншим позичальникам (із забезпеченням)	- 40%
Іншим позичальникам (без забезпечення)	- 20%

До важливих форм контролю за діяльністю банківських установ відносяться постійні перевірки та ревізії, аналіз фінансових звітів.

Сувора система контролю за діяльністю банків існує у Бельгії, де перевірка банківської діяльності проводиться перманентно спеціально визначеними інспекторами, які закріплені за кожним банком.

В Швейцарії та Німеччині планові ревізії банків, як правило, не здійснюються, але у законодавчому плані передбачено надання фінансових звітів, погоджених

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

алежними аудиторськими фірмами.

В Німеччині банки надають Німецькому Федеральному банку наступну ормацію: щомісячний баланс та статистичний звіт; щомісячні дані щодо імальних обов'язкових резервів; щомісячний звіт за зобов'язаннями банку за критими кредитами та виконання кредитних ліній; щоквартальний звіт про ики не фінансовим структурам; щоквартальний звіт про позичальників, які ють за останні три місяці заборгованість понад 1 млн. евро і більше.

В Канаді створено державний орган з банківського контролю - Бюро нагляду фінансовими установами. Раніше ці функції виконував Банк Канади. Щорічно водяться загальні ревізії банків. Крім того, банки повинні щомісячно та квартально надавати звіти по операціях не тільки Бюро нагляду, але і повідному органу Парламенту.

1.2. Визначення необхідності стратегічного управління систематичною ківською кризою при розробці системи банківського регулювання та гляду

Управління систематичною кризою - це тема, яка заслуговує особливої уваги. конуючи банківські операції, в деяких випадках, банківські установи нсформують ліквідні депозити у неліквідні позики та вкладення у інвестиції. Ця кальна якість робить управління систематичною банківською кризою справою, помітно відрізняється від менеджменту інших корпоративних невдач.

Систематична криза з'являється, коли проблеми в одному чи більше банках ють настільки небезпечні, що можуть мати несприятливий вплив на реальну номіку. Цей вплив часто найбільш відчутний завдяки системі платежів у дитних потоках та знищенню майнових цінностей. Систематична криза актеризується напливом кредиторів, включаючи вкладників банківських установ, в свою чергу загрожує стабільності банківської системи. Втрата впевненості диторів до банківської установи може бути результатом усвідомлення у не ктивності функціонування банківської системи. Події у країнах Азії в 1997 р.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

один з останніх прикладів такої кризи [180].

Кредитори також можуть втратити впевненість у міцній банківській системі через жалюгідну макроекономічну політику, зовнішні поштовхи, або навіть невідповідне програмування реформ у фінансовому секторі. Виникнення як результат кризи ліквідності при нераціональному управлінні, може привести до фінансової паніки та банкрутства.

Об'єднання міжнародного ринку капіталу у 1990-х додало новий розмах банківським кризам. Сприймання зарубіжними інвесторами макроекономічних недоліків, зацікавленість у майбутньому курсі економічної політики, політична метушня або острах поширення інших криз може привести до швидкого погіршення у ставленні міжнародних кредиторів до банківської системи окремо взятої країни. Основні характеристики банківських криз у світовій банківській практиці наведені в додатку Б.

Слід зазначити, що політика, яка вважається доречною у стабільні періоди, може посилювати фактори невизначеності під час систематичної кризи, погіршуючи довіру приватного сектору та уповільнюючи відновлення процесу економічного зростання. Під час систематичної кризи події можуть швидко змінюватися, банківські умови можуть хутко погіршуватися, та інформація з істинного стану банків має тенденцію бути обмеженою і часто застарілою. В такому середовищі, політика повинна бути націлена на:

- обмеження втрати довіри вкладників;
- захист системи платежу;
- відновлення платоспроможності банківської системи;
- запобігання подальшому макроекономічному погіршенню.

При цьому, рішучі дії, направлені на посилення макроекономічної політики та впровадження структурних реформ можуть зменшити розміри кризи. Зокрема, такої ранньої рішучості бракує учасникам ринку, так як потрібен час ,щоб усвідомити небезпечність ситуації, або, гірш того, вони в загалом відмовляються. Затримки у виконанні можуть заважати або уповільнювати відновлення як довіри вкладників, так і доступу до міжнародних ринків капіталу, поглиблюючи кризу. Порівняння

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

станніх криз у Аргентині (2002), Бразилії (1999), Росії (1998) та Туреччині (2000) казують на важливість швидкого та рішучого узгодження політики [182].

Слід зазначити, що вибір стратегії для управління систематичною кризою овинна бути пристосована до специфічних умов країни. Специфічні фактори раїни включають причини кризи, макроекономічні умови та перспективи країни, інансову позицію в банківській системі, ризик внутрішнього та зовнішнього оширення та доступність інструментів вирішення.

До специфічних факторів країни належить:

- форму власності у банківській системі та економічному секторі;
- кадрові труднощі;
- юридичні, регулятивні, судові та адміністративні рамки;
- традиції прозорості;
- політична узгодженість і якість керівництва.

Зазначені фактори впливатимуть на темп та успіх стратегій розв'язання кризи.

Останніми роками у світовій практиці з'явилося два діаметрально ротилежних приклади. Банківські кризи виникли в країнах зі слабкою банківською истемою, де банківська діяльність побудована на залежності від курсу національної алюти, при цьому уряд має досить широку низку інструментів вирішення кризи. зіатська криза здебільшого відобразила такі умови. На відміну від цього, кризи явилися там, де банківські системи були відносно фінансово стабільними, оларизованими, але при цьому уряд має обмежені інструменти вирішення. Останні ризи у країнах Латинської Америки відображають саме ці умови [185].

Виходячи із вище зазначеного, можна спрогнозувати, що майбутні банківські ризи можуть виникати у сукупності за двома вище наведеними ситуаціями, тому є ожливість розробки стратегій управління кризою адаптовану до місцевих умов кономічного розвитку.

На наш погляд, будь-яка стратегія для управління систематичною банківською ризою повинна включати три окремих, але взаємозв'язаних компоненти:

1. Перший і найбільш терміновий компонент пов'язаний із гострою кризою квідності. Грошові зобов'язання банківської системи повинні бути стабілізовані,

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

тримуючи вилучення депозитів та скорочення міжбанківських кредитних ліній, дновлюючи довіру до банків та захищаючи системи платежу від підриву.

2. Другий компонент - це ліквідація некредитоспроможних та нежиттєздатних анків з системи та відновлення банківської системи до фінансової стабільності та рибутковості.

3. Третій компонент зосереджується на реорганізації NPLs та операційній еструктуризації банківських позичальників.

Зазначені компоненти тісно пов'язані один з одним і їх виконання повинно ути ретельно узгодженими. Стадія стримування кризи, що зупиняє відтік депозитів стабілізує плани на майбутнє, має пріоритет. Ці заходи дають владним органам правління час проаналізувати причини кризи та розробити відповідну стратегію. роте, як можна швидше увага повинна бути зосереджена на розробці та провадженні стратегії для реабілітації фінансової системи. Минулі кризи ереконливо свідчать, про спрямування фінансової реабілітації як на банківську еструктуризацію, так і на реорганізацію корпоративного сектору.

При вирішенні проблем виникнення систематичних банківських криз, на наш гляд доцільно розглядати систему показників, що характеризують ефективність інансових систем, які враховують також і розвиток банківського сектору.

Таблиця .1.3

Показники ефективності фінансових систем

Показники	Характеристика ознак показника
1	2
ридична та правова основа	визначення права на власність та договірне право; ринкові угоди, що легко застосовується на практиці; можливість забезпечувати і користуватися гарантіями; ґрунтовно розроблене законодавство про банкрутство.
Звітність, відкритість та прозорість	практика оцінки позики, класифікації активів та дотримання положень угод, що ґрунтується на ефективній оцінці партнерів; ефективні і постійно діючі механізми аудиторської перевірки; інформація про кредитоспроможність фінансових інституцій; своєчасне публікування відповідних зведених фінансових даних; наявність об'єктивної інформації про можливості кредитування або оцінки кредитоспроможності.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Продовження табл. 1.3

1	2
Контроль з боку ацікавлених сторін та итуційне управління	вимоги щодо адекватності капіталу сумірні з ризиком; заміна керівництва в разі їхньої незадовільної діяльності; доля активів банківської системи у розпорядженні фінансових установ державного сектора.
ргани регулювання та нагляду	незалежний від політичного втручання у здійснення повсякденного контролю; повноваження щодо забезпечення прозорості, стягнення штрафів; належні ресурси для укомплектування штатів, навчання, відшкодування; здіснення контролю на консолідованій основі; надає інформацію іншим наглядовим органам; перевірка інформації про правління ризиком, системи внутрішнього контролю та якість активів шляхом регулярного інспектування або здійснення зовнішніх аудитів; дотримання норм, установлених міжнародними консультативними органами; заходи щодо запобігання виникнення ризиків; оцінка систем управління ризиками; кредитування споріднених осіб; виникнення ризику та концентрація позик.
Структура ринку	фінансовий сектор відкритий для кваліфікованих нових учасників, в тому числі зарубіжних; участь іноземних учасників в управлінні загальними активами; показники концентрації фінансового сектора; ліквідні міжбанківські кошти та ринки капіталу; регулювання, що дозволяє задіяти весь комплекс фінансових інструментів; ефективні і дієздатні системи платежів та розрахунків; посилений нагляд за якістю активів та адекватністю капіталу з огляду на різкі зміни вартості активів; стратегія визначення фінансової неспроможності.
системи мінімального оціального захисту	прозоре, але не приховане страхування вкладів, яке оплачують банки і яке передусім спрямоване на захист дрібних вкладників; належний розподіл збитків поміж учасниками підприємницької діяльності; сувора відповідальність за використання громадських коштів.

Не зважаючи на походження, систематична криза вперше виникає як проблема ності в деяких або в усіх банках. Великі кредитори, як зарубіжні, так і зняні, зазвичай перші виходять з банківської системи. Кредитори можуть витися від ліній кредитування, а вкладники анулювати рахунки. Як тільки стає о про відток з банківської системи грошових потоків, менші вкладники йдуть . Дуже великі суми можуть рухатися за години, і якщо не зупинити ений процес, такі переходи можуть спричинити кризу функціонування

теми платежів.

Втрата ліквідності та депозитів є симптомами проблем, що лежать в основі, не обов'язково сигналізують про систематичну банківську кризу. Керівництво винно зробити швидку оцінку відтоку депозитів, що відтворює занепокоєння до платоспроможності окремих установ, стабільності банківської системи або ого економічного простору держави. Зазначена оцінка трудомістка, бо надійна формація недостатня та швидко застаріває. Діючий центральний банк та ринкова формація будуть надавати деякі ідеї щодо розміру загальних збитків в банківській темі. Така інформація також буде показувати чи є вилучення депозитів ображенням трансформації до якості всередині банківської системи або за її кі. Слід зазначити, що банківська криза стає систематичною, коли кредитори не в зі відрізнити життєздатні банки від нежиттєздатних та впевненість у загальній більності системи стає під питання.

Головним пріоритетом на ранніх стадіях систематичної кризи виступає білізація грошових зобов'язань банківської системи, призупинення відтоку адників та кредиторів. Незалежно від причин кризи, першим кроком доцільно жати забезпечення достатньої ліквідності банківської системи з метою захисту теми платежів та надання керівництву часу встановити причини кризи та будувати відповідну політику реагування. Варіанти вибору повинні включати мбінацію захисту кредиторів, особливо депозиторів, попереднє закриття відверто латоспроможних банків та прийняття всеохоплюючого пакету стабілізації кроекономіки. Якщо ці заходи невдалі, або якщо допоміжні засоби ліквідності межені високим рівнем доларизації або неможливістю стерилізувати вливання відності, керівництво може бути змушене вжити адміністративних заходів щоб инити витік депозитів, наприклад, таких як обмеження у ліквідності депозитів, вне заморожування депозитів або капітальний контроль. Такі адміністративні ходи можуть спричинити великий підрив економіки, тому вони повинні зглядатися як остання надія, якщо всі інші заходи зазнають невдачі.

Слід зазначити, що підтримка ліквідності може спричинити серйозний тиск на ни та на валютний курс. Відповідно, центральний банк повинен застосовувати

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

упні грошові інструменти щоб стерилізувати зростання у основних грошах. уження грошової політики може бути результатом підвищення внутрішніх дентних ставок. Ці ставки потрібно знизити якнайшвидше бо високі ставки тягом тривалих періодів зашкоджують банківським позичальникам та банкам, а ж призведуть до політичної критики.

Так як центральний банк держави забезпечує вагомий вплив на підтримку ідності банківської системи, то в умовах банківської кризи, він в першу чергу инен забезпечити неліквідні банки необхідними ресурсами тоді як керівництво ановлює причини кризи, розвиває відповідну реакцію та починає виконувати дії роботи з неплатоспроможними банками.

Підтримка може бути надана за допомогою багатьох фінансових інструментів, ючаючи постійні обмеження у вимогах до резерву, доступ до можливості рдрафту та дисконтних вікон, відкритих ринкових операцій та таких трументів, як репо та зворотні репо. Проте, критерії для забезпечення такої тримки повинні однаково стосуватися всіх банків в системі, а правила для безпечення такої підтримки повинні бути прозорими. Розрізнення між банками ьки викличе сумніви та може погіршити довіру депозиторів. У високо ларизованих економіках здатність центрального банку надавати ліквідну тримку обмежується рівнем міжнародних резервів і може виникнути потреба у стосуванні агресивних мір щодо банківського втручання та розв'язання.

У високо доларизованих економіках потрібно розглядати особливі фактори ходу із банківської кризи. Відсутність LOLR робить доларизовані системи більш кильними до відтоку грошових потоків, що затрудняє процес призупинення нківської кризи. Відток коштів здійснюється через заздалегідь підготовлені редитні лінії та сектор іноземних банків. Ці заходи можуть бути корисними у ипадку негараздів невеликого банківського сектору, але неефективними у випадку истематичних витікань.

У високо доларизованих економіках обмеження у ліквідній підтримці та у хисті депозитора зроблять адміністративні заходи більш імовірними. Ці заходи лючають секьюритизацію банківських грошових зобов'язань або обмеження щодо

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ" НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

рнення депозитів. Номінальні втрати депозиторам повинні розглядатися тільки станній рятівний засіб, якщо всі інші варіанти не можуть бути впроваджені або невдалими, так як після номінальних втрат будь яке повторне втручання у нсову систему буде ускладнено.

Вирішальним аспектом в управлінні процесом реструктуризації є визначення тєздатності банку. Фінансові звіти та майнові цінності часто викривлюють сний стан справ у банку під час кризи, тим самим затрудняється визначення нансового положення банку. При таких обставинах життєздатність повинна значатися за допомогою дослідження двох вирішальних факторів.

. По-перше, банк повинен розробити середньостроковий бізнес-план та анування руху грошової готівки. Цей план повинен бути заснований на реальних ипущеннях, показувати майбутню прибутковість та середньострокову фінансову роможність банку.

. По-друге, акціонери повинні бути фінансово стабільними, так як в разі не конання прогнозованих даних бізнес-плану, акціонери повинні прийняти виправні ходи за рахунок власних коштів.

Таким чином, систематична банківська криза відображає втрати як банків та і позичальників. Тому, витрати повинні бути відповідно розподілені між ціонерами, вкладниками, кредиторами та платниками податків. Так як процес зподілу видатків серед різних агентів є рішенням як політичним так і технічним, виникає потреба в детальному обговоренні проекту стратегії. Цей процес значно удомісткий, бо визначити збитки надзвичайно важко, тому що NPLs не мають якої чіткої ринкової вартості і розмір збитків постійно змінюється відповідно до ін у діловому середовищі. Щоб адресувати ці підсумки необхідно міцне та язане політичне управління.

1.3. Методологічні засади організації банківського нагляду в системі ціонального банку України

Методології, що використовувалися банківським наглядом протягом років

ого формування, були спрямовані, головним чином, на дотримання банками руденційних нормативів, оцінку роботи банків через аналіз інформації, що давалася, та перевірки, що проводилися та були націлені на конкретні проблемні итання, особливо ті, що були пов'язані із злочинністю в окремих банках.

У 1995 році розпочалася розбудова інфраструктури банківського нагляду, яка ала забезпечити методологію, організаційні структури, нормативні акти та закони, дготовку кадрів та збір інформації, достатні для того, щоб забезпечити ефективну своєчасну систему нагляду. Значною мірою ця інфраструктура залежала від провадження нової системи бухгалтерського обліку для Національного банку раїни та комерційних банків, яка узгоджувалася б з міжнародними стандартами ухгалтерської звітності. Належне функціонування системи нагляду, розвиток віри до цієї системи та зайняття нею належного місця в системі ринкових носин потребували надання банками надійної та прозорої фінансової інформації. 1996 році Національний банк України очолив роботу з реформування ухгалтерського обліку в банківській системі України, в результаті якої з 1 січня 98 року банки надають звіти згідно з міжнародними стандартами бухгалтерської тності.

На початковій стадії розвитку банківського нагляду зусилля спрямовувалися розроблення методології як для виїзного інспектування, так і для безвиїзного нтролю. Працівники банківського нагляду з допомогою зарубіжних радників чали розроблення методологій, положень та процедур для проведення ефективних евірок комерційних банків та аналізу інформації, що надходить з банків, для безпечення поточною інформацією про банківські операції у період між ланованими виїзними перевірками. Першою розробленою методологією були етодичні вказівки щодо інспектування комерційних банків та банківських установ раїни для банківських інспекторів, які були затверджені Правлінням ціонального банку України у грудні 1996 року . Протягом 1997 року проводилася нтовна підготовка інспекторів в усіх територіальних управліннях Національного ку України з питань використання Методичних вказівок щодо інспектування ерційних банків.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Крім цього, підрозділ безвиїзного контролю розробляв форми звітності та методи аналізу для забезпечення інформації про роботу та тенденції розвитку окремих банків для потреб банківського нагляду. Здатність підготовлених належним чином кадрів аналізувати надійну інформацію, що надходить з банків на постійній основі, є важливою підтримкою процесу інспектування та ключовим моментом системи нагляду, яка має ефективно функціонувати, попереджуючи про проблеми банків ще до того, як вони стають занадто серйозними та вже не можуть бути вирішеними.

Зміни, які відбулися в цих сферах банківського нагляду, а також погіршення фінансового стану групи комерційних банків спонукали до створення у 1996 році додаткової функції банківського нагляду - реабілітації та ліквідації банків. З того часу триває розроблення необхідної методології як для реабілітації, так і для ліквідації банків. Було проведено значну роботу щодо внесення пропозицій про законодавчі зміни до Законів України "Про банки та банківську діяльність" та "Про Національний банк України" з метою сприяти здатності Національного банку України реабілітувати або ліквідувати банки, та щодо розроблення на підставі чинного законодавства нормативних актів, які забезпечують методологію для цієї важливої функції.

Незважаючи на зміни, що відбулися в процесі становлення банківського нагляду, його вплив на стабільність банківської системи залишається недостатнім [31].

Перша структура банківського нагляду була представлена Головним управлінням по контролю за банківською діяльністю, в яке входило два управління: управління по контролю за дотриманням нормативів та управління інспектування. Ця структура проіснувала лише один рік, після чого було створене ще одне управління – реєстрації комерційних банків. По закінченню ще одного року Головне управління було скасоване, а управління як самостійні знаходились під керуванням заступника (Додатки Б1, Б2) .

У 1995 році Національним банком України прийнято рішення про створення профільних департаментів. Служба банківського нагляду в цій структурі була

едставлена департаментом банківського нагляду, до якого входили чотири равління: реєстрації та ліцензування комерційних банків та контролю за отриманням економічних нормативів, інспектування банків, координації та рганізації банківського нагляду. З цього ж року було впроваджене ліцензування анківських операцій (Додаток Б3).

Крім цього, у 1995 році по ряду банків виникали проблеми щодо їхньої одальшої діяльності, в зв'язку з цим виникає термін "проблемний банк". У 1996 оці у складі департаменту банківського нагляду створено управління по контролю діяльністю банків (Додаток Б4).

В становленні та розвитку служби банківського нагляду в Україні активну частъ приймають радники міжнародних банків та організацій. Крім того існують оквартальні місії Міжнародного банку та Міжнародного валютного фонду.

Мета цих місій - перевірка служби банківського нагляду щодо відповідності ринципам Базельського комітету.

У 1997 році по рекомендації перелічених структур прийнято рішення ідвищити статус служби банківського нагляду в Україні. На базі діючого епартаменту було створено чотири департаменти та одне самостійне управління: епартамент реєстрації та ліцензування банків, департамент безвиїзного нагляду, епартамент інспектування банків, департамент з питань роботи з проблемними анками, управління координації з питань банківського нагляду. У цьому ж році аціональним банком України створена комісія з питань нагляду та регулювання іяльності банків. Працював постійний радник з питань нагляду від міжнародних рганізацій та група радників по напрямках нагляду (Додаток Б5).

У 1999 році знову відбулися структурні зміни в підрозділах банківського агляду центрального апарату. Створені: департамент пруденційного нагляду, правління реєстрації та ліцензування банків, управління нагляду за великими анками, управління з питань роботи з проблемними банками. В свою чергу до епартаменту пруденційного нагляду входили управління методології та оординації банківського нагляду і співробітництва з фінансовими установами, правління безвиїзного нагляду, управління інспектування банків, відділ нагляду за

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

жнародною діяльністю банків (Додаток Б6).

У жовтні 2000 року ліквідовано Департамент пруденційного нагляду, правління нагляду за великими банками, Управління з питань роботи з облемними банками, Управління реєстрації та ліцензування банків і на їх базі ворено Генеральний департамент банківського нагляду, Департамент спектування та моніторингу банків, Департамент реєстрації та ліцензування нків, Департамент реорганізації та ліквідації банків (Додаток Б7).

У квітні 2003 року виключено із структури Генерального департаменту нківського нагляду, Департамент реєстрації та ліцензування банків, Департамент єстрації та ліцензування банків, Департамент реорганізації та ліквідації банків і епартамент інспектування та моніторингу банків Національного банку України та ворено у структурі центрального апарату Генерального департаменту нківського нагляду Національного банку України нову структуру, яка редставлена у Додатку Б8 [116].

Що стосується регулятивності функції, то її виконують різні департаменти ентрального апарату Національного банку України з урахуванням їхнього ункціонального призначення. Так, діяльність комерційних банків на валютному нку регулюють департаменти валютного регулювання, а також валютного нтролю та ліцензування, департамент монетарної політики регламентує порядок оботи банків із готівковою національною валютою, департамент бухгалтерського бліку визначає порядок бухгалтерського обліку і звітності в банках тощо.

Система банківського нагляду має такі рівні (з правом прийняття відповідних шень і дій у межах своєї компетенції) при здійсненні контрольних функцій) [94]:

- відділ банківського нагляду територіального управління;
- Комісія з питань нагляду і регулювання діяльності банків при територіальному правлінні;
- начальник територіального управління;
- відповідні департаменти банківського нагляду Національного банку України;
- заступник Голови Правління Національного банку України;
- Комісія з питань нагляду і регулювання діяльності банків Національного

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

ку України.

У разі неможливості прийняття управлінських рішень та вжиття заходів на евказаних рівнях системи банківського нагляду відповідні департаменти ківського нагляду на підставі матеріалів, наданих іншими рівнями, готують новки та подають їх Правлінню Національного банку України для розгляду і йняття рішення.

Опрацювання методичних інструментів здійснення банківського нагляду, говорення принципових проблем, що виникають в діяльності комерційних банків, ходження напрямів адекватного реагування на такі проблеми проводиться нсультаційною Радою з питань нагляду і регулювання діяльності банків ціонального банку України [94].

Згідно розділу X Закону України "Про Національний банк України" головна та банківського регулювання і нагляду - безпека та фінансова стабільність ківської системи, захист інтересів вкладників і кредиторів [41].

Національний банк здійснює функції банківського регулювання і нагляду за льністю банків, в межах та порядку, передбачених законодавством України.

Національний банк здійснює постійний нагляд за дотриманням банками, їх розділами, афілійованими та спорідненими особами банків на території України за кордоном, банківськими об'єднаннями, представництвами та філіями земних банків в Україні, а також іншими юридичними та фізичними особами нківського законодавства, нормативно-правових актів Національного банку і номічних нормативів.

Національний банк видає нормативно-правові акти з питань віднесених до го повноважень, які є обов'язковими для органів державної влади і органів цевого самоврядування, банків, підприємств, організацій та установ, незалежно форм власності, а також для фізичних осіб. Нормативно-правові акти видаються формі постанов Правління Національного банку України, а також інструкцій, ложень, правил, що затверджуються постановами Правління Національного банку раїни.

Статтею 58, розділу X названого Закону України "Про Національний банк

раїни" передбачено з метою захисту інтересів вкладників та кредиторів і езпечення фінансової надійності банків встановлення Національним банком раїни обов'язкових економічних нормативів, які мають забезпечувати здійснення нтролю за ризиками, пов'язаними з капіталом, ліквідністю, наданням кредитів, естиціями капіталу, а також за відсотковим та валютним ризиком [41].

Крім того Національний банк визначає розміри, порядок формування та користання резервів банків для покриття можливих втрат за кредитами, резервів покриття валютних, відсоткових та інших фінансових ризиків банків.

Статтею 61 вищезазначеного Закону щодо повноважень здійснення гулятивних функцій визначено, що Національний банк здійснює державне гулювання діяльності банків у формах, визначених Законом України "Про банки і нківську діяльність", як безпосередньо, так і через створений ним орган нківського нагляду [40].

Розділом IV Закону України "Про банки і банківську діяльність" визначено вноваження Національного банку України щодо регулювання банківської льності та банківського нагляду. Статтею 66 цього Закону передбачено, що ржавне регулювання банківської діяльності здійснюється Національним банком раїни у таких формах [40]:

I. Адміністративне регулювання:

) реєстрація банків і ліцензування їх діяльності;

) встановлення вимог та обмежень щодо діяльності банків;

) застосування санкцій адміністративного чи фінансового характеру;

) нагляд за діяльністю банків;

) надання рекомендацій щодо діяльності банків.

II. Індикативне регулювання:

) встановлення обов'язкових економічних нормативів;

) визначення норм обов'язкових резервів для банків;

) встановлення норм відрахувань до резервів на покриття ризиків від активних нківських операцій;

) визначення процентної політики;

"Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

5) рефінансування банків;

6) кореспондентських відносин;

7) управління золотовалютними резервами, включаючи валютні інтервенції;

8) операцій з цінними паперами на відкритому ринку;

9) імпорту та експорту капіталу.

Наглядова діяльність Національного банку України охоплює всі банки, їх підрозділи, афілійованих та споріднених осіб банків на території України та за кордоном, установи іноземних банків в Україні, а також інших юридичних та фізичних осіб у частині дотримання вимог цього Закону щодо здійснення банківської діяльності.

При здійсненні банківського нагляду Національний банк України має право вимагати від банків та їх керівників усунення порушень банківського законодавства, виконання нормативно-правових актів Національного банку України для уникнення або подолання небажаних наслідків, що можуть поставити під загрозу безпеку коштів, довірених таким банкам, або завдати шкоди належному веденню банківської діяльності [41].

Національний банк України здійснює банківський нагляд на індивідуальній та консолідованій основі і застосовує заходи впливу за порушення вимог законодавства щодо банківської діяльності.

У разі розгляду Національним банком України питань щодо застосування заходів впливу до конкретного банку для надання пояснень запрошується голова правління (ради директорів) або голова спостережної ради цього банку, за винятком випадків призначення тимчасового адміністратора або відкликання ліцензії банку і призначення ліквідатора.

Статтею 73 [41] передбачено, що у разі порушення банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України Національний банк України адекватно вчиненому порушенню має право застосувати заходи впливу, які наведені у Додатку В:

Наглядові функції Національний банк здійснює шляхом:

вступного контролю, змістом якого є отримання банками і кредитними

"Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Передано до наукової частини

установами ліцензії на проведення банківських операцій;

- попереднього контролю, змістом якого є контроль за виконанням економічних нормативів, встановлення вимоги до ведення справ банками чи іншими фінансово-кредитними установами з мінімальним ризиком заборона або обмеження здійснення ними окремих видів діяльності, застосування санкцій згідно діючому законодавству.
- поточного контролю, змістом якого є визначення методів перевірки банків і розробка заходів щодо поліпшення їх фінансового становища.

Ефективний нагляд за діяльністю банків є однією з основних передумов стабільності економічного середовища. Під регулюванням банківської діяльності розуміється відповідна правова база, тобто закони, що регламентують діяльність банків, а також ухвалення відповідними установами, уповноваженими державою, положень, що регламентують функціонування банків у вигляді нормативних актів, інструкцій, директив. Положення базується на чинному законодавстві, конкретизують та роз'яснюють основні пункти законів та визначають межі поведінки банків, які сприяють надійному та ефективному функціонуванню банківської системи.

Під банківським регулюванням розуміється моніторинг процесів, що мають місце у банківській сфері на різних стадіях функціонування банків, а саме: створення нових банків та їх установ, діяльності банків, реорганізації та ліквідації банків.

Національний банк має повноваження застосовувати до банків примусові та не примусові заходи впливу, які є також елементом банківського нагляду.

Необхідність державного регулювання і нагляду за банківською діяльністю пояснюється надзвичайно великою можливістю банків впливати на економічні процеси як позитивно, так і негативно. Перш за все держава в особі центрального банку покликана забезпечувати стабільність грошового обігу і національної валюти. Це неможливо без регулювання діяльності банків, а саме без обмеження здатності банків створювати платіжні засоби-гроші, так як комерційні банки здатні створити й запропонувати більше грошей, ніж потребує ринок.

Інструментом регулювання діяльності банків виступає механізм обов'язкового

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

езервування певної частини ресурсів банку у межах визначеної центральним анком норми обов'язкового резервування. У цих умовах здійснення банками латежів, надання позичок обмежується обсягом банківських ресурсів, що еревищують суму зарезервованих ресурсів. Якщо банк порушує норму езервування - до нього застосовуються певні заходи.

Важливою функцією банків є збереження грошових заощаджень суспільства, ке повинно мати певні гарантії, що заощадження можна буде отримати в мовлені строки. В цих умовах суспільство розглядає виконання державою функції нківського регулювання і нагляду як гарантію розумної та обачливої політики нків.

Банки на відміну від інших економічних суб'єктів ринку містять у собі двищену загрозу дестабілізації власної діяльності і провокування тальноекономічної кризи, так як капітал банків - це лише невелика частка у їхніх купних ресурсах, оскільки банки працюють головно за рахунок залучення коштів ликої кількості вкладників. Вилучення коштів з банків одночасно значною лькістю вкладників може збанкрутувати банки, що може призвести до порушень рошового обігу з ризиком перейти у кризу банківського сектора, а потім і в тальноекономічну кризу країни.

Таким чином банки відіграють ключову роль в економіці і водночас їм итаманна підвищена фінансова вразливість, що зумовлює необхідність роблення та ухвалення державою заходів стосовно банківського регулювання та гляду.

Банки формують платіжну систему країни. На банківських рахунках ереджені кошти, що становлять основу для безготівкових розрахунків, і саме ки здійснюють їх. Надійна й ефективна система розрахунків є важливим понентом розвинутої економіки. Міжбанківський ринок і платіжний обіг у асних умовах мають міжнародний характер. У зв'язку з цим проблеми, що икають на національних банківських ринках, перестають бути локальними, що є ж аргументами для обґрунтовування необхідності банківського регулювання та гляду.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Система банківського нагляду потрібна і самим банкам, тому що успіх їхньої льності залежить від довіри до них з боку суспільства. Втрата довіри вкладників одного банку може викликати ланцюгову реакцію по всій банківській системі в извести до втрати довіри до неї.

Ефективність банківського регулювання та нагляду залежить значною мірою того, наскільки чітко визначені завдання, що стоять перед відповідними улятивно-наглядовими органами, оскільки добре ці завдання розуміють і тримують органи, що розробляють економічну політику держави і несуть повідальність за реалізацію цієї політики.

Метою та завданням банківського регулювання та нагляду є:

захист інтересів вкладників, що розміщують свої кошти в банках, від ефективного управління банками і від шахрайства. Інтереси вкладників требують захисту, тому що в усіх країнах рівень інформованості вкладників про ансовий стан банків вельми недостатній і вони не мають можливості самостійно нити, який ризик беруть на себе, розміщуючи свої кошти в тому чи іншому ку;

створення конкурентного середовища у банківському секторі, завдяки якого жуються процентні ставки за позичками, підвищуються процентні ставки за озитами, розширюється спектр банківських послуг, запроваджуються новітні ківські технології тощо;

забезпечення прозорості політики банківського сектора в цілому і кожного ку окремо. Підвищення відкритості базується на удосконаленні системи обліку і ності в банках і наближенні їх до вимог, що випливають із досвіду міжнародної ківської практики;

підтримування необхідного рівня стандартизації і професіоналізму в ківському секторі, забезпечення ефективної діяльності банків і запровадження нологічних нововведень в інтересах споживачів банківських послуг.

Надійний ефективний банківських нагляд - це суспільний товар, який ожливо придбати на ринку, але який разом із зваженою макроекономічною тикою, відіграє життєво важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності

ь-якої країни. Витрати на проведення банківського нагляду великі, але як відчує практика, збитки, завдані внаслідок неефективного нагляду, виявляються зрівнянно більшими.

На наш погляд, на сьогодні економія коштів на утримання персоналу анківського нагляду, мається на увазі незначна кількість працівників в розрахунку а кількість перевіряємих банківських установ, обертається ситуаціями, які виникли банках "Інко", "Денді", "Градобанк".

Не можна не бачити наявних проблем у розвитку та функціонуванні анківської системи, а саме:

- недостатній рівень капіталізації банківської системи;
- відсутність в більшості банків ефективних механізмів та інструментів правління ризиками, планування та стратегії розвитку;
- низька рентабельність активів банків через загальну низьку якість активів, исоку питому вагу неприбуткових активів у загальних активах банків та евиправдано високу вартість ведення бізнесу;
- низький рівень банківського менеджменту та корпоративного управління;
- недостатня ефективність банківського нагляду, зокрема в частині нагляду на снові оцінки ризиків банківської діяльності [124].

Банківський сектор не може ефективно функціонувати в умовах стагнації ших сфер економіки. А робота українських банків протягом останніх років ійснювалася за таких несприятливих умов, як незадовільний стан економіки в лому, занепад промислового виробництва, неплатоспроможність більшості б'єктів господарювання – позичальників, реальні втрати статутних фондів банків д знецінення національної валюти, розвинуті інфляційні процеси, непомірні датки тощо [131].

Головною сьогоденною стратегією банків стала не стратегія зростання і звитку, а стратегія виживання.

Виникла ситуація, коли банки неспроможні виконувати належні їм функції нансових посередників у зв'язку з неповерненням позичальниками отриманих у нках кредитів та несплатою відсотків за ними.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

До причин виникнення проблем у розвитку сучасної банківської системи України також можна віднести такі, як недосконаліть, а в окремих випадках – відсутність законодавчої бази, що регулює банківську діяльність, проведення банками занадто ризикової кредитної політики з метою отримання високих прибутків, екстремальне збільшення розмірів простроченої кредитної заборгованості, незначний обсяг сформованих банками резервів для відшкодування можливих втрат за кредитами по відношенню до суми безнадійних до повернення кредитів та по відношенню до обсягів загальних кредитних вкладень, безпосередня залежність стану платоспроможності та ліквідності багатьох банків від здійснення операцій на міжбанківському кредитному ринку, від фінансового стану інших банків, які виступають постачальниками кредитних ресурсів, відсутність законодавчого врегулювання питання захисту вкладів фізичних осіб у банках тощо.

Особливою проблемою сучасного стану банківської системи є погіршення фінансового стану великих колишніх державних банків, активи яких складають 73 відсотки від активів усієї системи. Мають на увазі АК „Промінвестбанк", АКБ СР „Укрсоцбанк", Ощадний банк України, які значною мірою обслуговують державний сектор економіки та виконують державні програми.

Широкомасштабне кредитування державних та нещодавно приватизованих підприємств у перші роки після здобуття незалежності несприятливо позначилося на банківській системі. Хоча таке кредитування не завжди відбувалося за бажанням окремих банків, воно призвело до значної кількості прострочених та пролонгованих кредитів, які загрожують капіталу багатьох банків, та потребують коштовної роботи з моніторингу та повернення боргів.

Однак протягом кількох років інфляції та валютної нестабільності в Україні багато банків змогли отримати прибутки від операцій з іноземними валютами та завдяки позитивній відсотковій ставці поширити їх на кредити, що видавалися. Активне управління курсом обміну національної валюти зменшило можливості банків робити прибутки на валютних спекуляціях. Можливість управління банками своїми ресурсами зазнала серйозних труднощів через різкі зміни у курсі відсоткової ставки, що різко впав на початку 1997 року в результаті падіння рівня інфляції. А

отім підвищився в результаті нестабільності на ринку. Поточний підвищений івень відсоткової ставки може привести до виникнення проблем з кредитами, бо це ослаблює фінансовий стан позичальників. Через слабкість ринку державних цінних аперів ліквідність банків опинилася під серйозною загрозою.

У той час як багато банків і досі є прибутковими, і їхнє керівництво добре иконує свою справу, є і такі банки, на які чекають скрутні часи. Великі інвестиції у едоходні активи, такі як будівлі, неналежний рівень резервів для відшкодування ожливих втрат за позиками, неналежна кредитна політика, велика кількість іжбанківських кредитів, прибутковість та капітал, що зменшуються, - усе це несе трозу системного ризику для банківської системи, який може бути спричинений ахом одного великого банку. Таким чином, системний ризик ставить на порядок енний банківського нагляду Національного банку України питання про абілізацію та підвищення надійності банківської системи.

Висновки до розділу 1

Основною метою банківського нагляду виступає створення ефективної та нкурентноздатної банківської системи, яка б реагувала на потреби населення в данні якісних фінансових послуг за розумну вартість.

Необхідно розуміти, що завжди існує рівновага між рівнем захисту, який опонує нагляд, та вартістю фінансової діяльності посередників. Чим нижче пінь сприйняття ризику банками і фінансовою системою, тим більше дієвим инен бути нагляд.

Нагляд не може виступати гарантом проти банкрутства. В ринковій економіці крутство є протилежною стороною того, що суб'єкт бере на себе ризик. Те, яким ом здійснюється процедура банкрутства, збитки, які при цьому будуть понесені, олітичним питанням, яке породжує дискусії, наскільки повинна підтримуватися ківська система за рахунок громадян. Тому такі питання не можуть знаходитися ки у полі зору органів нагляду.

Банківський нагляд повинен динамічно реагувати на всі зміни на ринку,

являти готовність періодично переглядати політику та практику нагляду з рахуванням нових змін та тенденцій на ринку. Для цього необхідна достатньо учка законодавча система.

Надано визначення систематичної банківської кризи, що має прояв через аступні компоненти:

- Перший і найбільш терміновий компонент пов'язаний із гострою кризою іквідності. Грошові зобов'язання банківської системи повинні бути стабілізовані, тримуючи вилучення депозитів та скорочення міжбанківських кредитних ліній, дновлюючи довіру до банків та захищаючи системи платежу від підриву.
- Другий компонент - це ліквідація некредитоспроможних та нежиттєздатних анків з системи та відновлення банківської системи до фінансової стабільності та рибутковості.
- Третій компонент зосереджується на реорганізації NPLs та операційній еструктуризації банківських позичальників.

Зазначені компоненти тісно пов'язані один з одним і їх виконання повинно ути ретельно узгодженими. Стадія стримування кризи, що зупиняє відтік депозитів стабілізує плани на майбутнє, має пріоритет. Ці заходи дають владним органам правління час проаналізувати причини кризи та розробити відповідну стратегію. роте, як можна швидше увага повинна бути зосереджена на розробці та провадженні стратегії для реабілітації фінансової системи.

Розглянуто методологічну базу організації банківського нагляду в системі аціонального банку України та поступове становлення організаційної структури. изначено основні проблеми функціонування банківської системи України та шляхи вирішення через організацію ефективного банківського нагляду.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НАГЛЯДОВИХ ФУНКЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ НА РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

2.1. Організація реєстрації банків і ліцензування банківської діяльності

Поділення банківського нагляду за етапами і формами на вступний контроль, ередній (безвиїзний нагляд) і виїзний було передбачено з початку його ворення в Україні.

Вступний контроль починається з чіткого і вичерпного визначення вимог, бхідних для отримання установами банків ліцензій на проведення банківських ерацій, а також порядку та терміну цієї процедури.

Вимоги вступного контролю стосуються:

вступних умов щодо обсягу капіталу, джерел внесків до статутних фондів нків та складу їх учасників;

кваліфікаційних та професійних якостей працівників вищої і середньої ланок равління банками;

питання щодо іноземних акціонерів (учасників);

відповідних технічних питань;

умов, за яких Національний банк України відмовляє у наданні ліцензії на оведення банківських операцій;

умов щодо виконання окремих банківських операцій.

Вступний контроль здійснює Департамент державної реєстрації та ензування банків, до функцій якого належать: здійснення державної реєстрації нків, встановлення порядку відкриття філій і представництв банків, встановлення рядку надання попереднього дозволу на створення банку з іноземним капіталом, тановлення порядку надання дозволу на придбання або збільшення істотної участі банку, внесення змін і доповнень, внесених банками до установчих документів, ення Державного реєстру банків, здійснення ліцензування банків, зареєстрованих ціональним банком України, розширення або відкликання ліцензії на здійснення

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

анківських операцій, підготовка нормативних актів з питань створення реєстрації і іцензування банків та їх установ.

На рівні територіальних управлінь відділи банківського нагляду виконують аступні функції: розгляд пакетів документів та надання Національному банку раїни висновку щодо реєстрації на території банків, реєстрація змін та доповнень о статутів комерційних банків, погодження відкриття філій, здійснює контроль за отриманням комерційними банками строків формування статутного капіталу, огодження ліцензії на окремі банківські операції згідно переліку банків, огодження письмових дозволів на виконання банківських операцій філіям, озташованим на території області, погодження та призначення на керівні посади анків та філій.

Створення, державна реєстрація, ліцензування діяльності та реорганізація анків регламентуються розділом II Закону України "Про банки і банківську яльність" [40], Положенням про порядок створення і державної реєстрації банків, дкриття їх філій, представництв, відділень [107], Положенням про порядок видачі анкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих ерацій [102].

Державна реєстрація банків здійснюється Національним банком України дповідно до вищезазначеного Закону та нормативно-правових актів Національного анку України. Уповноважені засновниками банку особи подають Національному анку України для державної реєстрації документи, які передбачені статтею 17 щезазначеного Закону України.

Національний банк України у тижневий термін з дати подання документів для ржавної реєстрації банку відкриває тимчасовий рахунок для накопичення дписних внесків засновників та інших учасників банку.

Рішення про державну реєстрацію банку або про відмову в державній єстрації банку приймається Національним банком України не пізніше місячного строку з моменту подання повного пакета документів.

Реєстрація банків здійснюється шляхом внесення відповідного запису до ржавного реєстру банків, після чого банк набуває статусу юридичної особи.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Національний банк України видає банку свідоцтво про його державну реєстрацію за встановленою ним формою.

Статтею 19 вищезазначеного Закону регламентується ліцензування банківської діяльності.

Банк має право здійснювати банківську діяльність тільки після отримання банківської ліцензії. Вимоги до ліцензування операцій комерційних банків: найменування банківських операцій, необхідний НБУ документ для здійснення операцій, умови для отримання ліцензії (дозволу) наведено у додатку Д1.

Спеціальні вимоги Національного банку України для отримання письмового дозволу комерційними банками на виконання валютних операцій наведено у додатку Д2.

В територіальних управліннях Національного банку України реєстрацію та ліцензування банківських установ здійснює сектор реєстрації та ліцензування банків. До компетенції якого входить:

- Розгляд пакетів документів, що надані для реєстрації новостворених комерційних банків та видачі їм ліцензії на здійснення банківських операцій щодо їх відповідності чинному законодавству та нормативним актам Національного банку України. За результатами їх розгляду готує висновок та надає інформацію Національному банку України.
- Здійснення контролю за своєчасністю надання комерційними банками пакету документів щодо змін та доповнень до установчих документів. Готує висновок на розгляд комісії облуправління з питань нагляду і регулювання діяльності банків, подає інформацію Національному банку України.
- Розгляд пакетів документів, щодо розширення банками ліцензії на здійснення банківських операцій. Підготовка відповідних висновків на розгляд Комісії тер управління з питань нагляду та регулювання діяльності банків. Повідомляє Національний банк України.
- Розгляд пакетів документів на погодження кандидатур Голови Правління та головного бухгалтера комерційного банку, їх заступників, керівника підрозділу внутрішнього аудиту банку та керівників відповідних структурних підрозділів

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

анку. Готує відповідні висновки та надає на розгляд Комісії з питань нагляду та егулювання діяльності банків. Повідомляє Національний банк України.

- Розгляд пакетів документів на погодження щодо функціонування філій і редставництв комерційних банків, відділень банків/філій. Готує відповідні исновки і надає інформацію Національному банку України та Головним банкам ілій і представництв, Управлінням Національного банку України за місцем озташування Головних банків.

- Погодження дозволів, наданих комерційними банками своїм філіям, готує ідповідні висновки, повідомляє філію про прийняте рішення.

- Здійснює контроль за дотриманням банками і банківськими установами ючого законодавства Положень про порядок видачі банкам банківських ліцензій, исьмових дозволів, та ліцензій на виконання окремих операцій, про порядок творення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень а інших нормативних актів Національного банку України.

- Здійснення контролю за дотриманням банками ліцензійних вимог, згідно з кими їм була видана ліцензія на проведення банківських операцій і за умови отримання яких вони можуть розширити ліцензію;

- Здійснює контроль за дотриманням банками і банківськими установами ючого законодавства Положень про порядок видачі банкам банківських ліцензій, исьмових дозволів, та ліцензій на виконання окремих операцій [102], про порядок творення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень 07] та інших нормативних актів Національного банку України та інші функції.

Розглянемо кількість і структуру банків в Україні. У 2002 році кількість анків, занесених до Державного реєстру, зменшилась зі 189 до 182. Водночас ільшилася кількість діючих банків, які мають ліцензію НБУ на здійснення анківських операцій, - зі 152 до 157. Із них 136 банків - акціонерні товариства (у ому числі: 94 - відкриті, серед яких 2 банки державні; 42 - закриті), 21 банк - овариства з обмеженою відповідальністю.

З іноземним капіталом створено 20 банків (12.7% від загальної кількості ючих банків), у тому числі 7 банків (4.5%) - зі 100-відсотковим іноземним

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

італом. Приведемо кількість банків в Україні на рис.2.1.

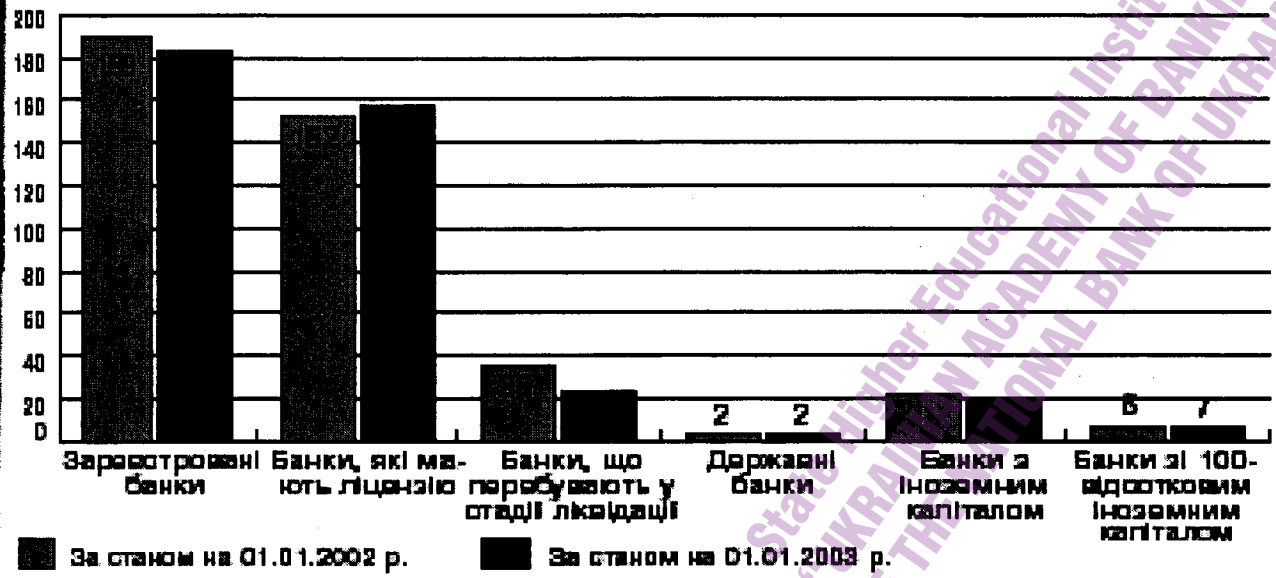

Рис.2.1. Кількість банків в Україні на 01.01.2003р.

Протягом 2002 року з Державного реєстру вилучено 12 банків, у тому числі 10 зв'язку з ліквідацією, 2 - в результаті реорганізації. Зареєстровано 5 нових банків. лькість філій за рік збільшилася з 1 350 до 1 401, тобто на 51, що свідчить про зширення обсягу та видів банківських послуг і більшу їх доступність для клієнтів. стадії ліквідації перебувають 24 банки (13,2% від загальної кількості банків, несених до Державного реєстру), з них 11 ліквідуються за рішенням ціонального банку України, 12 – за рішенням господарських судів, 1 банк - за шенням зборів акціонерів.

У 2002 році прийнято рішення про ліквідацію 1 банку 1 АБ "ІНКО" (у 2001 р. - о ліквідацію 4 банків, у 2000 р. - 7).

У розрізі груп за обсягом активів банки поділяються так. До групи 1 (активи евищують 1 300 млн.грн.) входить 10 банків (6,4% від загальної кількості діючих нків), групи II (активи становлять понад 500 млн. грн.) - 12 (7,6%), групи III ктиви - понад 200 млн. грн.) -34 (21,7%), групи IV (активи - менше 200 млн. грн.) - 1 банк (64,3%).

В ході аналізу виконання основних завдань вступного контролю в системі ціонального банку України були встановлені наступні проблеми:

1.Положенням про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій, затвердженого постановою Правління НБУ № 275 від 17.07.2001 передбачені вимоги щодо наявності положень, які регулюють виконання операцій (п .4.1, 4.2, 7.1, 8.1). Відсутність типових положень НБУ щодо здійснення банківських та інших операцій, на які банки одержують ліцензії та письмові дозволи, призводить до труднощів при розробці їх банками та розбіжностей в тлумаченні деяких питань банками та перевіряючими при інспектуванні.

2.Згідно з п.4.1 "е" р.4 Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій, затвердженого постановою Правління НБУ № 275 від 17.07.2001 однією із умов для отримання письмового дозволу є наявність керівників структурних підрозділів банку, які відповідають кваліфікаційним та спеціальним вимогам. В той же час Постановою не передбачено повідомлення банками тер управлінь про зміни керівників структурних підрозділів та їх погодження.

3.Пунктом 12.2 розділу 12 Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій, затвердженого постановою Правління НБУ № 275 від 17.07.2001 передбачено погодження трьох оригіналів письмового дозволу філії, однак не визначено перелік адресатів, яким потрібно надсилати погоджені дозволи.

4.Змінами до Положення про порядок створення та державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затвердженого постановою Національного банку України від 31.08.2001 № 375 , які внесені постановою Правління НБУ від 17.01.2003 № 9 , скасовано обмеження щодо переліку операцій, які мають право виконувати відділення банків. Згідно з п.10.7 Положення, відділення мають право виконувати операції на підставі дозволу, наданого компетентним органом банку у межах отриманих банком (філією) ліцензії та письмового дозволу.

При цьому, у разі надання відділенню права на здійснення таких операцій , як "Приймання вкладів (депозитів) від юридичних і фізичних осіб", „Розміщення

лучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик", перевезення валютних цінностей та інкасація коштів" , операції з валютними нностями тощо, Положенням не передбачено перевірка територіальним правлінням Національного банку України за місцезнаходженням відділення ожливості та ступінь готовності відділень для здійснення ними цих операцій аявність спеціалістів, які відповідають кваліфікаційним вимогам НБУ, дотримання ідділенням спеціальних вимог для певного виду діяльності, наявність внутрішніх оложень, які регулюють порядок здійснення відділенням операцій) та погодження озволів.

6.Положенням про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх ілій, представництв , відділень, затвердженим постановою Правління НБУ від 1.08.01р. № 375, був значно обмежений перелік операцій , що здійснюють ідділення. В зв'язку з цим кваліфікаційні вимоги Національного банку до ерівників відділень були відмінені (постанова Правління НБУ від 9.01.2002 №10) і анкам надано право самостійно встановлювати вимоги щодо кваліфікації ерівників відділень (у разі їх наявності). Це призвело до встановлення деякими анками вимог, якими не передбачається наявність вищої економічної або ридичної освіти та стажу роботи в банківській системи.

Постановою Правління НБУ від 17.01.2003р.№ 9 скасовано обмеження щодо ереліку операцій, тобто відділенням надано право виконувати повний спектр операцій в межах дозволу , наданого філією або банком, в тому числі і таких операцій як "Приймання вкладів (депозитів) від юридичних та фізичних осіб ", Розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний изик", операції з валютними цінностями, перевезення валютних цінностей та нкасація коштів. При цьому кваліфікаційні вимоги до керівників відділень Національним банком не встановлені , дозволи на виконання відділеннями операцій ер управліннями НБУ не погоджуються, не передбачена перевірка з боку ериторіальних управлінь НБУ дотримання відділеннями спеціальних вимог щодо дійснення ними певного виду діяльності. В той же час для керівників банків та ілій, які виконують такий самий спектр операцій , як і відділення, передбачена

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

оцедура погодження з наданням пакету документів , який в середньому досягає до сторінок (витяг з трудової книжки , копія диплому про освіту , довідки банків, у их отримані кредити, рекомендації, анкети). Розширення Національним банком країни переліку операцій для відділень з одночасним зниженням банками вимог до аліфікації їх керівників вплинуло на тенденцію зменшення кількості філій і дкриття переважно відділень.

. Необхідно вдосконалити нормативні акти щодо порядку створення, ліцензування станов комерційних банків та нагляду за їх діяльністю.

На наш погляд, пропозиції щодо підвищення ефективності банківського агляду в сфері реєстрації та ліцензування банківських установ можна звести до аступних:

- В зв'язку із підвищенням статусу відділень та повноважень їх керівників оцільно, використовуючи законодавчу ініціативу, надати пропозиції щодо несення змін до ст. 2 Закону України „Про банки і банківську діяльність", изначивши термін „Відділення банку-відокремлений структурний підрозділ банку, о не має статусу юридичної особи і здійснює банківську діяльність від імені анку", таким чином, до керівників відділень будуть застосовуватися норми ст.42 акону „Вимоги до керівників банків".

З врахуванням вищезазначеного пропонуємо:

1. Внести відповідні зміни до Положення про порядок створення та державної єстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затвердженого остановою Правління НБУ від 31.08.2001р. № 375 (Додаток Е1).

2. Визначити наступні кваліфікаційні вимоги до керівників:

2.1 до заступників керівників філій :

- наявність вищої фінансово-економічної освіти;
- стаж роботи в банківської системі не менше ніж 2 роки.

2.2 до керівників відділень в залежності від виду та спектру виконуємих операцій Додаток Е2).

3. З метою здійснення контролю за дотриманням кваліфікаційних вимог, спростити роцедуру оформлення документів для визначення професійної придатності та

огодження керівників банків та філій, для чого з пакету документів, який надається ер управлінню НБУ, виключити копії трудової книжки та диплома про освіту. При ьому кандидат на керівну посаду заповнює анкету, де зазначає дані щодо рудового стажу та освіти. Достовірність анкетних даних перевіряється та свідчується відповідальною особою територіального управління НБУ.

З метою ефективного впровадження зазначеної процедури та підвищення дповідальності керівників, доцільно також ініціювати внесення змін до Кодексу ро адмінправопорушення, передбачивши адмінвідповідальність керівників банків філій за надання недостовірної інформації щодо кваліфікації кандидатів на осади заступників керівників філій та керівників відділень. Стосовно типових оложень, які регулюють виконання операцій, доцільно запропонувати розробити та твердити для користування комерційними банками типові положення по йсненню банківських та інших операцій.

2.2. Організація попереднього контролю. Аналіз фінансово – економічної яльності банківської системи України

Метою попереднього контролю, або безвиїзного нагляду є забезпечення отримання банками встановлених вимог, розумно, з оптимальним ризиком, едення ними власних справ. Водночас при його проведенні реалізується заборона бо обмеження Національного банку України щодо деяких видів банківської яльності, здійснюється відрахування до резерву для відшкодування можливих трат за позиками комерційних банків, запроваджуються штрафні санкції щодо анків, які порушують економічні нормативи, порядок формування обов'язкових езервів тощо.

До вимог попереднього контролю належать:

- встановлення контролю з боку Національного банку України за визначеними ля банків обмеженнями та вимогами відповідно до розроблених періодичних форм вітності;

- проведення комплексного аналізу звітності банків та їх розрахунків економічних нормативів;
- створення інформаційної бази з метою використання її даних для прогнозування банківської діяльності та планування поточного контролю.

Попередній контроль здійснює Департамент безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок Генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України. Діяльність управлінь спрямована на впровадження інструментів документарного нагляду та механізмів управління банківськими ризиками, економічний аналіз і регулювання роботи банків за допомогою контролю виконання ними нормативних та оціночних показників, виявлення на ранньому етапі можливої кризи банків та усунення її причин за допомогою упереджувальних заходів, створення організаційної та методологічної бази для виконання контрольно-наглядових функцій територіальними управліннями Національного банку України.

Безвиїзний нагляд використовується як система раннього застереження, що дає змогу наглядовим органам ухвалювати рішення про застосування до банків коригувальних заходів до загострення ситуації або до проведення інспекційної перевірки на місці. Слід зазначити, що показники раннього реагування, потребують перегляду з боку Національного банку України. При цьому, безвиїзний нагляд може бути ефективним лише за умови, що він провадиться на основі достовірної звітності, отриманої від банків, та у разі дотримання ними певних стандартів обліку та звітності і високого рівня комп'ютеризації банківської діяльності.

Цілі та завдання безвиїзного нагляду втілені у його трьох головних функціях:

- контролі за виконанням банками економічних нормативів;
- здійсненні раннього реагування і вжитті запобіжних заходів;
- зведенні даних економічного аналізу діяльності банків та аудиту.

З метою захисту інтересів вкладників та кредиторів і забезпечення стабільної діяльності банків, відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність" [40] та Закону України "Про Національний банк України" [41] для банківських установ обов'язковими до виконання виступають наступні економічні нормативи:

- нормативи капіталу:

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1);
- адекватність регулятивного капіталу (Н2);
- адекватність основного капіталу (Н3);
- нормативи ліквідності:
- миттєва ліквідність (Н4);
- поточна ліквідність (Н5);
- короткострокова ліквідність (Н6);
- нормативи кредитного ризику:
- максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7);
- великих кредитних ризиків (Н8);
- максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному сайдеру (Н9);
- максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, даних інсайдерам (Н10);
- нормативи інвестування:
- інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11);
- загальної суми інвестування (Н12);
- норматив ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції нку (Н13).

Базою для розрахунку економічних нормативів є регулятивний капітал банку.

Граничні рівні зазначених нормативів та методику їх розрахунків гламентують Інструкція про порядок регулювання діяльності банків, затверджена становою Правління Національного банку України від 28.08.2001. №368 та тодика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в раїні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 06.2003р. №264 [49,77].

Проведемо аналіз ефективності і прибутковості діяльності банків України. езпечення прибуткової діяльності та підвищення рентабельності активів-важлива ова стабільного функціонування і розвитку банків України. Сумарний прибуток ків України за 2002 рік становив 684,5 млн. грн. (за 2001 рік - 531,7 млн. грн.), у

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"

му числі за I квартал -113,4 млн. грн., за II - 162,0 млн., за III -171.4 млн., за IV - 7.7 млн. грн.

Отриманий банками прибуток за групами розподіляється нерівномірно. Так, нки I групи, на які припадає 54,1% банківських активів, одержали його на суму 6,6 млн. грн., або 46,3% від загального показника; банки II групи (активи ановлять 14,7%) – 87,2 млн. грн. (12,7%); банки III групи (активи – 17,4%) – 204,6 лн. грн. (29,9%); IV групи (активи – 13,8%) ,76.1 млн. грн. (11,1 %). Як свідчать ведені дані (рис. 2.2) , найвищою є рентабельність діяльності банків III групи.

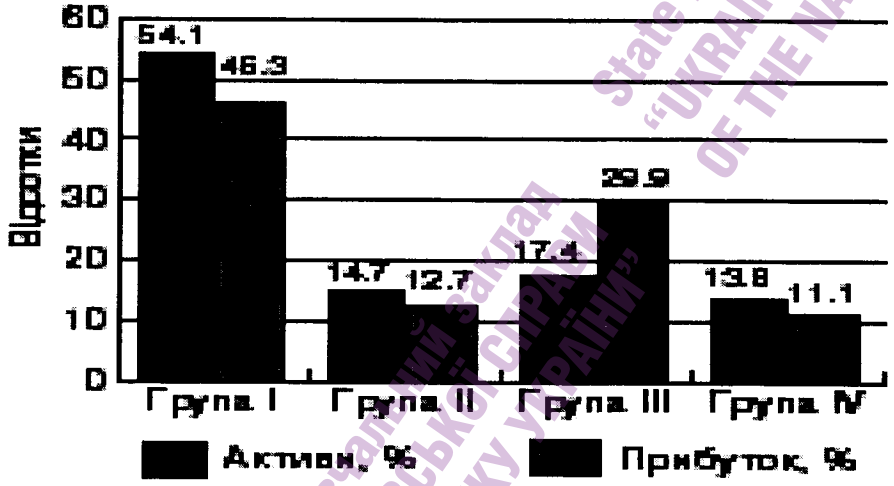

Рис. 2.2. Частка активів та прибутку окремих груп банків у їх загальній сумі

Протягом 2002 року доходи зростали дещо вищими темпами, ніж витрати, що мовило поліпшення співвідношення витрат і доходів, яке на 01.01.2003 р. ановило 93,5% (на 01.01.2002р. -93,8%).

Порівняно з 2001 роком дещо поліпшилися результативні показники льності банків (рис.2.3). Рентабельність капіталу збільшилася із 7,5 до 8,0%, нтабельність активів залишилася на тому ж рівні - 1,19%. Чиста процента маржа еншилася із 6,5 до 5,6%.

Прибутковість діяльності одного штатного працівника дорівнювала 5,4 тис. н. (за 9 місяців 2002 р.- 4,8 тис. грн.). Як бачимо, банки України зберегли нтабельність своїх активів на рівні минулого року попри зменшення процентної жі, що свідчить про збільшення обсягів активних операцій та про виваженішу літику процентних ставок.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

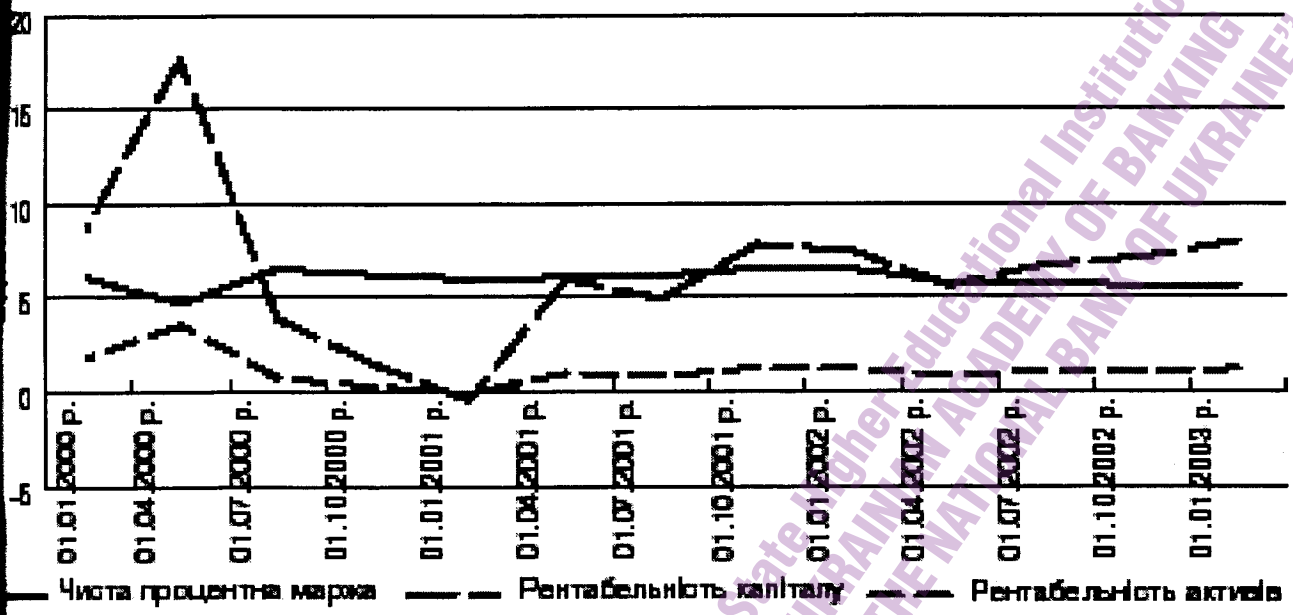

Рис.2.3. Динаміка результативних показників діяльності банків у 2000-2002рр.

Основними шляхами підвищення результативних показників у подальшому ають бути прогресивні структурні зміни в активах, капіталі, зобов'язаннях банків, двищення дохідності активів за рахунок скорочення частки не дохідних і роблемних активів, а також зниження вартості запозичених та залучених коштів, тратності діяльності, насамперед унаслідок скорочення адміністративних витрат що.

Це підтверджують і параметри побудованої нами економетричної моделі (1), ідно з якою зростання якості наявних нині активів на 1 000 грн. призводить до еншення прибутку на 20 грн. Зростання ж кредитного портфеля банків на 1 000 н. дає їм змогу збільшити прибуток на 30 грн. Збільшення капіталу на 1 000 грн. зволяє збільшити прибуток на 90 грн. Тобто одним із основних шляхів двищення рівня рентабельності діяльності банків має бути зростання частки едитного портфеля та інших дохідних активів у загальному їх обсязі, а також - рощування капіталу та зменшення обсягу проблемних кредитів (збільшення бсягу проблемних позичок на 1 000 грн. призводить до зниження прибутку банків 10 грн.).

$$Y = -0,02 \times X_1 + 0,03 \times X_2 + 0,09 \times X_3 - 0,01 \times X_4 - 1144 \qquad (2.1)$$

R = 0.866,

де Y - прибуток;

X_1 - загальні активи;

X_2 - кредитний портфель;

X_3 - капітал;

X_4 - проблемні кредити;

R - коефіцієнт множинної кореляції.

Доходи банків України порівняно з 2001 роком збільшилися на 22,0% і на .01.2003 р. становили 10 469,6 млн. грн. (за 2001 р. - 8 583,0 млн. грн.), у тому слі за I квартал -2 292,7 млн. грн., за II - 2 468,6 млн. грн., за III - 2 708,9 млн. грн., IV- 2 999,4 млн. грн. Зазначений показник підвищився за рахунок зростання оцентних доходів - на 1 194,7 млн. грн. (або на 20,9%), комісійних доходів - на 8,0 млн.грн. (або на 13,5%), результату від торговельних операцій – на 308,0 н.грн. (або на 85,4%), від операційних доходів – на 78,3 млн.грн. (або на 92,8%), ших операційних доходів – на 107,0 млн.грн. (або на 78,5%). Динаміка структури ходів банків України наведена на рис.2.4.

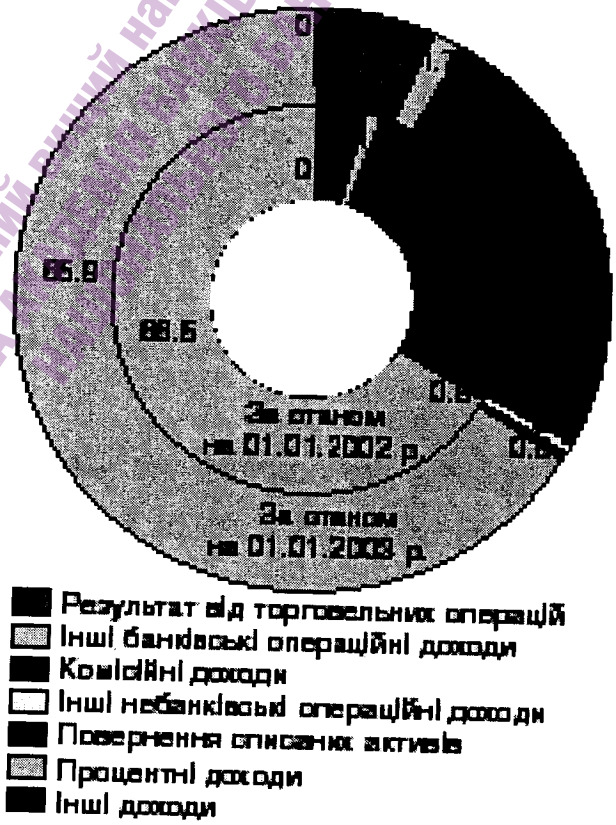

Рис.2.4. Динаміка структури доходів банків України

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НБУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Основну частину доходів банків становлять процентні доходи - 6 900,7 млн. . їх питома вага в загальних доходах банків зменшилася із 66,5 до 65,9% слідок зниження частки процентних доходів за коштами, розміщеними в інших ках. Комісійні доходи на звітну дату дорівнювали 2 598,9 млн. грн. (24,8% від альних доходів), результат від торговельних операцій – 668,7 млн. грн. (6,4%), ші банківські операційні доходи -180,3 млн. грн. (1,7%), інші небанківські раційні доходи – 63,0 млн. грн. (0,6%), інші доходи – 58,0 млн.грн. (0,6%).

Процентні доходи банків мають таку структуру: процентні доходи за едитами, наданими суб'єктам господарювання, - 5 789,9 млн. грн. (83,9% від альної суми процентних доходів); за коштами, розміщеними в інших банках, - ,7 млн. грн. (5,4%); процентні доходи за цінними паперами – 261,9 млн. грн. %); за кредитами фізичним особам -334,4 млн. грн. (4,8%); за кредитами органам ального державного управління – 45,4 млн. грн. (0,7%), за коштами, розміщеними БУ, - 4,0 млн. грн. (0,1%); інші процентні доходи – 95,4 млн. грн. (1,3%).

Чистий процентний дохід за 2002 рік порівняно з 2001 роком збільшився з 06,2 до 3 239,9 млн.грн., або на 11,5%. Відношення процентних доходів до ивів зменшилося з 11,2 до 10,2% (на 1,0 відсоткового пункту), причому ношення процентних витрат до активів знизилося із 5,5 до 5,4% (на 0.1 в. п.).

Порівняно з минулим роком комісійні доходи банків збільшилися на 308,3 н. грн., або на 13,5%, і за 2002 рік у цілому становили 2 598,9 млн. грн.; із них місійні доходи за операціями з клієнтами - 2 542,5 млн. грн., або 97,8% від альної суми комісійних витрат. Частка комісійних доходів у загальних доходах еншилася з 26,7 до 24,8%.

Чистий комісійний дохід порівняно з 2001 роком збільшився з 1 966,0 млн. . до 2 297,3 млн. грн., або на 16,9%. Відношення комісійних доходів до активів еншилося з 4,5 до 3,8% (на 0,7 в. п.), відношення комісійних витрат до активів тож знизилося -з 0,6 до 0,4% (на 0,2 в. п.).

Зменшення показника відношення процентного доходу та комісійних доходів активів є наслідком зниження процентних ставок за наданими кредитами та тості послуг.

Протягом 2002 року доходи від торговельних операцій збільшилися на 85,4% і 01.01.2003 р. дорівнювали 668,7 млн. грн. їх частка в загальному доході вищилася з 4,2 до 6,4%. Відношення доходів від торговельних операцій до ивів зросло з 0,7 до 1,0%.

Отже, коефіцієнтний аналіз дає підстави для висновку про те, що банки тли дещо поліпшити результати діяльності за рахунок збільшення доходів від товельних операцій і певного поліпшення ситуації з процентними та ісійними витратами.

Порівняно з 2001 роком витрати банків протягом 2002 року збільшилися на 5% і становили 9 785,1 млн. грн. (за 2001 рік — 8 051,3 млн. грн.); у тому числі за артал — 2 179,3 млн.грн., за П – 2 306,6 млн.грн., за III - 2 537,4 млн. грн., за IV- 61,7 млн. грн. Зростання, як бачимо на рис. 2.5 відбулося за рахунок збільшення анківських операційних витрат - на 893,2 млн. грн., або на 28%; процентних рат - на 861 млн. грн., або на 30,8%; інших банківських операційних витрат - на млн. грн., або 24,1% тощо.

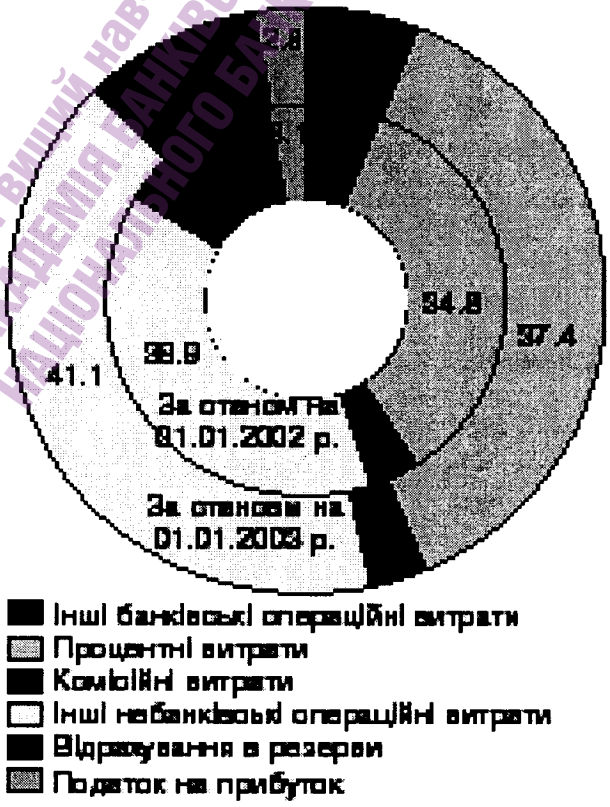

Рис.2.5. Динаміка структури витрат банків України

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Витрати формувалися головним чином за рахунок інших небанківських витрат 024,7 млн. грн. (41,1% від загальних витрат), процентних витрат - з 660,8 млн. . (37,4%), відрахувань у резерви – 926,4 млн. грн. (9,5%), інших банківських раційних витрат -597,1 млн. грн. (6,1%), інших витрат – 576,1 млн. грн. (5,9%).

Оскільки прибутковість є необхідною умовою фінансової надійності банків, овними напрямами подальшого забезпечення їх стабільної прибуткової льності мають бути збільшення і поліпшення якості та структури активів за унок збільшення частки дохідних активів, що сприятиме зростанню доходів і женню рівня інших небанківських витрат. Банкам необхідно вживати заходів до зменшення ризиків, збільшення обсягу власного капіталу, що поліпшуватиме ультативність діяльності.

Здійснимо аналіз динаміки, структури та якості активів банків України.

Упродовж 2002 року банківські активи зростали вищими темпами, ніж у ередньому році. Особливо активно нарощували їх банки I і IV груп. Чисті активи ків (загальні активи за мінусом сформованих резервів під активні операції) сли на 34,3% і на 01.01.2003 р. становили 63 896,0 млн. грн. (94,3% від загальних ивів). Загальні активи банків за рік збільшилися на 33.5% (за 2001 рік - на 27,4%) осягли 67 773.5 млн. грн. Відношення загальних активів банків України до ового внутрішнього продукту дорівнювало 30,7%. Вони зросли в основному за унок збільшення кредитного портфеля - на 14 638,9 млн. грн., або на 45,6%; соколіквідних активів - на 1 299,1 млн. грн., або на 16,8%; основних засобів та матеріальних активів на 1 327,1 млн. грн., або на 36,9%; інших активів - на 155,8 н. грн., або на 103,0%. Динаміка структури активів банків України наведена у лиці 2.1.

Таблиця 2.1

Динаміка структури активів банків України

Показники	За станом на				Динаміка	
	01.01.2002р.		01.01.2003р.			
	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Абсолютний приріст, млн..грн.	Темп зростання, %
1	2	3	4	5	6	7
альні активи	50785	100,0	67774	100,0	16989	33,5

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7
соколіквідні активи	7744	15,2	9043	13,3	1299	16,8
дитний портфель	32097	63,2	46736	69,0	14639	45,6
адення в цінні папери	4390	8,6	4 402	6,5	12	0,3
іторська заборгованість	2081	4,1	1410	2,1	-671	-32,2
овні засоби	3599	7,1	4926	7,3	1327	36,9
раховані доходи	712	1,4	937	1,4	225	31,6
і активи	161	0,3	319	0,4	158	97,8

Необхідною умовою фінансової стабільності банків та їх успішного розвитку є лише динамічне, збалансоване зростання активів, а й наявність раціональної тимальної) їх структури та прогресивних структурних змін, спрямованих на еншення неробочих, проблемних активів і диверсифікацію активних банківських ерацій.

За станом на 01.01.2003 р. структура активів банків була такою: соколіквідні активи становили 9 043,4 млн. грн (13,3% від суми загальних тивів), кредитний портфель - 46 735,6 млн. грн. (69,0%), вкладення в цінні папери 4 401,9 млн. грн. (6,5%), дебіторська заборгованість - 1 410,1 млн. грн. (2,1%) новні засоби та нематеріальні активи -4 926,3 млн. грн. (7,3%), нараховані доходи отримання – 936,9 млн. грн. (1,4%), інші активи - 319.3 млн. грн. (0,4% від суми гальних активів).

За 2002 р. високоліквідні активи банків збільшилися на 16,8% і на 01.01.2003 дорівнювали 9 043,4 млн. грн. Збільшення відбулося за рахунок зростання обсягу тівкових коштів та коштів на рахунках НБУ - на 21,4%; коштів на коррахунках ших банках на 11,0%. Частка високоліквідних активів у загальних активах банків упи 1 становить 12,1, II – 12,5, III – 16,9, IV – 14,4%.

Подальше підвищення рівня ліквідності залишається одним із пріоритетних вдань. Наявність у достатньому обсязі високоліквідних коштів – неодмінна ередумова надійності та конкурентоспроможності вітчизняних банків на утрішньому і міжнародних ринках.

Кредитний портфель банківської системи України за минулий рік збільшився а 45,6% (за 2001р. – на 35,8%) і на 01.01.2003р. становив 46 735,6 млн.грн. Зокрема истий кредитний портфель (загальний кредитний портфель, скоригований на суму

Протягом 2002 року найвищими темпами зростали обсяги кредитів, наданих зичним особам – порівняно з початком року вони збільшилися у 2,4 рази (за 2001 к – на 45,9%) і на 01.01.2003р. дорівнювали 3 254,8 млн.грн.

Зростанню обсягів кредитування сприяло зниження процентних ставок за едитами банків, унаслідок чого позички стали доступнішими для суб'єктів сподарювання та населення. Якщо у 2001 році середньозважена ставка за едитами дорівнювала 26,1%, то у 2002 році – 20,8%.

Завдяки позитивним змінам у динаміці активів та кредитного портфеля огресивні зрушення відбулися і в їх структурі. Збільшилася частка кредитного ртфеля в загальних активах - із 63,2 до 68,9%, довгострокових кредитів у едитному портфелі – із 17,7 до 22,9%, кредитів у інвестиційну діяльність - із 3,4 о 4,2%, кредитів, наданих фізичним особам, - із 4,3 до 7,0% . Водночас знизилася стка кредитів, наданих іншим банкам, - із 12,3 до 10,9%. Поліпшилася якість едитного портфеля. Зокрема частка проблемних (прострочених та сумнівних) зичок скоротилася з 5,8 до 4,5%.

Основну частину кредитному портфеля становлять кредити, надані суб'єктам сподарювання – 38 189,0 млн.грн., або 81,7% від загального обсягу; кредити, дані іншим банкам – 5 096,2 млн.грн., або 10,9%; кредити, надані фізичним обам – 3 254,8 млн.грн., або 7,0%; кредити, надані органам державного управління 195,6 млн.грн., або 0,4%. Структура кредитного портфеля за останні 3 роки ведена у таблиці 2.2

Таблиця 2.2

Структура кредитного портфеля банків України

Показники	За станом на						Темпи зростання, %		Структурні зміни	
	01.01.2001р.		01.01.2002р.		01.01.2003р.					
	млн. грн..	%	млн. грн..	%	млн. грн..	%	2001	2002	2001	2002
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
едити, надані органам ржавного управління	123	0,5	197	0,6	196	0,4	60,6	-0,8	0,1	-0,2
едити, надані іншим кам та НБУ	4257	18,4	3 962	12,3	5096	10,9	-9,1	28,6	-6,1	-1,4
едити, надані суб'єктам сподарювання	18216	77,1	26564	82,8	38189	81,7	45,8	43,8	5,7	-1,1

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредити, надані фізичним особам	941	4,0	1 373	4,3	3 255	7,0	45,9	137,0	0,3	2,7
Узагальнюючий коефіцієнт структурних зрушень	X	X	X	X	X	X	X	X	3,1	1,4

У структурі кредитів, наданих суб'єктам господарювання, частка позичок для фінансування поточної діяльності становить 62,3%, кредити за експортно-імпортними операціями – 15,9, за внутрішніми торговельними операціями – 10,5, позички в інвестиційну діяльність – 5,2, враховані векселі - 3,2, овердрафт -2,3, РЕПО – 0,2, факторинг -0,2, інші кредити – 0,3%, тобто основна частина позичок спрямовується у поточну діяльність.

Розподіл кредитів, наданих суб'єктам підприємницької діяльності, за видами діяльності наведено на рис.2.7.

Рис.2.7. Структура кредитів, наданих суб'єктам підприємницької діяльності за видами економічної діяльності

Незважаючи на позитивні зміни в динаміці і структурі кредитного портфеля ків, завдання щодо поліпшення його якості залишається актуальним. Необхідно ншувати „погані" кредити, збільшувати частку довгострокових кредитів, а також ичок, спрямованих в інвестиційну діяльність, у пріоритетні галузі економіки, 'язані з інноваційним розвитком.

За 2002 рік обсяги вкладень у цінні папери збільшилися на 0,3% і на 01.2003 р. становили 4 402 млн. грн. Збільшення відбулося в основному за кунок зростання обсягу облігацій внутрішніх державних позик (ОВДП). Частка ладень у цінні папери в активах скоротилася з 8,6 до 6,5%.

сновну частину вкладень у цінні папери становлять ОВДП та цінні папери, що ефінансуються НБУ, — 2 314,4 млн. грн., або 52,6% від загальної суми вкладень у інні папери, що обумовлено високим ступенем надійності, властивим державним інним паперам. Банки III і IV груп упродовж 2002 року практично не здійснювали кладень в ОВДП та інші боргові цінні папери, що рефінансуються НБУ. Наведемо инаміку вкладень банків України в цінні папери протягом останніх 3 років на исунку 2.8.

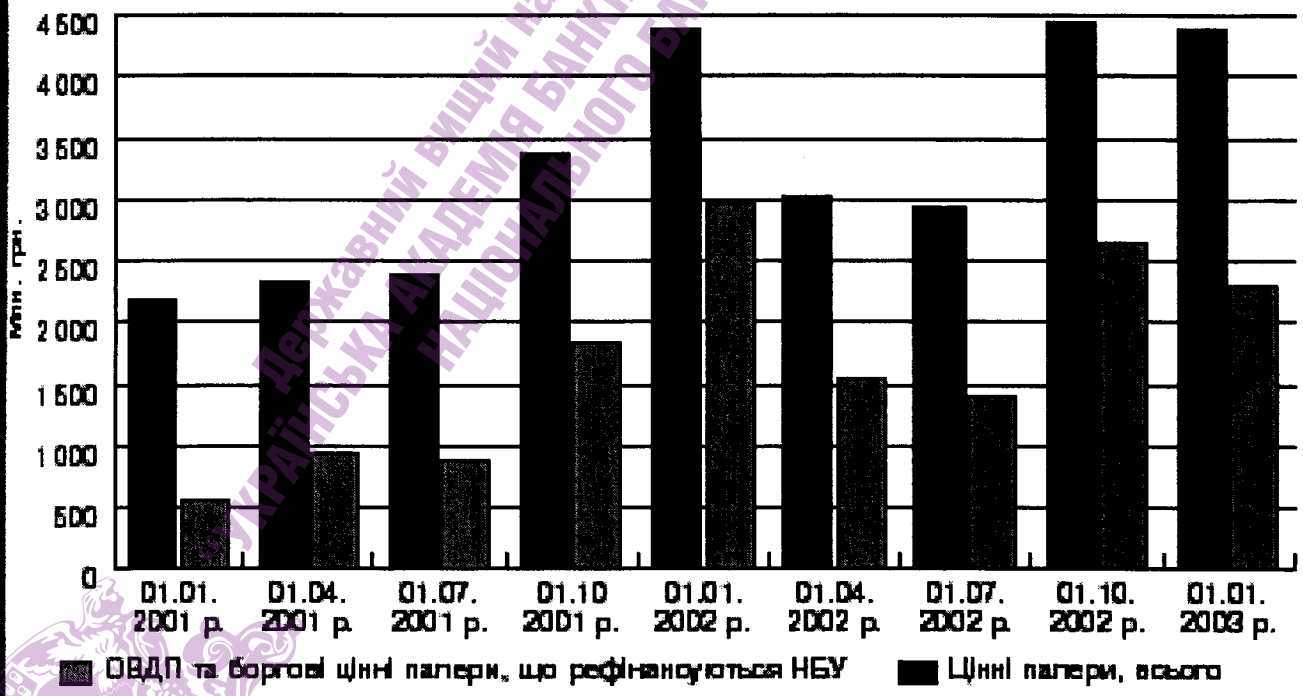

Рис.2.8 Динаміка вкладень банків України у цінні папери за 2000-2002рр.

Дохід банків, отриманий у 2002 році в результаті роботи із цінними паперами,

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

орівнював 586 млн. грн., що на 12,9% більше, ніж у 2001 році. Серед головних жерел зазначеного доходу - торговельні операції (263,1 млн. грн., або 44,9%) та огашення цінних паперів (261,9 млн. грн., або 44,7%). Комісійний дохід за пераціями із цінними паперами становив лише 61 млн. грн., або 10,4%. Динаміка тримання доходу від операцій з цінними паперами наведена на рис.2.9.

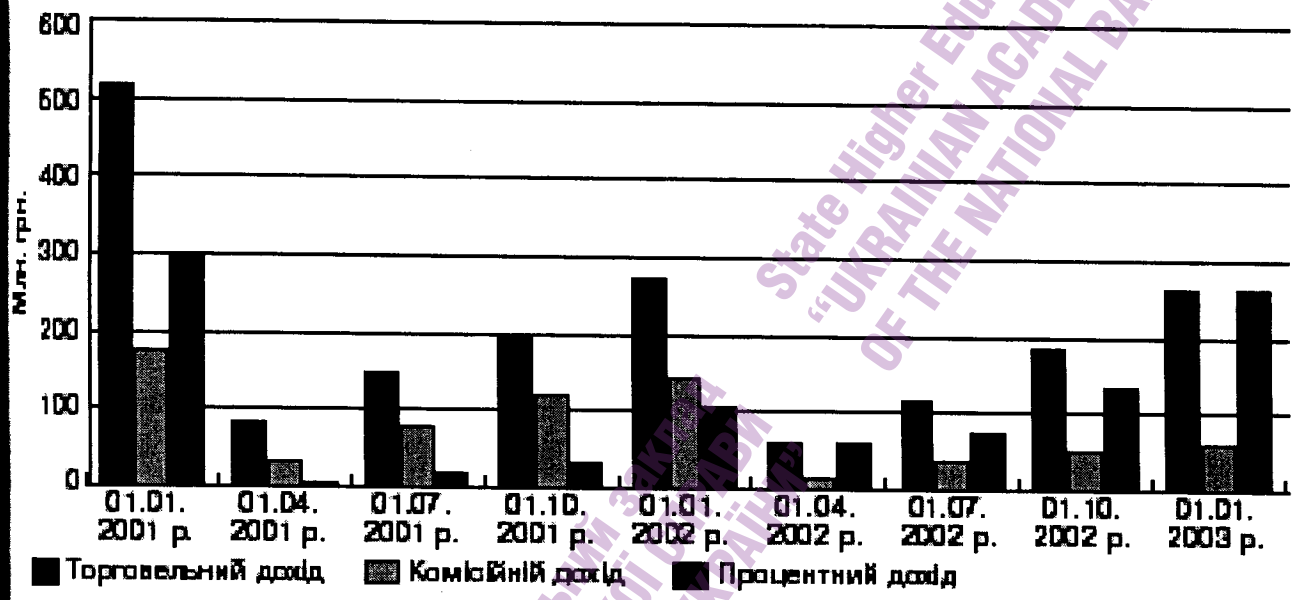

Рис.2.9. Динаміка отримання доходу банками України від операцій із цінними паперами за 2000-2002рр.

На відміну від 2001 року, головною метою вкладення коштів у цінні папери в 02 році було отримання доходу як від погашення цінних паперів, так і від рговельних операцій з ними, що свідчить про прагнення банків диверсифікувати ою діяльність на фондовому ринку України.

Дебіторська заборгованість банків за рік зменшилася на 32,2% і на .01.2003р. становила 1 410,1 млн.грн. (за 2001 рік вона збільшилася на 8,1%). стка дебіторської заборгованості в загальних активах скоротилася із 4,1% до %.

Упродовж 2002 року тривала тенденція до збільшення балансового, утного, регулятивного капіталу банків. Причому темпи зростання зазначених казників були порівняно з 2001 роком вищими. Структура банків за розміром улятивного капіталу банків України наведена у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Структура банків за розміром регулятивного капіталу банків України

мір регулятивного капіталу банку	За станом на					
	01.01.2001р.		01.01.2002р.		01.01.2003р.	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
млн.євро	7	4,5	1	0,7	2	1,3
до 3 млн. євро	14	9,1	8	5,3	12	7,6
до 5 млн. євро	47	30,5	33	21,7	31	19,8
до 10 млн. євро	66	42,9	66	43,4	67	42,7
д 10 млн. євро	20	13,0	44	28,9	45	28,6
го банків	154	100,0	152	100,0	157	100,0

Статутний капітал банків збільшився на 31,2% і на 01.01.2003 р. становив 98,1 млн. грн. Частка іноземного капіталу в зареєстрованому статутному капіталі аїнських банків зросла з 12,5 до 13,7%.

Регулятивний капітал збільшився на 25,8% і становив 10 098,7 млн. грн. Нині ьше 5 млн. євро регулятивного капіталу мають 112 банків .

Балансовий капітал за підсумками року зріс на 26,1% (за 2001 р. - на 21,6%) і 01.01.2003 р. дорівнював 9 983,4 млн. грн. За групами банків капітал зподілився так: I група банків володіє 39,2% капіталу, II – 11,2, III-21.8, IV-27,8.

Балансовий капітал збільшився за рахунок зростання статутного капіталу (на 28 млн. грн.), результату переоцінки основних засобів та нематеріальних активів а 259,1 млн. грн.), резервного фонду (на 113,7 млн. грн.), емісійних різниць (на ,2 млн. грн.), результату минулих років (на 34,8 млн. грн.), загальних резервів (на 6 млн. грн.) та дивідендів, спрямованих на збільшення статутного капіталу (на 1,3 н. грн.). Динаміку структури балансового капіталу банків України наведено за танні 3 роки у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Динаміка структури балансового капіталу банків України

Показники	За станом на						Темпи зростання, %		Структурні зміни	
	01.01.2001р.		01.01.2002р.		01.01.2003р.					
	млн. грн..	%	млн. грн..	%	млн. грн..	%	2001	2002	2001	2002
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
лансовий капітал нків, у тому числі	6506,8	100	7915,3	100	9983,4	100	21,7	26,1	X	X
атутний капітал	3670,9	56,4	4573,2	57,8	5998,1	60,1	24,6	31,2	1,4	2,3

Державний фінансово-економічний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
місійні різниці	189,8	2,9	186,7	2,4	264,9	2,7	-1,6	41,9	-0,5	0,3
агальні резерви	42,7	0,7	78,3	1,0	82,9	0,8	83,4	5,9	0,3	-0,2
езервний фонд	366,1	5,6	488,8	6,2	602,5	6,0	33,5	23,3	0,6	-0,2
езультат минулих оків	1589,2	24,4	1525,4	19,3	1560,2	15,6	-4,0	2,3	-5,1	-3,7
езультат поточного оку	-27,3	-0,4	531,7	6,7	684,5	6,9	X	28,7	X	0,2
езультати переоцінки сновних засобів та ематеріальних ктивів	675,3	10,4	531,2	6,6	790,3	7,9	-21,3	48,8	-3,8	1,3

Протягом 2002 року структурні зміни балансового капіталу були (порівняно з опереднім роком) менш інтенсивними. Узагальнюючий коефіцієнт структурних рушень дорівнює 1,17 в. п. (в 2001р. – 1,95 в. п.).

Середні значення нормативів адекватності капіталу в цілому по системі такі: 2 - 18,0%, Н3 - 12,7%. Як бачимо, вони у кілька разів перевищують нормативні начення (Н2 - 8%, Н3 - 4%), що свідчить про значний запас достатності та латоспроможності вітчизняних банків, про здатність більшості з них своєчасно і в овному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями грошового характеру.

Незважаючи на позитивні тенденції, проблема підвищення рівня капіталізації алишається однією з найактуальніших. Про це свідчить зменшення із 16,6 до 15,6% итомої ваги балансового капіталу в пасивах банків, а також - відношення капіталу о ВВП, яке становить лише 4,5%, відсутність кореляційного зв'язку між ормативом адекватності регулятивного капіталу Н2 та рентабельністю капіталу (г 0.0).

Зобов'язання банків України за 2002 рік збільшилися на 35.9% (за 2001 р. - на 9,6%) і на 01.01.2003 р. дорівнювали 53 912.6 млн. грн. Зобов'язання банків І групи тановлять 56,1% від їх загального обсягу, ІІ — 15,8%, ІІІ – 16,7%, ІV – 11,4%. орівняно з 2001 роком питома вага зобов'язань у пасивах збільшилася з 83,4 до 4,4%, що стало одним із чинників зростання витрат банків. Частка зобов'язань у асивах банків України і темпи їх зростання у 2001 і 2002 рр. наведена у таблиці 2.5

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Таблиця 2.5

Частка зобов'язань у пасивах банків України і темпи їх зростання у 2001 і 2002 рр.

Показники	За станом на						Темпи зростання за рік, %	
	01.01.2001р.		01.01.2002р.		01.01.2003р.			
	млн. грн..	%	млн. грн..	%	млн. грн.	%	2001р	2002р.
Пасиви	37128,9	100,0	47591,3	100,0	63896,0	100,0	28,2	34,3
Зобов'язання	30622,1	82,5	39676,0	83,4	53912,6	84,4	29,6	35,9

Зобов'язання збільшувалися в основному за рахунок зростання вкладів фізичних осіб - на 7 927,5 млн. грн., або на 71,0%, коштів суб'єктів господарювання на 4 049,8 млн. грн., або на 25,9%, міжбанківських кредитів і депозитів - на 2 091,4 млн. грн., або на 48,5%, коштів бюджету і позабюджетних фондів - на 215,6 млн. грн., або на 14,1%, кредитів, отриманих від міжнародних та інших фінансових організацій, - на 369,9 млн. грн., або на 82,7%, цінних паперів власного боргу - на 275 млн. грн., або на 58,7%, інших зобов'язань - на 366,4 млн. грн., або на 14,3%.

Структура зобов'язань (рис.2.10) на звітну дату була такою: кошти суб'єктів господарювання -19 702,9 млн. грн. (36,5% від загальної суми зобов'язань банків); вклади фізичних осіб -19 092,4 млн. грн. (35,4%); міжбанківські кредити і депозити - 6 404,8 млн. грн. (11,9%); кошти бюджету і позабюджетних фондів - 1 749,4 млн. грн. (3,2%); кошти Національного банку України - 1 302,2 млн. грн. (2,4%); розрахунки інших банків - 1 090,3 млн. грн. (2,0%); субординований борг - 858 млн. грн. (1,6%); цінні папери власного боргу – 743,3 млн. грн. (1,4%); кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій, - 817,0 млн. грн. (1,5%); нараховані витрати до сплати – 399,2 млн. грн. (0,7%); інші зобов'язання – 1 753,2 млн. грн. (3,4%). Основна частина зобов'язань банків - це кошти суб'єктів господарювання та вклади фізичних осіб - 38 795,3 млн. грн., або 72% від загальної суми зобов'язань.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Рис.2.10. Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2003р.

Наведемо темпи приросту деяких видів зобов'язань у 2001 і 2002 рр. на рис.2.11.

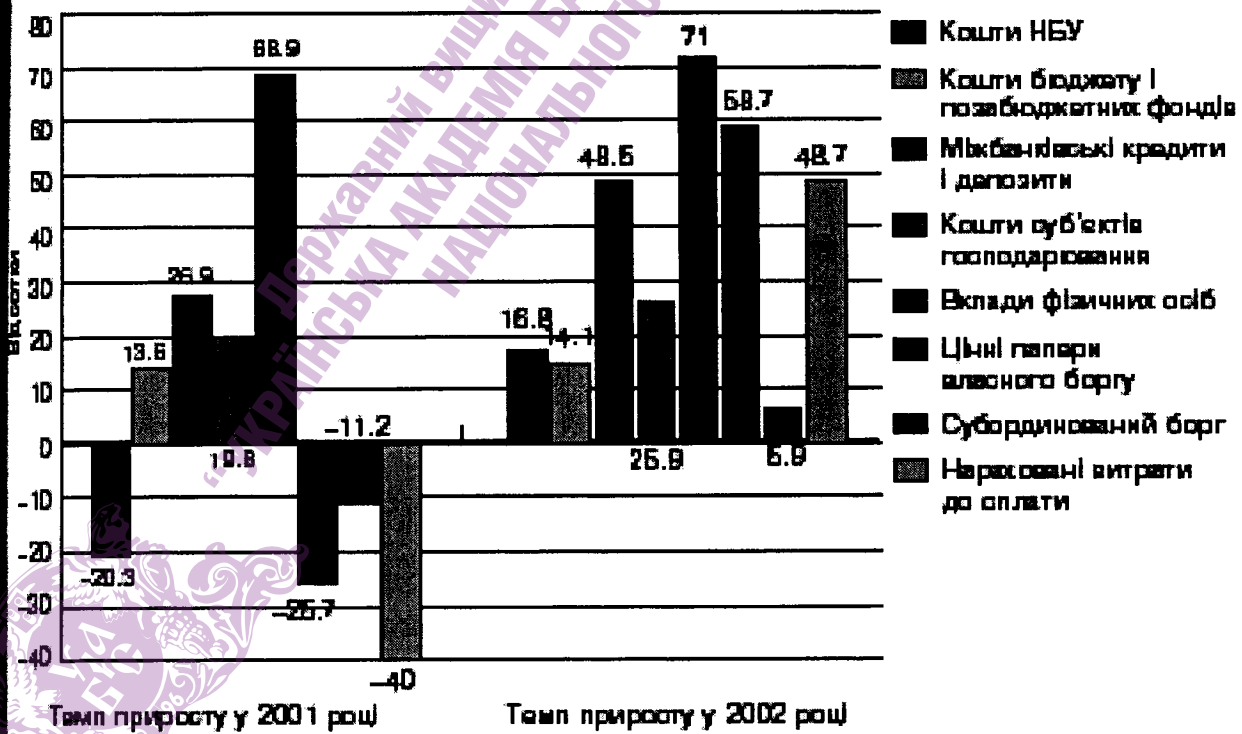

Рис.2.11. Темпи приросту деяких видів зобов'язань у 2001 і 2002рр.

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"

новна частина зобов'язань банків – це кошти суб'єктів господарювання, обсяг их за 2002 рік збільшився на 25,9% (за 2001р. – на 19,8%) і на 01.01.2003р. рівнював 19 702,9 млн.грн. Приведемо динаміку зобов'язань, коштів суб'єктів сподарювання та вкладів фізичних осіб за останні 3 роки на рис.2.12.

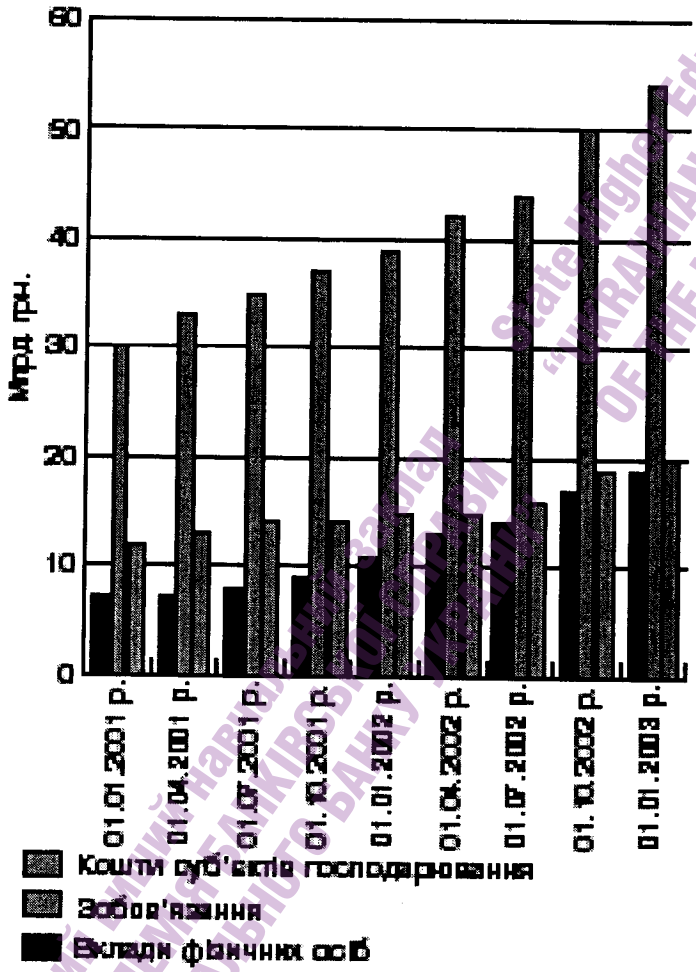

Рис.2.12. Динаміка зобов'язань, коштів суб'єктів господарювання та вкладів фізичних осіб банків України

Вклади фізичних осіб, як і в попередні роки, збільшувалися високими мпами, що свідчить про зміцнення довіри до вітчизняних банків. За 2002 рік значений показник підвищився на 71% (за 2001 р. - на 67,9%) і сягнув 19 092,4 лн. грн. У тому числі строкові вклади становили 14 128,2 млн. грн., або 74% від гальної їх суми. Населення надає перевагу вкладам у національній валюті, які тановлять близько 59,4% від загальної суми вкладів фізичних осіб. Основну їх стину сконцентровано в банках І групи — 65,2% від загальної суми вкладів; у

нках II групи – 13,4%, III – 11,8%, IV - 9.6%. Приведемо динаміку вкладів селення у банках України в 2001-2002рр. на рис.2.13.

ажаючи на особливу значимість залучення коштів фізичних осіб у формуванні сурсної бази банків, у подальшому необхідно інтенсивніше стимулювати лучення саме цього виду вкладів. Тим більше, що сьогодні банківські вклади зичних осіб в Україні становлять лише 8,8% від валового внутрішнього продукту ля порівняння: в Китаї цей показник сягає майже 77%). У зобов'язаннях банків раїни вклади фізичних осіб становлять 35,4%, тоді як в економічно розвинутих раїнах - понад 50%.

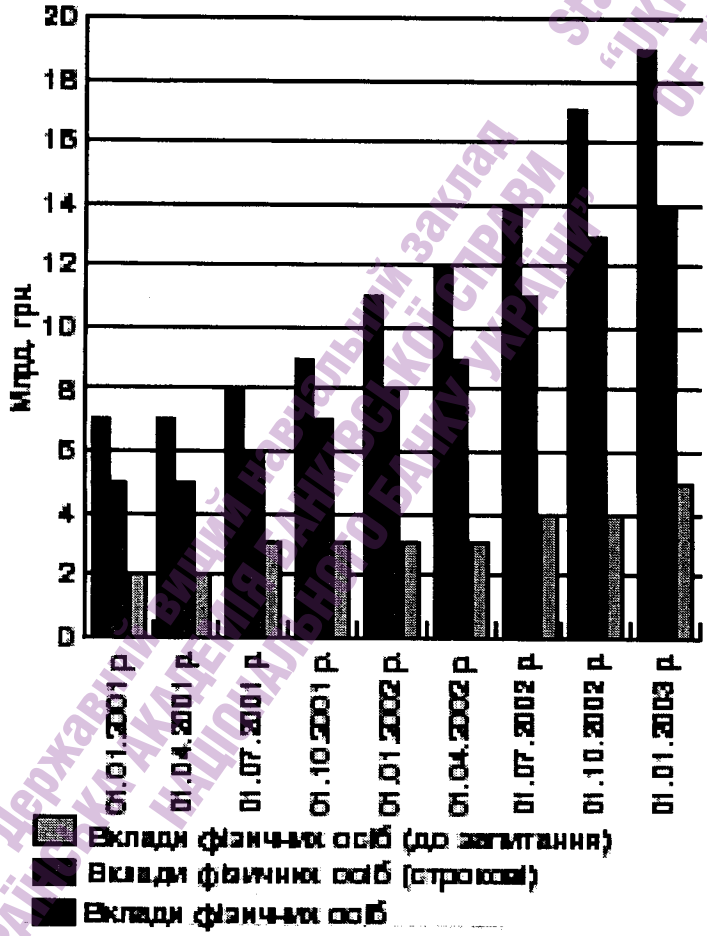

Рис.2.13. Динаміка вкладів населення у банках України в 2001-2002рр.

Як бачимо, протягом 2002 року в структурі зобов'язань відбулися певні озитивні зміни. Зокрема збільшилася (з 47,5 на початку року до 52,3% на 1.01.2003 р.) частка строкових зобов'язань юридичних та фізичних осіб, що відчить про певне підвищення стабільності ресурсної бази банків і зростання

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

ожливостей довгострокового кредитування економіки.

Зауважимо також на зниження рівня процентних ставок за депозитами. очинаючи з 1998 року він зменшився у 2,6 раза. У 2000 році середня процентна авка за депозитами становила 13,5, у 2001 р. – 9,9, у 2002 р. -7,4%. Зниження роцентних ставок - один із чинників зменшення процентних витрат банків. роцентні ставки банків України за кредитами та депозитами наведені на рис. 2.14.

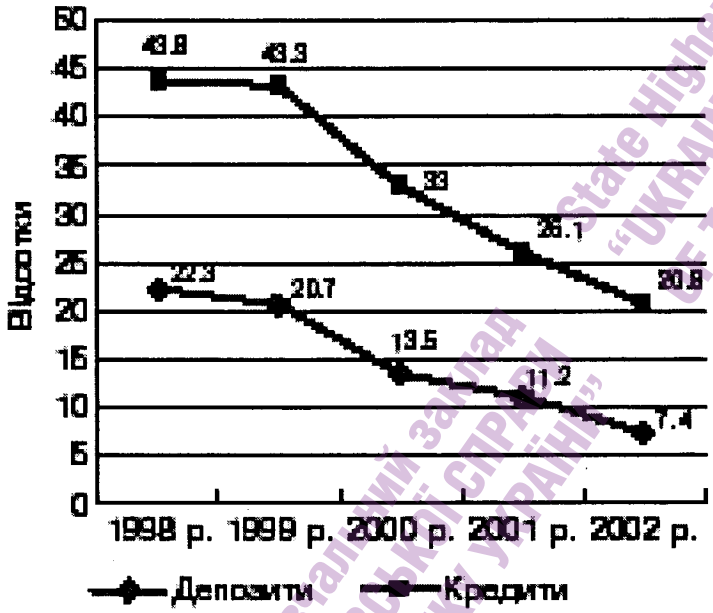

Рис.2.14. Процентні ставки банків України за кредитами та депозитами

Щоб у подальшому поліпшити свою діяльність, банки повинні постійно живати заходів щодо збільшення обсягів залучених коштів (передусім - овгострокових зобов'язань юридичних і фізичних осіб), підтримання на рийнятному рівні показників ліквідності (чого можна досягти шляхом узгодження троків залучених коштів і вкладень), забезпечення оптимального співвідношення іж власними та залученими коштами, що сприятиме зменшенню витрат і ідвищенню прибутковості діяльності.

Розглянемо рейтинг банків України за станом на 01.01.2003р., який наведено у одатках К1, К2, К3, К4.

За структурою активів, зобов'язань, балансового капіталу, доходів та витрат у групі провідні позиції займають такі банки України: на першому місці – риватбанк, на другому – Аваль, на третьому – Промінвестбанк; у 2 групі -

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

бізнесбанк, Правекс-Банк, „Фінанси та кредит" відповідно; у 3 групі - торбанк, „Хрещатик", „МТ-Банк" відповідно; у 4 групі – „Таврика", ціональні інвестиції", Український професійний банк відповідно.

Для порівняння розглянемо рейтинг банків України за структурою активів, ов'язань, балансового капіталу за станом на 01.01.2002р. у 1 групі (Найбільші ки) провідні позиції займали такі банки України: першу позицію займав банк аль, другу - Приватбанк, третю – Промінвестбанк; у 2 групі (Великі банки) першу ерший український міжнародний банк, другу – Брокбізнесбанк, третю – „Надра" , групі (Середні банки): ІНГ Банк Україна, „Форум", „Мрія" відповідно, у 4 групі алі банки): Реал банк, „Аркада", „Металург" відповідно.

Тобто за рік втратив лідуючу позицію у 1 групі Аваль банк; рейтинг банку адра" навпаки з 2 групи 3 позиції перейшов у 1 групу на 8 позицію; Перший раїнський міжнародний банк перейшов теж з 2 групи (1 позиція) до 1 групи на станню 10 позицію; рейтинг „Брокбізнесбанк" у 2 групі піднявся з другої на першу зицію. ІНГ Банк Україна, який був у 3 групі на 1 позиції перейшов у 2 групу на 8 зицію; „Форум" з 2 позиції 3 групи перейшов на 9 позицію у 2 групу; у банку рія" погіршився рейтинг – з 3 позиції 3 групи на 01.01.2002р. спустився на 8 зицію в цій же групі на 01.01.2003р. Погіршився рейтинг банків, які знаходились групі: Реал банк спустився з 1 позиції 4 групи на 18 позицію цієї ж групи, ркада" – з 2 позиції на 8 позицію; „Металург" – з 3 позиції на 19 позицію.

У 2000 році рейтинг банків України мав наступний вигляд у 1 групі першу зицію займав Промінвестбанк, другу – Аваль, третю – Приватбанк; у 2 групі - крсиббанк, Брокбізнесбанк, „Надра" відповідно, у 3 групі – Перший інвестиційний нк, „Стоік", „Наш банк" відповідно; у 4 групі – Східноєвропейський банк, Євроцентр", „Золоті Ворота" відповідно.

Таким чином, протягом трьох років зберегли свої позиції в рейтингу банків країни такі банки: Аваль, Приватбанк, Промінвестбанк, Брокбізнесбанк, у деяких рейтинг підвищився на групу вище, у деяких рейтинг значно впав.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

2.3. Інспектування банків, контроль за виконанням валютного законодавства та застосування до банків заходів впливу за порушення вимог чинного банківського законодавства

Виїзний контроль здійснюється шляхом інспектування банків та їх установ, а також розробки і вжиття заходів щодо організаційного зміцнення та фінансового оздоровлення цих установ.

Інспектування банків здійснює Департамент інспектування та моніторингу банків Національного банку України та відділи банківського нагляду територіальних управлінь Національного банку України. Інспекційні перевірки банків мають проводитися кваліфікованими спеціалістами, які здатні оцінити ступінь ризиків, можливих у діяльності того чи іншого банку, визначити якість управління цими ризиками.

Серед вимог виїзного контролю:

- проведення комплексних перевірок банків, в т.ч. перевірок по фінансовому моніторингу;
- визначення мети, засобів та методів перевірки діяльності банків на місці;
- надання керівництву банків консультацій щодо поліпшення діяльності за результатами проведених інспекцій;
- застосування санкцій до банків, які порушили інше законодавство та нормативні акти Національного банку України;
- прийняття рішень за підсумками інспекцій банків щодо визначення рейтингової оцінки діяльності по системі CAMELS.

Інспектування дає змогу органам банківського нагляду перевіряти такі аспекти діяльності банків:

- достовірність звітності;
- дотримання законів і нормативних актів;
- надійність управління банком;
- стійкість фінансового стану банку.

Порівняно з безвиїзним наглядом інспекційні перевірки є більш трудомістким

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

тодом, потребують більшої чисельності персоналу.

Найбільш ефективним є варіант координації зусиль безвиїзного нагляду та спектування, тому що ці наглядові методи є взаємодоповнювальними.

Відповідно до статті 71 Закону України «Про банки і банківську діяльність» 40] кожний банк є об'єктом перевірки на місці інспекторами Національного банку України чи аудиторами, призначеними Національним банком України.

Перевірки здійснюються з метою визначення рівня безпеки і стабільності операцій банку, достовірності звітності банку і дотримання банком законодавства України про банки і банківську діяльність, а також нормативно-правових актів Національного банку України.

Перевірка банків здійснюється відповідно до плану, затвердженого Національним банком України. Планова перевірка здійснюється не частіше одного разу на рік. Про проведення планової перевірки Національний банк України зобов'язаний повідомити банк не пізніше, ніж за 10 днів до його початку.

Банки зобов'язані забезпечити інспекторам Національного банку України та іншим уповноваженим ним особам вільний доступ до всіх документів та інформації з дотриманням правил цієї статті, а при перевірці на місці - можливість вільного доступу в робочий час у всі приміщення банку.

Керівництво банку призначає компетентного представника для надання необхідних документів та пояснень і забезпечує приміщенням для роботи працівників служби банківського нагляду Національного банку України.

Національний банк України може прийняти рішення про проведення позапланової перевірки банку при наявності обґрунтсваних підстав. Таке рішення має бути підписане Головою Національного банку України або уповноваженою ним особою. Для здійснення своїх повноважень щодо нагляду Національний банк України має право безоплатно одержувати від банків інформацію про їх діяльність та пояснення з окремих питань діяльності банку.

Не допускається надання матеріалів перевірки третім особам у разі, якщо в матеріалах перевірки відсутні дані про факти порушень законодавства.

У ході перевірки банку Національний банк України має право перевіряти

будь-яку звітність афілійованої особи банку щодо взаємовідносин з банком з метою визначення впливу відносин з афілійованою особою на стан банку.

Відповідно до статті 71 вищезазначеного Закону Національний банк України має право здійснювати перевірку осіб, які охоплюються наглядовою діяльністю Національного банку України, з метою дотримання законодавства щодо банківської діяльності. При здійсненні перевірки Національний банк України має право вимагати від цих осіб подання будь-якої інформації, необхідної для здійснення перевірки. Інспектовані особи зобов'язані подавати Національному банку України затребувану інформацію у визначений ним строк.

До осіб, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України, відносяться:

1) власник істотної участі у банку, якщо Національний банк України вважає, що він не відповідає вимогам, встановленим даним Законом щодо істотної участі, або негативно впливає на фінансову безпеку і стабільність банку;

2) особа, що придбала істотну участь у банку без письмового дозволу Національного банку України.

Об'єктом перевірки Національного банку України може бути також особа, щодо якої є достовірна інформація про здійснення цією особою банківської діяльності без банківської ліцензії.

У разі порушення банками або іншими особами, які можуть бути об'єктом перевірки Національного банку України вимог чинного законодавства, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку Національний банк України відповідно до статті 73 вищезазначеного Закону, Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства [88] адекватно вчиненому порушенню має право застосовувати заходи впливу, які вже розглядалися у розділі 1.

До функцій департаменту інспектування та моніторингу банків Національного банку України входять:

Здійснення контролю за дотриманням банками і банківськими установами валютного законодавства і нормативних актів Національного банку України.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- Організація планування комплексних перевірок діяльності банків та банківських установ, узгодження планів перевірок з Національним банком України, координація та підготовка проведення перевірок.

- Проведення інспектування банків та банківських установ щодо дотримання діючого законодавства та нормативних актів Національного банку України, крім перевізій фінансово-господарської діяльності.

- За результатами інспектування складання звітів та направлення їх до Головних банків, управлінь Національного банку України за місцезнаходженням Головного банку та Національного банку України.

- Визначення рейтингової оцінки діяльності банків за системою "CAMELS" та ступеню подальшого банківського нагляду.

- За результатами виїзного інспектування комерційних банків проведення аналізу і надіслання Національному банку інформації за фактами, що можуть свідчити про їх злочинну діяльність та інші правопорушення, скоєні працівниками комерційних банків, а також відповідно до чинного законодавства України і нормативно-правових актів Національного банку надання цієї інформації правоохоронним органам.

Порушення перед засновниками банків питання про скликання зборів власників банків у разі виникнення загрози їх банкрутства та в інших випадках, що пов'язані із захистом інтересів вкладників і банків - кореспондентів.

Здійснення контролю за проведенням уповноваженими банками операцій з валютними цінностями відповідно до чинного законодавства України та нормативно-правових актів Національного банку.

Здійснення перевірок дотримання уповноваженими банками, їх установами та пунктами обміну іноземної валюти вимог чинного законодавства.

Реєстрація декларацій резидентів про валютні цінності та майно, що знаходяться за межами України, видає їм довідки про проведення декларування.

Реєстрація і надання дозволів банкам на відкриття пунктів обміну іноземної валюти та пунктів обміну, які працюють на підставі агентських угод з банками та інші функції та інші.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Перевірки здійснюються з метою визначення ризиків, притаманних банку, івня безпеки і стабільності його операцій, достовірності звітності банку і отримання банком законодавства України про банки і банківську діяльність, а акож нормативно-правових актів Національного банку.

Виїзна інспекційна перевірка складається з таких трьох етапів: підготовка до роведення інспектування; процес інспектування; оформлення результатів нспектування.

Слід зазначити, що процеси глобалізації, розвиток фінансових технологій, езперешкодний рух капіталу створили сприятливі умови для „зрощення" римінальних грошей зі світовою економікою. Економічний і політичний вплив лочинних організацій послаблює суспільний лад, руйнує етичні стандарти, а відтак і демократичні інститути суспільства. Посилення боротьби з „відмиванням" рошей є актуальним для всієї спільноти, особливо для країн, що трансформують кономіку на ринкових засадах, до яких належить і Україна.

Процес відмивання налічує кілька етапів та об'єктивно неможливий без участі анківського сектора. Останній може відігравати як пасивну роль – безпосередньої ехнічної ланки, - так і активну, яка полягає у створенні сприятливих умов для роведення сумнівних і незаконних операцій.

На першому етапі кримінальні гроші впливають у фінансову систему: упуються грошово-кредитні інструменти - чеки, ощадні сертифікати тощо; великі уми розподіляються на менші й депонуються на рахунках у різних банках. На ругому етапі, аби віддалити ці кошти від первинного джерела, їх проводять через изку перетворень: вносять у різні фонди або перераховують з одного рахунку на ший у межах світової банківської системи. Зрештою вони стають складовою астиною легальної фінансової системи й витрачаються на потреби „законного" ласника.

Специфіка „відмивання" грошей (у широкому розумінні) в Україні полягає в ому, що значною мірою така діяльність має економічне підґрунтя. Більшість ошті, які „відмиваються", - це доходи, отримані шляхом ухилення від сплати одатків. До цього спричиняються насамперед надмірний податковий тиск на

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

приємство, недосконале законодавство та корупція. Відтак доходимо логічного сновку, що процес „відмивання" грошей у нашій країні зумовлений об'єктивними ичинами, а саме: діями держави. Звичайно, „відмивання" грошей, чим би воно не ло викликане, є злочином. „Відмивання" грошей здебільшого здійснюється через ктивні компанії (типу „front") за фіктивними зовнішньоекономічними онтрактами з офшорними компаніями або через офшорні банки. Ці кошти часто еінвестуються в Україну шляхом приватизації або як іноземні інвестиції. Враховуючи такий характер процесів „відмивання" грошей, здобутих злочинним шляхом, доцільно виділити два найдієвіші напрями протидії:

- по-перше, застосування превентивних заходів, тобто забезпечення юридичних умов, які дадуть змогу попередити виникнення фіктивних компаній;
- по-друге, ефективний нагляд за банківськими та фінансовими установами з метою унеможливлення їх використання у „відмиванні" грошей.

Національний банк України як головний орган банківського нагляду з метою протидії „відмиванню" „брудних" грошей відповідно до Закону України „Про Національний банк України" та з метою реалізації статті 18 Закону України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" [39], виконання статей 63-65 Закону України „Про банки і банківську діяльність", Указу Президента України від 10.12.2001 №1199/2001 „Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом", а також пункту IC" „Роль фінансової системи у боротьбі з відмиванням грошей" Сорока рекомендацій Групи розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [111], впроваджених спільною постановою Кабінету Міністрів України та Національного банку України від 28.08.2001 № 1124, та стандартів Базельського комітету банківського нагляду „Належне ставлення до клієнтів" ухвалив Методичні рекомендації з питань розроблення банками України програм з метою протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом та в травні 2003 року – Положення „Про здійснення банками фінансового моніторингу" [98].

Постанова Правління Національного банку України „Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу" набрала чинності

ночасно з набранням чинності Закону України „Про запобігання та протидію галізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом [34].

Вищезазначеним положенням були визначені вимоги до Правил внутрішнього інансового моніторингу та програм здійснення фінансового моніторингу, порядок дентифікації клієнтів, порядок реєстрації банком фінансової операції, що підлягає інансовому моніторингу, порядок надання інформації Уповноваженому органу, рава та обов'язки відповідального працівника банку (філії), програми навчання та двищення кваліфікації працівників банків [98].

На виконання вимог Закону та Положення банк повинен призначити ацівника банку, відповідального за здійснення фінансового моніторингу.

У липні 2003 року в структурі центрального апарату було створене відповідно постанови Правління Національного банку України „Про внесення змін до руктури Національного банку України" від 07.02.2003 №40. Управління тодологічного та нормативно-організаційного забезпечення фінансового ніторингу, робота якого направлена на координацію роботи банків з питань в'язаних із запобіганням легалізації (відмивання) в банківській системі доходів, ержаних злочинним шляхом. Управління є самостійним підрозділом ціонального банку України і підпорядковується безпосередньо заступнику лови Правління Національного банку України.

Відповідно до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу" 3] банкам необхідно було привести у відповідність до вимог чинного конодавства України ідентифікацію наявних клієнтів, ризик здійснення якими ерацій з легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, оцінюється як ликий – до 01.09.2003р., інших клієнтів – до 01.01.2004р. Планом виїзного лектування банків на IV квартал 2003 року були передбачені інспекційні евірки з питань запобігання та протидії легалізації (відмивання), коштів иманих злочинним шляхом. Перевірці підлягали усі банки юридичні особи, алежно від того, що вони перевірялися у 1 півріччі 2003 року. Матеріали усіх цих евірок оформлялися для передачі до „Досьє банків" у табличній формі, яка едбачена для позапланових перевірок та надсилались до Генерального

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

епартаменту банківського нагляду і Управління методологічного та нормативно-рганізаційного забезпечення фінансового моніторингу. Під час перевірок необхідно уло керуватися розділом 7 „Запобігання легалізації (відмиванню) доходів, держаних злочинним шляхом та банківському шахрайству" Методичних вказівок з спектування банків в Україні та іншими нормативно-правовими актами Національного банку України з питань протидії легалізації (відмиванню), доходів триманих злочинним шляхом.

До програм перевірок з питань протидії легалізації (відмивання) доходів, триманих злочинним шляхом та фінансування тероризму обов'язково включались ступні питання:

1. Відповідність роботи банку вимогам Закону України „Про запобігання та ротидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" та имогам Положення про здійснення банками фінансового моніторингу: а саме:

- призначення уповноваженої посадової особи, яка відповідає за проведення інансового моніторингу (відповідального працівника);
- оцінка Програм, які регламентують діяльність підрозділів та працівників анку, що здійснюють роботу по виявленню та запобіганню легалізації ідмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму;
- наявність розроблених та затверджених Правил здійснення фінансового оніторингу;
- працездатність системи автоматизації банку, а саме:
  - ведення реєстру операцій, які віднесені до обов'язкового та внутрішнього оніторингу;
  - здатність програмного забезпечення до виявлення операцій, які відносяться до бов'язкового моніторингу;
  - формування файлів-повідомлень;
  - передача відповідної інформації до Уповноваженого органу;
- якість виявлення підрозділами банку операцій, які відносяться до фінансового оніторингу;
- стан ознайомлення працівників банку з процедурами щодо запобігання

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

егалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;

- оцінка рівня підготовки персоналу, який здійснює фінансовий моніторинг в анку;

- якість та стан здійснення ідентифікації наявних клієнтів банку;

- оцінка здійснення ідентифікації клієнтів при відкритті нових рахунків;

- оцінка здійснення роботи пунктів обміну валют банку відповідно до вимог акону України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, держаних злочинним шляхом" та вимог Положення про здійснення банками інансового моніторингу (виявлення операцій дроблення, обмін купюр більшого оміналу на менший, тощо);

- роль системи внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту в питаннях егалізації коштів отриманих злочинним шляхом і запобіганню банківському ахрайству.

2. Висновок щодо надійності розробленої банком системи запобігання легалізації ідмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

3. Виконання банком вимог постанови Правління Національного банку України ро процедуру закриття анонімних рахунків та кодованих рахунків фізичних осіб езидентів і нерезидентів) в іноземній та національній валюті України від 4.06.2003 №231, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 06.06.2003 за №455/7776.

4. Інші питання щодо дотримання банком (філією) законодавства з питань апобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним ляхом, та фінансування тероризму.

В ході виконання основних завдань з інспектування за останній період иникли наступні проблеми:

Методичними вказівками Національного банку України з Інспектування анків, затвердженими постановою Правління Національного банку України від 3.05.99р. № 241 [80] передбачено заповнення багатої кількості форм, анкет. наприклад, при інспектуванні банку, який відноситься до групи "малих", заповнено анкет та форм обсягом більш 80 сторінок, при цьому деякі з них втратили на

ьогодні свою актуальність.

- Відповідно з п.2.2 Положення про порядок накладання адміністративних штрафів , затвердженим постановою правління Національного банку України від 29.12.2001р. № 563 передбачено, що НБУ застосовує адміністративні стягнення за допущення порушень банківського законодавства та нормативно - правових актів НБУ. Тобто по всіх випадках вказаних порушень, за винятком випадків, викладених у п.2.10 Положення, необхідно складати протоколи про адмінправопорушення і в подальшому розглядати справи, навіть при малозначності правопорушення. Наприклад: затримка терміну надання будь - якої звітності або інформації на день, відсутність в кредитній справі якогось документу, помилка на незначну суму при розрахунку резервів та інше.

- Для здійснення інспекційної перевірки відповідно до пункту 1.19 Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок, затвердженого постановою Правління НБУ від 17.07.2001 № 276 [89] інспектору або інспекційній групі надається посвідчення на право проведення цієї перевірки, яке засвідчується підписом заступника Голови правління Національного банку, який за посадовими обов'язками керує службою банківського нагляду, або першим заступником Голови Національного банку України. На рівні теруправлінь доцільно надати право засвідчення керівникам теруправлінь або заступником керівника, який за посадовими обов'язками керує службою банківського нагляду.

- Відсутність інформації щодо досвіду роботи у виявленні фактів "відмивання грошей " та банківського шахрайства знижує ефективність цієї роботи.

На наш погляд, необхідно внести деякі корективи в процес організації інспекційних перевірок банківських установ, а саме:

- Для здійснення інспекційної перевірки відповідно до пункту 1.19 Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок, затвердженого постановою Правління НБУ від 17.07.2001 № 276, інспектору або інспекційній групі надається посвідчення на право проведення цієї перевірки, яке засвідчується підписом заступника Голови правління Національного банку, який за посадовими обов'язками керує службою банківського нагляду, або першим заступником Голови

Національного банку України.

Враховуючи, що всі перевірки проводяться згідно затвердженого Національним банком України плану інспектування (планові) або з дозволу Національного банку України (позапланові), доцільно надати повноваження щодо засвідчення підписом посвідчення на право проведення перевірки керівникам територіальних управлінь або заступникам керівника, який за посадовими обов'язками керує службою банківського нагляду.

Пропонуємо доповнити останнє речення пункту 1.19 Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок, затвердженого постановою Правління НБУ від 17.07.2001 № 276, словами "або керівником територіального управління НБУ, або заступником керівника, який за функціональними обов'язками керує службою банківського нагляду".

- На наш погляд, доцільно періодично розсилати на адресу територіальних управлінь перелік виявлених при інспектуванні банківських установ порушень (без назв банків та їх клієнтів) та механізм їх виявлення. Наявність такої інформації сприяє зростанню ефективності перевірок.

- При здійсненні контролю за фінансовим станом та результатами діяльності банку, з метою попередження здійснення незаконних валютних операцій через пункти обміну іноземної валюти, які відкриваються установами банків на підставі агентських угод з юридичними особами, пропонуємо доповнити п.12 розділу 1 "Аналіз доходів і витрат" Методичних вказівок з інспектування банків в Україні підпунктом, який містить наступний зміст: „Рентабельність роботи кожного окремого пункту обміну іноземної валюти, які відкриті банками на підставі агентських угод з юридичними особами, враховуючи витрати на сплату патенту, винагороду за агентські послуги, поточні витрати (заробітна плата, оренда, комунальні платежі, охорона) тощо".

- Відповідно з п.2.2 Положення про порядок надання адміністративних штрафів, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 19.12.2001р. №563 [104], передбачено, що Національний банк України застосовує адміністративні стягнення за допущення порушень банківського законодавства та

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

нормативно-правових актів НБУ.

Тобто по всіх випадках вказаних порушень, за винятком випадків, викладених п.2.10 Положення, необхідно складати протоколи про адміністративні правопорушення і в подальшому розглядати справи, навіть при малозначності правопорушення. Наприклад: затримка терміну надання будь-якої звітності або інформації на день, відсутність в кредитній справі якогось документу, помилка на незначну суму при розрахунку резервів та інше.

З метою адекватності застосування адміністративних штрафів та скасування обов'язкового складення протоколів пропонуємо п.2.2 доповнити абзацом наступного змісту: „якщо:

- порушення вплинули на показники (нормативи) діяльності банку (філії) з відхиленням більш ніж 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;
- аналогічні порушення мали місце раніше та НБУ або інші контролюючі органи звертали на них увагу;
- керівництвом не виконуються вимоги НБУ щодо усунення встановлених порушень;
- порушені строки надання звітності, які вже мали місце на протязі останніх 6 місяців".

В цілому, слід зазначити, що при проведенні інспекційних перевірок банківських установ необхідна реалізація комплексного підходу, який можна визначити за наступними параметрами:

1. Удосконалення системи обов'язкових нормативів шляхом підвищення їх регулюючого впливу на рівень ризиків банківської установи. Перш за все, це стосується більш детального обліку щодо діючих обов'язкових нормативів реальних ризиків банківської діяльності, а з іншого боку – скорочення кількості встановлених банкам обов'язкових нормативів та збереження лише нормативів, які дозволяють ефективно регулювати банківську діяльність. У зв'язку з високим ступенем системних ризиків, низькою довірою до банківської системи підвищено мінімальні вимоги до показника достатності капіталу.

2. Розвиток практики оцінки ризиків на консолідованій основі, у тому числі

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

ляхом включення даних про операції небанківських установ, що входять до анківських груп. При цьому за доцільне, вважаємо включення до обов'язкової ітності головних банків, інформацію про не банківські установи, які входять до їх кладу, що дозволить в межах банківського нагляду здійснювати регулювання і оніторинг ризиків, що притаманні фінансово – промисловим групам.

3. Розвиток надзору на консолідованій основі, у тому числі за діяльністю анківських холдингів.

4. Розширення складу інструментів і ризиків, за якими банки повинні формувати езерви за можливими втратами. До їх складу необхідно включити позабалансові ерації, державні цінні папери, а також податкові та інші зобов'язання банків перед ржавою.

5. Підвищення оперативності і якості аналізу фінансового стану банківських станов і ефективності контролю за достовірністю банківської звітності. На иконання цього завдання доцільно посилити контроль за достовірним ідображенням реального стану справ в банківських установах у відповідності до истематичних перевірок, включаючи повторні перевірки, із застосуванням орстких санкцій.

Таким чином, комплексний підхід щодо інспектування банківських установ ередбачає процес створення цілісної системи, починаючи з етапу підготовки до еревірки, якості проведення перевірки, а також наступного моніторингу за рийнятими заходами надзорного характеру.

Слід зазначити, що якість інспекційних перевірок залежить від їх валіфікованої підготовки та обґрунтованої періодичності проведення, забезпечення истемності в її організації з урахуванням масштабності самої перевірки. Системний ідхід в організації перевірок дозволить знизити їх кількість. У цьому випадку, оточний контроль за діяльністю банківських установ, буде з орієнтований на окументарний нагляд, і тільки в екстремальних випадках в діяльності банку будуть ійснюватися позапланові перевірки.

Одним із головних аспектів підвищення якості інспекційних перевірок є оординація і організація комплексних перевірок банківських установ на

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

міжрегіональному рівні. Перевірку банківської установи можна вважати комплексною, що відповідає сучасним вимогам тільки у тому випадку, якщо вона проводиться одночасно в головному офісі, і в регіонах, де знаходяться філії. В зв'язку з цим, при проведенні комплексної перевірки. Необхідно активно залучати спеціалістів підрозділів інспектування тих регіонів, де знаходяться філії перевіряємого банку.

Одним із перспективних напрямків комплексного підходу до перевірок банківських установ є питання взаємодії з аудиторськими фірмами, які здійснюю аудит банків.

В цілому, програму комплексної інспекційної перевірки можна подати наступним чином (рис. 2.15):

Таким чином слід відзначити, що процес банківського нагляду та регулювання в системі національного банку України складається з трьох видів контролю, що відповідає вимогам принципів Базельського комітету, але залишаються проблеми, які необхідно вирішувати з метою підвищення ефективності банківського нагляду і регулювання.

Висновки до розділу 2

Поділення банківського нагляду за етапами і формами на вступний контроль, попередній (безвиїзний нагляд) і виїзний було передбачено з початку його утворення в Україні.

Вступний контроль починається з чіткого і вичерпного визначення вимог, необхідних для отримання установами банків ліцензій на проведення банківських операцій, а також порядку та терміну цієї процедури. Вимоги вступного контролю стосуються: вступних умов щодо обсягу капіталу, джерел внесків до статутних фондів банків та складу їх учасників; кваліфікаційних та професійних якостей працівників вищої і середньої ланок управління банками; питання щодо іноземних акціонерів (учасників); відповідних технічних питань; умов, за яких Національний банк України відмовляє у наданні ліцензії на проведення банківських операцій; умов

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

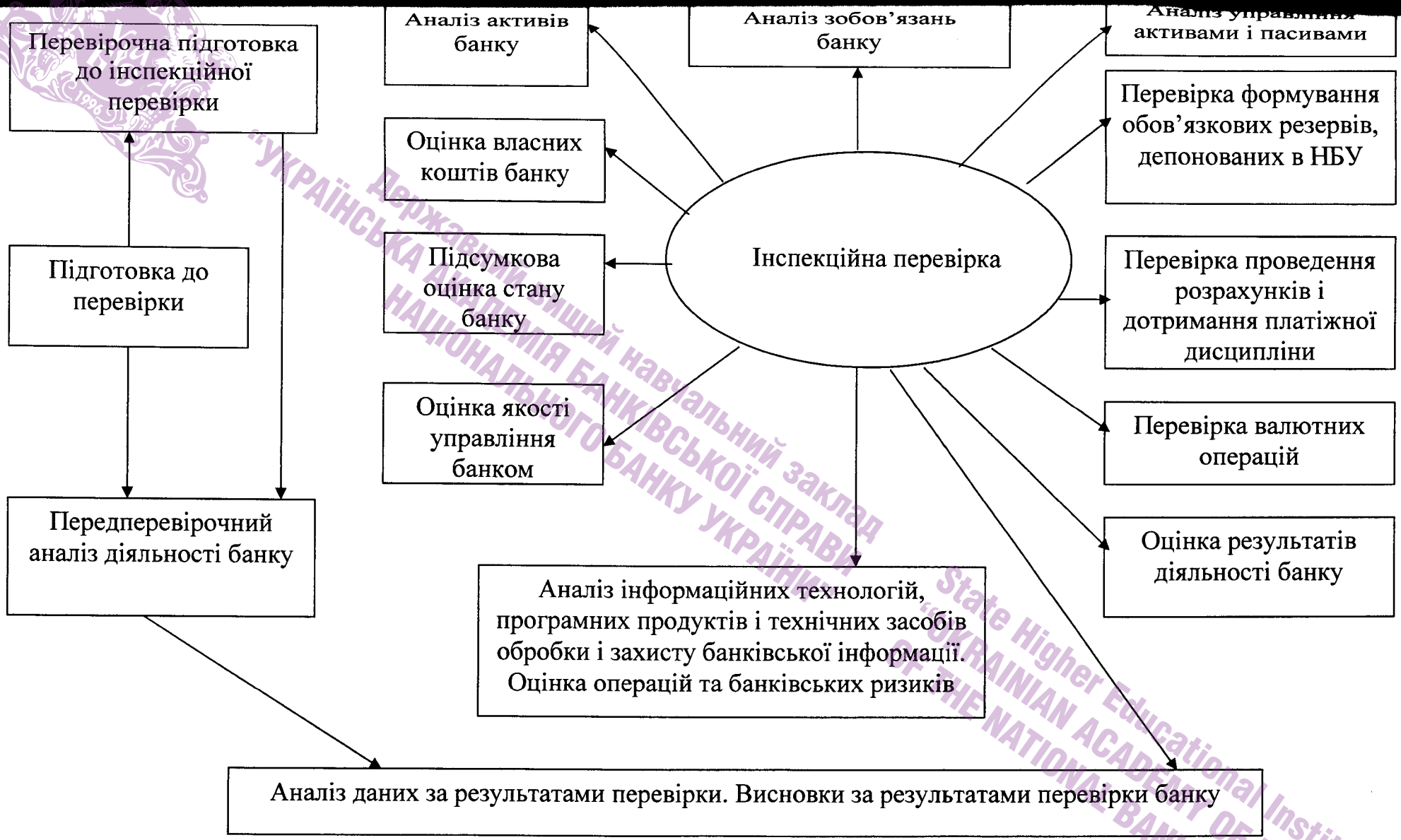

Рис. 2.15. Логічна система побудови програми комплексної інспекційної перевірки.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

щодо виконання окремих банківських операцій.

Попередній контроль, або безвиїзний нагляд застосовується для забезпечення дотримання банками встановлених вимог, розумно, з оптимальним ризиком, ведення ними власних справ. Водночас при його проведенні реалізується заборона або обмеження Національного банку України щодо деяких видів банківської діяльності, здійснюється відрахування до резерву для відшкодування можливих втрат за позиками комерційних банків, запроваджуються штрафні санкції щодо банків, які порушують економічні нормативи, порядок формування обов'язкових резервів тощо. До вимог попереднього контролю належать: встановлення контролю з боку Національного банку України за визначеними для банків обмеженнями та вимогами відповідно до розроблених періодичних форм звітності; проведення комплексного аналізу звітності банків та їх розрахунків економічних нормативів; створення інформаційної бази з метою використання її даних для прогнозування банківської діяльності та планування поточного контролю.

Попередній контроль здійснює Департамент безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок Генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України. Діяльність управлінь спрямована на впровадження інструментів документарного нагляду та механізмів управління банківськими ризиками, економічний аналіз і регулювання роботи банків за допомогою контролю виконання ними нормативних та оціночних показників, виявлення на ранньому етапі можливої кризи банків та усунення її причин за допомогою упереджувальних заходів, створення організаційної та методологічної бази для виконання контрольно-наглядових функцій територіальними управліннями Національного банку України.

Безвиїзний нагляд використовується як система раннього застереження, що дає змогу наглядовим органам ухвалювати рішення про застосування до банків коригувальних заходів до загострення ситуації або до проведення інспекційної перевірки на місці. Слід зазначити, що показники раннього реагування, потребують перегляду з боку Національного банку України.

Виїзний контроль здійснюється шляхом інспектування банків та їх установ, а також розробки і вжиття заходів щодо організаційного зміцнення та фінансового

оздоровлення цих установ.

Інспектування банків здійснює Департамент інспектування та моніторингу банків Національного банку України та відділи банківського нагляду територіальних управлінь Національного банку України. Інспекційні перевірки банків мають проводитися кваліфікованими спеціалістами, які здатні оцінити ступінь ризиків, можливих у діяльності того чи іншого банку, визначити якість управління цими ризиками. Серед вимог виїзного контролю: проведення комплексних перевірок банків, в т.ч. перевірок по фінансовому моніторингу; визначення мети, засобів та методів перевірки діяльності банків на місці; надання керівництву банків консультацій щодо поліпшення діяльності за результатами проведених інспекцій; застосування санкцій до банків, які порушили інше законодавство та нормативні акти Національного банку України; прийняття рішень за підсумками інспекцій банків щодо визначення рейтингової оцінки діяльності за системою CAMELS.

Інспектування дає змогу органам банківського нагляду перевіряти такі аспекти діяльності банків: достовірність звітності; дотримання законів і нормативних актів; надійність управління банком; стійкість фінансового стану банку.

Порівняно з безвиїзним наглядом інспекційні перевірки є більш трудомістким методом, потребують більшої чисельності персоналу. Найбільш ефективним є варіант координації зусиль безвиїзного нагляду та інспектування, тому що ці наглядові методи є взаємодоповнювальними.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

РОЗДІЛ 3
ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ УДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ В СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

3.1. Обґрунтування моделі раннього реагування з боку Національного банку України за проблемними банками

Мета створення системи заходів раннього реагування банківським наглядом та її застосування полягає у тому, що в доповнення до існуючих методів контролю за діяльністю банків безвиїзного та виїзного характеру, а саме: контроль за діяльністю банків по формах статистичних звітів, економічних нормативів, комплексних перевірок, аналізу висновків зовнішніх аудиторів, для більш оперативного виявлення проблем в діяльності банків на ранніх етапах Генеральним департаментом банківського нагляду Національного банку України впроваджено моніторинг діяльності банків на основі щоденних та щомісячних балансів, який передбачає застосування системи оціночних коефіцієнтів [70].

Система оціночних коефіцієнтів дозволяє визначити фінансовий стан кожного банку на підставі єдиних критеріїв, які охоплюють усі сторони діяльності банків.

Така система повинна грунтуватися на аналізі основних показників фінансового стану банку:

- достатність капіталу банку - оцінка розміру капіталу банку з точки зору його достатності для захисту інтересів вкладників та підтримання платоспроможності;
- ліквідність банку - спроможність банку з точки зору виконання як звичних, так і непередбачених зобов'язань;
- якість активів - обсяг та вплив наданих проблемних кредитів та дебіторської заборгованості на загальний фінансовий стан банку;
- дохідність та рентабельність активів - оцінка банку з точки зору достатності його доходів для перспектив розвитку банку;
- якість менеджменту - по коефіцієнтам раннього реагування - це оцінка методів управління банком з точки зору ефективності його діяльності.

Така система допоможе органам нагляду оперативно визначити банки, які за результатами проведеного аналізу і прогнозу в майбутньому можуть допустити втрату частини капіталу, мати збитки або проблеми з ліквідністю, що в кінцевому результаті може призвести до банкрутства.

Для аналізу діяльності банків на ранньому етапі із великого переліку коефіцієнтів для моніторингу діяльності банків вибрано найбільш індикативні та важливі показники, ці показники та їх значення наведені у додатку Л1.

Аналіз доходності та рентабельності банку є важливим показником загальної роботи банку, має велике значення не тільки для оцінки ефективності роботи банку, але і для загального аналізу фінансового стану банку, оскільки прибуток є основним засобом збільшення капіталу банків. Банк з належним управлінням повинен мати достатній розмір прибутку, щоб забезпечувати свій розвиток, тобто банк має направляти достатній обсяг своїх прибутків на збільшення свого капіталу і таким чином підтримувати або підвищувати показники свого капіталу.

Якщо коефіцієнти капіталу банку мають тенденцію до погіршення, це вказує на те, що банк має певні проблеми з прибутком, який в свою чергу пов'язаний з якістю активів (наприклад, якщо банк не визнає, з точки зору обліку свої безнадійні активи шляхом створення резервних відрахувань, його надходження можуть здаватися достатніми, але насправді вони завищуються, в той час як проблемні активи враховуються за завищеною вартістю) та з проведенням розумного обсягу витрат.

У системі фінансового аналізу прибутковість тісно пов'язана з капіталом, з якістю активів та ліквідністю, так само як і капітал пов'язаний з якістю активів.

Необхідно відмітити те, що недостовірність обсягу прибутку пов'язана також із врахуванням відсотків у прибутку раніше, ніж вони отримані.

Аналіз ліквідності банків проводиться з метою визначення того, чи спроможний банк відповідати за своїми зобов'язаннями в строк і без втрат. Існує відповідний зв'язок між ліквідністю і дохідністю: ліквідні активи, як правило, дають менший відсоток ніж робочі (процентні) активи, а банки, які тримають у ліквідній формі значну частину своїх активів, будуть менш рентабельними. З іншого боку,

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

банки, що проводять агресивну політику отримання максимального прибутку, намагаються утримувати ліквідні активи на мінімально припустимому рівні. Кваліфіковане управління ліквідністю вимагає підтримання достатнього рівня ліквідності, для того щоб банк мав змогу вчасно і повною мірою та без збитків для себе відповідати за своїми зобов'язаннями. Інакше, у разі необхідності залучення коштів для підтримки певного рівня ліквідності та виконання своїх зобов'язань банк повинен буде залучити більш дорогі кошти або продати дешево свої активи, а це негативно відіб'ється на рентабельності банка.

При аналізі менеджменту неможливе використання коефіцієнтного показника. Тому, при оцінці методів управління необхідно враховувати якість активів банку, обсяг капіталу, рівень ліквідності та рентабельність банку.

За допомогою аналізу коефіцієнтів, які відображають фінансову діяльність комерційних банків та порівняння їх значень з базовим показником, з показником по банківській системі в цілому або по групі, до якої належить банк та зі значенням на попередні дати можна виявити комерційні банки, фінансовий стан яких викликає стурбованість у служби банківського нагляду або має тенденцію подальшого погіршення; банки, які демонструють ознаки нестабільного положення або мають ознаки потенційного банкрутства і банки з проблемами незначного характеру, спрогнозувати їх діяльність на майбутнє, прийняти до них відповідні міри або комплекс упереджувальних заходів.

Загальну схему проведення фінансового моніторингу доцільно розглядати на рівні банківської системи України та на рівні окремої банківської установи (рис. 3.1, рис. 3.2).

Розглянемо порядок використання даних показників системи раннього реагування. Моніторинг діяльності банків здійснюється на основі щоденних або щомісячних балансів комерційних банків один раз в місяць (при необхідності - частіше) в автоматизованому режимі (NEW_STAT).

Результатом роботи програмного забезпечення є таблиці, які містять в собі значення визначених коефіцієнтів раннього реагування, які відображають фінансовий стан по кожному банку та банківській системі в цілому.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

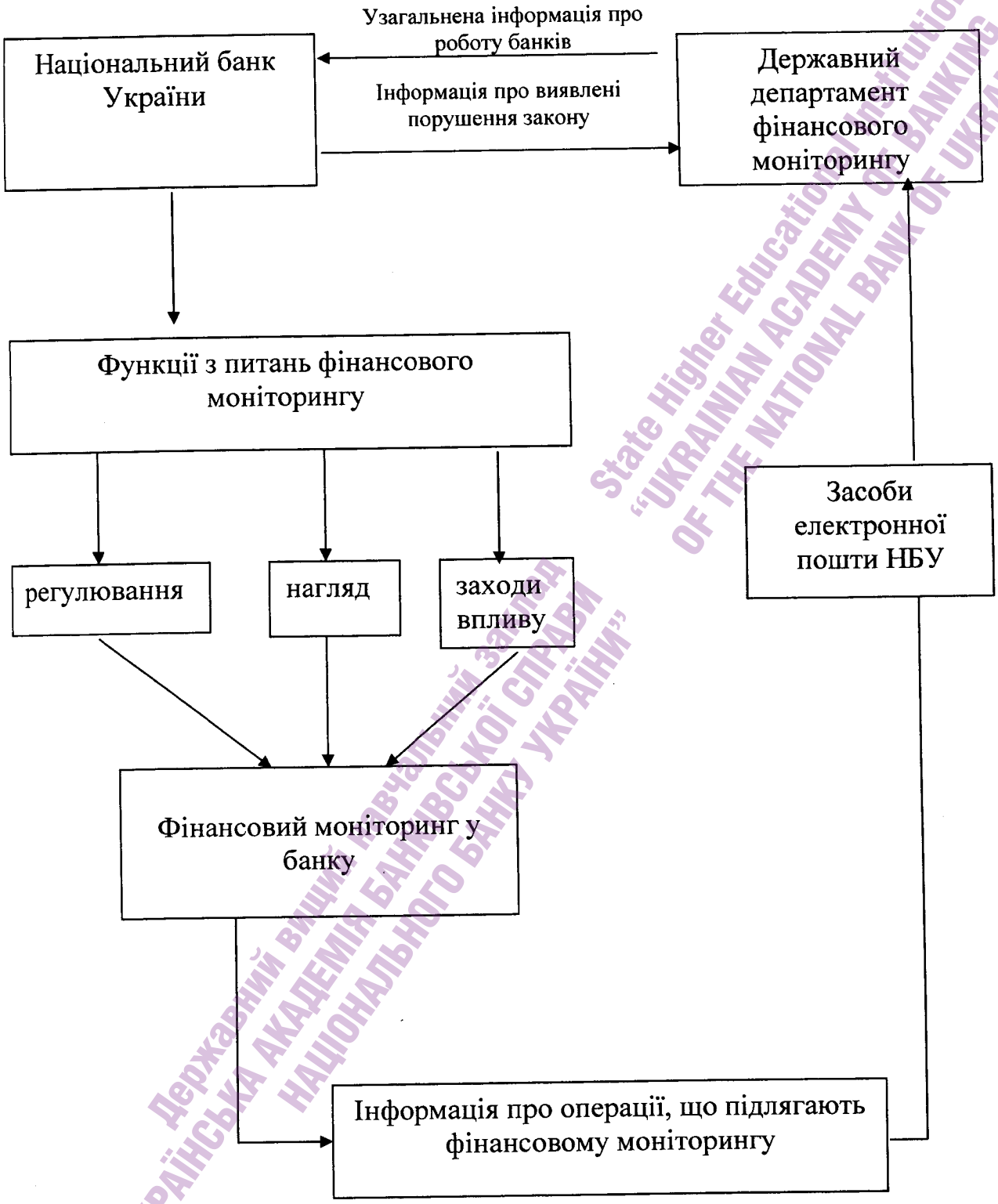

Рис. 3.1. Фінансовий моніторинг у банківській системі України

Аналіз даних проводиться по кожному банку та по кожному коефіцієнту окремо - проводиться порівняння значення показника з базовим значенням, з середнім значенням по системі, зі значенням на попередні дати.

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

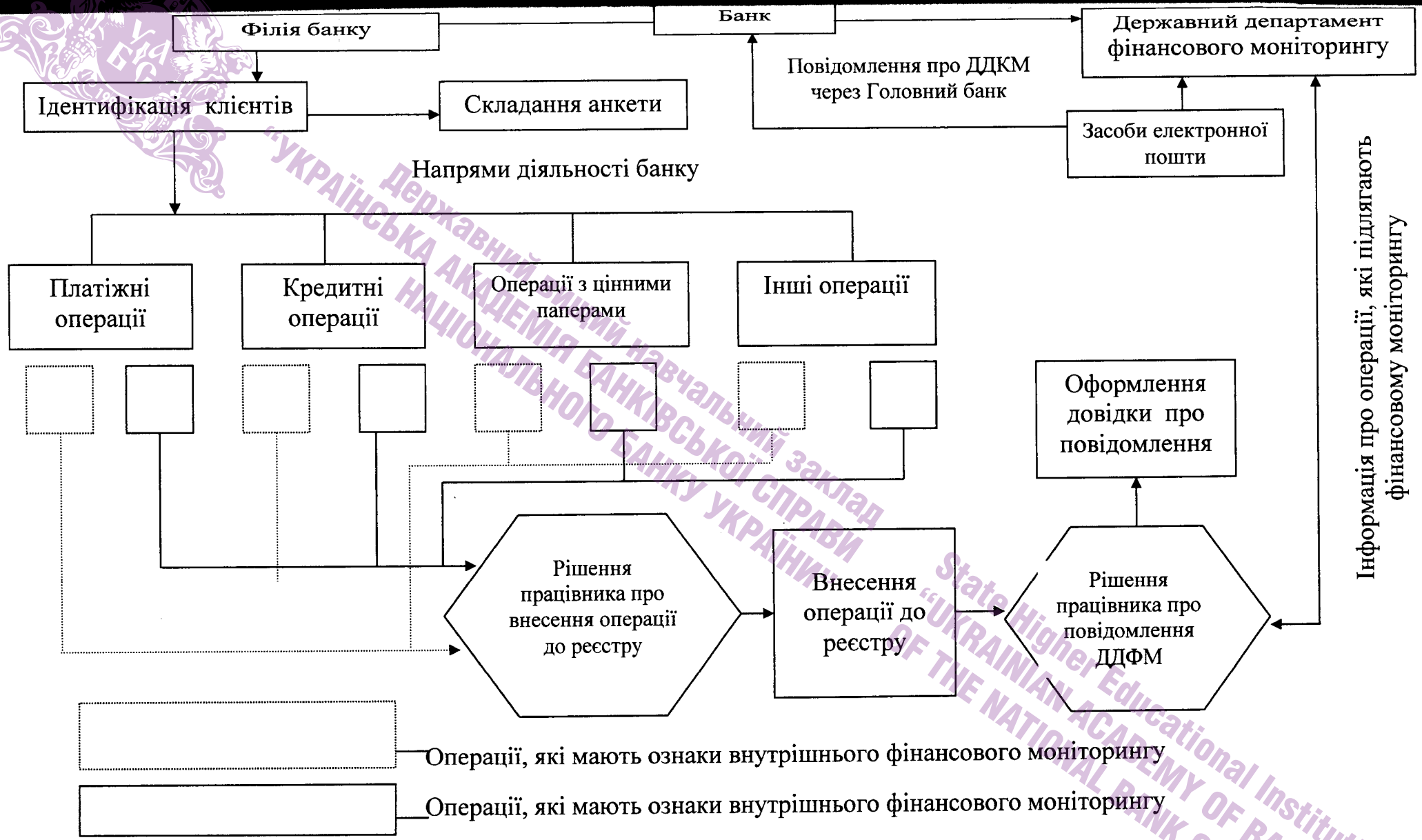

Рис. 3.2. Фінансовий моніторинг у банківській установі

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

По кожному показнику формується окрема таблиця з розміщенням в ній даних по групі 1 „Найбільші банки" та підводиться підсумок по групі, таким же чином розміщено дані по групі 2 „Великі банки", по групі 3 „Середні банки" та групі 4 „Малі банки".

Аналіз кожного показника дозволяє виявити комерційні банки, фінансовий стан яких викликає стурбованість у служби банківського нагляду або має тенденцію подальшого погіршення; банки, які демонструють ознаки нестабільного положення або мають ознаки потенційного банкрутства і банки з проблемами незначного характеру. Формування усіх таблиць та загальний аналіз моніторингу діяльності банків здійснює Департамент безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок Національного банку України, в управліннях Національного банку України - сектор безвиїзного нагляду банківського нагляду.

Сформовані таблиці та результати аналізу передаються у Департамент роботи з проблемними банками Національного банку України, де проводиться поглиблений аналіз фінансового стану банків, прогнозується їх діяльність на майбутнє, застосовуються до них відповідні міри або комплекс упереджувальних заходів, визначаються міри щодо поліпшення фінансового стану банків.

Результати поглибленого аналізу передаються в Департамент безвиїзного нагляду та інспекційних перевірок Національного банку України для планування комплексних перевірок, або у разі необхідності - проведення термінового інспектування.

За результатами аналізу з використанням системи раннього реагування Генеральний департамент банківського нагляду готує куратору служби банківського нагляду пропозиції щодо вжиття заходів до банків, в діяльності яких намічені тенденції погіршення фінансового стану, а саме: співбесіда із керівництвом банку з метою попередження та у разі необхідності розробки програми фінансового оздоровлення; проведення додаткових перевірок по напрямках, що викликають стурбованість у служби банківського нагляду; у разі наближення значень показників до критичної межі, встановити подекадний контроль за відповідними показниками; у разі не виконання рекомендацій служби банківського нагляду розгляд питання

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

щодо подальшої діяльності банку виноситься на Комісію з питань діяльності банків та інші заходи впливу.

Таким чином, за допомогою зазначеної моделі раннього реагування можна виявити банки, фінансовий стан яких викликає стурбованість у служби банківського нагляду або має тенденцію подальшого погіршення; банки, які демонструють ознаки нестабільного положення або мають ознаки потенційного банкрутства і банки з проблемами незначного характеру, спрогнозувати їх діяльність на майбутнє, прийняти до них відповідні міри або комплекс упереджувальних заходів.

Застосуємо модель раннього реагування та розглянемо діяльність яких груп банків України викликає занепокоєння. Для цього за допомогою програмного комплексу NEW_STAT здійснимо розрахунок таблиць з показниками оцінки рівня капіталізації, з показниками оцінки рівня ризику ліквідності та платоспроможності, якості та ризиковості активів, складових показників якості та ризиковості активів, з показниками стабільності та якості ресурсної бази, з показниками оцінки ефективності діяльності.

Як бачимо, щодо оцінки рівня капіталізації всі групи банків України порушують наступні показники:

- відношення залучених вкладів фізичних осіб до регулятивного капіталу, при граничному значенні не більше 150% по групі „Найбільших банків" цей показник складає 3567,63%, по групі „Великих банків" – 3051,37%, по групі „Середніх банків" – 759,88%, по групі „Малих банків" – 166,85%. Тобто дуже великий ризик беруть на себе банки по виконанню зобов'язань перед кредиторами, а фізичні особи ризикують не отримати кошти, вкладені в банки України;
- нараховані доходи до регулятивного капіталу, при граничному значенні не більше 8%, по групі „Найбільших банків" цей показник складає 24,93%, по групі „Великих банків" - 30,22%, по групі „Середніх банків" - 57,93%, по групі „Малих банків" – 9,76%. Тобто, в складі регулятивного капіталу значну частину займають нараховані доходи, які можуть фактично бути не отримані, що може призвести до невиконання нормативу регулятивного капіталу. Розмір регулятивного капіталу під загрозою формування, якщо банки не отримають прибуток, тоді розмір

егулятивного капіталу зменшиться;

- показник адекватності регулятивного капіталу (Н2), при значенні не менше 0%, по групі „Найбільших банків" складає 2,0%, по групі „Великих банків" – ,96%; по групі „Середніх банків" – 1,62%, по групі „Малих банків" – 5,63%. Цей орматив відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за воїми зобов'язаннями. Чим вище значення показника, тим більша частка ризику, о її приймають на себе власники банку; і навпаки: чим нижче значення показника, им більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку. орматив встановлюється для запобігання надмірному перекладанню банком редитного ризику та ризику неповернення банківських активів на редиторів/вкладників банку. В даному випадку ризик приймають на себе редитори/вкладники банку.

Слід зазначити, що діяльність банків повинна відповідати вимогам чинного конодавства та нормативно-правовим актам Національного банку України. ідповідно до пункту 2.7 глави 2 Розділу VI Інструкції про порядок регулювання яльності банків в Україні, затвердженою постановою Правління Національного анку України від 28 серпня 2001 року №368 [49] комісія Національного банку країни з питань нагляду та регулювання діяльності банків може надавати дозвіл на еревищення встановленого нормативу максимального ризику на одного нтрагента за умови виконання при цьому банком заявником нормативу великих едитів (Н8) і за наявності в нього на дату фактичного надання кредиту редбачених підпунктами „а" і „б" документів і умов. При цьому, відповідно до ункту 2.10 зазначеної Інструкції нормативне значення Н7 не має перевищувати 25 дсотків.

Розглянемо далі останній показник , який порушується банками 1 та 3 групи – показник ризику загальної відкритої довгої/короткої валютної позиції (Н13). При рмативному значенні не більше 35% він досягає по 1 групі – 106,53%, по 3 групі – 1,49%. Цей норматив встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з оведенням операцій на валютному ринку, що може призвести до значних втрат нків, тобто банки наражаються на ризик втрати капіталу.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Проаналізуємо таблицю показників оцінки рівня ліквідності та платоспроможності банків України. Так за наведеною методикою розрахунку всі групи банків мають проблеми з ліквідністю, тобто не спроможні забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань за рахунок високоліквідних активів та інших активів. Показник миттєвої ліквідності по 1 групі при граничному значенні не менше 30%, складає 16,11%; по 2 групі – 22.58%; по 3 групі – 27.49%; по 4 групі – 21,66%. Однак якщо розглядати нормативне значення показника Н2 „Норматив миттєвої ліквідності" (не менше 20%), то банки всіх груп дотримуються цього нормативу, окрім банків 1 групи. Показник поточної ліквідності при граничному значенні не менше 40% порушується банками всіх груп. Зауважимо, що норматив поточної ліквідності теж має таке нормативне значення. Так, по банках 1 групи цей показник складає 16,18%; по банках 2 групи – 23,07%; по банках 3 групи – 27,51%; по банках 4 групи – 17,87%.

Частка неробочих активів у загальних активах, при граничному значенні не більше 12% не додержується тільки по групі „Середніх банків" та складає 15.44%. Показник питомої ваги високоліквідних активів у загальних активах, при граничному значенні не менше 15%, не виконується всіма групами банків України. Так, по групі „Найбільших банків" він складає 11.75%% по групі „Великих банків" - 6,67%; по групі „Середніх банків" - 6,05%; по групі „Малих банків" – 9,84%.

Показник частки залучених вкладів фізичних осіб у зобов'язаннях банків, при граничному значенні не більше 40%, перевищує по всім групам банків. Так, по групі „Найбільших банків" він складає 53,21%; по групі „Великих банків" – 69,98%; по групі „Середніх банків" – 51,77%; по групі „Малих банків" - 53,39%. Наведені дані свідчать про нестабільну та неякісну ресурсну базу банків України.

Проаналізувавши ефективність діяльності банків бачимо, що зовсім поганий показник рентабельності активів має група „Малих банків", при граничному значенні не менше 1% - він складає 0,07%; показник рентабельність капіталу по цій же групі, при граничному значенні не менше 5%, складає від'ємну величину (-1,12%), що вказує на не рентабельність капіталу. Показник чистої процентної позиції, при граничному значенні не менше 10% по групі „Найбільших банків"

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

кладає (-65,25%); по групі „Великих банків" - (-0,82%); по групі „Середніх банків" ей показник дотримується 16,21%; по групі „Малих банків" – (-7,12%). Показник истої процентної маржі, при граничному значенні не менше 4% по всіх групах анків України складає 6,35%, тобто дотримується. Показник чистого спреду, при раничному значенні не менше 4%, складає по банках України 9,37%, теж отримується. Чистий спред дозволяє оцінити розрив між рівнем процентних оходів і рівнем процентних витрат. Показник адміністративних витрат до агальних витрат, при граничному значенні не більше 35% всіма групами банків не отримується. Так, по групі „Найбільших банків" він складає 49,39%; по групі Великих банків" – 43,15%; по групі „Середніх банків" - 43,07%; по групі „Малих анків" – 44,89%. В цілому по всім групам банків цей показник складає 47,79%. Це оворить про, що всі банки здійснюють великі адміністративні витрати, які еобхідно зменшувати. І останній показник „Коефіцієнт ефективності діяльності" ри граничному значенні не менше 120% порушується тільки групою „Малих анків" і складає 116,26%.

Таким чином, приведена в цьому розділі модель раннього реагування опомогла виявити ряд порушень у діяльності банків України, що свідчить про роблеми в діяльності банків України в цілому за станом на 01.12.2003 року, особливо щодо виконання банками своїх зобов'язань перед редиторами/вкладниками банків.

Таким чином, на наш погляд, виникає потреба в удосконаленні системи анківського нагляду із орієнтацією, в першу чергу, на засоби превентивного онтролю за банківською діяльністю та раннє попередження. Для цього пропонуємо внести зміни до методики раннього реагування, які наведені у додатку Л2. Крім ього, для забезпечення раннього реагування при здійсненні контролю за діяльністю анків пропонуємо для відслідковувати окремі показники, зміни яких в динаміці більш ніж 10 відсотків можуть свідчити про наявність проблем в діяльності банків, кі наведені у додатку Л3.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

3.2. Дослідження процесу формування системи страхування депозитів в Україні

На сучасному етапі розвитку економіки України система страхування вкладів має особливе значення. З урахуванням загального стану економіки і банківської системи, вона включає не лише економічні, а й політичні та соціальні аспекти. Це пов'язано з рядом причин, зокрема із знеціненням грошових заощаджень в установах колишнього Ощадного банку СРСР. Крім того, негативний вплив на економіку України і психологією населення справила „діяльність" трастів, інвестиційних компаній та інших небанківських фінансово-кредитних установ.

Серед деяких економістів існує думка, що в країнах, економіка яких знаходиться на невисокому рівні розвитку, створювати систему страхування депозитів взагалі недоцільно [27] По – перше, тому, що це пов'язано з великими матеріальними затратами, до яких країни не готові. По-друге, можливі так звані «моральні витрати», тобто послаблення пильності як вкладників, так і банків, оскільки перші покладаються на гарантії уряду і певною мірою знижують вимоги щодо вибору кредитної установи, а другі – погоджуються на ризикованіші позички.

Проте, на нашу думку, система страхування депозитів необхідна для будь-якої країни, в якій функціонує ринок депозитних послуг, і проблему гарантування вкладів, безумовно, слід вирішувати шляхом створення повноцінного страхового фонду в масштабах банківської системи в цілому.

Слід зазначити, що перша спроба введення в Україні системи страхування депозитів була зроблена на початку 1996 року, коли Національний банк України постановою від 31.01.96 ухвалив проект Положення «Про міжбанківський фонд обов'язкового страхування вкладів фізичних осіб». Цей документ викликав неоднозначну реакцію з боку банків, яким пропонувалося до 1 березня 1996 року здійснити початкові внески до фонду у розмірі 1% від сплаченого статуного капіталу під загрозою застосування до банку – порушника санкцій у вигляді підвищення норм обовязкового резервування. Надалі передбачалося перерахування до фонду щоквартальних внесків у розмірі 0,5% від залишків вкладів фізичних осіб

ти, доки коштів не буде достатньо для компенсації вкладів у запланованих змірах: вклади в еквіваленті до 300 ЄКЮ підлягали 100% компенсації, вклади від 0 до 500 ЄКЮ – 80% компенсації, а в клади понад 500 ЄКЮ не підлягали мпенсації взагалі.

Фонд планувалося створити як незалежну, фінансово самостійну організацію засадах самоврядування. Банківським установам дозволялося додатково ормувати власні добровільні фонди страхування вкладів фізичних осіб. Банки, які ійснили перерахування внесків до фонду, втрачали право власності на ераховані кошти, а самі кошти могли використовуватися фондом тільки для мпенсації коштів вкладникам та інвестування в державні цінні папери.

Зіткнувшись з низкою проблем Національний банк України переглянув свою озицію і постановою від 28 травня 1996 року затвердив „Тимчасовий порядок ормування комерційними банками фонду страхування вкладів фізичних осіб". аним документом банківські установи зобов'язуються створити фонд страхування кладів фізичних осіб за рахунок придбання ними державних цінних паперів та їх ередання на зберігання до Національного банку України. Придбані цінні папери ередавалися Національному банку на суму, яка відповідала залишкам за вкладами ізичних осіб на той період.

Проте вже 24 червня 1996 року були внесені зміни до зазначеного вище окументу, згідно з якими банки повинні були передавати Національному банку України державні цінні папери в розмірі 1% від сплаченого на цю дату статутного апіталу. Починаючи з 1 жовтня того ж року банки зобов'язалися щоквартально ередавати до страхового фонду у державних цінних паперах по 0,5% від залишків кладів фізичних осіб.

У випадку банкрутства ліквідаційна комісія повинна була розрахувати аксимальний розмір відшкодування одному вкладнику, який визначався діленням уми коштів фонду на кількість вкладних рахунків. В свою чергу вкладник не мав моги одержати відшкодування, яке б перевищувало його вклад.

Національний банк України і надалі проводив роботу, спрямовану на досконалення механізму страхування вкладів фізичних осіб. Остаточно основні

спекти діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО) формульовано в Законі України „Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб" від 21 вересня 2001 року №2740-III. А саме, цим законодавчим актом становлюються засади функціонування Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, орядок відшкодування вкладів вкладникам банків – учасників Фонду, а також егулюються відносини між Фондом, Кабінетом міністрів України та Національним анком України. Серед інших нормативних актів, які стосуються діяльності системи трахування депозитів в Україні можна віднести наступні:

- Інструкція Адміністративної ради ФГВФО „Про порядок нарахування та тягнення пені з комерційних банків, що сплачують збори до Фонду, за несвоєчасне бо неповне перерахування зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб" №6 від 08.10. 1999;
- Положення „Про порядок відшкодування Фондом гарантування вкладів фізичних осіб коштів вкладникам банків у разі їх ліквідації", затверджене Постановою Правління НБУ від 11.01.2001 за №8 [90];
- Рішення адміністративної ради ФГВФО „Про затвердження Положення про орядок нарахування і сплати зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб" №1 від 14.01.2002;
- Рішення адміністративної ради ФГВФО „Про затвердження правил надання вітності банками – учасниками Фонду гарантування вкладів фізичних осіб" № 12 від 14.11.2002;
- 4 жовтня 2003 року набрало чинності рішення адміністративної ради Фонду арантування вкладів фізичних осіб від 17.09.2003 № 24 „Про збільшення розміру ідшкодування коштів за вкладами", зареєстроване у міністерстві юстиції України 3.09.2003 за № 834/8155. відповідно до вищезазначеного рішення Фонд гарантує ідшкодування за вкладами, включаючи відсотки, у розмірі загальної суми вкладів в одному банку, але не більше 2000 грн.

Розглядаючи структуру системи гарантування вкладів, на нашу думку, ередусім слід визначитися з колом грошово – кредитних установ, депозити яких ідлягають страхуванню. Нині в більшості країн (зокрема Євросоюзу) страхування

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

оширюється на депозити грошово – кредитних установ усіх видів. А в деяких раїнах (наприклад, Туреччина) система страхування охоплює лише банківські установи, при чому, іноді, тільки певні їх види. Останній варіант, на наш погляд, має уттєві недоліки, один з яких полягає в тому, що виникнення кризових ситуацій у истемі небанківських установ може викликати паніку. Яка спровокує кризу і у анках.

У більшості країн світу участь банків в системі страхування є обов'язковою. ише в деяких країнах (Аргентина) вона є добровільною чи змішаною (США). Для раїн із недостатньо розвинутими ринковими відносинами два останні варіанти ебажані, оскільки вони під впливом страхового фактора можуть посилювати естабільність банківської системи. У разі незначних коливань економічних оказників клієнти, зазвичай, надають перевагу банкам, що не приєдналися до истеми страхування (так як в них здебільшого вищі відсотки), а з посиленням ризових явищ масово переводять депозити з незастрахованих в застраховані анківські установи. Тому в Україні, участь банків у програмі страхування депозитів ає бути обов'язковою. При визначенні питання щодо участі банку ФГВФО до ваги береться виконання даним банком економічних нормативів щодо достатності апіталу і платоспроможності, та проводиться аналіз на предмет виконання банком воїх зобов'язань перед вкладниками.

Другим важливим питанням є фінансування створення системи страхування кладів. Зазвичай, даний процес фінансується урядом, і банками. Частка їх участі в зних країнах різна. У розвинених країнах провідну роль відбиває приватний ектор, хоча держава також підтримує вкладників. Країни з перехідною економікою дебільшого впроваджують державні програми захисту депозитів, що зумовлено дносно слабкою банківською системою і значною вірогідністю фінансових криз. тже важливим питанням при створенні системи страхування депозитів є участь ержави у системі страхування вкладів населення. За цією ознакою відокремлюють ступні основні організаційні форми страхування вкладів [1]:

американська, коли органом страхування є федеральна корпорація трахування депозитів, яка працює при значному рівні самоврядування, але під

контролем державних органів;

- німецька – держава не має ніякого безпосереднього відношення до страхових фондів, які належать банкам – членам і управляються відповідними галузевими союзами;

- змішана.

Для нашої країни характерна змішана форма страхування депозитів. В умовах сучасної України страхування вкладів фізичних осіб без участі держави є проблематичним, тому що, як свідчить практика, без втручання держави ніяка система страхування депозитів не спроможна покрити витрати, пов'язані з банківською кризою.

Важливим аспектом ефективного функціонування системи захисту вкладів є види депозитів, які покриваються коштами ФГВФО. Згідно діючого законодавства, страхуванню підлягають вклади, що розміщені в готівковій або безготівковій формі в національній або іноземній валюті в банку-учаснику Фонду за умови, що вони не використовуються вкладником-фізичною особою для здійснення підприємницької діяльності. Страхуванню підлягають кошти розміщені як на іменних рахунках вкладника так і залучені банком при емісії ощадних сертифікатів.

Джерелами формування коштів Фонду є:

1) початкові збори з банків - учасників Фонду;

2) регулярні збори з банків-учасників;

3) спеціальні збори з банків-учасників;

4) первинний внесок НБУ в розмірі 20 мільйонів гривень;

5) доходи, одержані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України;

6) кредити, залучені від Кабінету Міністрів України, Національного банку України, банків та іноземних кредиторів;

7) пеня, яку сплачують банки-учасники Фонду за несвоєчасне або неповне перерахування зборів до Фонду;

8) доходи від депозитів, розміщених Фондом у Національному банку України.

Початковий збір до Фонду в розмірі одного відсотка зареєстрованого

онтролем державних органів;

- німецька – держава не має ніякого безпосереднього відношення до страхових ондів, які належать банкам – членам і управляються відповідними галузевими юзами;

- змішана.

Для нашої країни характерна змішана форма страхування депозитів. В умовах часної України страхування вкладів фізичних осіб без участі держави є облематичним, тому що, як свідчить практика, без втручання держави ніяка стема страхування депозитів не спроможна покрити витрати, пов'язані з нківською кризою.

Важливим аспектом ефективного функціонування системи захисту вкладів є ди депозитів, які покриваються коштами ФГВФО. Згідно діючого законодавства, рахуванню підлягають вклади, що розміщені в готівковій або безготівковій формі національній або іноземній валюті в банку-учаснику Фонду за умови, що вони не користовуються вкладником-фізичною особою для здійснення підприємницької яльності. Страхуванню підлягають кошти розміщені як на іменних рахунках кладника так і залучені банком при емісії ощадних сертифікатів.

Джерелами формування коштів Фонду є:

1) початкові збори з банків - учасників Фонду;

2) регулярні збори з банків-учасників;

3) спеціальні збори з банків-учасників;

4) первинний внесок НБУ в розмірі 20 мільйонів гривень;

5) доходи, одержані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери раїни;

6) кредити, залучені від Кабінету Міністрів України, Національного банку раїни, банків та іноземних кредиторів;

7) пеня, яку сплачують банки-учасники Фонду за несвоєчасне або неповне рахування зборів до Фонду;

8) доходи від депозитів, розміщених Фондом у Національному банку України.

Початковий збір до Фонду в розмірі одного відсотка зареєстрованого

статутного капіталу банку перераховується банками - учасниками на рахунок Фонду протягом тридцяти календарних днів з дня одержання банківської ліцензії на здійснення банківської діяльності.

Банки, створені в результаті реорганізації шляхом їх злиття, приєднання або перетворення звільняються від сплати початкового збору та набувають усіх прав і обов'язків реорганізованих банків щодо участі у Фонді.

Нарахування регулярного збору до Фонду здійснюється банками - учасниками Фонду двічі на рік по 0,25 відсотка загальної суми вкладів, включаючи нараховані за вкладами відсотки, за станом на 31 грудня року, що передує поточному, та 30 червня поточного року. Перерахування нарахованого регулярного збору здійснюється банками-учасниками щоквартально рівними частками до 15 числа місяця, наступного за звітним періодом.

Одним з джерел формування коштів Фонду гарантування вкладів фізичних осіб виступає спеціальний збір. Дані платежі сплачуються банками-учасниками не регулярно, а лише в тих випадках, якщо поточні доходи Фонду є недостатніми для виконання ним у повному обсязі своїх зобов'язань щодо обслуговування та погашення залучених кредитів, спрямованих на відшкодування коштів вкладникам. Рішення про встановлення спеціального збору приймає адміністративна рада за погодженням з Національним банком України, та його розмір не повинен перевищувати розміру щорічного регулярного збору.

У разі потреб додаткових коштів Фонд може залучити кредити Кабінету Міністрів України у грошовій формі або у вигляді державних цінних паперів. Але існує обмеження стосовно такого кредитування, яке встановлюється на рівні десятикратного розміру надходжень від банків-учасників за перше півріччя поточного року.

При отриманні Фондом кредиту від Кабінету Міністрів України у вигляді цінних паперів Фонд має право реалізувати їх на відкритому ринку, отримати кредит під заставу у банків, іноземних кредиторів, Національному банку України.

Важливо відмітити, що кошти, акумульовані Фондом в процесі його діяльності, не включаються до Державного бюджету України, та їх єдиним

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

озпорядником є саме Фонд гарантування вкладів фізичних осіб.

Основними задачами Фонду в Україні є забезпечення захисту прав вкладників омерційних банків-членів фонду шляхом компенсації втрат за вкладами; кумулювання суми внесків комерційних банків та інших коштів, призначених для иплати компенсації вкладникам; цільового використання коштів фонду та дійснення організаційних заходів по забезпеченню виплат вкладникам сум омпенсації. А з метою забезпечення ефективного функціонування системи трахування депозитів Фонд гарантування вкладів фізичних осіб наділений аступними контрольними функціями :

- Фонд здійснює перевірки розрахунків та контролює повноту і своєчасність ерерахування зборів кожним банком - учасником;
- за несвоєчасне або неповне перерахування початкового, регулярного або пеціального зборів ФГВФО накладає на учасників пеню в розмірі подвійної блікової ставки Національного банку України від розміру неперерахованої суми за жний день прострочення.
- Фонд самостійно здійснює перевірки банків - учасників,а також має право рати участь у перевірках, які здійснюються Національним банком України, з итань, що належать до компетенції Фонду.

Ще однією функцією, не менш важливою, на нашу думку, є інформативна. она полягає в тому, що відповідно до Положення "Про порядок інформування кладників про систему гарантування вкладів фізичних осіб в Україні" Фонд рантування вкладів фізичних осіб зобов'язаний двічі на рік за станом на 1 січня та липня публікувати в офіційних засобах масової інформації перелік банків - часників (тимчасових учасників). Також двічі на рік за станом на 1 січня та на 1 ипня дана установа зобов'язана публікувати в офіційних засобах масової формації звіт про свою діяльність.

Взагалі Фонд інформує громадськість про систему гарантування вкладів зичних осіб шляхом проведення прес-конференцій, семінарів, розміщення дповідної інформації у засобах масової інформації, проведення заходів із оціальної реклами.

"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
Державний вищий навчальний заклад
State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Слід зауважити, що гарантування депозитів відрізняється від традиційних систем страхування. Адже, по-перше, у звичайному страхуванні беруть участь дві сторони, а у випадку страхування вкладів – три: система страхування депозитів, вкладник і банк. По-друге, звичайне страхування забезпечує захист у разі незалежних несприятливих страхових випадків; банкрутство ж банку не є таким випадком, воно найчастіше спричиняється помилками менеджменту.

Важливим питанням при розгляді функціонування системи гарантування вкладів є визначення умов, за яких повинні розпочатися відшкодування вкладів.

В Україні вкладники набувають право на одержання гарантованої суми відшкодування за вкладами за рахунок коштів ФГВФО в національній грошовій одиниці з дня настання недоступності вкладів. Згідно Закону України "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб" недоступність вкладів означає неможливість одержання вкладу вкладником відповідно до умов договору, яка настає з дня призначення ліквідатора банку-учасника (тимчасового учасника) Фонду.

В світовій практиці існують різні підходи щодо визначення обставин, при яких слід розпочинати компенсаційні виплати вкладникам. В деяких країнах Європи механізми компенсації починають діяти, коли банк офіційно визнаний банкрутом, або на нього поширюється дія судової постанови про призупинення права здійснювати депозитні операції. Прискореною є також процедура виплат страхових відшкодувань вкладникам в Угорщині, де недоступними вважаються депозити, з яких банківська установа протягом останніх трьох днів не здійснює платежів за умовами договору.

В Україні призначений ліквідатор банку має надати Фонду протягом двадцяти робочих днів з дня настання недоступності вкладів повний перелік вкладників, які мають право на відшкодування коштів за вкладами, із визначенням їх розрахункової суми, яка підлягає відшкодуванню.

Далі на підставі одержаного від ліквідатора переліку вкладників із визначенням розрахункової суми Фонд гарантування вкладів фізичних осіб на протязі одного місяця перевіряє подані розрахунки та приймає рішення про відшкодування коштів вкладникам, яке протягом трьох наступних днів повідомляється вкладникам через

"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ" НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

фіційні засоби масової інформації. Порядок відшкодування Фондом коштів за кладами фізичних осіб затверджується адміністративною радою Фонду.

Слід зауважити, що з дня настання недоступності вкладів припиняється арахування відсотків за ними.

Виплата гарантованої суми відшкодування здійснюється через уповноважені ондом банки-агенти протягом трьох місяців з моменту визнання депозитів едоступними як в готівковій так і в безготівковій формі.

У разі ліквідації системоутворюючого банку цей строк може бути продовжено о шести місяців. Проте отримати гарантовану суму можливо і через три роки після іквідації відповідного банку.

Цікавим фактом є те, що не всі вклади підлягають компенсуванню. А саме з етою уникнення зловживань Фонд не компенсує гарантовані суми за вкладами аступним категоріям вкладників:

- акціонерам, частка яких в уставному фонді банку складає більше 10%;
- аудиторам, які проводили аудиторські перевірки банку протягом останніх рьох років;
- вищому менеджменту банку (членам спостережної ради, ревізійної комісії та равління банку);
- вкладникам, які мали на індивідуальній основі фінансові привілеї та льготні ідсотки, що призвели до погіршення фінансового стану банка;
- вкладникам, котрі не ідентифіковані ліквідатором.

Слід зазначити, що вищенаведений перелік цілком відповідає європейським ормам гарантування вкладів. Причиною виключення з переліку депозитів основних кціонерів та вищого менеджменту є те, що вони є першими особами, котрі повинні нати про появу фінансових труднощів в діяльності банку та вжити відповідні аходи по управлінню ризиками.

Таким чином, для українських вкладників відшкодування вкладів починається моменту визнання їх недоступними, тобто, коли виникає неможливість одержання епозиту вкладником відповідно до умов договору. Але основним недоліком в еханізмі відшкодування є те, що недоступність вкладів фактично може наступити у

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

ипадку затримки банком платежів і буде тривати більш року до прийняття ідповідним органом рішення стосовно ліквідації банку.

Станом на 1 жовтня 2003 року кількість банків - учасників Фонду становить 48, кількість тимчасових учасників – 5 .

Як вже було зазначено вище, кошти фонду формуються за рахунок різних жерел, основними з яких виступають : початкові, регулярні та спеціальні збори з анків-учасників, первинний внесок НБУв розмірі 20 мільйонів гривень, доходи, держані від інвестування коштів Фонду в державні цінні папери України та інші. таном на 1 жовтня 2003 року Фонд гарантування вкладів фізичних осіб кумулював 219,3 млн. грн.

Механізм функціонування ФГВФО вже пройшов перевірку на практиці. На перішній час в Україні ведеться три справи про банкрутство наступних банків: АК ПБ "Україна", КАБ "Слов'янський" та АКБ "ОЛБанк" , згідно яких Фонд мпенсує вклади, які були розміщені населенням на рахунках в даних установах. кщо поглянути на кількість вкладників, яким вже було виплачено гарантовану му відшкодування, то можна зробити висновок, що Фонд гарантування вкладів зичних осіб функціонує досить ефективно. Проаналізуємо детальніше обсяг боти ФГВФО на сучасному етапі.

Відповідно до Указу Президента України від 10 вересня 1998 року № 996/98 ро заходи щодо захисту прав фізичних осіб – вкладників комерційних банків раїни" Фонд виплачує відшкодування за вкладами в АК АПБ "Україна", лючаючи відсотки, у розмірі загальної суми вкладів, але не більше 500 гривень, як саме такий розмір відшкодування діяв на момент визнання даного банку нкрутом.

Усі виплати здійснюються згідно зі списками, наданими ліквідатором банку. аном на 1 жовтня 2003 року, гарантовану суму відшкодування отримали 216 902 кладника що складає 22,2% від загального числа осіб, яким необхідно здійснити плати. Виплачена сума складає 32,1 млн. грн. (86,9% від загальної суми шкодування). В тому числі, за реєстрами Фонду через Ощадбанк України плачено 31,7 млн. грн. 214 386 вкладникам. Грошовими переказами через

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Ощадбанк та банк „Аваль" виплачено 412,8 тис. грн. 2 516 вкладникам.

На перший погляд здається, що тільки незначна частка вкладників даного банку отримала гарантоване відшкодування. Проте в здійсненні відшкодування коштів вкладникам банку "Україна" є одна особливість, яка полягає в наявності переважної кількості вкладників з незначними залишками. А саме 41% вкладників мали вклади до 1 грн., 34, 6% вкладників до 10 грн., належна їм частка відшкодувань від загальної перерахованої банку-агенту суми становить 0, 5% та 3, 2% відповідно. Вкладники, вклад яких понад 100 грн. складають лише 8,1%, тоді як належна їм сума коштів для виплат становить 83,1% коштів, перерахованих банку-агенту для здійснення виплат.

Отже, станом на 1 червня поточного року лише 22,2% вкладників отримали відшкодування, але сума, що була їм виплачена складає 86,9% від загальної суми коштів, перерахованих Фондом банкам-агентам для здійснення виплат гарантованих сум відшкодувань.

Відповідно до чинного законодавства, вкладники банків, що ліквідуються, можуть отримати гарантовану суму відшкодування протягом 3-х років з дня ліквідації банків. Таким чином, вкладники АК АПБ "Україна" можуть звертатися до Фонду до 16 липня 2004 року включно.

В теперішній час постраждалі вкладники КАБ "Слов'янський" також отримують від ФГВФО відшкодування за вкладами, що були розміщені в даному банку, в розмірі не більше 500 гривень.

Станом на 1 жовтня 2003 року гарантовану суму відшкодування отримали 7880 вкладників, що складає 97,2% від загального числа осіб (8110), яким необхідно здійснити виплати. Відшкодована сума складає 3,9 млн. грн. або 98,7 % від загальної суми відшкодування. В тому числі, за реєстрами Фонду через „Промінвестбанк" виплачено 3,8 млн. грн. 7725 вкладникам. Грошовими переказами виплачено 72,8 тис. грн. 155 вкладникам.

Відповідно порядку виплати відшкодування вкладники КАБ "Слов'янський" можуть звертатися до Фонду ще до 11 січня 2004 року.

Відповідно до рішення виконавчої дирекції Фонду від 26 травня 2003 року

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Фонд здійснює виплати гарантованих сум відшкодувань вкладникам АКБ "ОЛБанк" через визначений для виплат вкладникам цього банку банк-агент Фонду АППБ "Аваль" з 29 травня 2003 р. Постраждалі вкладники можуть звертатися за відшкодуванням до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб до 21 квітня 2006 року включно.

Згідно з рішенням адміністративної ради Фонду гарантування вкладів фізичних осіб від 14 листопада 2002 року № 15 Фонд виплачує відшкодування за вкладами, включаючи відсотки, у розмірі загальної суми вкладів, але не більше 1500 гривень.

До реєстру вкладників за даними ліквідатора банку станом на 1 серпня 2003 р. включено 3 999 осіб, які мають право на отримання гарантованої суми відшкодування за рахунок Фонду на суму 274 647, 20 грн.

Станом на 1 жовтня гарантовану суму отримали 164 вкладника АКБ "ОЛБанк", що складає 4,1% від загального числа осіб (3999), яким необхідно здійснити виплати. Відшкодована сума складає 223 тис. грн. або 81,2 % від загальної суми відшкодування.

Отже, як свідчать вище приведені цифри, Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, на нашу думку, ефективно виконує свої функції. Про це говорить той факт, що станом на 1 жовтня 2003 року згідно справи про банкрутство АК АПБ "Україна" через банки-агенти постраждалим вкладникам виплачено 87% від загальної суми втрачених вкладів. Що стосується КАБ "Слов'янський", то в даному випадку вже майже всі вкладники, а саме 97% чоловік, отримали кошти від ФГВФО. Також, незважаючи на те, що рішення про здійснення виплати гарантованих сум відшкодувань вкладникам АКБ "ОЛБанк" було прийнято виконавчою дирекцією Фонду не так давно, 26 травня 2003 року, за минулі чотири місяці, станом на 1 жовтня 2003 року через банк-агент АППБ "Аваль" було виплачено 81% від загальної суми, яка підлягає відшкодуванню вкладникам даного банку.

Отже, підводячи підсумки, треба сказати, що на сьогодні депозити фізичних осіб стали головним джерелом ресурсів для комерційних банків та їх обсяг продовжує зростати випереджаючими темпами. Що стосується питання захищеності

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

вкладів населення, то діючий розмір гарантованого відшкодування забезпечує покриття депозитів більшої кількості вкладників (87%). Проте, існує проблема великих вкладів, яка полягає в тому, що в структурі суми вкладів приблизно 90% від загальної суми займають депозити в розмірі більше 2000 гривень. Але тут не слід забувати про слова директора-розпорядника ФГВФО. З нашої точки зору, враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що на сучасному етапі система страхування депозитів вже набула певного статусу в економіці країни, проте існують напрямки подальшого розвитку даної системи.

При розгляді можливих напрямків розвитку національної системи страхування вкладів важливим є питання щодо визначення умов, за якими повинні виплачуватися відшкодування вкладів. Ними можуть бути визнання вкладів недоступними, оголошення банку банкрутом або ситуація, коли Національний банк України, кваліфікуючи той чи інший комерційний банк як неспроможний виплатити розміщені в ньому вклади, відкликає його ліцензію.

В умовах України здійснювати виплати по вкладах після оголошення банку банкрутом, на думку деяких спеціалістів [1], недоцільно. Це пов'язано з тим, що процедура ліквідації може затягнутися на декілька років. Інша важлива проблема – задоволення вимог кредиторів. Згідно ст. 31 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" не встановлює черговість задоволення вимог кредиторів по банківських вкладах. Тому, на нашу думку, доцільно б було кошти від реалізації активів банка-банкрута направляти в першу чергу на задоволення вимог вкладників-фізичних осіб. Тут мається на увазі надання Фонду гарантування вкладів фізичних осіб безумовного права задоволення вимог перед іншими кредиторами однієї черги.

В Україні система страхування вкладів набирає чинності, коли вклади стають недоступними, тобто у разі неможливості одержання вкладу вкладником відповідно до умов договору, яка настає з дня призначення ліквідатора банку-учасника Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Однак насправді недоступність вкладів, як правило, виникає задовго до визнання боржника банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури. Тому, на нашу думку, доцільною буде пропозиція законодавчо

передбаченого права вимоги вкладниками коштів з фонду страхування відразу після припинення банком виконання своїх зобов'язань. Це, безумовно, сприятиме підвищенню довіри вкладників до банківської системи, а також збільшить приплив коштів на банківські рахунки.

Ще одним доцільним з нашої точки зору напрямком розвитку системи гарантування вкладів є те, що в подальшому ефективно б було пов'язувати розмір гарантованого відшкодування з якоюсь, зафіксованою у певний відрізок часу, константою – наприклад, із розміром мінімальної заробітної плати чи з валютним курсом твердої валюти. Або, можливо, з обома показниками водночас, застосовуючи перший для страхування депозитів в національній валюті, а другий – в іноземній. Це також сприяло би зростанню довіри населення до системи гарантування вкладів та банківської системи країни в цілому.

Одним з найважливіших завдань вітчизняної системи страхування депозитів виступає подальше формування страхового фонду, процедура якого враховувала б особливості кожного банку. Фахівці стверджують, що аналіз динаміки відрахувань банків до фонду за 2002 рік розкриває той факт, що певна кількість банків постійно волікає з перерахуванням регулярних внесків – а це дуже серйозна проблема [83]. Вважаємо, що до таких банків-порушників слід застосовувати жорсткіші заходи впливу.

Під час останнього підвищення розміру гарантованого відшкодування серед банкірів існувала думка, що за підвищенням рівня гарантії буде слідкувати і збільшення розміру регулярних внесків банків-учасників до ФГВФО. Проте, на наш погляд, підвищення розміру регулярних відрахувань до Фонду є недоцільним. В даному випадку ефективним буде впровадження диференційованої шкали внесків, про яку вже починають говорити. Цим нововведенням передбачається, що залежно від ризиковості політики кожного окремого банку, йому буде встановлений персональний розмір внесків до ФГВФО. Якщо банк має підвищену ризиковість своєї діяльності – він буде платити більше, якщо знижує ризики – платить менше. Слід нагадати, що зараз Національний банк України розпочав поетапний перехід до системи оцінки роботи банків – шляхом оцінки ризиковості політики і операцій

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

фінансових установ.

Слід зазначити, що ефективна система депозитного страхування повинна передбачати вирішення проблеми процедур банківських банкрутств. На наш погляд, зазначені процедури можна звести до наступних:

- Ліквідація банку з проведенням прямих виплат застрахованим вкладникам, розпродажем активів банка-банкрута з покриттям збитків за рахунок системи депозитного страхування.
- Злиття з банком – покупцем і повернення йому певної суми у вигляді компенсації для списання збитків.
- Відкрита допомога банку, що знаходиться в скрутному становищі.
- Створення „мостових банків".
- Проведення програми утримання вимог до банку, коли труднощі пов'язані з фінансуванням певних галузей господарства економіки.

Для вибору оптимальної процедури вирішення банківських банкрутств, доцільно розглянути їх основні переваги і недоліки, що подані в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Основні переваги і недоліки процедур вирішення банківських банкрутств за допомогою системи депозитного страхування.

Процедура банкрутства	Зміст	Переваги	Недоліки
1	2	3	4
Ліквідація банку.	Система депозитного страхування бере на себе усі активи і пасиви банкрута, здійснює прямі виплати застрахованим вкладникам, після чого реалізує активи, компенсуючи витрати	Швидке повернення застрахованих депозитів, можливість вибору альтернативних форм продажу активів, збереження у незастрахованих клієнтів стимулу зацікавленості у справах банку.	Потенційно великі витрати системи депозитного страхування, можливість зловживань при виборі форми і ціни продажу активів, великі терміни повернення незастрахованих зобов'язань.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження табл. 3.1

1	2	3	4
Злиття з банком – банкрутом.	Система депозитного страхування визначає банк, який готовий на певних умовах прийняти на себе активи і пасиви банку – банкрута з поверненням від системи понесених збитків.	Однакові умови для усіх вкладників, підтримка довіри до банківської системи в цілому, ліквідація поганих активів, збереження обсягу пропозиції банківських послуг на ринку.	Відносно великі терміни процедури із-за необхідності оцінки активів і пасивів як системою депозитного страхування, так і банком, труднощі в організації конкурентного вибору покупця.
Відкрита допомога банку.	Надання центральним банком кредиту у випадках проблеми ліквідності. Купівля поганих активів у випадку проблеми неплатоспроможності. Надання сертифікатів чистого капіталу у випадках незначного скорочення рівня капіталу з метою дотримання встановлених нормативів.	Відносно беззбиткова для вкладників, регулювання може бути оперативним і передбачити банкрутство, відносно дешева для системи депозитного страхування.	Підриває ринкову дисципліну і відповідальність керівництва банку, є можливість зловживань працівниками системи депозитного страхування.
Створення „мостових банків”.	Створення тимчасового „мостового” банку, який за визначений термін здійснює ліквідацію банку з використанням процедур виплат і реалізації майна.	Процес банкрутства продовжується тривалий час. Швидке повернення застрахованих депозитів, можливість вибору альтернативних форм продажу активів, збереження у незастрахованих клієнтів стимулу зацікавленості у справах банку.	Потенційно великі витрати системи депозитного страхування, можливість зловживань при виборі форми і ціни продажу активів, великі терміни повернення незастрахованих зобов’язань
Утриманні у вимогах до капіталу банку.	Введення певних пільг до вимог до капіталу, якщо труднощі банку пов’язані з вкладенням в певні галузі народного господарства.	Дозволяє одночасно стимулювати кредитування банками пріоритетних галузей народного господарства, відносно беззбитково для усіх вкладників.	Труднощі у визначенні критеріїв надання пільг, підтримка ризикових вкладень, вирішення проблеми торкається компетенції центрального банку.

З нашої точки зору, вибір процедури вирішення банкрутства банку, повинно застосовуватися в залежності від основних напрямків грошово – кредитної політики Національного банку України та конкретної ситуації, щодо конкурентоспроможності банківської системи.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ" State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

В цілому можна зробити наступні висновки щодо подальшого розвитку аціональної системи гарантування депозитів:

1) надати Фонду гарантування вкладів фізичних осіб права переважного і езумовного задоволення вимог до банку-банкрута перед іншими кредиторами дної черги;

2) система страхування вкладів повинна охоплювати всі фінансово-кредитні станови, які мають ліцензію на здійснення операцій по залученню коштів;

3) доцільно б було прив'язати гарантований розмір компенсації за вкладами до урсу вільно конвертованої валюти чи до мінімальної заробітної плати;

4) використання коштів Фонду на відшкодування вкладів має здійснюватися не ротягом трьох місяців з дня настання недоступності вкладів, як це передбачено инним законодавством, а відразу після припинення виконання комерційним банком воїх зобов'язань перед вкладниками;

5) треба запровадити гнучку систему встановлення розміру регулярних зборів до онду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом диференціації цього розміру лежно від ступеня ризикованості діяльності конкретного банку, використовуючи ля цього економічні нормативи, що регулюють діяльність комерційних банків.

3.3. Організація банківського нагляду на основі оцінки чутливості банку о ризику

Для відповідності вимогам Базельських принципів ефективного банківського агляду Національний банк України планує змінити підходи, щодо взаємовідносин анків та банківського нагляду. В основу змін покладена концепція нагляду на снові ризиків. Розглянемо її детальніше.

Філософія Національного банку України щодо нагляду за всіма установами окусується на ризику. Установи з підвищеним ризиком або сфери діяльності із двищеними параметрами ризику потребують більшої уваги нагляду. Застосовуючи загальну філософію до всіх установ, НБУ визнає різні складності ризику, на який ражаються банки. Національний банк прагне забезпечувати якісний нагляд,

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

спрямований на визначення суттєвих існуючих або виникаючих проблем в окремих установах або банківській системі і забезпечення належного усунення таких проблем.

Нагляд на основі оцінки ризиків вимагає, щоб наглядовці визначали, як певні існуючі або виникаючі проблеми, на які наражається установа або банківській сектор, впливають на характер і рівень ризиків у цій установі. На основі цієї оцінки ризиків наглядовці потім складають плани і дії нагляду.

Нагляд на основі оцінки ризиків є поглибленим продовженням основаної на ризиках наглядової філософії, що історично використовувалася НБУ. Це поглиблення забезпечує уніфіковані визначення ризиків, структуру для оцінки цих ризиків і більш інтегроване використання оцінки ризиків у процесі нагляду [52].

НБУ визнає, що основою банківської діяльності є прийняття ризиків з метою одержання прибутків. Однак, рівень ризиків має належним чином управлятися і контролюватися. Ризики банківської діяльності також мають оцінюватися з точки зору їх значимості. Ці оцінки мають проводитися на постійній основі.

Нагляд на основі оцінки ризиків покладає відповідальність за контроль ризиків на керівництво банку і Спостережну раду. НБУ оцінює, наскільки добре банк управляє цими ризиками протягом певного періоду часу, а не просто оцінює стан на певний момент часу. Нагляд на основі оцінки ризиків НБУ функціонує більше у ролі наглядовця, а не ревізора. Нагляд на основі оцінки ризиків дозволяє НБУ здійснювати превентивний нагляд завдяки зосередженню на системних ризиках і установах або сферах діяльності, які становлять найбільший ризик для системи [52].

Для всього сектору "Нагляд на основі оцінки ризиків" визначає сфери, які в сукупності становлять загрозу створення неприйнятного рівня ризику для банківської системи. Для високоризикових видів діяльності або видів діяльності, що стали особливо ризиковими через ринкові умови, ціллю НБУ є взаємодія і вплив на сектор за допомогою прямого нагляду, положень і нормативно-правових актів. У ситуаціях, коли окремий банк не належним чином управляє своїми ризиками, ціллю НБУ є використання відповідних засобів впливу на керівництво банку з метою

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

коригування його практики відповідно до основоположних принципів належної банківської діяльності.

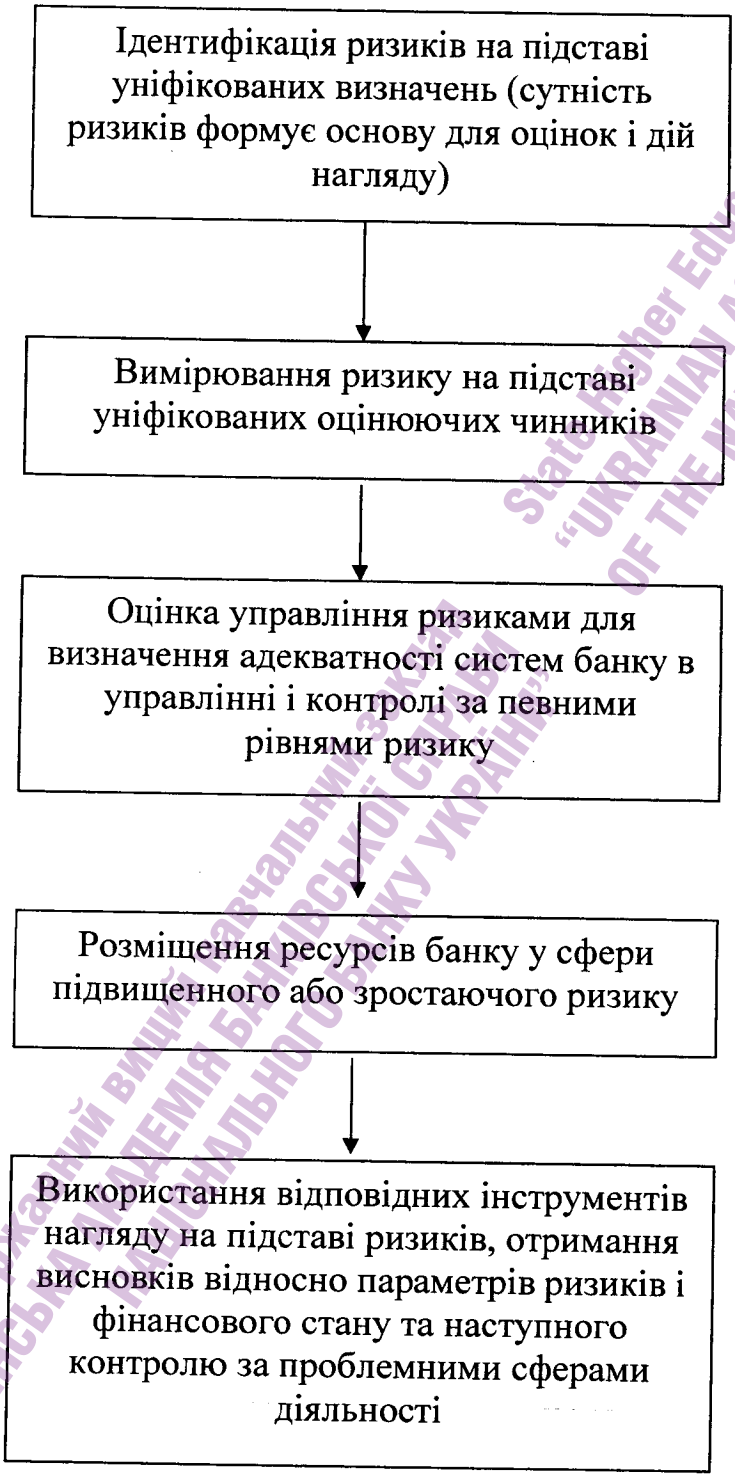

Рис. 3.3. Схема банківського нагляду на основі оцінки ризиків

Деякі ризики є невід'ємною частиною банківської діяльності. У банківському секторі існує широке коло знань про те, як визначати, вимірювати, контролювати і моніторити ці притаманні ризики. Нагляд на основі оцінки ризиків визнає ці

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

притаманні ризики і намагається спрямовувати наглядові ресурси найбільш ефективним чином. Наприклад, параметри ризиків обґрунтовуються за результатами проведення обмеженого за обсягом тестування під час інспектувань, спрямованого на підтвердження того, чи впроваджено відповідні засоби контролю. Цим підсилюються початкові результати визначення параметрів ризиків і надається допомога у розробці програм нагляду на основі параметрів ризиків окремих установ. Цей процес визначення параметрів ризиків є суттєвим для розробки циклів нагляду і вибору інструментів нагляду. Ризики, на які наражається банківський сектор, є різноманітними і складними. Більш значимі і складні ризики вимагають посилених засобів контролю і моніторингу як з боку банку, так і з боку НБУ. НБУ намагається спрямовувати свої найкращі ресурси на ці складні і зростаючі ризики, якщо вони становлять суттєві фактичні або потенційні ризики для банківської системи [151].

Нагляд на основі оцінки ризиків розподіляє більше ресурсів у сфери підвищеного ризику. НБУ досягає цього за допомогою:

- Виявлення ризиків з використанням уніфікованих дефініцій (визначень). Ця сукупність ризиків формує основу для оцінок і дій нагляду.
- Вимірювання ризику на основі уніфікованих оціночних факторів. Кількість ризику не завжди вимірюється у грошовому вираженні; інколи - це відносна оцінка суми можливих втрат. Наприклад, численні недоліки у внутрішньому контролі можуть свідчити про те, що банк має надмірний рівень операційного ризику.
- Оцінки управління ризиками для визначення того, чи системи банку адекватно управляють і контролюють визначені рівні ризику. Розвиненість систем є різною залежно від рівня наявного ризику і розміру та/або складності установи.
- Спрямування більших ресурсів у сфери підвищеного або зростаючого ризику як в межах однієї установи, так і у декількох установах. Це робиться за допомогою стратегії нагляду.
- Використання відповідних інструментів нагляду на основі ризиків, досягнення висновків щодо параметрів ризиків та фінансового стану і послідуючого контролю проблемних сфер.

Для досягнення вищезазначених завдань наглядовці мають обговорювати

опередні висновки щодо стратегії нагляду на основі ризиків із керівництвом банку якщо необхідно, коригувати висновки і стратегії на основі цих обговорень. авдяки цьому НБУ може зосереджувати зусилля нагляду на значних ризиках, обто, на сферах найвищого ризику у межах банку і у межах банківської системи.

У контексті визначення ризику Національним банком він оцінює банківських изик за його впливом на капітал і надходження. Ризик – це потенційна можливість ого, що події, очікувані або неочікувані, можуть мати негативний вплив на капітал і адходження установи.

Просто існування ризику не обов'язково є причиною для занепокоєння. Для озгляду ризиків у перспективі наглядовці мають вирішити, чи виправданими є изики, які бере на себе банк. Загалом, ризики є виправданими, коли вони є розумілими, вимірними, контрольованими і відповідають спроможності установи ивидко реагувати на негативні обставини. Невиправданий ризик може випливати із авмисних або ненавмисних дій. Коли ризики є невиправданими, наглядовці мають заємодіяти із керівництвом і Спостережною Радою і спонукати їх до пом'якшення бо усунення цих невиправданих ризиків. Належні заходи, які має здійснити банк, ключають зменшення сум під ризиком, збільшення капіталу або зміцнення роцесів управління ризиками.

Оцінка систем управління ризиками

Оскільки ринкові умови і структури компаній є різними, не існує єдиної истеми управління ризиками, що підходить для всіх банків. Кожна установа має озробити свою власну програму управління ризиками, скориговану на її потреби і бставини. Розвиненість системи управління ризиками підвищується, наприклад, азом із збільшенням розміру, складності і географічної диверсифікації кожного анку. Однак, всі ефективні системи управління ризиками мають декілька спільних ундаментальних основ. Наприклад, ефективні системи управління ризиками є езалежними від діяльності, пов'язаної з прийняттям ризиків. Незалежно від труктури програми управління ризиками, кожна програма має включати:

- Виявлення ризику: Належне виявлення ризику базується на визнанні та озумінні наявних ризиків або ризиків, що можуть виникнути у зв'язку з новими

знесовими ініціативами. Виявлення ризику має бути постійним процесом, що має дійснюватися як на рівні окремої операції, так і на рівні портфеля.

• Вимірювання ризику: Точне і своєчасне вимірювання ризиків є суттєвим мпонентом ефективного управління ризиками. Банк, який не має системи имірювання ризиків, має обмежену здатність контролювати або моніторити рівень изиків. Крім того, розвиненість інструментів управління ризиками, які икористовує банк, має відображати складність і рівень ризиків, які він взяв на себе. анк має періодично перевіряти надійність інструментів вимірювання, які він икористовує. Гарні системи вимірювання ризиків оцінюють як окремі операції, так портфелі.

• Контроль ризику: Банк має встановити обмеження і довести їх до виконання за опомогою положень, стандартів та/або процедур, які визначають обов'язки і овноваження. Ці контрольні обмеження мають бути дієвими інструментами правління, які можуть бути скориговані у разі зміни умов або толерантності до изику. Установа повинна мати процес надання дозволів на виключення або зміни бмежень ризику, якщо вони є обґрунтованими.

• Моніторинг ризику: Установи мають моніторити рівень ризиків для безпечення своєчасної перевірки ризикових позицій і виключень. Звіти про ніторинг мають бути регулярними, своєчасними, точними та інформативними і ають надаватися відповідним особам для забезпечення застосування необхідних ходів.

Ефективне управління ризиками вимагає, щоб інформувалася спостережна ада банку. Спостережна рада має скеровувати стратегічний напрямок банку. лючовим компонентом формування стратегічного напрямку є встановлення олерантності установи до ризику шляхом затвердження положень, що становлюють стандарти, або усно, або письмово. Добре розроблені системи ніторингу дозволяють спостережній раді покладати на керівництво банку дповідальність за проведення операцій у межах встановлених рівнів толерантності 54, с. 21].

Здібне керівництво і відповідна комплектація персоналом також є суттєвими

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

чинниками ефективного управління ризиками. Керівництво банку відповідає за впровадження, надійність і забезпечення функціонування систем управління ризиками. Керівництво також має достатньо інформувати спостережну раду. Керівництво має:

- Реалізовувати стратегічний напрямок банку.
- Розробляти положення, формальні або неформальні, що визначають толерантність установи до ризику, які відповідають стратегічним цілям установи.
- Наглядати за розробкою і забезпеченням функціонування інформаційних систем управління з метою забезпечення їх своєчасності, точності та інформативності.
- Забезпечувати, щоб стратегічний напрямок і толерантність до ризику були ефективно доведені до виконання і дотримувалися у всій організації.

Коли наглядовці оцінюють системи управління ризиками, вони беруть до уваги положення, процеси, персонал і системи контролю. Значний недолік в одному або кількох із цих компонентів становить недолік в управлінні ризиками. Всі ці системи є важливими, але розвиненість кожної з них є різною залежно від складності установи. Менші менш складні установи, як правило, мають менш формалізовані положення, процеси і системи контролю, ніж більші установи. Проте, це не означає, що системи управління ризиками є менш важливими для менш складних установ. Це просто означає, що формалізація процесу є менш вираженою. Всі установи мають бути в змозі чітко сформулювати і продемонструвати ефективність своїх власних систем управління ризиками. Ефективний процес управління ризиками включає послідовні положення, процеси, персонал і системи контролю.

- Положення відображають намір і прагнення установи досягнути бажаних результатів. Вони встановлюють стандарти і напрямки дій щодо досягнення, реалізації або доведення до виконання конкретних цілей. Гарні положення базуються і відображають місію, цінності та принципи установи. Вони також роз'яснюють толерантність установи до ризику. Мають бути впроваджені механізми перегляду положень у разі зміни діяльності або толерантності. Положення можуть

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

бути письмовими або неписьмовими залежно від ефективності керівництва і складності сфери діяльності або установи. У будь-якому разі стандарти мають бути сформульовані, і вони мають виконуватися у практичній діяльності.

• Процеси – це процедури, програми і практика, що визначають, як установа досягатиме свої цілі. Процеси визначають, як здійснюється поточна діяльність. Гарні процеси відповідають базовим положенням, є ефективними і включають "ваги і противаги".

• Персонал – це працівники і керівники, які забезпечують або контролюють функціонування процесів. Гарні працівники і керівники є кваліфікованими, компетентними і належно виконують свої обов'язки. Вони розуміють місію, цінності, положення і процеси установи. Програми оплати праці мають бути розроблені таким чином, щоб залучати, розвивати і удержувати кваліфікований персонал.

Системи контролю – це інструменти та інформаційні системи, які використовують керівники банку для вимірювання результатів діяльності, прийняття рішень і оцінки ефективності існуючих процесів. Ці засоби зворотного зв'язку мають бути своєчасними, точними та інформативними. Вони вимірюють результати діяльності і допомагають приймати рішення.

Слід зазначити, що за останні роки з'явилося багато наукових публікацій, присвячених оцінці ефективності на надійності банківських установ на основі рейтингових систем.

Банківський нагляд разом з усією банківською системою України перебуває у стадії динамічного розвитку і тому вимагає вдосконалення. Тому основною макроорієнтованою метою банківського нагляду є захист інтересів вкладників та підтримання стабільності на фінансовому ринку шляхом запобігання системних ризиків.

Національний банк України прагне вдосконалити механізми регулювання в банківській діяльності, та відповідати все більш принципам ефективного банківського нагляду Базельського комітету. Для цього в 2002 році запроваджена методика рейтингової оцінки CAMELS, яка включає і оцінку чутливості банку до

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

ринкових ризиків.

Введення цієї методики надало змогу запровадити ще 2 принципи Базельського комітету з 25, а саме 12 та 13 принципи [103].

Розглянемо більш детально запроваджену методику оцінки рейтингу комерційного банку CAMELS та визначимо прийоми щодо оцінки чутливості до ринкових ризиків.

Рейтингова система передбачає ретельний аналіз стану банку. Здійснення такого аналізу можна провести лише під час комплексної інспекційної перевірки, коли оцінюються майже всі напрями роботи банку, операції, рівень керівництва та інше. Ця робота дозволить врешті решт, зробити висновки, щодо ризиковості операцій, прибутковості та стабільності банку.

Основою рейтингової системи повинна бути оцінка ризиків та визначення рейтингових оцінок за шістьма основними компонентами: Достатність капіталу (C), якість активів (A), менеджмент (M), надходження (E), ліквідність (L), чутливість до ринкового ризику (S).

Комплексна рейтингова оцінка визначається для кожного банку відповідно до рейтингових оцінок цих шести компонентів [103].

Як один з шляхів вдосконалення фінансового механізму регулювання ризиків в банківській діяльності запропонуємо методику оцінки чутливості банку до ринкового ризику (S).

Останнім часом в Національному банку України йде дискусія, щодо доцільності впровадження окремого положення, щодо оцінки ринкового ризику. Прихильники впровадження чіткої методики вважають, що її введення дозволить спростити процес інспектування та стандартизує процес оцінки. Інші вважають, що через стандартизацію підходів оцінки втратиться оцінка індивідуальних рис кожного банку.

На сьогоднішній день підходи, щодо оцінки загального рівня ринкового ризику в банку залишаються не визначеними.

На наш погляд, доцільно використовувати наступні підходи до оцінки чутливості банку до ринкових ризиків, які прийняті в міжнародної практиці.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Ринковий ризик з точки зору банківського нагляду - це ризик того, що на прибуток та/або капітал банку негативно вплинуть зміни: загального рівня процентних ставок; курсів обміну валют; цін на акції; - товарних цін.

Інші види ризиків ми не розглядаємо в компоненті S тому що:

1) Ризик інфляції - не є дійсно значимим: реальна вартість грошових активів та зобов'язань зменшується на однакову суму.

2) Ризик зміни вартості нерухомості - може бути розглянуто при оцінці якості активів - як прямий ризик (зміни вартості; основних засобів банку) так і непрямий (зміни вартості нерухомості-застави під кредити).

3) Ризик зміни цін на боргові цінні папери - можуть спричинюватися двома факторами: змінами процентних ставок (ризик процентної ставки) змінами кредитоспроможності емітента (кредитний ризик), тобто не окремий ризик.

При розгляді термінів " негативний вплив на прибуток та/або капітал банку " треба розглядати два аспекти:

1) Аспект прибутковості - прямий несприятливий вплив на прибутковість, як правило, короткостроковий.

2) Економічний аспект - несприятливий вплив на розрахункову ринкову вартість капіталу банку.

При розгляді термінів "негативний вплив на прибуток та/або капітал банку" треба розглядати розрахункову ринкову вартість капіталу.

Розрахункова ринкова вартість капіталу = розрахункова ринкова вартість активів - розрахункова ринкова вартість зобов'язань + розрахункова ринкова вартість позабалансових статей (не те ж саме, що ринкова вартість акцій банку).

Приклад 1: Розрахункова ринкова вартість активів:

Готівка → балансова вартість

+ Депозити до запитання → балансова вартість

+ Боргові цінні папери → теперішня вартість майбутніх грошових потоків

+ Кредити → теперішня вартість майбутніх грошових потоків

+ Дебіторська заборгованість □ тепер, вартість майбутніх грошових потоків

+ Вкладення у акції → котирувана ринкова ціна (якщо є активний ринок)

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

іночна ринкова ціна (якщо немає активного ринку)

+ Основні засоби → справедлива вартість

= Загальна розрахункова ринкова вартість.

Те ж саме можна проробити із зобов'язаннями.

Зміни процентних ставок, курсів обміну, цін на акції, тощо змінять ці озрахункові ринкові вартості (РРВ):

Якщо РРВ (активів) ↑→ < РРВ (зобов'язань) ↑→ РРВ (капіталу) ↓

РРВ (активів) ↓→ > РРВ (зобов'язань) ↓→ РРВ (капіталу) ↑

(ігноруючи позабалансові статті).

Економічний аспект є більш довгостроковим, ніж аспект прибутковості - але актично є лише іншим способом погляду на ту ж саму річ.

Приклад: Банк має довгострокові активи, короткострокові зобов'язання. Процентні ставки зростають. З точки зору прибутковості: середня процентна ставка по активах залишається незмінною, середня процентна ставка по зобов'язаннях зростає, чиста процента маржа падає. З економічної точки зору: процентні платежі по активах не можуть коригуватися, тому велике падіння теперішній вартості майбутніх грошових потоків процентні платежі по зобов'язаннях можуть швидко коригуватися, тому невелике падіння теперішньої вартості майбутніх грошових потоків.

Активи втрачають у вартості більше ніж зобов'язання, тому капітал падає.

Міжнародні стандарти нагляду за ринковим ризиком вимагають що недостатньо просто виміряти чутливість банку до ринкового ризику, щоб прийняти рішення про рейтингову оцінку необхідно також вирішити, чи керівництво

- розуміє ризики,
- вимірює ризики,
- моніторить ризики,
- контролює ризики,
- проводить аудит свого власного дотримання своїх внутрішніх положень.

Ці вимоги викладені в наступних Принципах Базельського комітету.

Принцип 12: Органи банківського нагляду повинні бути переконані в тому, що

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

банки мають системи точного виміру, моніторингу та достатнього контролю ринкових ризиків. Органи нагляду повинні мати повноваження щодо встановлення за ринковим ризиками конкретних лімітів та\або вимог щодо забезпечення капіталом (у разі необхідності).

Принцип 13: Наглядові органи повинні бути переконані в наявності у банків процесу всебічного управління ризиками (включаючи відповідний нагляд з боку ради банку та вищого керівництва) для визначення, вимірювання, моніторингу та контролю всіх інших суттєвих ризиків і, у разі необхідності, формування капіталу на покриття цих ризиків.

Розглянемо як оцінити чутливість банку до кожної з чотирьох складових ринкового ризику.

1. Ризик зміни процентної ставки та методи його контролю.

Ризик зміни процентної ставки відноситься до переліку "найбільших ризиків" банківської діяльності.

Ризик зміни процентної ставки - це ризик зміни рівня чистої процентної маржі (ЧПМ) внаслідок зміни рівня ринкових процентних ставок.

Чистий процентний дохід = Процентний дохід - Процентні витрати =

$$\text{Середня процентна ставка за процентними активам} * \text{Сума процентних активів} - \text{Середня процентна ставка за процентними зобов'язаннями} * \text{Сума процентних зобов'язань} \quad (3.1.)$$

Відомо, що при зростанні рівня ринкових ставок середні процентні ставки як за активами, так і за зобов'язаннями також зростають. Проте може існувати різниця у швидкості коригування рівня ставок:

Якщо середній рівень ставок за активами росте швидше ніж за зобов'язаннями чиста процентна маржа росте; якщо повільніше - падає.

Існує багато причин, які спричиняють появу розходження в швидкості коригування середніх ставок, але найважливіша з них полягає в тому, що існує різниця в середньому часі між тим коли активи та зобов'язання або:

1. Будуть погашені, якщо це інструменти із фіксованою ставкою;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

2. Будуть переоцінені, якщо це інструменти із плаваючою ставкою.

Приклад 2.

Припустимо, що структура балансу банку має наступний вигляд: активи кладаються із одного кредиту, який погашається через один рік із фіксованою тавкою 80% річних, а зобов'язання - із одного депозиту, який погашається кожні ри місяці і поточна фіксована ставка за яким становить 40%. Суми кредиту і епозиту тотожні і становлять 100'000 грн. Припустимо, що нам потрібно обчислити истий процентний дохід банку в розрізі кварталів за трьома сценаріями:

1. Процентні ставки є стабільними протягом всього року;
2. Процентні ставки протягом року зростають: 40%, 60%, 80%, 100%;
3. Процентні ставки протягом року падають: 40%, 32%, 24%, 16%.

Обчислимо чистий процентний дохід методом окремих звітних періодів.

	1й кв	2й кв	3й кв	4й кв	
Сценарій 1	20000 - 10000	20000 - 10000	20000 - 10000	20000 - 10000	+ % доходи - % витрати = чистий % дохід
	=10000	=10000	=10000	=10000	
Сценарій 2	20000 - 10000	20000 - 15000	20000 - 20000	20000 - 25000	Чистий % дохід падає
	=10000	=5000	=0	= -5000	
Сценарій 3	20000 - 10000	20000 -8000	20000 – 6000	20000 -4000	Чистий % дохід зростає
	=10000	=12000	=14000	=16000	

Чому банки йдуть на ризик зміни процентної ставки?

1. Часто вони отримують негайну вигоду від утримання більш довгострокових ктивів та більш короткострокових зобов'язань. Підтвердженням цього може бути наліз ставки KIBOR та KIBID станом на 14 травня 2003 року. Банки можуть взяти вернайт на міжбанківському ринку під 4,0% Потім видати цю суму в кредит під 4,5%. За нормальної ситуації довгострокові ставки завжди вищі ніж роткострокові.

2. Навіть у разі відсутності моментальної вигоди деякі банки займаються пекулятивними операціями, граючі на майбутніх змінах процентної ставки.

Розглянемо методи оцінки ризику зміни процентної ставки.

Такі гіпотетичні, умовні зростання чи падіння ставок назвемо "шоками". Припустимо, що в таких шоках зростання чи падіння ставок є несподіваним та перманентним. Таке припущення є нереалістичним, але інші припущення просто зроблять аналіз занадто складним. Яку величину шоку слід припускати? В США за звичай вважають до 2 процентних пунктів. В Україні більш реалістичною буде цифра в 20 процентних пунктів.

Приклад 3.

800 %-них активів	800 %-них зобов'язань
200< 1 року	600 < 1 року
600> 1 року	200 > 1 року
200 інших активів	200 капіталу

Рис. 3.3. Складові балансу банку

Припустимо, банк має таку структуру балансу: активи складають з 800 одиниць процентних активів, з яких 200 погашаються в період до одного року, а 600 після року; процентні зобов'язання - також 800 одиниць, але 600 погашаються в період до року і 200 - після року. Банк також має 200 безпроцентних активів, що робить загальну суму активів 1000. Таким чином капітал банку становить 200 одиниць.

Розрив або невідповідність - це різниця між сумою активів, що погашаються в межах певного періоду часу та сумою зобов'язань, що погашаються в межах такого самого періоду часу, віднесена до сукупних активів банку.

В цьому прикладі однорічний розрив становить:

$$\frac{200 - 600}{1000} * 100\ \% = -40\ \%$$

Оціночна ΔЧПМ = розрив * Δ i;

де i = загальний рівень ринкових процентних ставок

В цьому прикладі, якщо завтра процентні ставки виростуть на 20

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

процентних пунктів та залишаться на цьому рівні, то:

Процентний дохід зросте на 200 * 20 п.п. = 40

Процентні витрати зростуть на 600 * 20 п.п. = 120

Чистий процентний дохід скоротиться на 80 = 8% від сукупних активів = -40% * 20 п.п. = 8 % .

Переваги простого способу розрахунку:

- Легкість обчислення;
- Легкість ранжування банків за рівнем експозиції до ризику зміни процентної ставки, оскільки в якості показника просто можна використовувати рівень розриву.

Недоліки:

- Припущення того, що корегування процентних ставок відбуватиметься на самому початку часового періоду (що не завжди так);
- Наприклад, якщо б активи переоцінювалися негайно, а зобов'язання - тільки через 9 місяців, то процентний дохід зріс би на 40 (повну суму), а процентні витрати зросли би на 30 (тільки за останній квартал), що призвело би до зростання чистого процентного доходу на 10;
- Або, в прямо протилежній ситуації, якщо б активи переоцінювалися б через 9 місяців, а зобов'язання - негайно, то процентний дохід виріс би на 10 (тільки за останній квартал), а процентні витрати зросли би на 120 (повну суму);
- Також припускається, що ставки за активами та зобов'язаннями змінюються на повний обсяг змін ринкових ставок (що також не завжди відбувається саме так).

Приклад 4.

Більш складний приклад на основі використання даних форми №631 щодо залишкового часу до погашення активів та зобов'язань. Припустимо, що всі активи і зобов'язання, які погашаються впродовж кожного означеного періоду часу, погашаються в середині такого періоду. Припустимо також, що процентні ставки зростуть на 20 процентних пунктів та будуть зафіксовані на цьому рівні.

$$\Delta ЧПМ = \left[\Sigma розрив_n * \left(1 - \frac{n}{365} \right) \right] * \Delta i \qquad (3.2.)$$

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

де розрив$_n$ - різниця між активами та зобов'язаннями, що погашаються в день n, як відсоток сукупних активів.

Замість припущення про негайне погашення зобов'язань (та про негайне зростання процентних витрат), цей метод припускає, що зобов'язання погашаються поступово впродовж року.

Ігнорувати активи без встановленого строку погашення неможливо. Це може дати значну помилку. Тому ці активи необхідно класифікувати. Тобто, провести аналіз, як вони можуть себе вести в разі настання "шоку процентної ставки".

Таблиця 3.2

Активи без встановленого строку погашення

Активи без встановленого строку погашення	Зобов'язання без встановленого строку погашення
1200, 1202, 1207, 1500,1520, 1580, 2513, 2514, 2520, 2523, 2525	1300,1310,1600,1620,2500П, 2510П, 2512, 2526, 2530, 2531, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2560, 2561, 2562, 2565, 2570, 2571, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2620, 2621, 2622, 2625

При проведенні аналізу ризику зміни процентної ставки слід:

(1) Обчислити 3-місячний, 6-місячний та річний кумулятивний розрив та відстежити зміни рівня такого розриву. Спробуйте з'ясувати причини зміни.

(2) Обчисліть вплив на рівень чистої процентної маржі збільшення або зростання ринкових ставок на 20 п.п. Надмірний ризик зміни процентної ставки - коли чиста процентна маржа зменшується на 2 процентних пункти.

Як на практиці оцінити чутливість банку до ризику зміни загального рівня процентних ставок? Розглянемо це на умовному прикладі. Для цього використаємо формулу 3.2. Розрив в формулі візьмемо значення строки „19 невідповідність" форми звітності № 631.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Форма 631 дозволяє класифікувати активи та пасиви по строках погашення до 31 дня, 31-92 дня та 92-365 днів. Невідповідність активів та пасивів по строках покладена в основу розрахунку оціночної зміни чистої процентної маржі.

Число процентних пунктів, на які збільшиться або зменшиться чиста процентна маржа в результаті шоку за вказаним ризиком по періодах складає:

Період шоку до 31 дня:

$$\Delta ЧПМ = (\frac{-4,652}{70,689} * 100\%) * 20\% = -1,32\%$$

Період шоку до 92 днів:

$$\Delta ЧПМ = \left[(\frac{-4,652}{70,689} * \frac{45}{92} * 100\%) + (\frac{5,164}{70,689} * \frac{60}{92} * 100\%) \right] * 20\% = 0,31\%$$

Період шоку до 365 днів:

$$\Delta ЧПМ = \left[(\frac{-4,652}{70,689} * \frac{350}{365} * 100\%) + (\frac{5,164}{70,689} * \frac{335}{365} * 100\%) + (\frac{7,236}{70,689} * \frac{229}{365} * 100\%) \right] * 20\% =$$

$$= 1,35\%$$

Тобто, вразливими є дві шокові ситуації:

- процентні ставки зростуть, впродовж місяця залишаться на досить високому рівні, а потім - знизяться до колишнього рівня;
- впадуть на прикінці року.

В першому випадку вплинути на структуру підпроцентних активів та обов'язань досить важко, ніж в другому випадку. З іншого боку підпроцентні пасиви з терміном до 31 дня складаються насамперед з залишків коштів на поточних рахунках суб'єктів господарювання та з коштів бюджету та позабюджетних фондів. Ставки по залишках на цих рахунках менш вразливі короткостроковими шоками, тобто ставки відреагують з часовим лагом та в меншому ступені. Отже реально вплив зміни процентної ставки може дещо відрізнятися від розрахованого. Однак, такої ситуації відкидати не можна.

Для порівняння, динаміка рівнів ризику має наступний вигляд:

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Таблиця 3.3

Динаміка рівнів ризику на 01.10.02 - 01.10.03рр.

Періоди	Рівень ризику на 01.10.02р.	Рівень ризику на 01.10.03р.
До 31 дня	- 1,15 %	-1,32 %
До 92 днів	- 0,17 %	+ 0,31 %
До 365 днів	+ 0,11 %	+ 1,35 %

Зростання рівня ризику обумовлено нераціональною структурою відпроцентних активів і зобов'язань. Тобто, банк приділяє основну увагу максимізації прибутку.

Представлена методика управління ризиком процентної ставки є ретроспективною, тобто оцінюється вартість джерел ресурсів, ефективність використання залучених ресурсів, коефіцієнт мінімальної доходної маржі, загальна вартість кредитних ресурсів та доходність активних операцій, які склалися за попередній період. Ці показники дозволяють оцінити наскільки Банк проводить виважену політику щодо встановлення рівнів процентних ставок (тобто внутрішні фактори та підходи), але не дають змоги оцінити на скільки Банк буде вражений при зміні зовнішніх факторів (зміні загального рівня процентних ставок). Тобто, моделювання можливих змін на ринку банківських послуг не проводиться.

2. Валютний ризик

Другою складовою аналізу чутливості до ринкових ризиків є чутливість до зміни валютного курсу.

Валютний ризик - це ризик того, що рівень прибутковості та капіталу банку зменшиться внаслідок зміни валютного курсу.

Довга відкрита валютна позиція характеризується тим, що при знецінені місцевої валюти покращується рівень прибутковості або капіталу; збільшення вартості – погіршує.

$$\mathbf{AFx - ЗFx + вплив\ позабалансу > O} \qquad (3.3.)$$

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

В основному це означає, що банк має більше активів в іноземній валюті ніж зобов'язань, тому при зменшенні вартості місцевої валюти приріст еквіваленту активів буде вищим за приріст еквіваленту зобов'язань, що призведе до зростання суми капіталу банку:

$$\Delta A > \Delta З \rightarrow К \uparrow \text{ при зменшенні вартості місцевої валюти} \quad (3.4.)$$

Приклад 5.

Припустимо, що банк має наступну структуру балансу:

	$1 = UAH 2.00			$1 = UAH 4.00		
$300 валютних кредитів	1200 валютних кредитів 400 гривневих кредитів	1000 валютних депозитів 400 гривневих депозитів 200капіталу	$250 валютних депозитів	$300 валютних кредитів	600 валютних кредитів 400 гривневих кредитів	500 валютних депозитів 400 гривневих депозитів 100 капіталу	$250 валютних депозитів

Слід відмітити, що в першому випадку довга позиція банку становить UAH 200, що дорівнює 100% капіталу банку. В другому випадку довга позиція банку становить UAH 200, що також дорівнює 100% капіталу.

Проте, ведення валютної позиції на рівні 100% капіталу не дозволене законодавчо.

У вигляді формули це можливо записати:

$$\%\Delta \text{ капіталу} \cong \%\Delta \text{ валютного курсу} * \text{первісна довга позиція як \% капіталу} \quad (3.5.)$$

100% 100% * 100%

Приклад 6.

Тепер припустимо, що валютний курс повертається до свого первісного значення, тобто курс гривні зростає з $ 1 = UAH 4 до $ 1 = UAH 2.

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

%Δ капіталу = %Δ валютного курсу * первісна довга позиція як % капіталу (3.6.)

-50% -50% * 100%

Висновок: зменшення курсу призводить до збільшення капіталу у разі ведення банком довгої позиції, а збільшення курсу - до зменшення капіталу.

Коротка позиція

AFx - ЗFx + вплив позабалансу < О (3.7.)

В основному це означає, що банк має більше зобов'язань в іноземній валюті ніж активів .

ΔА < ΔЗ → К ↓ при зменшенні вартості місцевої валюти (3.8.)

Приклад: Припустимо, що банк має таку структуру балансу:

$1 = UAH 3.00

$200 валютних кредитів	600 валютних кредитів 400 гривневих кредитів	900 валютних депозитів 0 гривневих депозитів 100капіталу	$300 валютних депозитів

$1 = UAH 4.00

$200 валютних кредитів	800 валютних кредитів 400 гривневих кредитів	500 валютних депозитів 400 гривневих депозитів 0 капіталу	$300 валютних депозитів

В першому випадку банк має коротку позицію на рівні UAH -300, що відповідає -300% капіталу. В другому випадку коротка позиція становить UAH -400, що відповідає невизначеному процентові капіталу (оскільки капітал дорівнює нулю). Проте слід відмітити, що ведення валютної позицій на зазначених рівнях не дозволене. Наведена формула спрацьовує і щодо коротких позицій:

% Δ капіталу ≅ % Δ валютного курсу * первісна коротка позиція як % капіталу

-100% 33% * -300%

Загальний підхід до визначення загальної відкритої валютної позиції такий:

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Сума всіх довгих позицій у всіх валютах + сума всіх коротких позицій у всіх валютах.

3. Ризик акціонерного капіталу

Третьою складовою аналізу є ризик акціонерного капіталу.

Ризик акціонерного капіталу - ризик для прибутковості та/або капіталу від змін ринкової вартості акцій.

В даному випадку ми говоримо "ринкова вартість", а не "ціна" тому що в Україні більшість акцій активно не торгуються та немає "ціни". Ринкову вартість можна лише оцінити.

Взагалі, ризик не виглядає високим. Також, вкладення в асоційовані/ афілійовані компанії вже вирахувано при розрахунку регулятивного капіталу.

Але у певних банках ризик може бути набагато вищим (загальний нормативний ліміт 50% капіталу).

За кордоном найбільш поширеним методом зменшення ризику акціонерного капіталу може виступати Ф'ючерси на фондовий індекс.

КУПИТИ ф'ючерс на фондовий індекс означає, що ви згодні заплатити ціну виконання у певний час у майбутньому (3 міс., 6 міс., тощо) і ОТРИМАТИ фактичну вартість ринкового індексу.

ПРОДАТИ ф'ючерс на фондовий індекс означає, що ви згодні ЗАПЛАТИТИ фактичну вартість ринкового індексу у певний час у майбутньому і ОТРИМАТИ ціну виконання .

Приклад 7: Індекс українських акцій компанії Dragon Capital (середньозважена ціна акцій) у даний час складає 402 дол., а у травні 1997 складав 1000 дол.

Припустимо, що ф'ючерси на фондовий індекс існують, і банк хоче захиститися від падіння фондового ринку. З цією метою банк може продати ф'ючерси на фондовий індекс. Припустимо, що поточна ціна на 6-місячний ф'ючерс становить 380 дол.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

	27 березня	27 вересня	
Індекс Dragon Capital Ф'ючерс на індекс Dragon Capital	402	?	← Банк платить 27 вересня
	380	?	
	↑ отримує 27 вересня		

При цьому банк є повністю захищений від падінь загального фондового ринку. Розглянемо суть цієї операції на прикладі. В залежності від ринкової ситуації можливі виграші (або втрати) на фондовому ринку 27 вересня:

Індекс на 27 вересня	Виграш на фондовому ринку (без хеджування)	Виграш за ф'ючерсною операцією	Загальний виграш
450	450 - 402 = 48	380 - 450 = -70	-22
402	402 - 402 = 0	380 - 402 = -22	-22
380	380 - 402 = -22	380 – 380=0	-22
350	350 - 402 = -52	380 - 350 =30	-22

Тобто банк втрачає 22 дол. за всіма сценаріями. Але якби він не здійснив хеджування, і ринок впав би до 350, банк втратив би 52 дол.

Для характеризування мінливості доповнимо наступне речення:

Зниження вартості цієї акції більше ніж на ___% відбудеться із вірогідністю в 1% протягом наступних _____ місяців.

Емітент А: 10% (низька мінливість); Емітент В: 40% (середня мінливість); Емітент С: 80% (висока мінливість).

Іншими словами: Банк впевнений (із вірогідністю 99%), що він не втратить більше ніж ці відсотки за цими акціями.

Потім банк має встановити обмеження таким чином, щоб він очікувано не втратив більше ніж певну суму свого капіталу за будь-яким з емітентів.

Припустимо, що банк вибирає 1%.

Очікувана втрата	Максимальний обсяг акцій як % капіталу*	Максимальна втрата очікувана втрата як % капіталу
10%	10%	1%
40%	2,5%	1%
80%	1,25%	1%

* - Це будуть обмеження, вибрані банком.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Обмеження НБУ - акціонерні цінні папери одного емітента у портфелі банку < 15% капіталу.

У цьому прикладі зроблено припущення, що ціни на ці акції не корелюють (не рухаються разом). Якщо між ними була б позитивна кореляція (рух в одному напрямку), банку необхідно було б встановити нижчі обмеження. Якщо між ними була б негативна кореляція (рух у різних напрямках), були б можливими вищі обмеження.

5. Товарний ризик

Четвертою складовою аналізу є товарний ризик.

Товар (продукт) - це продукт, який може продаватися та купуватися на вторинному ринку, а саме:

- сільськогосподарські продукти;
- корисні копалини (в тому числі вугілля та нафта);
- дорогоцінні метали (крім золота, яке розглядається як іноземна валюта);
- нерухомість;
- машини та обладнання.

Довга позиція за певним товаром: Банку вигідне підвищення ціни на товар.

Коротка позиція за певним товаром: Банку вигідне падіння ціни на товар.

Товарний ризик може становити загрозу для банку, оскільки ціни на товари часто менш стабільні, ніж проценті ставки або валютні курси; товарні ринки часто також менш ліквідні.

Банк приймає коротку або довгу позицію за тим чи іншим товаром у такому разі:

1. "Фізичне" володіння товаром (довга позиція - банку вигідне підвищення ціни);
2. Довгий ф'ючерсний контракт (тобто угода про придбання товару в обумовлений день в майбутньому за ціною, зафіксованою сьогодні) (довга позиція - банку вигідне підвищення ціни);
3. Короткий ф'ючерсний контракт (тобто угода про продаж товару в обумовлений день в майбутньому за ціною, зафіксованою сьогодні) (коротка позиція - банку вигідне падіння ціни на товар);

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

4. (Дещо опосередковано) Банк володіє акціями компанії, яка займається виробництвом та/або дистрибуцією товару (довга позиція);

5. (Ще більш опосередковано) Банк володіє борговими цінними паперами, забезпеченими товаром, або надає позику під забезпечення даним товаром (довга позиція);

6. (Ще більш опосередковано) Банк володіє борговими цінними паперами компанії - виробника товару, або надає незабезпечену позику такій компанії (довга позиція).

Окрім цього банк повинен встановлювати ліміти товарного ризику. Загальні підходи такі.

Прямий товарний ризик ("фізичне" володіння товаром або товарним ф'ючерсом) механізм подібний до ризику акціонерного капіталу. Тобто визначаємо несприятливу зміну в цінах, ймовірність виникнення якої 1%, а потім підрахуйте максимально допустиме зниження рівня капіталу.

Приклад 7:

	Несприятлива зміна цін	Максимальна позиція як % від капіталу	Максимально допустиме зменшення капіталу
А	30%	16.7%	5%
Б	60%	8.3%	5%
В	90%	5.6%	5%

Під час підрахунку позиції короткі позиції можуть вираховуватися з довгих за тими самими (або дуже подібними) товарами.

Описана модель носить назву "вартості під ризиком" {value-at-risk - VAR}

Аналіз "вартості під ризиком" ставить питання:

Що має робити банк, щоб захиститися в 95% (або 99%) можливих сценаріїв?

Аналіз "вартості під ризиком" може бути доволі складний, але його основна ідея проста.

Найважче оцінити розподіл ймовірностей, оскільки для цього потрібно проаналізувати дані за багато років, щоб визначити можливість змін різної величини та значущості.

Також потрібний часовий простір - ймовірність значних несприятливих змін

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

ціни на товар тим більша, що далі ми заглядаємо в майбутнє.

Опосередкований товарний ризик (придбання акцій, боргових цінних паперів, надання позик компаніям, що займаються виробництвом та/або дистрибуцією товарів).

Банк може встановити для кожного товару ліміти на процентне співвідношення між ним та загальною сумою активів або капіталу банку.

Кінцевим результатом оцінки ризику є визначення рейтингу (1, 2, 3, 4, 5).

Для визначення рейтингу інспектор повинен враховувати:

1. Власну чутливість прибутковості або капіталу до несприятливих змін процентних ставок, валютних курсів, цін на акції та цін на товари;
2. Здатність керівництва банку ідентифікувати, вимірювати ризики, здійснювати моніторинг за ними та контролювати їх;
3. З якими статтями балансу пов'язаний ризик - з традиційними банківськими операціями або з "торгівельними" операціями.

Іноді може бути важко відрізнити традиційні банківські операції від торгівельних:

- позабалансова позиція може існувати для хеджування збитків від торгівельних операцій, але сама по собі не бути торгівельною;
- позабалансова позиція може існувати для хеджування збитків від традиційних банківських операцій, але сама по собі не бути торгівельною, хоча як правило такою є.

Необхідно в першу чергу визначати наміри банку. Чому ми розрізняємо торгівельні та банківські операції?

- Базельський комітет з питань банківського нагляду висуває підвищені вимоги до капіталу з урахуванням всіх ризиків, пов'язаних із торгівельними операціями;
- Стосовно традиційних банківських операцій, при розрахунку капіталу враховується лише валютний ризик та товарний ризик.

Рейтингова оцінка чутливості до ринкових ризиків "1" визначається за таких умов:

1. Чутливість низька або помірна;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- Достатні внутрішні положення;
- Достатні системи вимірювання ризику (обґрунтовані припущення);
- Ефективне використання лімітів;
- Достатні інформаційні системи управління (узагальнена інформація, що надається спостережній раді та правлінню, більш детальна інформація, що надається окремим підрозділам банку);
- Ефективна система внутрішнього контролю з відповідним розподілом та розділенням обов'язків та повноважень;
- Внутрішній та зовнішній аудит, який оцінює системи вимірювання, моніторингу та контролю з метою забезпечення відповідності внутрішнім положенням та вимогам нормативно-правових актів органів нагляду.

Рейтингова оцінка чутливості до ринкових ризиків "2" визначається за таких умов:

- Характеристики, подібні до рейтингової оцінки " 1", але
- Недоліки в одному або кількох із зазначених вище факторів;
- Недоліки можуть бути легко виправлені без посилення нагляду.

Рейтингова оцінка чутливості до ринкових ризиків "3" визначається за таких умов:

- Рівень ринкового ризику неприйнятний;
- Значні недоліки щодо здатності керівництва ідентифікувати, вимірювати ризик, здійснювати його моніторинг та контроль.

Рейтингова оцінка чутливості до ринкових ризиків "4" визначається за таких умов:

- Дуже серйозний ризик, який вимагає негайних і рішучих наглядових заходів з боку Національного банку;
- Необхідні швидкі дії для зменшення ризику та зміцнення контролю керівництва за ризиком.

Рейтингова оцінка чутливості до ринкових ризиків "5" визначається за таких умов:

- Рівень ризику загрожує платоспроможності;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- Необхідне негайне та рішуче втручання Національного банку з метою зменшення ризику.

Більш наглядно процес визначення рейтингової оцінки за компонентою S можна представити в вигляді матриці (рисунок 3.4).

Ефективність процедур управління	Рівень ринкового ризику				
	Незначний	Помірний	Середній	Значний	Неприпустимий
Банк вміє ефективно управляти ризиком	1	2	2	3	4
Банк має незначні недоліки	2	2	3	4	4
Значні недоліки в системі управління	3	3	3	4	5
Керівництво підсвідомо розуміє ризик але процедури його контролю відсутні	3	4	4	4	5
Керівництво не усвідомлює наявність та рівень ринкового ризику	4	4	5	5	5

Рис. 3.4. Матриця визначення компоненти S рейтингової оцінки

В цілому процедура визначення ризику банківської установи при проведенні інспекційної перевірки повинна містити:

1. Аналіз організації управління ринковим ризиком;

2. Визначення рівня існуючого ринкового ризику та наскільки глибоко керівництво розуміє цей рівень та фактори, які можуть призвести до його зростання;

3. Оцінка положення з управління ринковим ризиком. Визначити, чи виконуються ці внутрішні положення;

4. Оцінка внутрішніх звітів, які надаються керівництву банку для аналізу ринкового ризику (тобто переглянути Інформаційні Системи Управління);

5. Визначити, чи відбувалися останнім часом якісь різкі несприятливі зміни на ринку, які мали вплив на торгівельну діяльності банку. Якщо так, визначити, чи належним чином відреагував на них банк;

6. Визначити, чи достатньо обмежені ринкові ризики за допомогою установлених у банку лімітів. Визначити, чи знає керівництво банку про перевищення лімітів та чи

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

вживає відповідних заходів;

7. Визначити, чи виконує вище керівництво банку вимоги нормативних актів НБУ, що стосуються управління ринковим ризиком, наприклад, обмеження відкритої валютної позиції тощо;

8. Визначити, чи запровадив банк ефективну функцію аудиту, яка з достатньою частотою подає звіти з аналізом ризиків та рішень, прийнятих керівництвом щодо операцій, пов'язаних з цими ризиками;

9. Визначити, чи врахувало керівництво банку весь обсяг операцій, пов'язаних із ринковим ризиком, під час визначення величини "надходжень під ризиком" та "капіталу під ризиком";

10. Визначити, чи розробило керівництво банку план дій на випадок кризових обставин, що їх слід вжити в разі дестабілізації ринку;

11. Рекомендувати виправні дії, якщо виявилося, що положення, процедури, практика їхнього виконання, системи внутрішнього контролю та інформаційні системи управління мають недоліки;

12. Визначити рейтинг чутливості до ринкового ризику (рівень та ефективність управління ним).

Висновки до розділу 3

З метою запобігання кризових явищ в банківській системі, необхідно впровадити систему раннього реагування на проблеми банків. Мета створення системи заходів раннього реагування банківським наглядом та її застосування полягає у тому, що в доповнення до існуючих методів контролю за діяльністю банків безвиїзного та виїзного характеру, а саме: контроль за діяльністю банків по формах статистичних звітів, економічних нормативів, комплексних перевірок, аналізу висновків зовнішніх аудиторів, для більш оперативного виявлення проблем діяльності банків на ранніх етапах Генеральним департаментом банківського нагляду Національного банку України впроваджено моніторинг діяльності банків на основі щоденних та щомісячних балансів, який передбачає застосування системи

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

оціночних коефіцієнтів.

Система оціночних коефіцієнтів дозволяє визначити фінансовий стан кожного банку на підставі єдиних критеріїв, які охоплюють усі сторони діяльності банків.

Така система повинна ґрунтуватися на аналізі основних показників фінансового стану банку: достатність капіталу банку - оцінка розміру капіталу банку з точки зору його достатності для захисту інтересів вкладників та підтримання платоспроможності; ліквідність банку - спроможність банку з точки зору виконання як звичних, так і непередбачених зобов'язань; якість активів - обсяг та вплив наданих проблемних кредитів та дебіторської заборгованості на загальний фінансовий стан банку; дохідність та рентабельність активів - оцінка банку з точки зору достатності його доходів для перспектив розвитку банку; якість менеджменту - по коефіцієнтам раннього реагування - це оцінка методів управління банком з точки зору ефективності його діяльності.

Зазначена система допоможе органам нагляду оперативно визначити банки, які за результатами проведеного аналізу і прогнозу в майбутньому можуть допустити втрату частини капіталу, мати збитки або проблеми з ліквідністю, що в кінцевому результаті може призвести до банкрутства.

З метою підвищення функціонування національної системи гарантування депозитів доцільно: надати Фонду гарантування вкладів фізичних осіб права переважного і безумовного задоволення вимог до банку-банкрута перед іншими кредиторами однієї черги; система страхування вкладів повинна охоплювати всі фінансово-кредитні установи, які мають ліцензію на здійснення операцій по залученню коштів; доцільно б було прив'язати гарантований розмір компенсації за вкладами до курсу вільно конвертованої валюти чи до мінімальної заробітної плати; використання коштів Фонду на відшкодування вкладів має здійснюватися не протягом трьох місяців з дня настання недоступності вкладів, як це передбачено чинним законодавством, а відразу після припинення виконання комерційним банком своїх зобов'язань перед вкладниками; треба запровадити гнучку систему встановлення розміру регулярних зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом диференціації цього розміру залежно від ступеня ризикованості

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

діяльності конкретного банку, використовуючи для цього економічні нормативи, що регулюють діяльність комерційних банків.

З метою запобігання впливу банківських ризиків на діяльність банківських установ, доцільно запровадити процедуру визначення ризику банківської установи при проведенні інспекційної перевірки, що повинна містити: аналіз організації управління ринковим ризиком; визначення рівня існуючого ринкового ризику та наскільки глибоко керівництво розуміє цей рівень та фактори, які можуть призвести до його зростання; оцінка положення з управління ринковим ризиком. Визначити, чи виконуються ці внутрішні положення; оцінка внутрішніх звітів, які надаються керівництву банку для аналізу ринкового ризику (тобто переглянути Інформаційні Системи Управління); визначити, чи відбувалися останнім часом якісь різкі несприятливі зміни на ринку, які мали вплив на торгівельну діяльності банку. Якщо так, визначити, чи належним чином відреагував на них банк; визначити, чи достатньо обмежені ринкові ризики за допомогою установлених у банку лімітів. Визначити, чи знає керівництво банку про перевищення лімітів та чи вживає відповідних заходів; визначити, чи виконує вище керівництво банку вимоги нормативних актів НБУ, що стосуються управління ринковим ризиком, наприклад, обмеження відкритої валютної позиції тощо; визначити, чи запровадив банк ефективну функцію аудиту, яка з достатньою частотою подає звіти з аналізом ризиків та рішень, прийнятих керівництвом щодо операцій, пов'язаних з цими ризиками; визначити, чи врахувало керівництво банку весь обсяг операцій, пов'язаних із ринковим ризиком, під час визначення величини "надходжень під ризиком" та "капіталу під ризиком"; визначити, чи розробило керівництво банку план дій на випадок кризових обставин, що їх слід вжити в разі дестабілізації ринку; рекомендувати виправні дії, якщо виявилося, що положення, процедури, практика належного виконання, системи внутрішнього контролю та інформаційні системи управління мають недоліки; визначити рейтинг чутливості до ринкового ризику (рівень та ефективність управління ним).

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "URAVIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

ВИСНОВКИ

За останні роки обставини, в яких існують банки України докорінно змінилися. Лібералізація руху капіталу, дерегуляція ринку грошей та капіталів, потік фінансових інновацій, конкуренція на ринку фінансових послуг вимагають нових підходів до керівництва діяльністю банка. На фоні посилення конкуренції між банками зростає актуальність проблеми забезпечення ефективної системи банківського нагляду та регулювання з боку національного банку України.

В дисертаційній роботі досліджені шляхи підвищення ефективності банківського нагляду та регулювання діяльності банків України. Основні висновки та результати цієї роботи полягають у наступному:

1. Основною метою банківського нагляду виступає створення ефективної та конкурентноздатної банківської системи, яка б реагувала на потреби населення в наданні якісних фінансових послуг за розумну вартість.

Необхідно розуміти, що завжди існує рівновага між рівнем захисту, який пропонує нагляд, та вартістю фінансової діяльності посередників. Чим нижче ступінь сприйняття ризику банками і фінансовою системою, тим більше дієвим повинен бути нагляд.

Нагляд не може виступати гарантом проти банкрутства. В ринковій економіці банкрутство є протилежною стороною того, що суб'єкт бере на себе ризик. Те, яким чином здійснюється процедура банкрутства, збитки, які при цьому будуть понесені, є політичним питанням, яке породжує дискусії, наскільки повинна підтримуватися банківська система за рахунок громадян. Тому такі питання не можуть знаходитися тільки у полі зору органів нагляду.

Банківський нагляд повинен динамічно реагувати на всі зміни на ринку, виявляти готовність періодично переглядати політику та практику нагляду з урахуванням нових змін та тенденцій на ринку. Для цього необхідна достатньо гнучка законодавча систем

2. В дисертації надано визначення систематичної банківської кризи, що має прояв через наступні компоненти:

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

- Перший і найбільш терміновий компонент пов'язаний із гострою кризою ліквідності. Грошові зобов'язання банківської системи повинні бути стабілізовані, стримуючи вилучення депозитів та скорочення міжбанківських кредитних ліній, відновлюючи довіру до банків та захищаючи системи платежу від підриву.

- Другий компонент - це ліквідація некредитоспроможних та нежиттєздатних банків з системи та відновлення банківської системи до фінансової стабільності та прибутковості.

- Третій компонент зосереджується на реорганізації NPLs та операційній реструктуризації банківських позичальників.

Зазначені компоненти тісно пов'язані один з одним і їх виконання повинно бути ретельно узгодженими. Стадія стримування кризи, що зупиняє відтік депозитів та стабілізує плани на майбутнє, має пріоритет. Ці заходи дають владним органам управління час проаналізувати причини кризи та розробити відповідну стратегію. Проте, як можна швидше увага повинна бути зосереджена на розробці та впровадженні стратегії для реабілітації фінансової системи.

3. Розглянуто методологічну базу організації банківського нагляду в системі Національного банку України, яка базується на реалізації наступних цілей: захист інтересів вкладників, що розміщують свої кошти в банках, від неефективного управління банками і від шахрайства. Інтереси вкладників потребують захисту, тому що в усіх країнах рівень інформованості вкладників про фінансовий стан банків дельмінедостатній і вони не мають можливості самостійно оцінити, який ризик беруть на себе, розміщуючи свої кошти в тому чи іншому банку; створення конкурентного середовища у банківському секторі, завдяки якого знижуються процентні ставки за позичками, підвищуються процентні ставки за депозитами, розширюється спектр банківських послуг, запроваджуються новітні банківські технології тощо; забезпечення прозорості політики банківського сектора в цілому і кожного банку окремо. Підвищення відкритості базується на удосконаленні системи обліку і звітності в банках і наближенні їх до вимог, що випливають із досвіду міжнародної банківської практики; підтримування необхідного рівня стандартизації і професіоналізму в банківському секторі, забезпечення ефективної діяльності

анків і запровадження технологічних нововведень в інтересах споживачів анківських послуг.

4. Визначено основні проблеми функціонування банківської системи: едостатній рівень капіталізації банківської системи; відсутність в більшості банків фективних механізмів та інструментів управління ризиками, планування та тратегії розвитку; низька рентабельність активів банків через загальну низьку кість активів, високу питому вагу неприбуткових активів у загальних активах анків та невиправдано високу вартість ведення бізнесу; низький рівень анківського менеджменту та корпоративного управління; недостатня ефективність анківського нагляду, зокрема в частині нагляду на основі оцінки ризиків анківської діяльності України.

5. З метою підвищення контролю за організацією роботи банківських установ, о створюються доцільно:

- внести відповідні зміни до Положення про порядок створення та державної єстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затвердженого остановою Правління НБУ від 31.08.2001р. № 375, зокрема: визначити валіфікаційні вимоги до керівників (до заступників керівників філій, до керівників ідділень в залежності від виду та спектру виконуємих операцій;
- з метою здійснення контролю за дотриманням кваліфікаційних вимог, ростити процедуру оформлення документів для визначення професійної ридатності та погодження керівників банків та філій, для чого з пакету документів, кий надається теруправлінню НБУ, виключити копії трудової книжки та диплома ро освіту. При цьому кандидат на керівну посаду заповнює анкету, де зазначає дані одо трудового стажу та освіти. Достовірність анкетних даних перевіряється та свідчується відповідальною особою територіального управління НБУ;
- з метою ефективного впровадження зазначеної процедури та підвищення дповідальності керівників, доцільно також ініціювати внесення змін до Кодексу ро адмінправопорушення, передбачивши адмінвідповідальність керівників банків а філій за надання недостовірної інформації щодо кваліфікації кандидатів на осади заступників керівників філій та керівників відділень;

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

• стосовно типових положень, які регулюють виконання операцій, доцільно запропонувати розробити та затвердити для користування комерційними банками типові положення по здійсненню банківських та інших операцій.

6. При проведенні інспекційних перевірок банківських установ необхідна реалізація комплексного підходу, який можна визначити за наступними параметрами:

• Удосконалення системи обов'язкових нормативів шляхом підвищення їх регулюючого впливу на рівень ризиків банківської установи. Перш за все, це стосується більш детального обліку щодо діючих обов'язкових нормативів реальних ризиків банківської діяльності, а з іншого боку – скорочення кількості встановлених банкам обов'язкових нормативів та збереження лише нормативів, які дозволяють ефективно регулювати банківську діяльність. У зв'язку з високим ступенем системних ризиків, низькою довірою до банківської системи підвищено мінімальні вимоги до показника достатності капіталу.

• Розвиток практики оцінки ризиків на консолідованій основі, у тому числі шляхом включення даних про операції небанківських установ, що входять до банківських груп. При цьому за доцільне, вважаємо включення до обов'язкової звітності головних банків, інформацію про не банківські установи, які входять до їх складу, що дозволить в межах банківського нагляду здійснювати регулювання і моніторинг ризиків, що притаманні фінансово – промисловим групам.

• Розвиток надзору на консолідованій основі, у тому числі за діяльністю банківських холдингів.

• Розширення складу інструментів і ризиків, за якими банки повинні формувати резерви за можливими втратами. До їх складу необхідно включити позабалансові операції, державні цінні папери, а також податкові та інші зобов'язання банків перед державою.

• Підвищення оперативності і якості аналізу фінансового стану банківських установ і ефективності контролю за достовірністю банківської звітності. На виконання цього завдання доцільно посилити контроль за достовірним відображенням реального стану справ в банківських установах у відповідності до

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

систематичних перевірок, включаючи повторні перевірки, із застосуванням корстких санкцій.

Таким чином, комплексний підхід щодо інспектування банківських установ передбачає процес створення цілісної системи, починаючи з етапу підготовки до перевірки, якості проведення перевірки, а також наступного моніторингу за прийнятими заходами надзорного характеру.

7. З метою запобігання кризових явищ в банківській системі, необхідно запровадити систему раннього реагування на проблеми банків. Мета створення системи заходів раннього реагування банківським наглядом та її застосування полягає у тому, що в доповнення до існуючих методів контролю за діяльністю банків безвиїзного та виїзного характеру, а саме: контроль за діяльністю банків по формах статистичних звітів, економічних нормативів, комплексних перевірок, аналізу висновків зовнішніх аудиторів, для більш оперативного виявлення проблем у діяльності банків на ранніх етапах Генеральним департаментом банківського нагляду Національного банку України впроваджено моніторинг діяльності банків на основі щоденних та щомісячних балансів, який передбачає застосування системи оціночних коефіцієнтів.

Система оціночних коефіцієнтів дозволяє визначити фінансовий стан кожного банку на підставі єдиних критеріїв, які охоплюють усі сторони діяльності банків.

Така система повинна грунтуватися на аналізі основних показників фінансового стану банку: достатність капіталу банку - оцінка розміру капіталу банку з точки зору його достатності для захисту інтересів вкладників та підтримання платоспроможності; ліквідність банку - спроможність банку з точки зору виконання як звичних, так і непередбачених зобов'язань; якість активів - обсяг та вплив наданих проблемних кредитів та дебіторської заборгованості на загальний фінансовий стан банку; дохідність та рентабельність активів - оцінка банку з точки зору достатності його доходів для перспектив розвитку банку; якість менеджменту - до коефіцієнтам раннього реагування - це оцінка методів управління банком з точки зору ефективності його діяльності.

Зазначена система допоможе органам нагляду оперативно визначити банки,

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

які за результатами проведеного аналізу і прогнозу в майбутньому можуть допустити втрату частини капіталу, мати збитки або проблеми з ліквідністю, що в кінцевому результаті може призвести до банкрутства.

8. З метою підвищення функціонування національної системи гарантування депозитів доцільно: надати Фонду гарантування вкладів фізичних осіб права переважного і безумовного задоволення вимог до банку-банкрута перед іншими кредиторами однієї черги; система страхування вкладів повинна охоплювати всі фінансово-кредитні установи, які мають ліцензію на здійснення операцій по залученню коштів; доцільно б було прив'язати гарантований розмір компенсації за вкладами до курсу вільно конвертованої валюти чи до мінімальної заробітної плати; використання коштів Фонду на відшкодування вкладів має здійснюватися не протягом трьох місяців з дня настання недоступності вкладів, як це передбачено чинним законодавством, а відразу після припинення виконання комерційним банком своїх зобов'язань перед вкладниками; треба запровадити гнучку систему встановлення розміру регулярних зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб шляхом диференціації цього розміру залежно від ступеня ризикованості діяльності конкретного банку, використовуючи для цього економічні нормативи, що регулюють діяльність комерційних банків.

9. З метою запобігання впливу банківських ризиків на діяльність банківських установ, доцільно запровадити процедуру визначення ризику банківської установи при проведенні інспекційної перевірки, що повинна містити: аналіз організації управління ринковим ризиком; визначення рівня існуючого ринкового ризику та наскільки глибоко керівництво розуміє цей рівень та фактори, які можуть призвести до його зростання; оцінка положення з управління ринковим ризиком. Визначити, чи виконуються ці внутрішні положення; оцінка внутрішніх звітів, які надаються керівництву банку для аналізу ринкового ризику (тобто переглянути Інформаційні системи Управління); визначити, чи відбувалися останнім часом якісь різкі несприятливі зміни на ринку, які мали вплив на торгівельну діяльності банку. Якщо так, визначити, чи належним чином відреагував на них банк; визначити, чи достатньо обмежені ринкові ризики за допомогою установлених у банку лімітів.

Визначити, чи знає керівництво банку про перевищення лімітів та чи вживає відповідних заходів; визначити, чи виконує вище керівництво банку вимоги нормативних актів НБУ, що стосуються управління ринковим ризиком, наприклад, обмеження відкритої валютної позиції тощо; визначити, чи запровадив банк ефективну функцію аудиту, яка з достатньою частотою подає звіти з аналізом ризиків та рішень, прийнятих керівництвом щодо операцій, пов'язаних з цими ризиками; визначити, чи врахувало керівництво банку весь обсяг операцій, пов'язаних із ринковим ризиком, під час визначення величини "надходжень під ризиком" та "капіталу під ризиком"; изначити, чи розробило керівництво банку план дій на випадок кризових обставин, що їх слід вжити в разі дестабілізації ринку; рекомендувати виправні дії, якщо виявилося, що положення, процедури, практика їхнього виконання, системи внутрішнього контролю та інформаційні системи управління мають недоліки; визначити рейтинг чутливості до ринкового ризику (рівень та ефективність управління ним).

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеєнко М.Д. Страхування вкладів фізичних осіб – практика та шляхи вдосокналення.// Економіка України. – 2002. - №3. – С. 17-24.
2. Аналіз діяльності комерційного банку. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів за спеціальністю „Банківський менеджмент" / За ред.проф.Ф.Ф.Бутинця та проф.А.М.Герасимовича. – Житомир: ПП „Рута", 2001. – 284с.
3. Аналіз фінансових установ: матеріали семінару 20-23 березня 2000р. - К.: Національний центр підготовки банківських працівників України, 2000. - 209 с.
4. Базові принципи ефективного нагляду за банківською діяльністю. Консультативний лист Базельського комітету по банківському регулюванню. Бізнес та банки. - 1997. - №21. - С.4.
5. Байбулатов Р.Ж. Методика оценки эффективности банковского надзора // Бюллетень финансовой информации (рус.).- 2001.- № 8.- С.63-66
6. Бакаев А.А., Костина Н.И., Яровицкий Н.В. Имитационные модели в экономике. – К.: Наукова думка, 1978. – С.304.
7. Банківська справа і основи митного регулювання в Україні: Навч.посіб. / Під ред. к.е.н., доцента С.М.Фролова. – Суми: ВТД „Університетська книга". 2003. – 262.
8. Банківська справа: Навчальний посібник / За ред. Проф. Р.І.Тиркала. – Тернопіль: Карт-Бланш, 2001. – 314с.
9. Банківські операції: Підручник /Мороза А.М., Савлука М.І., Пуховкіна М.Ф. та ін.; За ред. Д-ра екон. наук, проф. Мороза А.М. - К.: КНЕУ, 2000. - 384с.
10. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп. / А.М.Мороз, М.І.Савлук, М.Ф.Пуховкіна та ін., за ред. д-ра екон. наук, проф. А.М.Мороза. – К.:КНЕУ, 2002. – 476с.
11. Банковский надзор и аудит: Учебное пособие/ И.Д.Мамонова, З.Г.Ширинская, Т.Ольхова и др. / Под ред. И.Д.Мамоновой.-М.:ИНФРА. 1995. –112с.
12. Банковское дело: стратегическое руководство. - М.: "Издательство АО

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Консалтбанкир", 1998.-432с.

13. Батракова Л.С. Экономический анализ деятельности коммерческих банков: Учебник для вузов. М:Издательская корпорация «Логос», 2000 – 344с.

14. Бездудный М.А. Управление рисками и совершенствование банковского надзора // Банковские услуги (рус.).- 2002.- № 2.- С.2-5

15. Белых Л.П. Устойчивость коммерческих банков. Как банкам избежать банкротства. М: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1996.-192с.

16. Бовтенко Т. Риски в банковской деятельности. // Закон и бизнес. - 1998.- N 40.

17. Бушуева И.В. Возможности использования экономико-математических методов в управлении банковскими рисками. // Машинная обработка информации. Межвед. науч. сб Вып.62. - К.: КНЕУ. 1999.- С.101-109.

18. Гладких Д.М. Інструментарій державного регулювання діяльності комерційних банків // Формування ринкових відносин в Україні (укр.).- 2002.- № 3.- С.69-74

19. Гладкіх Д. Аналіз діяльності окремих банків України за підсумками 2002 року. //Вісник НБУ. - 2003. - № 5.

20. Гордиенко А.В. К вопрсу о формировании службы внутреннего контроля // Деньги и кредит (рус.).- 2001.- № 7.- С.62-65

21. Горячек І., Конопатська Л. Регулювання організаційної структури банків як фактор підвищення ефективності банківського нагляду // Вісник НБУ. -2003. - №11. - С.52-55.

22. Гриценко Р.А. Сущность и функции банковского надзора // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць: Т.6.- Суми: Мрія ЛТД, 2002.- 306 с.

23. Деньги, кредит, банки: Учебник /Под редакцией Лаврушина О.И. - М.: Финансы и статистика, 1998. - 448 с.

24. Джо Селбі. НБУ і банківський нагляд // Вісник НБУ.- 1998. - №12. - С.50.

25. Документы Базельского комитета. Принципы управления рисками процентных ставок. // Бизнес и банки. - 1998. - N 15.

26. Донченко Л. Проблемные банки - головная боль банковской системы

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Украины. // Вестник НБУ. - 2000.- N 10.- С. 6-7.

27. Долан Э.Дж. и др. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – Л.: Профико, 1991. – 448с.

28. Економічний аналіз: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 „Облік і аудит". За ред.проф. Ф.Ф.Бутинця. – Житомир: ПП „Рута", 2003. – 680с.

29. Економічний аналіз: Навчальник посібник / М.А.Болюх, В.З.Бурчевський, М.І.Горбаток та ін.; За ред. акад..НАНУ, проф..М.Г.Чумаченка. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.

30. Екумов А.И. Модели учета и анализа в коммерческом банке. - Калининград, 1997. - 208 с.

31. Ерицян А.В. Пруденциальное регулирование и пруденциальный надзор // Бизнес и банки. - 2000. - №45.

32. Жарковская Е., Арендс И. Банковское дело: Курс лекцій. – М.: ИКФ Омега-Л, 2002. – 399с.

33. Заєць О.В., Житний П.Є.Нестеренко П.П. Банківська справа в схемах, таблицях, документах: Навчальний посібник. – Луганськ: вид-во СНУ ім.В.Даля, 2002. – 407с.

34. Закон України „Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом" від 28.11.2002 № 249-1V.

35. Закон України "Про господарські товариства" від 19.09.91 №1576 // Відомості Верховної Ради України. -1991.- №49. –с.682.

36. Закон України "Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб" від 20.09.2001р. №2740-Ш //Відомості Верховної Ради України. – 2002. -№5, ст.30.

37. Закон України „Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.91 № 959-Х11 зі змінами та доповненнями.

38. Закон України „Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті" від 23.09.1994 № 185/94-ВР.

39. Закон України „Про фінансові послуги та державне регулювання ринків

фінансових послуг" від 12.07.2001р. №2664-Ш із змінами внесеними згідно із Законом України №485-IV від 06.02.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №14. – С.104.

40. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000р. №2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001.- №5-6. - ст.30.

41. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999р. №679-XIV//Відомості Верховної Ради України. -1999.-№29, ст.238.

42. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит. - К.: "Видавництво Лібра" ТОВ, 1996 - 224 с.

43. Інструкція "Про організацію готівкового обігу установами банків України", затверджена Постановою Правління НБУ від 12.03.2001 р. за № 69.

44. Інструкція про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 18.12.98. №527 зі змінами та доповненнями.

45. Інструкція про відкриття банками рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена постановою Правління Національного банку України від 18.12.98. №527 зі змінами та доповненнями.

46. Інструкція про переміщення валюти України, іноземної валюти, банківських металів, платіжних документів, інших банківських документів і платіжних карток через митний кордон України, затверджена постановою Правління НБУ від 12.07.2000 №283 зі змінами та доповненнями.

47. Інструкція про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпортними та ліцензованими операціями, затверджена постановою Правління Національного банку України від 24.03.1999 № 136.

48. Інструкція про порядок організації та здійснення валютно-обмінних операцій на території України, затверджена постановою Правління НБУ від 12.12.2002 №502.

49. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001р. №368 зі змінами та доповненнями.

50. Карминський А., Петров А. Рейтинг динамической финансовой стабильности

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

банков // Бюлетень финансовой информации. – 2000. - №12. – С.74-77.

51. Карчева Г. Розвиток інформаційного забезпечення банківського нагляду НБУ // Вісник Національного банку України (укр.).- 2002.- № 5.- С.68-72

52. Карчева Г., Камінський А., Юрчук О. Рейтингові оцінки надійності банків та їх роль у підвищенні капіталізації банківської системи. //Вісник НБУ. - 2002.- N 2.

53. Карчева Г., Ревун В. Шляхи вдосконалення нагляду та регулювання діяльності проблемних банків // Вісник НБУ. - 2000. - №4. - С. 26-27.

54. Кириленко В., Демкович М. Отчетность коммерческих банков: ее особенности // Бухгалтерський учт и аудит. – 2003. - №1. – С.47-49.

55. Кірєєв О.І. Сучасний стан банківської системи та основні завдання служби банківського нагляду // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць: Т.5.- Суми: Мрія ЛТД, 2002.- 288 с.

56. Ковбасюк М.Р. Економічний аналіз діяльності комерційних банків і підприємств / Навчальник посібник. – К.:Видавничий дім „Скарби", 2001. – 336с.

57. Конюховский П.В. Микроэкономическое моделирование банковской деятельности. – СПб: Питер, 2001. – 224с.

58. Костина Н., Сучок С. Методология вероятностно-автоматного моделирования // Банковские технологии. - 2001. - №11. – С.39-42.

59. Костина Н.И., Алексеев А.А. Финансовое прогнозирование в экономических системах. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 285с.

60. Костина Н.И., Сучок С.В. Прогнозирование банковской деятельности в условиях трансформации экономики // Современные аспекты финансового управления экономическими процесами. Матер.науч.-практ.конф. – Севастополь, 2001.

61. Котенков В., Сазыкин Б. Устойчивое развитие банков России // Бюлетень финансовой информации. – 2000. - № 2. – С.49-56.

62. Кредитна система України і банківські технології. У 3 кн.Кн.2: Бухгалтерський облік. Банківський нагляд. Контроль та аудит: Навчальний посібник.- Львів: ЛБІ НБУ, 2002.- 392 с.

63. Кротюк В. Підсумки діяльності комерційних банків України за 2000 рік //

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Вісник НБУ. – 2001. - №3. – С.2.

64. Кротюк В., Кірєєв О., Карчева Г. Банківська система України у 2001 році: проблеми, тенденції, перспективи // Вісник НБУ. – 2002. - №3. – С.2.

65. Кротюк В.Л. Становлення і перспективи розвитку банківського нагляду в Україні // Вісник Національного банку України (укр.).- 2001.- № 7.- С.2-6

66. Лист від 05.08.2003р. № 17-266/1455 „Рекомендації щодо структури відділу банківського нагляду".

67. Лист Національного банку України від 02.09.2003р. №43-311/4728 „Щодо включення питань до програми перевірок банківських установ з питань протидії легалізації (відмиванню) доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансування тероризму".

68. Лист Національного банку України від 15.03.2002 №43-311/1151 „Про призначення керівниками груп для інспектування банківських установ спеціалістів, які займають посади не нижче головного економіста".

69. Лист Національного банку України від 16.07.2003 №48-011/266 „Про створення Управління методологічного та нормативно-організаційного забезпечення фінансового моніторингу".

70. Лист Національного банку України від 18.06.2003 № 48-011/174-4302 „Про призначення відповідальних осіб за проведення фінансового моніторингу".

71. Лист Національного банку України від 19.11.2003р. №48-012/584-8492 „Роз'яснення окремих норм законодавства з питань запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом".

72. Лист Національного банку України від 25.02.2002 №45-310/547 "Про часткове визнання недійсними деяких положень нормативно-правового акту Національного банку України.

73. Лихогруд И.В. О развития банковского надзора в Республике Беларусь // Деньги и кредит (рус.).- 2002.- № 7.- С.25-27

74. Максютов А.А. Основы банковского дела. – М.: Бератор-Пресс, 2003. – 384с.

75. Марданов Р.Х., Кашапов М.Д., Акбашев Р.Г. Институт куратора кредитной организации как инструмент перехода к содержательному надзору // Деньги и

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

кредит (рус.).- 2003.- № 10.- С.24-29

76. Мертенс О., Урга Дж.Ефективність банківської системи України // Банківська справа. – 1999. - №6. – С.29-36.

77. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ від 28.11.2001 р. за № 489.

78. Методика розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 18.06.2003 №264.

79. Методичні рекомендації з питань розроблення банками України програм з метою протидії легалізації (відмиванню) грошей, отриманих злочинним шляхом, затверджені постановою Правління Національного банку України від 30.04.2002р. №164.

80. Методичні вказівки з інспектування банків в Україні, затверджені постановою Правління Національного банку України від 18.05.1999 №241 зі змінами та доповненнями.

81. Наказ Міністерства Економіки та з питань європейської інтеграції від 06.09.01. №201 „Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів".

82. Нерадовский В.А. Ликвидность и платежеспособность кредитной организации в ординальном измерении // Банковские технологи. – 2001. - №6. – С.29-37.

83. Ольшаный А.И. Какой должна быть система страхования банковских вкладаов в России.// Банковское дело. – 2003. - №4. – С. 9-17.

84. Остапшин Т.П. Основи банківської справи: Курс лекцій. - К.: МАУП, 1999. 12 с.: іл.-Бібліогр.: С.103-105.

85. Перелік і тарифи банківських операцій, що надаються установами та територіальними управліннями Національного банку України їх клієнтам, затверджений Постановою Правління НБУ від 8.09.2000 р. за № 311.

86. Погостинская Н.Н., Погостинский Ю.А. Системный анализ финансовой отчетности. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А. – 1999. – 96с.

87. Положення "Про валютний контроль", затверджена Постановою Правління НБУ від 8.12.2000 р. за № 49.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

88. Положення "Про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства", затверджена Постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. за № 369.

89. Положення "Про планування та порядок проведення інспекційних перевірок", затверджена Постановою Правління НБУ від 17.07.2001 р. за № 276.

90. Положення про Комітет з питань сертифікації аудиторів банків, затверджене постановою Правління НБУ від 09.09.2003 за №387.

91. Положення про організацію внутрішнього аудиту в комерційних банках, затверджене постановою Правління НБУ від 20.03.1998 за №114.

92. Положення про подання банками до Національного банку України аудиторських звітів (аудиторських висновків) за результатами щорічної перевірки фінансової звітності., затверджене постановою Правління НБУ від 09.09.2003 за №389.

93. Положення про сертифікацію аудиторів банків, затверджене постановою Правління НЬУ від 09.09.2003 за №388.

94. Положення "Про структуру системи банківського нагляду Національного банку України та його повноваження щодо адекватного реагування на порушення в діяльності комерційних банків", затверджене постановою Правління Національного банку України від 17.11.97. №380.

95. Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України шляхом рефінансування, депозитних та інших операцій. – К.: національний банк України, 2003. – 33с.

96. Положення НБУ про кредитування, затверджене Постановою Правління НБУ від 28.09.95р. за N 246.

97. Положення про Генеральний департамент банківського нагляду Національного банку України від 07.08.2001 №327.

98. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу, затверджене постановою Правління НБУ від 14.05.2003 № 189 зі змінами та доповненнями.

99. Положення про здійснення уповноваженими банками контролю за

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

проведенням резидентами та нерезидентами, до яких застосовані спеціальні санкції згідно зі статтею 37 Закону України „Про зовнішньоекономічну діяльність", валютних операцій через ці банки від 21.05.2003 №198.

100. Положення про Комісію Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 09.11.98. №470 в редакції постанови Правління НБУ від 21.05.2002р. №189.

101. Положення про планування та порядок проведення інспекційних перевірок, затверджене постановою Правління Національного банку України від 17.07.2001 №276 зі змінами та доповненнями.

102. Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій та виконання окремих операцій, затверджене Постановою Правління Національного банку України 17.07.2001. №275 зі змінами та доповненнями.

103. Положення про порядок визначення рейтингових оцінок за рейтинговою системою "CAMELS", затверджене постановою правління НБУ від 08.05.2002 № 171.

104. Положення про порядок накладання адміністративних штрафів, затверджене постановою Правління Національного банку України від 29.12.2001 №563 зі змінами та доповненнями.

105. Положення про порядок проведення виїзних перевірок щодо дотримання банками та фінансовими установами вимог валютного законодавства України, затверджене постановою Правління НБУ від 20.09.2002 № 352.

106. Положення про порядок розрахунку резерву на відшкодування можливих збитків банків від операцій з цінними паперами. Затверджене Постановою Правління Національного банку України 30.12.99 №629 зі змінами та доповненнями.

107. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затверджене Постановою Правління Національного банку України 31.08.2001. №375 зі змінами та доповненнями.

108. Положення про порядок формування і використання банками резерву для

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

відшкодування можливих втрат від дебіторської заборгованості. Затверджене Постановою Правління Національного банку України 13.12.2002р. №505.

109. Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затв. пост. Правління НБУ від 06.07.2000р. №279 зі змінами та доповненнями.

110. Положення про філії (територіальні управління) Національного банку України, затверджена Постановою Правління НБУ від 22.12.2000 р. за № 495.

111. Постанова Кабінету Міністрів Україні в Національного банку України від 28.08.2001 № 1124 „Про Сорок рекомендацій Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF).

112. Постанова Національного банку України "Про організацію діяльності банківського нагляду" від 15.12.2000 №491.

113. Постанова Національного банку України "Про реорганізацію банківського нагляду" від 30.10.2000 №426.

114. Постанова Правління Національного банку України „Про внесення змін до структури Національного банку України" від 07.02.2003 №40.

115. Постанова Правління НБУ від 03.01.2003р. №2 „Про затвердження Типового положення про Комісію з питань нагляду та регулювання діяльності банків при територіальному управлінні Національного банку України".

116. Постанова Правління НБУ від 10.04.2003р. №136 „Структура Генерального департаменту банківського нагляду Національного банку України".

117. Потійко Ю.А. Практичні аспекти організації банківського нагляду в Україні // Фінанси України (укр.).- 2003.- № 8.- С.98-109

118. Правила бухгалтерського обліку формування і використання резервів у банках України, затверджених постановою Правління Національного банку України від 25.07.2001 №268.

119. Правила організації фінансової та статистичної звітності банків України, затверджені постановою Правління Національного банку України від 19.03.2003 №124.

120. Правила проведення перевірок пунктів обміну іноземної валюти на території

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

України, затверджені постановою Правління НБУ від 04.07.2001 №259.

121. Правила реєстрації кореспондентських рахунків банків Національним банком України, затверджені постановою Правління НБУ від 15.08.2001р. №343 зі змінами та доповненнями.

122. Примостка Л. Методика аналізу фінансової стійкості банку за допомогою динамічного нормативу // Вісник НБУ. – 2002. - №10. – С.40-44.

123. Про систему валютного регулювання і валютного контролю // Декрет КМУ від 19.02.1993р. № 15-93 зі змінами та доповненнями.

124. Проект „Комплексної програми розвитку банківської системи України на 2003-2005 роки", розроблений Національним банком України.

125. Рішення адміністративної ради ФГВФО "Про затвердження Положення про порядок нарахування і сплати зборів до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб" №1 від 14.01.2002.

126. Роуз Питер С. Банковский менеджмент. Пер. с англ. Со 2-го изд. - М.: Дело, 1997. - 168 с.

127. Севрук В.Т. Банковские риски. - М.: Дело, 1995. - 72 с.

128. Симановский А.Ю. Банковский надзор: на пути к конфедерализму? (к результатам XII Международной конференции по банковскому надзору) // Деньги и кредит (рус.).- 2002.- № 12.- С.37-44.

129. Симановский А.Ю. О развитии содержательных подходов в надзоре // Деньги и кредит (рус.).- 2003.- № 1.- С.9-12

130. Система показників раннього реагування, затверджена рішенням Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків № 285 від 02.12.2003.

131. Стратегія розвитку банківського нагляду Національного банку України, затверджена постановою Правління Національного банку України від 04.02.98. №41.

132. Сухов М.И. Регулирование доступа на рынок банковских услуг: роль банковского надзора и механизмов саморегулирования // Деньги и кредит (рус.).- 2002.- № 7.- С.20-22

133. Сушко В.І. Ризик-менеджмент торговельної діяльності комерційного банку в умовах високого рівня невизначеності на основі VaR-технологій // Теорія

"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

оптимальних рішень: моделювання та керування в умовах невизначеності, Ін-т кібернетики НАН України. – Київ, 2000. – С. 140-154.

134. Сыроешкин П.В. Взаимодействие органов банковского надзора и внешних аудиторов кредитных организаций // Деньги и кредит (рус.).- 2003.- № 2.- С.43-45.

135. Тези виступів доповідачів на семінарі-нараді "Основні завдання щодо удосконалення банківського нагляду на сучасному етапі", м.Чернігів, 17-20 грудня 2001р.

136. Тимофеева З.А. Системы надзора за деятельностью комерческих банков // Деньги и кредит (рус.).- 2002.- № 4.- С.53-59

137. Ткаченко А.О. Нормативно-правове регулювання діяльності банків у пореформений період // Українське адміністративне право: актуальні проблеми реформування: Збірник наукових праць.- Суми: Ініціатива, 2000.-282с.

104. Сорвин С.В. О банковском надзоре за деятельностью и развитием кредитных организаций // Деньги и кредит (рус.).- 2001.- № 4.- С.20-23

138. Ткаченко В.В. Инспектирование Банком России кредитых организаций // Деньги и кредит (рус.).- 2001.- № 8.- С.14-20

139. Трояновский В.М. Математическое моделирование в менеджменте. Учебное пособие. – М.: Русская Деловая Литература, 1999. – 240с.

140. Указ Президента України від 10.12.2001 №1199/2001 „Про заходи щодо запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом".

141. Указ Президента України від 14.07.2000 №891/2000 "Про заходи щодо зміцнення банківської системи України та підвищення її ролі у процесах економічних перетворень".

142. Уткин О.Б. Применение высоких технологий для анализа эффективности банков // Деньги и кредит. – 2001. - №8 - С.26-29.

143. Фетисов Г.Г. Укрепление устойчивости банковского сектора // Финансовый бизнес (рус.).- 2002.- № 5.- С.18-27

144. Фетисов Г.Г., Юденков Ю.Н. Организационные аспекти формирования устойчивой банковской системы // Деньги и кредит (рус.).- 2002.- № 8.- С.32-38

145. Фільюолі Л., Кришко М., Лопес Ед. Останні досягнення в розвитку грошово -

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

кредитного і фінансового сектору: програма політики // "Стратегія монетарної політики: проблеми вибору та застосування". 2002: Збірник матеріалів наукової конференції. - К.: НБУ, 2002.- 269 с.

146. Харькова Е.В. Организация системы внутреннего контроля в коммерческом банке с развитой сетью филиалов // Банковские услуги (рус.).-2001.-№6.-С.23-30.

106. Міщенко В.І., Науменкова С.В. Правові засади організації банківського нагляду // Підприємництво, господарство і право (укр.).- 2001.- № 8.- С.63-67.

147. Херб И.Мюллер. О банковском надзоре в странах с рыночной ориентацией // Финансы СССР. - 1991. - №7. - С.48.

148. Хохленкова М.А. Банк России как орган банковского регулирования и надзора // Банковское дело (рус.).- 2002.- № 8.- С.11-16

149. Черкасов В.Е. Финансовый анализ в коммерческом банке. М.: ИНФРА - М, 1995. - 272 с.

150. Шеремет А.Д., Щербакова Г.Н. Финансовый анализ в коммерческом банке. – М.: Финансы и статистика. – 2000. – 256с.

151. Шлапак О., Пушкарьов В., Карчева Г. Фінансовий стан, тенденції та проблеми функціонування і розвитку банків у 2002 році // Вісник НБУ. – 2003. - №3. – С.2-10.

152. Шор К.Б. Вопросы совершенствования банковского надзора // Деньги и кредит (рус.).- 2003.- № 1.- С.24-29.

153. Шпаковська Т. Окремі аспекти реалізації комплексної програми підготовки кадрів банківського нагляду НБУ // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Збірник наукових праць: Т.5.- Суми: Мрія ЛТД, 2002.- 288 с.

154. Экономический анализ деятельности банка / Учебное пособие. – М.: «ИНФРА-М», 1996. – 144с.

155. Яценюк А.П. Обгрунтування принципів і стандартів банківського регулювання та нагляду // Вісник Української академії банківської справи.- 2003.- № 1.- С.3-8.

156. Dc Luna-Martinez, Jose, 2000, "Management and Resolution of Banking Crises: Lessons from the Republic of Korea and Mexico," World Bank Discussion Paper No. 413, Washington, D.C.

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

157. Alexander, William E., Jeffrey M. Davis, Liam P. Ebrill, and Carl-Johan Lindgren, 1997, Systemic Bank Restructuring and Macroeconomic Policy (Washington: International Monetary Fund).

158. Asser, Tobias M.C., 2001, "Legal Aspects of Regulatory Treatment of Banks in Distress," (Washington: International Monetary Fund).

159. Bank for International Settlements, 1999, "Bank Restructuring in Practice," BIS Policy Papers No. 6, August (Basel: Bank for International Settlements).

160. Barbara, Baldwin, Olivier Frecaut, and Arto Kovanen, 2001, "Indonesia: Anatomy of a Banking Crisis. Two Years of Living Dangerously, 1997-99," IMF Working Paper 01/52 (Washington: International Monetary Fund).

161. Basel Committee on Banking Supervision, 2002, "Supervisory Guidance on Dealing with Weak Banks," Report of the Task Force on Dealing with Weak Banks, March (Basel: Bank for International Settlements).

162. Curry. T., and L. Shibut, 2000, "The Cost of Savings and Loan Crisis: Truth and Consequences," FDIC Banking Review Vol. 13, No. 2, December.

163. Das. Udaibir, and Marc Quintyn, 2002, "Financial Crises Prevention and Management: The Role of Regulatory Governance," in Financial Sector Governance. The Roles of the Public and Private Sectors, ed. by Robert Litan, Michael Pomerleano and V. Sundararajan (Washington: The Brookings Institution).

164. David Marston, and Michael Taylor (eds.), 2002, Building Strong Banks Through Surveillance and Resolution (Washington: International Monetary Fund).

165. Drees. Burkhard, and Ceyla Pazarbasioglu, 1998, The Nordic Banking Crises. Pitfalls in Financial Liberalization? IMF Occasional Paper No. 161 (Washington: International Monetary Fund).

166. Duffe D. An Overview of Value at Risk // Journal of Derivatives. - 1997. - No. 4.

167. Dziobek, Claudia, 1998, "Market-Based Policy Instruments for Systemic Banking Restructuring," IMF Working Paper 98/113 (Washington: International Monetary Fund).

168. Enoch, Charles, Gillian Garcia, and V. Sundararajan, 2002, "Recapitalizing Banks with Public Funds: Selected Issues," in Building Strong Banks Through Surveillance and Resolution, ed. by Charles Enoch, David Marston, and Michael Taylor (Washington:

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

International Monetary Fund).

169. Federal Ministry of Finance: Regulation on Internal Models for the Limitation of the Market Risks // Federal Law Gazette II. - No. 179. -1997.

170. Frecaut, Olivier, 2002, "Banking System Losses in Indonesia: Looking out for Fifty Billion U.S. Dollars. Can the SNA Help?" Paper prepared for the 27th General Conference of the International Association for Research in Income and Wealth, Stockholm, August 18-24.

171. Frydl, Edward, and Marc Quintyn, 2002, "The Benefits and Costs of Intervening in Banking Crises," IMF Working Paper 00/147 (Washington: International Monetary Fund).

172. Garcia, Gillian, 2000a, "Deposit Insurance and Crisis Management," IMF Working Paper 00/57 (Washington: International Monetary Fund).

173. He, Dong, 2002, "Emergency Liquidity Support Facilities," in Building Strong Banks Through Surveillance and Resolution, ed. by Charles Enoch, David Marston, and Michael Taylor (Washington: International Monetary Fund).

174. Hoelscher, David, 2002, "Guidelines for Bank Resolution," in Building Strong Banks Through Surveillance and Resolution, ed. by Charles Enoch, David Marston, and Michael Taylor (Washington: International Monetary Fund).

175. Ingves, Stefan, 2000, "The Use of Asset Management Companies in the Bank Restructuring," paper presented at the NPLs Forum of Asia Pacific, Seoul, November.

176. International Monetary Fund, 1997, Toward a Framework for Financial Stability, World Economic and Financial Surveys (Washington: International Monetary Fund).

177. JP Morgan. CreditMetrics TM – Technical Document. - New York. - 1997. – 199p.

178. JP Morgan. RiskMetrics TM – Technical Document. 4th Edition. – New York. - 1996. – 284 p.

179. Kawai, Masahiro, Ira Lieberman, and William P. Mako, 2000, "Financial Stabilization and Initial Restructuring of East Asian Corporations: Approaches, Results, and Lessons," in Managing Financial land Corporate Distress: Lessons from Asia, ed. By Charles Adams, Robert E. Litan, and Michael Pomerleano (Washington: Brookings Institution Press).

180. Klingebiel, Daniela, 2000, "The Use of Asset Management Companies in the

"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
Державний вищий навчальний заклад
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
State Higher Educational Institution

Resolution of Banking Crises. Cross-Country Experiences," Policy Research Working Paper No. 2284 (Washington: World Bank).

181. Lindgren, Carl-Johan, Gillian Garcia, and Matthew I. Saal, 1996, Bank Soundness and Macroeconomic Policy (Washington: International Monetary Fund).

182. Nyberg, Peter, 1997, "Authorities' Roles and Organizational Issues in Systemic Bank Restructuring," IMF Working Paper 97/92 (Washington: International Monetary Fund).

183. Overview of New Basle Accord. Консультативный документ Банк международных расчетов, апрель 2003 г.

184. Sanhueza, G., 1999, "La Crisis Financiera de los Afios 80 en Chile: Analisis de sus Soluciones y su Costo," in Economia Chilena, April..

185. Stone, Mark R., 2000, "Large-scale Post-crisis Corporate Sector Restructuring," IMF Policy Discussion Paper 00/7 (Washington: International Monetary Fund).

186. Woo, David, 2002, "Two Approaches to Resolving Nonperforming Assets During Financial Crises," in Building Strong Banks Through Surveillance and Resolution, ed. by Charles Enoch, David Marston, and Michael Taylor (Washington: International Monetary Fund).

187. World Bank, 2001, Effective Insolvency Creditor Rights Systems, http://www.worldgank.org.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

ДОДАТКИ

Додаток А

Підпорядкованість наглядових органів у різних країнах світу

Країна	Основні органи контролю	Проведення ревізій	Звіти про фінансовий стан, збитки та прибутки
1	2	3	4
Бельгія	Міністерство фінансів Банківська комісія Банк Бельгії	Щорічно	Повний баланс та звіт про прибутки та збитки щорічно; звіт про прибутки та збитки щоквартально; скорочений баланс - щомісячно
Канада	Бюро нагляду за фінансовими установами	Щорічно співробітниками бюро	Баланс і звіт про прибутки та збитки щоквартально; скорочений баланс щомісячно; дані про керівників, нерухомість та баланс з подвійною аудиторською перевіркою – раз на рік
Німеччина	Федеральне відомство по контролю за банками (при Міністерстві фінансів)	Раз на рік незалежними аудиторськими фірмами за дорученням	Річний та щомісячний звіти про фінансовий стан; річний, квартальний та щомісячні звіти про великі позики
Франція	Комітет по регулюванню банків; Банківська комісія; Комітет по кредитуванню (усі комітети очолює Керуючий Банком Франції)	Щорічно або 1 раз у 2 роки Банківською комісією (за допомогою штату Банку Франції)	Основна звітність раз у півроку; скорочені баланси щомісячно; регулярні звіти по великих кредитах
Італія	Між міністерський комітет по кредитах і збереженням (на чолі з міністром казначейства) ; Банк Італії	Раз у 2-3 роки Банком Італії	Скорочений баланс щомісячно; квартальний звіт по депозитах та позиках; річний баланс та звіт про прибутки та збитки
Японія	Бюро банків при міністерстві фінансів; Банк Японії	Раз у 2-3 роки Бюро банків: за вибором – Банком Японії	Річний баланс та звіт про фінансовий стан, звіт про прибутки раз у півроку
Швейцарія	Федеральна банківська комісія	Щорічно приватними бухгалтерськими фірмами за ліцензіями Швейцарського національного банку	Щорічний баланс, засвідчений аудиторською .фірмою
ликобританія	Відомство по фінансовим послугам	Щорічно приватними аудиторськими фірмами за дорученням Банку Англії	Щорічний баланс, засвідчений аудиторською фірмою; звіт по окремих операціях негайно після їх здійснення

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"

Продовження додатку А

1	2	3	4
США	Федеральна резервна система; Контролер грошового обігу; Федеральна корпорація по страхуванню депозитів; 50 банківських департаментів штатів	Раз у 1-2 роки відповідними органами	Повні квартальні звіти про фінансовий стан та прибутки

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Додаток Б1

Структура банківського нагляду в 1993 році

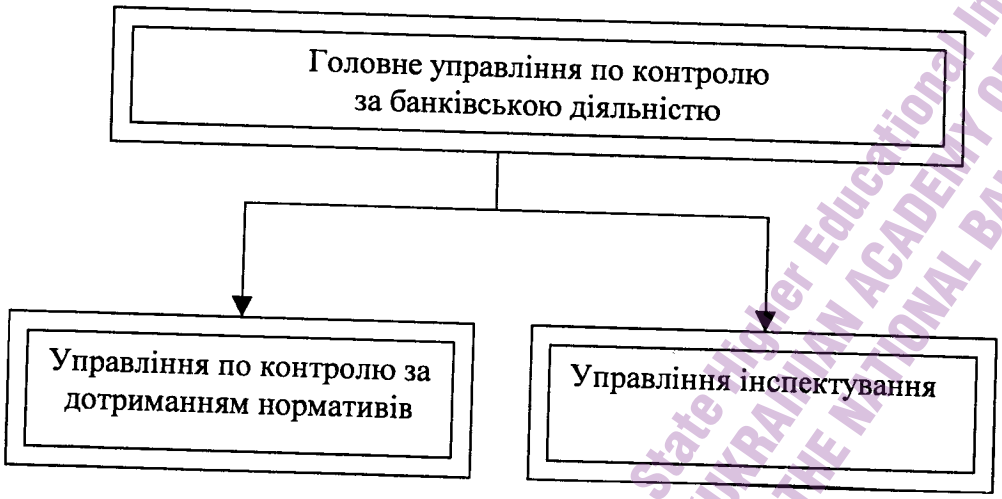

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи
Національного банку України"
State Higher Educational Institution
"Ukrainian Academy of Banking
of the National Bank of Ukraine"

Додаток Б2

Структура банківського нагляду в 1994 році

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Б3

Структура банківського нагляду в 1995 році

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Б4

Структура банківського нагляду в 1996 році

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Додаток Б5

Структура банківського нагляду в 1997 році

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Додаток Б6

Структура банківського нагляду в 1999 році

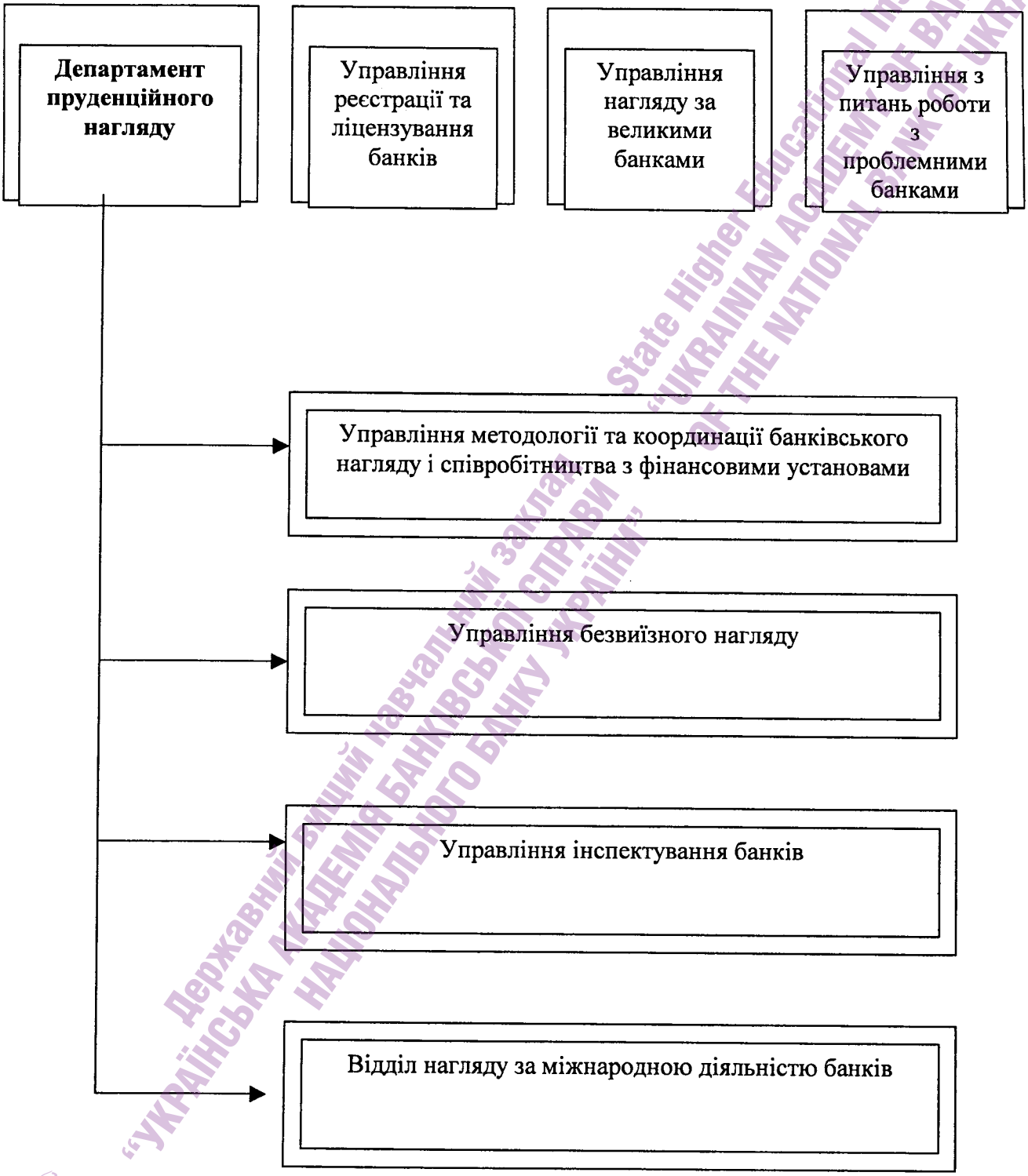

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Додаток Б7

Структура банківського нагляду у 2000р.

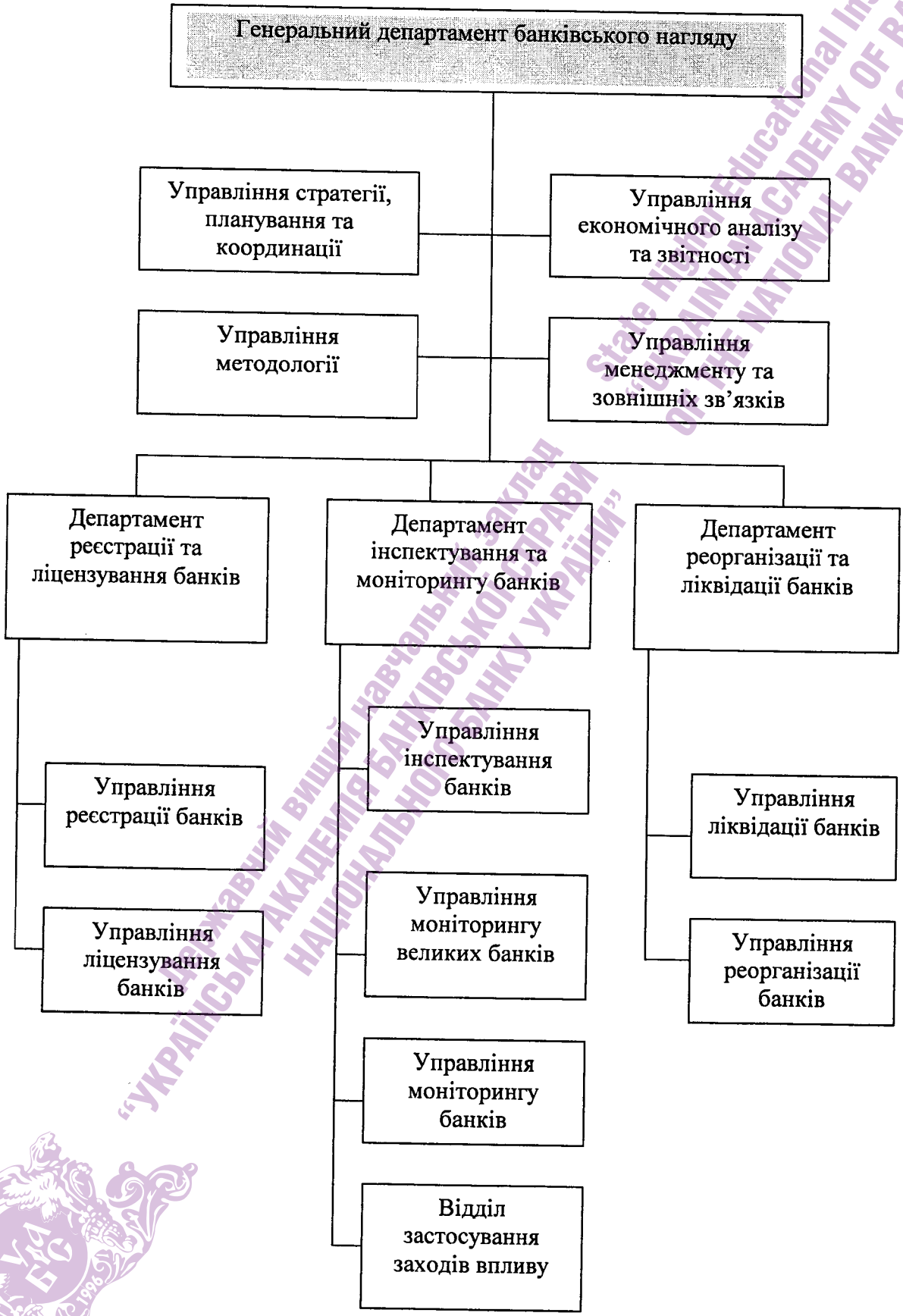

"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Б 8

Структура відділу банківського нагляду з 2003 року.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток В

Заходи впливу НБУ до комерційних банків, які порушують вимоги банківського законодавства і нормативно-правових актів НБУ

Непримусові заходи впливу

- Письмове застереження
- Скликання загальних зборів учасників банку, спостережної ради банку, правління (ради директорів) банку для прийняття програми фінансового оздоровлення або плану реорганізації банку.
- Укладення письмової угоди з банком , за якою банк чи визначена угодою особа зобов'язується вжити заходів для усунення порушень, поліпшення фінансового стану банку.

Примусові заходи впливу

Розпорядження про:

- зупинення виплати дивідендів;
- встановлення підвищених економічних нормативів;
- підвищення резервів на покриття можливих збитків за кредитами та іншими активами;
- обмеження, зупинення або припинення окремих видів здійснюваних банком операцій з високим рівнем ризику;
- заборону надавати бланкові кредити;
- накладення штрафів на:

а) керівників банків у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) банки відповідно до положень, затверджених Правлінням Національного банку України, але у розмірі не більше одного відсотка від суми зареєстрованого статутного фонду;

- тимчасову, до усунення порушення, заборону власнику істотної участі в банку використовувати право голосу придбаних акцій (паїв) у разі грубого чи систематичного порушення ним вимог цього Закону або нормативно-правових актів Національного банку України ;
- тимчасове, до усунення порушення, відсторонення посадової особи банку від посади у разі грубого чи систематичного порушення цією особою вимог цього Закону або нормативно-правових актів Національного банку України;
- реорганізацію банку;
- призначення тимчасової адміністрації.

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Додаток Д1

Вимоги НБУ до ліцензування операцій комерційних банків

Найменування операції	Необхідний НБУ документ для здійснення операцій	Умови для отримання ліцензії(дозволу)
1	2	3
1. Прийом вкладів від юридичних і фізичних осіб; 2. Відкриття і ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, в тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів і зарахування коштів на них; 3. Розміщення залучених коштів від свого імені, на власних умовах і на власний ризик	Банківська ліцензія, для отримання якої банк представляє в територіальне управління НБУ: - клопотання; - інформацію про керівників банку; - відомості про забезпечення банку належним банківським обладнанням, комп'ютерною технікою, програмним забезпеченням і комунікаційними засобами для здійснення банківських операцій; - документ на право власності на приміщення або договір оренди на приміщення, в якому буде розміщуватися банк на термін не менш ніж 5 років; - відомості про відповідність технічного стану і організації охорони приміщень банку нормативним вимогам НБУ	• Повна оплата зареєстрованого підписного капіталу банку; • Забезпечення належним банківським обладнанням, комп'ютерною технікою, програмним забезпеченням і комунікаційними засобами, необхідним для здійснення банківських операцій, ведення бухгалтерського обліку і складання щоденного балансового звіту, а також якісного проведення розрахунків в системі електронних платежів НБУ; • Наявність банківського приміщення, що відповідає нормативним вимогам; • Наявність, як мінімум, трьох осіб, призначених членами Правління (ради директорів) банку, що мають відповідну освіту і досвід, необхідних для управління банком
1. Надання гарантій, поручительств і інших зобов'язань від третіх осіб, які передбачають їх виконання в грошовій формі; 2. Факторингові операції; 3. Лізингові операції; 4. Зберігання цінностей і документів; 5. Випуск, купівля, продаж і обслуговування чеків, векселів і інших оборотних платіжних інструментів; 6. Випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток; 7. Надання консультаційних і інформаційних послуг, що стосуються банківських операцій.	Наявність банківської ліцензії без отримання письмового дозволу	

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження додатку Д1

1	2	3
1. Операції з валютними цінностями; 2. Емісія власних цінних паперів; 3. Купівля і продаж цінних паперів за дорученнями клієнтів; 4. Здійснення операцій на ринку цінних паперів від свого імені (включаючи андеррайтинг); 5. Здійснення інвестицій в статутні фонди і акції інших юридичних осіб; 6. Перевезення валютних цінностей і інкасація грошей; 7. Довірче управління коштами і цінними паперами за договорами з юридичними і фізичними особами; 8. Депозитарна діяльність і діяльність по веденню реєстру власників іменних цінних паперів.	Наявність банківської ліцензії і письмового дозволу НБУ. для отримання якого банк представляє в територіальне управління НБУ: - клопотання; - висновок незалежного аудитора про підтвердження відповідності рівня регулятивного капіталу банку встановленим вимогам НБУ; -Бізнес-план і стратегію діяльності на майбутні три роки; - Копію рішення Комісії НБУ (територіального управління) про погодження кандидатури на посаду керівника служби внутрішнього аудиту банку; -Відомості про організаційну структуру підрозділів банку, які будуть здійснювати операції, їх підлеглість; -Відповідні внутрішні положення банку, які регулюють виконання ним операцій.	• Наявність банківської ліцензії; • Наявність регулятивного капіталу, який відповідає нормативним вимогам НБУ; • Банк не є об'єктом застосування заходів впливу; • Банк має достатні фінансові можливості для здійснення відповідних операцій; - Наявність підрозділів, які будуть здійснювати відповідні операції згідно з представленим бізнес-планом, служби внутрішнього аудита, а також – підрозділів з питань аналізу і управління банківськими ризиками; -Наявність керівників підрозділів банку, кандидатури яких відповідають кваліфікованим вимогам НБУ; - Наявність відповідних внутрішніх положень банку, які регулюють політику управління активами і пасивами, кредитну, інвестиційну, облікову політику банку.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Д2

Спеціальні вимоги НБУ для отримання письмового дозволу комерційними банками на виконання валютних операцій.

Назва валютних операцій	Вимоги НБУ відносно їх здійснення
1	2
1. Здійснення неторгових операцій з валютними цінностями. 2. Ведення рахунків клієнтів (резидентів і нерезидентів) у іноземній валюті і клієнтів-нерезидентів в грошовій одиниці України.	а) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше, ніж еквівалент 1 млн. євро - для місцевого кооперативного банку, 3 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території однієї області, 5 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території всієї України; б) наявність фахівців відповідної кваліфікації.
3, Ведення кореспондентських рахунків банків (резидентів і нерезидентів) в іноземній валюті.	а) наявність письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями в частині відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України у іноземній валюті і здійснення операцій за ними; б) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 3 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території однієї області, 5 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території всієї України.
4. Ведення кореспондентських рахунків банків (нерезидентів) у грошовій одиниці України.	а) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 5 млн. євро.
5. Відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України у іноземній валюті і здійснення операцій за ними.	а) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше, ніж еквівалент 1 млн. євро – для місцевого кооперативного банку, 3 млн. євро – для банку, який здійснює свою діяльність на території однієї області, 5 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території всієї України; б) є письмове підтвердження одного банку (резидента) про згоду на відкриття коррахунку у іноземній валюті.
6. Відкриття кореспондентських рахунків в банках (нерезидентах) у іноземній валюті і здійснення операцій за ними.	а) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 3 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території однієї області, 5 млн. євро - для банку, який здійснює свою діяльність на території всієї України; б) письмове підтвердження банку-нерезидента, який має рейтинг не нижче чим «інвестиційний клас» (крім країн СНД), про згоду на відкриття у нього кореспондентського рахунку; в) підключення до електронної міжнародної системи платежів у іноземній валюті (SWIFT, і т.п.) і відповідність технічного стану і організації охорони приміщення, в якому розміщується технічне оснащення цієї системи, вимогам нормативно-правових актів НБУ

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження додатку Д2

1	2
7. Залучення і розміщення іноземної валюти на валютному ринку України.	а) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 1 млн. евро – для місцевого кооперативного банку, 3 млн. евро - для банку, який здійснює свою діяльність на території од ний області, 5 млн. евро -для банку, який здійснює свою діяльність на території всієї України. Місцеві кооперативні банки не мають права здійснювати операції із залучення і розміщення іноземної валюти на міжбанківському ринку (крім операцій з центральним кооперативним банком).
8. Залучення і розміщення іноземної валюти на міжнародних ринках.	а) наявність письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями в частині відкриття кореспондентських рахунків в банках (нерезидентах) у іноземній валюті і здійснення операцій за ними; б) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 3 млн. евро - для банку, який здійснює свою діяльність на території однієї області, 5 млн. евро – для банку, який здійснює свою діяльність на території всієї України. Банк, який здійснює свою діяльність на території однієї області має регулятивний капітал в розмірі не менше, ніж еквівалент 3 млн. евро має право тільки на розміщення іноземної валюти в банках-нерезидентах в яких відкриті кореспондентські рахунки; в) підключення до міжнародних інформаційних систем типу REUTERS, DOW JONES TELERETE, BLOOMBERG і т.п. (ця вимога не розповсюджується на банки, які здійснюють свою діяльність на території однієї області і мають регулятивний капітал в розмірі не менше ніж еквівалент 3 млн. евро).
9. Здійснення операцій з банківськими металами на валютному ринку України	а) наявність письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями в частині відкриття кореспондентських рахунків в уповноважених банках України у іноземній валюті і здійснення операцій за ними; б) термін роботи банку не менше ніж два роки; в) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 5 млн. евро; г) наявність експерта, підготовленого відповідно вимогам чинного законодавства України.
10. Здійснення операцій з банківськими металами на міжнародних ринках.	а) наявність письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями в частині здійснення інших операцій з валютними цінностями на міжнародних ринках; б) термін роботи банку з банківськими металами на валютному ринку України не менше ніж один рік; в) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 1 0 млн. евро; г) наявність експерта, підготовленого відповідно до вимог чинного законодавства України.

Продовження додатку Д2

1	2
1 1. Інші операції з валютними цінностями на міжнародних ринках.	а) наявність письмового дозволу на здійснення операцій з валютними цінностями в частині відкриття кореспондентських рахунків в банках (нерезидентах) у іноземній валюті і здійснення операцій за ними; б) термін роботи банку не менше ніж три роки (вимоги відносно терміну роботи не розповсюджуються на банки, в яких банки-нерезиденти з рейтингом не нижче ніж «інвестиційний клас» мають важливу участь - більше 50 відсотків статутного капіталу або права голосу придбаних акцій (паїв) в органах управління банку, в частині здійснення інших операцій з валютними цінностями з материнським банком в грошовій одиниці України його місцезнаходження) (Інвестиційний клас - це кредитний рейтинг, підтверджений в бюлетені однієї з ведучих світових рейтингових компаній); в) рівень регулятивного капіталу банку відповідає вимогам Національного банку і складає не менше ніж еквівалент 1 0 млн. евро; г) підключення до міжнародних інформаційних систем типу REUTERS, DOW JONES TELERETE, BLOOMBERG і т.п. д) оснащення спеціального операційного залу (ділерської кімнати, бека-офісу, приміщення міжнародних телекомунікаційних систем) з організацією охорони і системою допуску, які відповідають вимогам нормативно-правових актів Національного банку.
12. Перевезення валютних цінностей і інкасація засобу	а) наявність каси перерахунку цінностей, вечірньої каси, які відповідають вимогам Інструкції N 1 «Про організацію емісійно-касової роботи в установах банків України», затвердженої постановою Правління Національного банку від 07.07.94 N 129 (із змінами); б) наявність атестованого особистого складу служби перевезення і інкасації, яка має спеціальну підготовку; в) наявність спеціального автотранспорту, забезпеченого коштами радіотехнічного зв'язку з частотами, наданими відповідною установою, кольорографічними схемами, спеціальними світловими і звуковими сигналами, узгодженими з Міністерством внутрішніх справ України; г) наявність вогнепальної нарізної зброї або наявність договору, укладеного з відповідною службою, яка має право здійснювати охорону цінностей, які перевозяться і інкасуються.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Е1

Пропозиції до Положення про порядок створення та державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень

Діючий текст Положення про порядок створення та державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень, затвердженого постановою Правління НБУ від 31.08.2001 №375.	Пропонуємий текст Положення про порядок створення та державної реєстрації банків відкриття їх філій, представництв, відділень, затвердженого постановою Правління НБУ від 31.08.2001 №375.
1	2
п.п. „г"п.10.9 гл. 10 Дозвіл компетентного органу банку на право проведення відділенням окремих операцій у межах пункту 10.7 цієї глави	п.п. „г"п. 10.9 гл. 10 Три примірники дозволу компетентного органу банку на право проведення відділенням окремих операцій згідно пункту 10.7 цієї глави
	п.10.10 після абз.4 додати абз.5 наступного змісту: Можливість та ступінь готовності відділення для здійснення ним відповідних операцій (наявність спеціалістів, які відповідають кваліфікаційним вимогам НБУ, дотримання відділенням спеціальних вимог щодо певного виду діяльності, наявність внутрішніх положень, які регулюють порядок здійснення відділенням операцій)
абз.2п. 10.12 гл. 10 Разом із повідомленням про прийняте рішення територіальне управління Національного банку за місцезнаходженням відділення надсилає на адресу банку два положення про відділення. Титульна сторінка положення про відділення оформлюється згідно з додатком 15 до цього Положення та засвідчується підписом начальника і відбитком гербової печатки територіального управління Національного банку України за місцезнаходженням відділення. Також положення про відділення прошивається і його остання сторінка (на звороті) засвідчується відбитком печатки загального відділу територіального управління Національного банку за місцезнаходженням відділення	абз.2п. 10.12 гл. 10 Разом із повідомленням про прийняте рішення територіальне управління Національного банку за місцезнаходженням відділення надсилає на адресу банку два положення про відділення та два примірники дозволу на здійснення операцій . Титульна сторінка положення про відділення та дозвіл засвідчуються підписом начальника і відбитком гербової печатки територіального управління Національного банку України за місцезнаходженням відділення (додаток 15). Також положення про відділення прошивається і його остання сторінка (на звороті) засвідчується відбитком печатки загального відділу територіального управління Національного банку за місцезнаходженням відділення.

"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ" Державний навчальний заклад НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING" State Higher Educational Institution NATIONAL BANK OF UKRAINE

Продовження додатку Е1

1	2
абз. 2п.10.15гл. 10 Про зміни дозволу компетентного органу банку щодо права проведення відділенням окремих операцій, місцезнаходження відділення , його телефонів, керівника (у разі його наявності) банк інформує територіальне управління Національного банку за місцезнаходженням цього відділення протягом п'яти робочих днів після внесення відповідних змін, а за потреби - подає відповідний пакет документів.	абз. 2 п.10.15 гл.10 Про зміни місцезнаходження відділення , його телефонів, керівника (у разі його наявності) банк інформує територіальне управління Національного банку за місцезнаходженням цього відділення протягом п'яти робочих днів після внесення відповідних змін, а за потреби - подає відповідний пакет документів. В разі зміни дозволу на право здійснення відділенням операцій банк подає три примірника дозволу та пакет документів, який дає змогу управлінню перевірити можливість та ступінь готовності відділення для здійснення ним зазначених у дозволі операцій. Разом із повідомленням про погодження дозволу територіальне управління за місцезнаходженням відділення надсилає на адресу банку два примірника дозволу, засвідченого підписом начальника і відбитком гербової печатки територіального управління Національного банку України за місцезнаходженням відділення

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ" НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING" OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

Додаток Е2

Кваліфікаційні вимоги до керівників відділень банків

Керівник відділення	Кваліфікаційні вимоги до керівника відділення
1. Керівник відділення з чисельністю працюючих до 3 чоловік та наступним переліком операцій: - відкриття та ведення поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, у тому числі переказ грошових коштів з цих рахунків за допомогою платіжних інструментів та зарахування коштів на них крім міжбанківських операцій; - випуск банківських платіжних карток і здійснення операцій з використанням цих карток в частині здійснення операцій з використанням цих карток; - надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських операцій; - неторговельні операції з валютними цінностями; - операції з банківськими металами на валютному ринку України; - здійснення випуску, обігу, погашення (розповсюдження) державної та іншої грошової лотереї.	- наявність повної вищої економічної освіти; - стаж роботи в банківській системі за відповідним фахом не менше ніж 1 рік.
2. Керівник відділення з чисельністю працюючих більше ніж 3 чоловіка та переліком операцій, передбаченим р.2 Положення про порядок видачі банкам банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій, затвердженого постановою Правління НБУ від 17.07.2001 № 275.	- наявність повної вищої економічної, юридичної або освіти в галузі управління; - стаж роботи в банківській системі за відповідним фахом не менше ніж 3 роки.

State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"
Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

Структура активів банків України за станом на 01.01.2003р.

тис.грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Загальні активи	Високоліквідні активи	Кредитний портфель	Вкладення в цінні папери	Дебіторська заборгованість	Основні засоби та нематеріальні активи	Нараховані доходи до отримання	Інші активи	Резерви під активні операції	Чисті активи
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
					Група I							
1	1	ПРИВАТБАНК	6 811 258	718 944	5 087 066	156 541	184 244	327 728	264 424	73 311	614 900	6 196 359
2	2	"АВАЛЬ"	6 262 295	609 353	4 670 057	341 878	54 411	475 585	21 819	89 193	284 021	5 978 275
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	5 517 865	372 447	4 479 268	113 595	10 968	522 142	12 253	6 192	396 268	5 121 598
4	4	ОЩАДБАНК	4 587 093	867 624	1 746 096	1 369 384	107 927	440 091	44 677	11 296	194 466	4 392 628
5	5	УКРЕКСІМБАНК	3 844 756	562 680	2 131 859	185 359	228 608	401 461	32 186	12 708	409 908	3 134 827
6	6	УКРСОЦБАНК	3 362 733	323 197	1 947 227	650 182	77 993	321 152	30 523	2 459	265 507	3 087 226
7	7	УКРСИББАНК	1 995 321	195 944	1 438 824	165 796	51 583	97 396	33 833	11 556	97 563	1 898 358
8	8	"НАДРА"	1 609 307	280 414	1 185 931	36 919	10 171	61 060	22 251	6 661	56 537	1 547 770
9	9	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	1 513 004	256 189	1 222 191	8	3 379	27 039	4 494	704	49 682	1 463 322
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	1 453 426	267 634	797 566	161 458	14 895	194 499	15 083	2 291	93 091	1 360 334
		Усього по групі	36 641 659	4 444 326	24 706 084	3 180 110	744 179	2 868 153	482 542	216 270	2 460 961	34 180 698
					Група II							
11	1	БРОКБІЗНЕСБАНК	1 210 539	242 854	732 630	33 799	71 110	91 115	23 208	15 724	67 519	1 143 020
12	2	ПРАВЕКС-БАНК	985 246	96 063	675 307	53 904	13 307	129 223	6 857	11 484	19 749	965 496
13	3	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	971 160	118 423	643 282	105 595	19 512	31 383	41 522	11 453	19 903	951 857
14	4	"ПІВДЕННИЙ"	954 675	79 829	787 575	4 412	38 692	32 451	9 039	1 677	67 509	887 166
15	5	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	879 682	33 720	764 853	36 094	394	31 114	2 886	519	6 946	872 737
16	6	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	932 915	67 167	676 098	35 837	19 440	82 688	6 381	5 204	32 730	860 085
17	7	КРЕДИТПРОМБАНК	872 670	154 927	655 507	24 418	3 092	21 149	2 663	914	63 311	809 359
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	718 559	69 727	606 773	46 736	1 091	2 208	2 914	110	1 648	716 911
19	9	"ФОРУМ"	696 161	120 816	483 462	2 290	1 883	21 593	6 000	116	10 102	626 059
20	10	ВАБАНК	632 786	145 419	406 081	21 292	35 747	19 837	2 314	2 176	22 253	610 533
21	11	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	630 161	43 678	500 555	54 918	11 908	11 693	6 703	706	34 296	595 866
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	587 903	88 942	428 059	21 468	3 174	15 964	30 165	34	14 039	573 765
		Усього по групі	9 972 258	1 250 568	7 359 202	460 751	219 350	491 517	140 751	50 119	359 404	9 612 854
					Група III							
23	1	ДОНГОРБАНК	516 759	92 854	393 277	8 125	4 160	57 591	572	180	29 169	487 590
24	2	"ХРЕЩАТИК"	483 046	186 063	283 111	662	619	10 517	2 113	969	5 282	477 764
25	3	МТ-БАНК	530 769	132 960	307 804	19 988	6 010	53 841	9 559	607	56 704	474 065
26	4	УКРГАЗБАНК	497 278	68 111	344 875	4 462	15 964	44 679	19 028	160	29 846	467 432
27	5	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	489 739	86 808	334 825	23 461	3 886	30 430	10 124	204	27 830	461 909
28	6	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	507 933	114 034	348 678	3 927	8 983	21 496	1 146	9 670	46 365	461 568
29	7	АЛЬФА-БАНК	436 319	53 650	334 956	13 701	9 595	20 401	3 781	234	5 165	431 154
30	8	"МРІЯ"	435 060	69 592	321 545	15 309	2 584	25 964	259	217	5 566	429 484
31	9	ХФБ БАНК УКРАЇНА	411 559	100 956	305 607	11	404	1 951	2 709	231	3 605	407 873

Державний комерційний банківський заклад
"Українська академія банківської справи"
Національного банку України
State Commercial Institution
"Ukrainian Academy of Banking
of the National Bank of Ukraine"

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
32	10	ЕКСПРЕС-БАНК	401 102	77 096	279 156	13	2 497	38 614	3 553	164	7 177	393 925
33	11	УКРІНБАНК	418 597	52 765	262 274	4 237	6 998	86 230	4 601	1 292	29 345	389 253
34	12	УКРГАЗПРОМБАНК	424 924	71 160	345 028	2 946	383	2 888	2 488	42	47 518	377 406
35	13	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	385 509	51 944	271 883	22 538	2 721	33 254	2 533	625	10 085	375 423
36	14	ІНДУСТРІАЛБАНК	388 912	147 860	218 529	9 913	3 207	5 907	4 129	366	19 721	369 190
37	15	"ДІАМАНТ"	397 436	75 914	295 800	11 595	1 094	11 279	111	643	39 643	357 793
38	16	"КИЇВ"	353 673	42 611	251 456	5 363	2 936	33 905	17 440	61	9 028	344 645
39	17	МЕГАБАНК	348 813	107 194	186 418	14 780	9 300	29 999	1 168	53	6 364	342 449
40	18	ТАС-КОМЕРЦБАНК	321 005	28 793	260 873	18 507	10 193	8 061	3 009	370	20 808	300 198
41	19	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	299 538	34 158	255 353	5 816	144	3 018	783	265	2 039	297 499
42	20	АВТОКРАЗБАНК	270 636	23 190	194 589	31 090	1 443	15 852	4 344	385	11 781	259 065
43	21	ЕКСПОБАНК	264 966	19 467	196 526	1 020	2 116	43 280	1 792	764	6 110	258 856
44	22	ПРЕМ'ЄРБАНК	267 470	8 837	194 781	14 272	1 667	39 345	954	7 614	9 553	257 917
45	23	ЕНЕРГОБАНК	273 940	52 563	166 835	6 426	19 681	37 011	6 542	882	21 007	252 903
46	24	"ДНІСТЕР"	266 613	51 174	184 456	1 208	2 884	13 364	3 484	54	7 396	249 217
47	25	"НРБ-УКРАЇНА"	253 504	20 343	222 594	3 413	2 880	962	2 800	511	9 219	244 285
48	26	ЗАХІДКОМБАНК	271 613	33 126	220 761	2 367	765	13 631	884	58	32 042	239 571
49	27	ІМЕКСБАНК	248 703	61 526	171 343	126	1 683	9 830	4 050	145	14 430	234 273
50	28	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	251 947	19 107	199 782	3 532	3 249	21 899	4 288	89	20 798	231 149
51	29	"АЖІО"	233 043	22 266	175 021	6 617	2 608	25 280	1 193	59	5 120	227 969
52	30	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	247 060	49 160	150 209	6 842	1 168	34 368	5 180	71	19 565	227 495
53	31	ФАКТОРІАЛ-БАНК	231 341	12 705	118 437	39 026	11 376	49 238	497	63	6 192	225 149
54	32	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	217 326	33 490	167 767	9 503	4 240	9 908	1 297	1 102	2 585	214 741
55	33	ПРОМЕКОНОМБАНК	217 664	13 525	151 401	24 287	14 981	2 251	1 118	102	10 405	207 258
56	34	ПОЛТАВА-БАНК	210 032	19 654	190 854	7 814	24 803	19 357	7 456	93	6 239	203 793
		Усього по гр/	11 764 051	1 993 642	8 227 896	341 839	181 234	855 230	135 875	28 344	383 817	11 180 234
						Група IV						
57	1	"ТАВРИКА"	200 666	16 496	166 651	2 956	9 316	2 514	2 723	10	10 090	190 586
58	2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	195 613	45 368	129 813	16 049	2 218	1 051	986	128	6 134	189 480
59	3	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	193 302	43 977	140 881	438	3 758	3 818	260	159	5 115	188 187
60	4	УКРПРОМБАНК	196 310	20 984	167 018	210	746	3 331	3 914	157	9 733	186 577
61	5	ТАС-ІНВЕСТБАНК	185 493	38 730	137 933	2 284	427	1 515	2 726	1 879	4 041	181 452
62	6	"НОВИЙ"	193 700	20 756	135 405	5 441	1 178	19 694	3 829	195	5 581	181 119
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	179 319	26 974	142 022	3	370	5 877	1 013	60	3 911	175 408
64	8	"АРКАДА"	175 416	26 502	115 723	14 096	4 936	8 962	5 062	34	6 264	170 152
65	9	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	182 003	6 844	152 661	4 414	2 091	14 180	2 581	42	14 421	168 382
66	10	ІНТЕРБАНК	172 022	22 924	110 800	27 10	600	32 289	2 132	607	4 035	167 587
67	11	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	182 105	55 513	96 851	2 205	1 124	26 147	96	99	19 075	166 429
68	12	"АЛЛОНЖ"	178 230	16 900	130 767	7 746	5 946	975	15 992	5	12 245	165 985
69	13	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	167 072	19 438	122 106	2 741	2 411	18 642	1 780	952	2 980	164 490
70	14	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	169 179	10 887	142 553	0	754	13 596	1 270	110	4 790	164 389
71	15	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	172 154	10 418	134 109	13 490	947	7 322	5 819	59	12 240	159 913
72	16	ЕЛЕКТРОН БАНК	165 002	15 308	116 925	3 071	479	27 979	289	302	5 000	159 099

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

тис.грн.

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
73	17	"ЦЕНТР"	157 000	27 705	911 614	715	11 000	24 905	1 443	30	2 749	935 991
74	18	РЕАЛ БАНК	176 496	85 213	90 803	9 748	1 444	2 826	1 312	90	1 531	174 900
75	19	"МЕТА ПОРТ"	170 700	27 951	127 055	6 029	435	7 529	1 673	47	21 541	149 559
76	20	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	154 485	6 821	119 502	11 469	1 168	9 615	5 525	86	7 696	146 790
77	21	ЛІГ БАНК	154 917	17 126	121 199	4 664	1 706	5 186	3 765	1 300	9 319	145 560
78	22	"ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ДІМ"	144 477	22 160	102 985	10 678	4 805	2 159	928	823	2 570	141 967
79	23	УКРСОЦБАНК	149 576	27 250	107 950	4 750	325	5 059	2 776	66	8 399	141 177
80	24	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПІДПРИЄМСТВА	146 114	20 237	122 488	10	777	566	828	12	5 350	140 755
81	25	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	141 366	22 719	113 821	1	445	2 746	1 616	19	1 370	140 079
82	26	ТРАНСБАНК	144 604	26 970	111 037	1 426	223	4 699	241	48	5 579	139 022
83	27	"СИНТЕЗ"	147 326	8 842	131 283	1 178	570	2 949	1 537	906	9 281	138 045
84	28	"ДОНЕЧЧИНА"	142 644	10 286	105 126	12 647	1 973	4 296	306	12	5 857	136 768
85	29	"ВІТЕБСЬКИЙ"	157 589	12 828	133 645	2 570	4 026	1 575	1 568	457	24 541	133 668
86	30	ОБ'ЄДНАННЯ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	138 133	5 098	72 486	13 743	23 099	16 998	4 465	2 243	6 575	131 457
87	31	"МЕРКУРІЙ"	129 872	20 579	90 085	5 640	554	12 436	212	344	510	123 261
88	32	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	135 256	18 021	100 010	7 460	3 158	2 981	3 031	195	6 217	129 029
89	33	НАШ БАНК	128 260	37 462	59 494	21 521	1 503	13 098	5 134	49	2 318	125 940
90	34	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	123 591	10 682	91 328	1 213	1 632	18 466	202	76	3 060	120 541
91	35	ПОЛІБІНБАНК	126 062	36 989	59 730	12 816	954	14 303	522	511	10 010	116 054
92	36	"ТРАСТ"	117 361	14 159	90 233	1 754	173	10 628	362	20	4 306	113 055
93	37	РОСТОК БАНК	117 862	9 089	82 972	243	2 091	7 975	11 900	32	2 462	111 400
94	38	СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	109 741	40 287	62 388	762	6 503	8 245	612	944	1 561	108 190
95	39	ІНДІ-БАНК	107 611	16 348	74 037	1 726	640	13 748	1 094	105	617	106 708
96	40	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	101 808	10 749	35 501	2 254	28 320	22 101	2 735	96	699	101 139
97	41	ВІТЕРКОНТИНЕНТБАНК	102 474	7 660	87 806	0	6 115	8 015	654	24	2 383	100 092
98	42	"ПІРКАПІТТО"	100 736	6 008	70 779	340	9 139	25 306	825	206	1 070	99 614
99	43	ПОЛІКОМБАНК	115 428	4 049	90 220	2 980	1 124	11 802	1 921	2 732	16 966	98 762
100	44	СОЮЗНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	101 564	9 142	68 593	8 335	1 076	12 754	1 605	59	3 534	98 031
101	45	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	99 141	10 322	78 431	30	282	9 653	412	11	2 748	96 392
102	46	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	109 282	5 402	99 650	115	248	1 302	2 482	40	15 758	93 489
103	47	АВТОКРАЗБАНК	92 080	10 399	56 185	16 290	3 522	6 234	422	28	3 998	88 082
104	48	"СТОЛИЦЯ"	85 798	2 711	31 415	10 594	16 060	24 145	696	153	736	85 052
105	49	"ДЕЛЬТА БК"	88 207	6 595	65 870	109	1 512	13 901	1 045	6	12 464	76 159
106	50	"КАПІТАЛ Л"	81 381	5 921	58 986	8 350	1 089	3 412	3 421	149	5 560	75 821
107	51	"ТК КРЕДИТ"	77 349	5 570	56 683	9 038	539	1 732	4 772	10	3 216	74 133
108	52	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	70 980	6 253	43 163	13 929	64	1 376	204	12	680	70 291
109	53	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	67 469	18 288	39 197	4 891	1 230	2 217	662	44	496	66 473
110	54	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	70 832	17 279	39 716	201	4 001	7 187	1 310	1 128	3 906	65 870
111	55	МІСТО-БАНК	74 561	5 657	64 306	0	2	2 713	1 777	36	8 730	65 821
112	56	АКТИВ-БАНК	65 646	19 199	44 187	128	23	1 001	124	11	10	65 637
113	57	"ПРИВАТІНВЕСТ"	62 016	24 168	33 337	9	270	2 295	1 311	507	307	61 829
114	58	"ЛІДЕР"	61 120	5 919	42 392	443	137	11 826	374	20	1 339	59 781
115	59	АВТОКРАЗКОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	60 366	5 870	34 067	11 500	306	5 470	510	54	1 508	58 781
116	60	ПІВДЕНБАНК	56 900	13 150	24 381	15 106	160	3 491	29	7	640	55 912

Державний університет банківської справи
Національна академія банківської справи України
Національний банк України
Educational Institution "State University of Banking of the National Bank of Ukraine"

тис.грн.

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
117	61	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	58 150	6 502	34 216	2 607	41	13 440	470	784	3 049	55 101
118	62	КООПІНВЕСТБАНК	55 545	8 118	36 174	0	3 450	7 179	008	17	1 565	53 980
119	63	ОДЕСА-БАНК	55 855	2 994	48 049	178	1 886	2 536	208	3	5 056	50 799
120	64	"УКСОЦБАНК"	52 083	10 930	37 008	109	579	1 857	1 541	59	2 280	49 803
121	66	ІНВЕСТБАНК	51 448	4 785	36 975	5	2 096	5 814	1 620	152	1 983	49 465
122	66	РЕГІОН БАНК	49 841	9 662	36 061	129	116	2 954	262	48	599	49 242
123	67	"КРЕДІТ СВІСС ФЬЮРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	48 810	11 820	34 651	0	13	447	1 907	62	0	48 809
124	68	"ГАРАНТ"	51 930	1 934	31 991	11 519	651	3 506	2 274	55	3 311	48 618
125	69	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	48 206	12 852	27 897	684	227	2 439	4 101	6	962	47 243
126	70	УКРСЕПРОМКОМПЛЕКСБАНК	59 477	1 138	14 583	21 148	9 213	9 782	3 605	7	13 674	45 903
127	71	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	49 829	16 955	16 915	2 435	368	12 808	282	55	4 272	45 557
128	72	ПІВДЕНКОМБАНК	50 095	3 279	14 183	7 405	10 535	13 591	340	71	6 005	43 400
129	73	"МОРСЬКИЙ"	48 304	3 756	32 600	786	90	7 582	3 405	84	4 926	43 378
130	74	ФОРТУНА-БАНК	42 954	1 540	38 469	0	161	2 562	216	4	345	42 609
131	75	"ПОРТО-ФРАНКО"	44 616	14 825	23 511	4 426	312	1 275	253	14	2 574	42 042
132	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	46 153	4 576	13 092	3 834	14 453	6 110	48	3 441	4 593	41 560
133	77	"СЛАВУТИЧ"	40 879	2 509	34 885	40	31	3 293	105	15	335	40 544
134	78	"АНТАРЕС"	39 516	17 501	20 601	67	940	379	24	6	296	39 221
135	79	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	39 146	5 132	20 014	2	82	13 334	577	4	322	38 824
136	80	ТЕХНОБАНК	45 594	3 562	27 318	7 365	40	2 091	5 214	5	8 442	37 151
137	81	"БУКОВИНА"	37 687	2 267	30 666	21	36	3 554	1 132	11	3 671	34 016
138	82	"ЮНЕКС"	42 862	28	15 562	0	11 834	10 632	4 794	11	9 801	33 061
139	83	ПРАЙМ-БАНК	34 947	2 840	31 185	284	183	390	62	3	2 658	32 289
140	84	РАДАБАНК	32 733	2 974	28 450	606	23	224	425	3	1 895	30 837
141	85	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	30 919	7 413	22 370	0	18	743	314	62	459	30 461
142	86	"ВЕЛЕС"	29 973	4 419	16 981	70	7 906	520	57	0	1 835	28 138
143	87	ОЛБАНК	36 459	426	24 668	1 849	5 139	1 317	3 167	3	9 199	27 260
144	88	"АЛЬЯНС"	31 300	3 152	26 395	1	122	517	1 085	29	4 048	27 253
145	89	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	27 795	3 903	23 198	0	3	687	0	5	1 567	26 228
146	90	АРТЕМ-БАНК	29 824	9 720	12 638	0	15	1 456	3	2	7	23 827
147	91	"СТОЛИЧНИЙ"	24 660	727	16 094	4 869	2	429	2 388	49	775	23 785
148	92	АГРОБАНК	23 784	23 593	0	0	34	104	0	52	0	23 784
149	93	КОРАЛ-БАНК	23 520	1 554	7 322	5 676	2 210	4 537	420	700	1 437	22 083
150	94	ТММ-БАНК	22 129	1 879	5 990	23	339	13 912	59	2	131	21 998
151	95	ФІНБАНК	24 379	2 600	8 482	11 000	1 399	413	261	115	2 394	21 985
152	96	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	21 000	16 780	4 014	0	206	0	0	0	80	20 920
153	97	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	24 841	169	14 273	4 590	3 404	340	1 975	1	4 743	20 099
154	98	КЛІРИНГБАНК	22 100	675	13 911	1 297	244	2 170	3 610	190	2 452	19 648
155	99	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	19 796	2 273	15 066	849	437	678	589	3	575	19 220
156	100	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	18 958	511	17 516	0	5	368	557	1	2 589	16 369
157	101	"ФЕБ"	19 685	511	16 161	0	1 892	905	207	8	5 209	14 415
		Усього по групі	9 395 550	1 354 894	6 442 425	419 255	265 354	711 386	177 728	24 506	473 291	8 922 259
		Усього по банках	67 773 519	9 043 430	46 735 598	4 401 955	1 410 112	4 926 289	936 697	319 239	3 877 473	63 896 045

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи
Національного банку України"
State Higher Educational Institution
"Ukrainian Academy of Banking
of the National Bank of Ukraine"

Додаток К 2

Структура зобов'язань банків України за станом на 01.01.2003р.

тис.грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Зобов'язання (усього)	Кошти НБУ	Кошти бюджету і позабюджетних фондів	Кореспондентські рахунки інших банків	Міжбанківські кредити і депозити	Кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	Кошти суб'єктів господарювання	Вклади фізичних осіб	Цінні папери власного боргу	Субординований борг	Нараховані витрати до сплати	Інші зобов'язання
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Група I														
1	1	ПРИВАТБАНК	5 646 913	62 819	35 134	66 648	274 941	9 776	2 049 268	2 606 636	17 219	70 000	33 257	422 012
2	2	"АВАЛЬ"	5 378 877	74 217	553 620	61 213	163 002	64 115	1 977 918	2 282 078	2	12 000	40 466	149 245
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	4 293 320	121 500	105 710	9 896	96	0	2 197 033	1 761 540	21 255	0	12 879	63 412
4	4	ОЩАДБАНК	4 152 467	0	370 474	735	8 309	0	815 517	2 814 298	4 850	0	65 045	73 230
5	5	УКРЕКСІМБАНК	2 720 595	473 118	30 428	7 295	125 058	329 258	919 939	785 799	0	0	3 304	46 385
6	6	УКРСОЦБАНК	2 698 852	190 000	184 502	73 440	130 796	0	1 167 540	853 214	13 488	0	16 054	39 818
7	7	УКРСИББАНК	1 726 958	9 900	63 186	43 372	172 412	0	793 415	449 326	24 548	82 859	26 966	61 073
8	8	"НАДРА"	1 362 126	104 908	6 980	20 643	199 620	37 466	215 082	489 618	221 581	25 496	13 613	17 119
9	9	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	1 299 713	0	0	14 729	818 487	79 986	232 490	42 191	50 462	53 324	3 220	4 824
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	1 008 136	0	126	24 236	185 676	44 203	367 000	370 122	16 291	0	5 806	14 679
		Усього по групі	30 267 956	1 036 462	1 350 161	322 207	2 078 405	564 805	10 735 201	12 455 022	369 696	243 679	220 511	891 805
Група II														
11	1	ЕРОКБІЗНЕСБАНК	1 007 283	0	10 505	28 902	92 875	0	563 810	215 725	0	35 000	1 715	58 751
12	2	ПРАЙВЕКС-БАНК	874 063	0	2 469	10	173 118	10 665	226 421	364 607	1	37 327	8 305	51 140
13	3	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	879 953	0	446	19 089	66 458	11 665	323 462	413 005	20 451	0	9 000	16 387
14	4	"ТЯСЕНИЙ"	812 253	24 200	95	2 529	67 762	0	399 810	263 198	45	11 198	4 794	38 630
15	5	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	768 244	46 000	0	913	503 344	0	209 550	4 568	0	0	1 484	2 385
16	6	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	735 047	1 440	1 626	2 735	99 145	0	179 457	412 301	0	0	13 995	25 346
17	7	КРЕДИТПРОМБАНК	684 073	5 800	0	89 896	28 676	0	190 304	290 904	8 800	37 327	15 308	17 000
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	649 517	0	0	13 331	349 344	0	233 113	14 893	0	28 795	3 012	7 028
19	9	"ФОРУМ"	548 699	21 060	1 096	37 598	124 013	4 212	198 682	151 197	867	0	6 318	8 667
20	10	ВАБАНК	536 178	36 326	88	3 882	48 025	5 946	246 096	146 040	5 701	21 571	6 112	16 390
21	11	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	498 122	0	0	6 311	80 290	0	193 800	128 566	53 724	15 464	2 650	19 217
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	517 561	11 051	0	42 891	180 703	3 398	88 567	155 526	12 615	10 665	2 464	9 682
		Усього по групі	8 491 910	145 868	16 325	228 086	1 813 854	35 884	3 048 132	2 558 530	102 200	197 346	75 157	270 525
Група III														
23	1	ДОНГОРБАНК	331 509	9 000	1 821	33 994	85 512	0	111 671	84 428	0	0	799	6 283
24	2	"ХРЕЩАТИК"	401 508	0	182 598	97	11 838	0	73 212	96 856	10 493	0	2 112	27 307
25	3	МТ-БАНК	346 440	0	1 612	0	0	0	248 304	89 274	0	0	1 559	5 691
26	4	УКРГАЗБАНК	389 360	0	17	46 542	36 271	0	153 087	145 342	0	0	2 584	4 917
27	5	"БГ ЕНЕРГІЯ"	329 640	0	0	16 273	70 065	0	79 347	118 413	31 941	0	4 532	8 969
28	6	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	398 864	0	22 539	0	24 330	0	237 110	50 594	0	32 928	176	31 588
29	7	АЛЬФА-БАНК	357 476	0	0	21 829	134 570	0	69 335	23 388	69 996	36 260	1 438	1 062
30	8	"МРІЯ"	365 568	0	3 138	3 611	17 866	0	159 207	166 198	313	9 750	2 007	2 862

"УКРАЇНСЬКА БАНКІВСЬКА СПРАВА"
Державний комітет фінансових послуг України
Національного банку України
Державний комітет України з питань регулювання ринків фінансових послуг
Національний банк України
Навчально-науковий інститут банківської справи
Національної академії банківської справи України
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
State Committee for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine
National Bank of Ukraine
Educational Scientific Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

тис.грн.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
31	9	ХФБ БАНК УКРАЇНА	360 189	0	0	26 653	152 974	114 017	33 288	2 226	0	27 664	1 392	1 965
32	10	ЕКСПРЕС-БАНК	274 489	0	0	0	113 009	0	125 391	29 426	0	0	834	5 829
33	11	УКРБАНК	311 611	0	2 661	5 006	2 066	0	155 924	126 769	0	10 635	1 187	7 712
34	12	УКРГАЗПРОМБАНК	315 083	0	0	1 667	101 359	0	136 878	20 789	0	0	1 129	53 261
35	13	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	294 700	0	18	34 209	31 079	0	75 460	165 171	11 880	7 873	3 098	2 982
36	14	ІНДУСТРІЛБАНК	289 064	0	17 292	2 498	21 110	0	204 769	17 751	10 100	0	475	15 568
37	15	"ДІАМАНТ"	253 078	0	0	52 009	109 766	0	61 946	27 984	0	0	805	568
38	16	"КИЇВ"	282 922	9 000	3 965	17 861	32 306	0	165 754	49 376	0	0	1 360	3 298
39	17	МЕТАБАНК	284 581	0	31 498	0	41 045	0	153 006	26 216	0	9 600	425	19 701
40	18	ТАС-КОМЕРЦБАНК	244 115	0	0	7	36 677	0	123 718	69 304	55	6 000	2 284	6 070
41	19	БАНК КРЕДИТ ЛІОНЕ УКРАЇНА	253 889	0	0	46	61 865	0	166 346	2 387	0	0	459	32 796
42	20	АВТОЗАЗБАНК	219 254	0	78	0	53 432	0	93 272	71 021	0	0	739	711
43	21	ЕКСПОБАНК	188 190	0	0	1	26 568	5 392	73 264	64 868	4 096	9 332	1 920	2 818
44	22	ПРЕМ'ЄРБАНК	199 092	521	0	359	34 496	0	96 140	45 348	13 698	6 653	1 768	1 170
45	23	ЕНЕРГОБАНК	225 021	1 229	0	0	0	0	124 128	91 507	0	0	1 828	6 328
46	24	"ДНІСТЕР"	218 244	0	30 585	6 702	22 853	0	26 701	109 501	6 001	5 332	4 059	3 909
47	25	"НРБ-УКРАЇНА"	167 611	0	0	0	91 287	0	52 149	15 109	5 880	0	563	1 989
48	26	ЗАХІДІНКОМБАНК	204 608	0	3 327	20 329	23 306	0	67 499	81 887	3 529	0	1 964	2 807
49	27	ІМЕКСБАНК	182 831	0	4 519	0	7 133	0	48 096	109 257	56	10 665	2 308	797
50	28	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	203 977	8 050	107	0	31 558	0	85 531	69 419	1 656	2 000	2 149	3 507
51	29	"АЖІО"	172 862	6 292	76	6 411	40 265	3 691	64 124	38 666	0	0	1 595	3 542
52	30	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	179 259	0	0	1 121	13 155	0	112 516	31 044	9 000	10 000	869	1 564
53	31	ФАКТОРІАЛ-БАНК	163 988	0	0	0	14 911	0	59 143	79 076	0	0	3 795	7 052
54	32	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	183 651	0	0	37 339	41 503	0	79 825	22 929	0	0	651	1 397
55	33	ПРОМЕКОНОМБАНК	181 891	0	0	10 309	14 546	0	94 453	38 712	3 000	5 066	957	14 788
56	34	ПОЛТАВА-БАНК	169 881	0	22 048	0	15 000	0	43 778	78 642	2 806	2 683	2 252	2 670
		Усього по групі	9 001 838	34 092	333 800	345 950	1 523 646	123 041	3 653 957	2 238 163	186 037	192 074	57 592	293 487
							Група IV							
57	1	"ТАВРІКА"	142 944	0	0	0	52 224	0	31 380	56 470	0	0	2 083	786
58	2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	170 826	0	0	27 728	45 696	0	47 496	22 537	15 146	7 465	908	3 857
59	3	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	135 588	0	0	33 620	4 914	0	52 579	31 957	70	11 198	388	863
60	4	УКРТРОМБАНК	157 998	0	0	22	3 980	0	78 913	59 873	0	12 798	2 079	332
61	5	ТАС-ІНВЕСТБАНК	150 903	0	0	6 711	94 440	0	31 301	12 301	0	0	798	4 352
62	6	"НОВИЙ"	149 311	0	0	6	11 095	0	72 741	62 054	0	0	2 392	1 022
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	142 032	0	1 053	0	2 000	0	76 742	51 276	0	7 000	362	2 769
64	8	"АРКАДА"	125 331	0	0	0	0	0	11 945	34 083	0	0	148	78 354
65	9	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	119 181	3 500	0	0	28 864	0	29 060	53 054	0	0	1 217	3 486
66	10	ІНТЕРБАНК	132 204	0	0	13 864	39 249	0	29 413	47 068	786	0	1 374	454
67	11	"ДОНКРЕДИТІНВЕСТ"	84 101	0	0	0	9 000	0	7 293	1 033	44 951	0	1	1 822
68	12	"АЛЛОНІК"	114 860	0	0	15 358	53 315	0	20 998	14 470	0	0	572	146
69	13	МІЖНАРОДНИЙ КОЛЕРЦІЙНИЙ БАНК	129 436	0	54	0	9 029	0	65 645	48 381	0	0	1 466	4 252
70	14	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	115 925	0	0	0	10 371	83 435	19 701	6 650	0	0	886	962
71	15	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	120 844	0	0	6	40 345	9 865	43 008	7 430	1 000	15 997	608	2 585
72	16	ЕЛЕКТРОН БАНК	113 756	0	0	1 276	14 301	0	47 022	48 270	0	0	1 201	806
73	17	"БАЗІС"	129 203	0	1 876	0	0	0	107 465	11 264	0	7 500	295	804

Державний архівний фонд України
Державна архівна служба України
Національний архівний фонд України
Державний архів Київської області
Державний архів Київської області
Державний архів Київської області

тис.грн.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
74	18	РЕАЛ БАНК	125 632	78 429	0	3 201	0	0	24 133	18 923	0	0	302	645
75	19	"МЕТАЛУРГ"	89 747	0	0	25	0	0	32 517	43 006	0	0	990	2 207
76	20	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	121 483	0	379	0	31 221	0	17 216	63 223	0	7 000	1 957	587
77	21	ЛЕГБАНК	117 084	0	0	0	1 669	0	56 802	47 832	1 800	4 986	1 199	2 796
78	22	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	111 210	0	0	32 663	26 605	0	44 951	5 779	0	0	616	596
79	23	УКРКОМУНБАНК	119 739	0	12 588	0	21 835	0	27 957	50 465	0	4 799	1 378	718
80	24	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	98 817	0	0	0	18 829	0	60 665	18 200	0	0	284	839
81	25	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	109 190	0	0	3	0	0	64 016	43 668	20	500	767	216
82	26	ТРАНСБАНК	97 982	0	6 911	374	12 700	0	61 632	14 948	0	701	329	387
83	27	"СИНТЕЗ"	99 304	0	10	2 562	16 800	0	27 787	43 898	447	0	888	913
84	28	"ДОНЕЧЧИНА"	104 363	0	0	1 012	18 397	0	35 006	38 437	501	0	465	10 644
85	29	"ІНТЕГРАЛ	109 973	0	0	1	43 436	0	31 799	26 081	0	0	557	2 099
86	30	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	98 759	0	10 802	494	23 356	0	24 113	37 965	0	0	540	1 490
87	31	"МЕРКУРІЙ"	97 682	0	1	0	0	0	72 163	18 629	0	5 660	880	350
88	32	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	106 409	0	158	3 202	18 685	0	69 143	9 356	0	5 267	507	91
89	33	НАШ БАНК	96 034	0	0	3 300	38 315	0	11 427	41 772	0	0	1 071	149
90	34	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	92 410	0	3 055	0	1 000	0	55 760	31 113	0	0	774	708
91	35	ДОНБАСБАНК	84 520	0	0	1 515	0	0	47 315	173	15 997	12 265	34	7 220
92	36	"ГРАНТ"	76 569	0	1 687	718	2 000	0	38 373	32 981	0	0	88	723
93	37	РОСТОК БАНК	86 645	0	1 332	0	30 167	0	36 956	15 302	0	2 666	190	22
94	38	СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	87 737	0	0	0	0	0	52 854	30 664	0	800	763	2 656
95	39	ІКАР-БАНК	78 977	0	0	9	0	0	32 476	43 336	0	0	395	2 763
96	40	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	70 785	0	0	155	18 936	0	14 451	35 065	0	0	384	1 806
97	41	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	73 099	0	0	0	13 200	0	41 739	16 730	0	600	235	695
98	42	"ПРИКАРПАТТЯ"	71 371	1 100	811	0	4 541	0	13 377	50 158	0	0	447	939
99	43	ПОЛКОМБАНК	64 212	0	2 244	0	4 739	0	23 181	33 556	0	0	372	126
100	44	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	70 830	0	0	0	15 518	0	21 652	27 182	0	5 332	718	428
101	45	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	65 314	0	0	3 701	18 479	0	36 155	7 725	0	0	63	192
102	46	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	72 653	0	0	287	3 930	0	17 671	37 887	15	7 999	1 232	3 603
103	47	АВТОКРАЗБАНК	57 391	437	15	0	1 679	0	33 145	13 105	4 200	3 299	468	1 045
104	48	"СТОК"	56 754	0	0	0	17 019	0	8 036	30 264	0	0	1 393	42
105	49	"ДЕМАРК"	61 145	0	0	0	3 000	0	16 787	29 285	0	1 500	474	99
106	50	"КАПІТАЛ"	54 933	0	0	1	4 143	0	20 497	19 376	0	7 798	1 187	1 931
107	51	"ТК КРЕДИТ"	46 631	0	0	0	17 861	0	15 359	12 812	0	0	229	370
108	52	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	46 358	0	0	0	3 000	0	21 744	13 661	0	6 900	622	541
109	53	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	49 443	0	0	10 108	3 126	0	17 062	11 909	0	6 398	421	425
110	54	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	45 067	0	0	5 043	7 773	0	13 805	7 412	0	10 046	195	792
111	55	МІСТО-БАНК	39 587	2 300	0	14 901	9 253	0	12 652	320	0	0	80	81
112	56	АКТИВ-БАНК	41 903	0	0	0	10 398	0	18 163	8 703	0	0	69	4 570
113	57	"ПРИВАТІНВЕСТ"	39 159	0	0	0	1 657	0	5 482	20 547	0	10 000	131	1 342
114	58	"ЛЬВІВ"	39 914	0	147	0	12 218	0	8 689	18 115	0	0	483	262
115	59	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	29 870	0	0	0	5 759	0	17 638	6 574	0	0	165	734
116	60	ДІАЛОГБАНК	26 776	0	0	5 622	6 000	0	14 670	304	100	0	40	39

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Продовження додатку К 2

тис.грн.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
117	61	ПІВДЕННО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	22 350	0	0	1	4 500	0	4 633	10 833	0	0	211	2 172
118	62	КООПІНВЕСТБАНК	41 715	0	3 679	0	3 000	0	10 428	18 838	0	5 200	117	453
119	63	ОДЕСА-БАНК	30 891	0	0	0	21 800	0	5 496	3 315	0	0	13	268
120	64	"УКООПСПІЛКА"	37 767	0	0	0	0	0	15 894	3 642	0	4 000	165	14 067
121	65	ІНВЕСТБАНК	33 139	0	0	0	2 200	0	16 691	9 972	0	3 872	51	353
122	66	РЕГІОН БАНК	24 494	0	145	0	150	0	13 302	9 549	0	0	35	1 312
123	67	"КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	3 162	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 162
124	68	"ПАРІНТ"	29 608	0	0	0	1 093	0	3 783	12 521	0	0	252	11 960
125	69	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	20 054	0	0	0	8 818	0	463	658	0	9 598	39	478
126	70	УКРСПЕЦІМПЕКСБАНК	25 010	0	0	0	3 800	0	1 132	113	0	0	112	19 852
127	71	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	8 309	0	0	27	0	0	4 512	3 277	0	0	28	525
128	72	ПІВДЕНКОМБАНК	28 966	0	0	2 206	5 000	0	3 443	5 345	0	0	238	12 734
129	73	"МОРСЬКИЙ"	20 668	0	0	12	1 900	0	11 323	6 585	0	0	54	794
130	74	ФОРТУНА-БАНК	16 804	0	0	0	7 818	0	1 132	2 106	0	0	20	5 728
131	75	"ПОРТО-ФРАНКО"	27 356	0	0	0	0	0	4 431	16 128	0	1 875	205	4 716
132	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	12 669	0	1 358	0	0	0	6 498	2 294	0	0	144	2 371
133	77	"СЛАВУТИЧ"	22 279	0	0	0	4 755	0	7 369	9 954	0	0	198	110
134	78	"АНТАРЕС"	15 591	0	0	0	1 218	0	2 812	581	0	5 598	38	5 344
135	79	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	21 563	0	0	0	0	0	3 450	17 603	0	0	219	291
136	80	ТЕХНОБАНК	22 861	0	0	4 346	1 727	0	5 795	2 650	5	7 500	810	28
137	81	"БУКОВИНА"	6 811	0	0	0	0	0	2 152	0	0	4 590	61	8
138	82	"ЮНЕКС"	14 622	0	0	7	0	0	816	7	327	0	930	12 535
139	83	ПРАЙМ-БАНК	17 139	0	0	0	5 104	0	887	7 658	0	0	56	3 434
140	84	РАДАБАНК	13 392	0	0	0	0	0	2 096	9 194	0	1 800	277	26
141	85	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	2 729	0	0	0	0	0	2 398	300	0	0	0	31
142	86	"ВЕЛЕС"	12 759	0	0	0	3 800	0	4 247	617	0	0	28	4 100
143	87	ОЛЕБАНК	11 387	0	0	0	0	0	8 000	2 252	0	0	146	985
144	88	"АЛЬЯНС"	9 602	0	0	0	0	0	1 482	7 901	0	0	202	17
145	89	СКІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	10 925	0	0	0	1 600	0	4 971	2 305	0	2 000	1	48
146	90	АРТЕМ-БАНК	18 315	0	0	0	0	0	7 449	26	0	0	0	10 840
147	91	"СТОЛИЧНИЙ"	8 198	0	0	0	1 500	0	2 510	354	0	3 793	0	40
148	92	АГРОБАНК	19	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	19
149	93	КОРАЛ-БАНК	4 208	0	0	0	1 793	0	1 027	471	0	800	34	83
150	94	ТЕМА-БАНК	5 415	0	0	0	0	0	4 300	214	0	889	1	11
151	95	ФІНБАНК	5 091	0	0	0	0	0	3 216	1 148	0	0	33	698
152	96	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	4 944	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 944
153	97	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	3 477	0	0	0	700	0	1 050	1 166	0	500	44	17
154	98	КЛАСИКБАНК	1 908	0	0	0	0	0	1 047	685	0	0	22	148
155	99	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	8 967	0	0	0	0	0	61	0	0	2 790	16	6 100
156	100	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	517	0	0	0	0	0	494	2	0	0	0	21
157	101	"ФЕБ"	4 252	0	0	0	0	0	418	2	0	3 700	67	65
		Усього по групі	6 150 915	85 766	49 113	194 077	988 879	93 300	2 265 625	1 820 655	85 363	224 878	45 699	297 359
		Усього по банках	53 912 619	1 302 187	1 749 399	1 090 320	6 404 784	817 030	19 702 916	19 092 370	743 300	857 977	399 160	1 753 176

Покращений вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток К 3

Структура балансового капіталу банків України за станом на 01.01.2003р.

тис.грн.

№ п.п	№ по групі	Назва банку	Балансовий капітал	Статутний капітал				Емісійні різниці	Загальні резерви	Резервний фонд	Результати минулих років	Результат поточного року	Результати переоцінки основних засобів та нематеріальних активів
				Усього	У тому числі								
					сплачений зареєстрований статутний капітал	власні акції банку, придбані в акціонерів	дивіденди, спрямовані на збільшення статутного фонду						
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
		Група I											
1	1	ПРИВАТБАНК	549 446	200 000	200 000	0	0	0	500	65 000	3 083	150 789	70 074
2	2	"АВАЛЬ"	699 398	496 902	500 000	3 038	0	0	0	14 425	77 010	4 367	6 634
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	828 277	200 174	200 175	1	0	0	0	44 102	435 084	76 318	70 670
4	4	ОЩАДБАНК	240 162	100 000	100 000	0	0	0	0	96 459	9 920	1 804	31 945
5	5	УКРЕКСІМБАНК	414 222	196 000	196 000	0	0	0	58 006	31 918	579	13 196	114 534
6	6	УКРСОЦБАНК	418 374	66 766	70 000	3 234	0	958	0	15 348	246 487	30 733	58 082
7	7	УКРСИББАНК	171 401	90 000	90 000	0	0	0	0	4 753	51 868	7 771	17 009
8	8	"НАДРА"	195 644	54 940	54 940	0	0	82 954	0	3 974	41 013	12 450	403
9	9	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	163 609	145 036	145 036	0	0	2 754	7 278	383	0	8 157	0
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	332 199	23 000	23 000	0	0	98 129	0	7 427	154 444	8 990	40 209
		Усього по групі	3 912 742	1 632 878	1 639 151	6 273	0	184 705	65 784	283 653	1 019 488	316 574	409 459
		Група II											
11	1	БРОКБІЗНЕСБАНК	135 738	70 497	70 497	0	0	13	0	7 124	23 606	5 538	29 061
12	2	ПРАВЕКС-БАНК	91 433	68 460	60 000	0	8 460	672	0	2 653	16 304	3 226	108
13	3	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	71 896	36 245	36 245	0	0	0	0	2 499	23 035	8 763	1 352
14	4	"ПІВДЕННИЙ"	74 903	57 810	57 810	0	0	0	0	1 156	3 871	12 066	0
15	5	СІТІБАНК (УКРАЇНА)	104 492	50 000	50 000	0	0	17 090	0	2 124	12 922	22 357	0
16	6	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	124 038	143 458	143 549	92	0	27	0	1 196	-21 795	1 152	0
17	7	КРЕДИТПРОМБАНК	145 285	109 000	109 000	0	0	902	13 839	10 947	0	10 097	0
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	67 394	47 750	47 750	0	0	0	0	489	9 288	9 867	0
19	9	"ФОРУМ"	77 460	60 000	60 000	0	0	0	0	1 942	10 173	5 340	6
20	10	ВАБАНК	74 358	49 996	50 000	4	0	5 264	0	10 750	1 971	2 470	3 906
21	11	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	97 744	67 706	67 706	0	0	0	0	2 040	24 284	3 745	0
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	56 204	26 816	26 816	0	0	41	0	14 900	8 344	2 004	4 099
		Усього по групі	1 120 944	787 737	779 372	96	8 460	24 009	13 839	57 790	111 872	87 225	38 532
		Група III											
23	1	ДОНГОРБАНК	153 081	112 500	112 500	0	0	0	0	8 405	746	31 363	0
24	2	"ХРЕЩАТИК"	73 256	60 000	60 000	0	0	0	0	8 206	0	5 050	0
25	3	МТ-БАНК	127 625	54 354	54 354	0	0	0	0	26 379	29 559	17 332	0
26	4	УКРГАЗБАНК	78 072	61 854	64 568	2 714	0	2 025	0	10 986	1 711	1 269	319
27	5	"БІГ ЕНЕРГІЯ"	132 939	100 000	100 000	0	0	0	0	18 026	6 290	7 935	88
28	6	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	62 704	23 816	23 816	0	0	14 016	0	13 273	9 952	1 493	244

Державний комерційний банківський спосіб
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ
"УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА БАНКІВСЬКА СПІЛКА"
State Commercial Institution
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE
"UKRAINIAN STATE UNION OF BANKING
NATIONAL BANK OF UKRAINE"

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
29	7	АЛЬФА-БАНК	79 678	79 000	79 000	0	0	6	0	356	29	263	4
30	8	"МЕТА"	63 917	29 358	29 358	0	0	39	0	6 505	11 854	15 662	499
31	9	ХФБ БАНК УКРАЇНА	47 604	48 221	48 221	0	0	571	0	319	-5 414	3 987	0
32	10	ЕКСПРЕС-БАНК	119 436	43 740	44 075	335	0	0	0	5 736	30 493	39 458	8
33	11	УКРБАНК	77 642	40 000	40 000	0	0	12	0	5 000	-20 255	10 000	48 285
34	12	УКРГАЗПРОМБАНК	62 322	18 200	18 200	0	0	0	0	2 655	29 218	12 249	0
35	13	ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК	40 723	30 000	30 000	0	0	0	0	154	2 893	1 084	6 592
36	14	ІНДУСТРІАЛБАНК	79 626	40 234	8 411	0	26 823	0	142	2 237	14 942	21 506	565
37	15	"ДІАМАНТ"	103 716	100 000	100 000	0	0	0	0	2 317	125	1 274	0
38	16	"ЮНІО"	61 734	41 622	42 000	377	0	0	0	8 009	0	5 199	6 893
39	17	МЕТАБАНК	57 968	32 784	34 852	2 068	0	0	0	1 629	21 203	2 227	25
40	18	ТАС-КОМЕРЦБАНК	56 083	42 500	42 500	0	0	0	0	1 979	10 710	870	25
41	19	БАНК КРЕДІ ЛІОНЕ УКРАЇНА	32 610	22 261	22 261	0	0	0	0	2 171	5 189	3 989	0
42	20	АВТОЗАЗБАНК	39 801	14 079	14 102	22	0	0	0	1 939	16 624	5 420	2 169
43	21	ЕКСПОБАНК	70 606	25 695	25 695	0	0	0	0	881	34	9 438	33 618
44	22	ПРЕМЄРБАНК	58 824	45 000	45 000	0	0	0	0	3 951	651	482	8 790
45	23	ЕНЕРГОБАНК	27 912	26 443	26 451	8	0	0	962	5 256	7 898	-17 039	4 309
46	24	"ДНІСТЕР"	30 973	27 500	27 500	0	0	0	0	230	1 371	1 805	0
47	25	"НРБ-УКРАЇНА"	70 674	75 573	75 573	0	0	0	0	3	57	1 041	0
48	26	ЗАХІДКОМБАНК	34 908	18 500	18 500	0	0	0	0	388	4 102	2 329	9 050
49	27	ІНКОМБАНК	51 443	43 220	43 320	0	0	0	0	4 798	739	2 986	0
50	28	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	27 172	19 930	19 930	0	0	0	0	523	2 443	577	4 299
51	29	"АЖІО"	55 061	10 540	10 581	41	0	4	0	3 737	32 160	7 337	1 284
52	30	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	46 235	28 613	28 613	0	0	10 986	0	6 030	0	2 606	0
53	31	ФАКТОРІАЛ-БАНК	61 161	27 111	27 112	0	0	0	0	1 136	91	982	31 922
54	32	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	31 090	22 935	22 935	0	0	0	0	365	6 360	1 398	0
55	33	ПРОМЕКОНОМБАНК	25 367	21 057	21 700	33	0	13	0	2 877	98	711	0
56	34	ПОЛТАВА-БАНК	33 912	13 150	13 300	150	0	0	0	2 907	6 508	2 172	9 180
		Усього по групі	2 178 396	1 394 932	1 373 857	5 748	26 823	27 672	1 124	159 028	222 289	204 584	168 768
						Група IV							
57	1	"ТАВРИКА"	47 043	41 352	41 352	0	0	0	0	5 060	228	974	0
58	2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	18 658	15 000	15 000	0	0	0	0	161	2 851	622	0
59	3	УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК	52 599	41 155	41 155	0	0	9 540	0	472	0	1 337	90
60	4	УКРПРОМБАНК	28 079	24 900	24 900	0	0	0	0	907	1 787	985	0
61	5	ТАС-ІНВЕСТБАНК	30 550	27 973	27 973	0	0	0	0	3 513	-2 117	1 190	0
62	6	"ОСЕНІН"	31 809	30 000	30 000	0	0	0	0	412	-1 072	65	2 403
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	32 377	10 074	10 085	12	0	0	0	1 414	16 039	5 856	0
64	8	"АРКАДА"	44 821	33 200	34 744	1 544	0	13	0	1 132	3 447	7 016	13
65	9	"УНІВЕРСАЛЬНИЙ"	49 201	45 575	55 000	9 425	0	0	0	151	1 552	1 214	699
66	10	ІНТЕРБАНК	35 782	30 000	30 000	0	0	0	0	364	3 646	1 447	325
67	11	"ДОНКРЕДИНВЕСТ"	102 328	84 106	84 364	258	0	0	0	1 370	0	3 408	13 364
68	12	"АЛЛОНЖ"	51 125	50 000	50 000	0	0	0	0	379	477	209	0
69	13	МАЛОРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	35 050	31 200	30 041	3 781	0	6	0	141	2 419	1 290	0
70	14	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	48 464	47 679	47 679	0	0	778	0	0	-3 444	3 451	0
71	15	ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК	39 069	35 000	35 000	0	0	609	0	1 228	0	2 232	0

Державний навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

тис.грн.

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
72	16	ЕЛЕКТРОН БАНК	45 643	20 630	20 630	0	0	1 014	1 090	905	1 153	4 398	16 402
73	17	"БАЗИС"	25 987	14 801	15 000	199	0	0	0	3 938	1 533	4 807	847
74	18	РЕАЛ БАНК	29 274	19 303	19 304	0	0	0	0	4 303	4 443	1 130	94
75	19	"МЕТАЛУРГ"	65 612	9 829	9 851	21	0	1 007	498	3 212	47 844	2 340	282
76	20	"МУНІЦИПАЛЬНИЙ"	26 307	11 700	11 700	0	0	0	0	3 285	8 283	652	1 387
77	21	ЛЕГБАНК	28 515	25 167	25 167	0	0	0	0	738	2 374	80	153
78	22	"КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	30 697	29 680	29 680	0	0	0	0	157	0	860	0
79	23	УКРКОМУНБАНК	21 438	20 700	20 700	0	0	0	0	65	196	478	0
80	24	УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ПАРТНЕРСТВА	41 938	41 000	41 000	0	0	0	0	261	478	99	0
81	25	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	30 909	29 000	29 000	0	0	0	0	612	637	619	1
82	26	ТРАНСБАНК	41 043	25 035	25 035	0	0	54	0	3 745	7 537	4 327	346
83	27	"СИНТЕЗ"	44 741	42 000	42 000	0	0	0	0	191	2 322	228	0
84	28	"ДОНЕЧЧИНА"	32 425	27 160	27 160	0	0	0	0	3 898	0	1 328	39
85	29	"ІНТЕГРАЛ"	29 085	24 500	24 500	0	0	14	0	397	3 330	844	0
86	30	ОБ'ЄДНАНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	32 098	26 502	28 500	2 972	0	0	0	205	2 780	309	3 816
87	31	"МЕРКУРІЙ"	31 579	19 500	19 500	0	0	0	0	2 582	232	3 529	5 735
88	32	БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	22 631	20 683	20 683	0	0	0	0	192	690	1 064	0
89	33	НАШ БАНК	29 909	22 542	22 542	0	0	0	0	2 431	36	1 968	2 931
90	34	БАНК ТОРГОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	28 121	18 000	18 000	0	0	0	0	580	1 725	513	7 313
91	35	ДОНБАСЖБАНК	31 514	28 371	28 371	0	0	0	0	2 138	0	1 005	0
92	36	"ГРАНТ"	36 495	20 000	20 000	0	0	0	0	2 970	5 604	712	7 200
93	37	РОСТОК БАНК	24 755	17 866	18 042	177	0	0	0	2 033	2 621	412	1 823
94	38	СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	20 443	9 500	9 500	0	0	0	0	1 709	1 289	5 384	2 562
95	39	ІКАР-БАНК	27 822	14 957	15 000	33	0	4	0	585	568	3 159	8 539
96	40	"ПЕРСОНАЛЬНИЙ КОМП'ЮТЕР"	30 354	15 000	15 000	0	0	0	0	2 290	5 066	659	7 379
97	41	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	26 993	26 098	26 098	0	0	0	0	228	-1 216	1 283	0
98	42	"ПРИКАРПАТТЯ"	28 293	16 000	16 000	0	0	0	0	416	1 056	232	9 990
99	43	ПОЛІКОМБАНК	34 560	17 799	17 799	0	0	0	367	1 601	3 195	641	10 947
100	44	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	27 201	25 375	25 375	0	0	0	0	1 102	1	722	0
101	45	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	30 077	25 000	25 000	0	0	0	0	930	229	1 289	2 629
102	46	"ПРИЧОРНОМОР'Я"	20 836	17 585	17 585	0	0	0	0	1 823	519	894	16
103	47	АВТОКРАЗБАНК	30 691	23 921	23 921	0	0	1 525	0	286	1 323	2 348	1 287
104	48	"СТОІК"	28 308	26 240	26 240	0	0	0	0	1 200	722	146	0
105	49	"ДЕМАРК"	25 008	12 000	12 000	0	0	414	0	327	3 029	249	9 309
106	50	"КАПІТАЛ"	20 888	18 100	18 100	0	0	1 049	0	706	837	195	0
107	51	"ТК КРЕДИТ"	27 502	20 955	21 829	873	0	5	0	438	5 703	400	0
108	52	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	23 994	18 600	18 600	0	0	2 296	0	496	1 853	760	0
109	53	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	17 090	14 136	14 136	0	0	0	0	662	65	2 161	1
110	54	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	20 809	18 096	18 096	0	0	3	0	453	631	175	1 451
111	55	МІСТО-БАНК	26 294	25 616	25 616	0	0	0	0	242	46	330	0
112	56	АКТИВ-БАНК	23 734	23 671	23 671	0	0	0	0	0	0	63	0
113	57	"ПРИВАТІНВЕСТ"	22 470	19 972	20 000	28	0	14	0	324	2 025	135	0
114	58	"ЛЬВІВ"	19 867	9 305	9 305	0	0	0	0	377	1 213	1 043	3 928
115	59	АГРАРНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	28 917	20 552	20 552	0	0	0	0	203	4 035	503	2 705

Державна установа "Київський навчальний центр Національного банку України" Державної служби фахівців з організації виконання рішень про відкриття (санації) банків
State Institution "Kyiv Training Center of the National Bank of Ukraine" of the State Service of Experts for Bank Resolution Activities

тис.грн.

1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
116	60	ДІАЛОГБАНК	29 136	29 000	29 000	0	0	0	86	45	-674	679	0
117	61	ІНПРОБАНК	32 751	25 648	31 648	6 000	0	0	0	629	1 497	52	4 925
118	62	КОСМІНВЕСТБАНК	12 265	10 500	10 500	0	0	0	0	943	62	62	1 298
119	63	ОДЕСА-БАНК	19 908	15 000	15 000	0	0	0	0	397	29	4 203	11
120	64	"УКООПСПІЛКА"	12 036	9 583	9 583	0	0	0	0	100	1 588	467	232
121	65	ІНВЕСТБАНК	16 327	14 780	14 780	0	0	0	0	1 301	926	-681	1
122	66	РЕГІОНБАНК	24 748	15 000	15 000	0	0	19	0	1 016	4 882	2 205	1 625
123	67	"КРЕДІТ СВІСС ФЬЮСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	45 647	28 275	28 275	0	0	0	0	958	13 147	3 258	0
124	68	"ТАЙТ"	19 010	17 901	17 901	0	0	0	0	266	2 335	-2 599	1 107
125	69	КОМЕРЦІЙНИЙ ПІДПРИЛИВНИЙ БАНК	27 189	25 082	25 082	0	0	0	0	742	54	1 273	38
126	70	УКРСПЕЦІЛЕКСБАНК	20 893	25 000	25 000	0	0	414	0	1 951	8 101	-14 572	0
127	71	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	37 188	23 682	23 682	0	0	1 447	0	8 287	3 242	364	254
128	72	ПІВДЕНКОМБАНК	14 435	12 149	12 149	0	0	0	0	559	-88	-5 333	7 149
129	73	"МОРСЬКИЙ"	22 710	14 852	14 852	0	0	0	0	350	1 871	55	5 581
130	74	ФОРТУНА-БАНК	25 806	24 973	24 973	0	0	0	0	0	0	832	0
131	75	"ПОРТО-ФРАНКО"	14 687	13 214	13 214	0	0	0	0	438	746	289	0
132	76	"ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	28 901	22 432	22 432	0	0	0	0	178	2 163	122	4 006
133	77	"СЛАВУТИЧ"	18 265	17 138	17 160	22	0	17	0	613	0	497	0
134	78	"АНТАРЕС"	23 630	23 500	23 500	0	0	0	0	1	0	129	0
135	79	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	17 261	9 505	9 505	0	0	0	0	141	0	452	7 163
136	80	ТЕХНОБАНК	14 290	20 026	20 026	0	0	0	0	510	345	-6 617	27
137	81	"БУКОВИНА"	27 205	22 500	22 500	0	0	0	0	3 654	0	1 051	0
138	82	"ЧОМЕКС"	18 439	11 561	11 561	0	0	4 161	0	1 054	-10 272	2 399	9 536
139	83	ПРАЙМ-БАНК	16 150	15 000	15 000	0	0	0	0	78	0	72	0
140	84	ВІДАБАНК	17 445	15 835	14 800	0	1 035	0	0	955	0	855	0
141	85	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	27 732	27 500	27 500	0	0	0	0	0	0	232	0
142	86	"БЕЛЕС"	15 345	15 000	15 000	0	0	0	0	33	305	7	0
143	87	ОЛБАНК	15 873	5 097	7 784	2 686	0	0	0	711	10 024	40	0
144	88	"АЛЬЯНС"	17 651	16 239	16 500	261	0	0	0	1 006	192	214	1
145	89	СОДІО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	15 304	13 064	13 064	0	0	0	140	402	0	1 707	0
146	90	АРТЕМ-БАНК	5 512	5 500	5 500	0	0	0	0	0	0	12	0
147	91	"СТОЛИЧНИЙ"	15 587	13 635	13 635	0	0	0	0	278	1 375	294	5
148	92	АГРОБАНК	23 765	23 750	23 750	0	0	0	0	0	0	15	0
149	93	КОРАЛ-БАНК	17 875	11 259	11 259	0	0	0	0	537	5 041	-129	567
150	94	ТММ-БАНК	16 584	16 000	16 000	0	0	95	0	210	5	273	0
151	95	ФІНЕБАНК	16 891	16 000	16 000	0	0	0	9	359	310	164	0
152	96	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	15 976	16 056	16 056	0	0	0	0	0	0	-80	0
153	97	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	16 622	12 081	13 421	1 340	0	3 365	0	401	1 901	-1 027	0
154	98	КЛАСИКБАНК	17 745	17 000	17 000	0	0	0	0	396	334	15	0
155	99	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	10 253	10 142	9 791	0	351	0	0	73	51	-186	173
156	100	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	15 852	15 395	15 395	0	0	0	0	150	327	19	0
157	101	"ФЕБ"	10 163	7 500	7 500	0	0	0	0	636	2 102	-651	586
		Усього по групі	2771 344	2 182 573	2 210 821	29 633	1 385	28 463	2 180	101 920	206 549	76 133	17 3526
		Усього по банках	9 983 426	5 998 120	6 003 202	41 750	36 668	264 850	82 927	602 631	1 560 198	684 515	790 286

Державний вищий навчальний заклад "Українська академія банківської справи Національного банку України"
State Higher Educational Institution "Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine"

Доходи і витрати у розрізі банків України за станом на 01.01.2003р.

тис.грн.

№ п/п	№ по групі	Назва банку	Доходи, у тому числі								Витрати, у тому числі								Чистий прибуток (збиток)
			Усього	Процентні доходи	Комісійні доходи	Результат від торговельних операцій	Інші банківські операційні доходи	Інші небанківські операційні доходи	Повернення списаних активів	Непередбачені доходи	Усього	Процентні витрати	Комісійні витрати	Інші банківські операційні витрати	Інші небанківські операційні витрати	Відрахування в резерви та списання сумнівних активів	Непередбачені витрати	Податок на прибуток	
1			2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Група I																			
1	1	ПРИВАТБАНК	1 293 350	763 058	239 574	164 735	9 515	32 332	23 256	0	1 142 560	482 474	20 031	64 426	430 656	119 506	0	5 463	150 790
2	2	"АВАЛЬ"	1 108 526	722 858	345 123	39 206	8 003	1 403	1 887	45	1 134 159	395 661	26 607	68 495	578 768	51 617	0	2 705	4 367
3	3	ПРОМІНВЕСТБАНК	1 045 490	650 894	355 116	25 314	8 370	2 885	3 870	0	968 112	350 985	25 070	39 605	444 394	58 682	0	52 375	78 318
4	4	ОЩАДБАНК	648 417	504 384	292 447	25 557	6 081	2 008	1 025	0	646 614	184 121	17 370	45 684	354 860	44 548	17	5	1 804
5	5	УКРЕКСІМБАНК	426 612	292 755	106 842	21 667	3 897	966	475	11	413 417	131 568	10 154	4 677	157 673	101 334	0	8 008	13 196
6	5	УКРСОЦБАНК	531 374	325 065	164 564	22 108	5 609	7 431	10 367	0	500 641	136 326	7 916	17 347	282 206	46 705	0	10 137	30 733
7	7	УКРСИББАНК	270 305	100 372	44 791	19 404	14 735	409	0	0	262 535	100 066	2 353	31 157	114 066	775	0	4 103	7 771
8	8	"НАДРА"	213 554	164 044	26 909	17 968	2 357	57	372	1 847	201 104	105 025	5 616	25 052	53 604	10 972	227	506	12 450
9	9	РАЙФФАЙЗЕНБАНК УКРАЇНА	145 705	97 626	29 263	24 506	178	40	0	0	137 547	42 706	40 225	5 660	20 006	29 232	0	5 429	8 157
10	10	ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	123 321	117 516	58 161	9 025	2 126	954	3 619	0	184 331	40 390	5 580	6 033	98 314	22 364	0	2 448	8 990
		Усього по групі	5 807 613	3 731 062	1 837 011	370 482	67 912	43 452	44 890	1 003	5 581 030	1 987 415	158 014	308 346	2 555 572	470 037	244	91 511	316 574
Група II																			
11	1	БРОКБІЗНЕСБАНК	152 966	84 130	16 480	49 721	2 207	426	0	2	147 428	90 273	1 266	1 922	26 767	24 994	0	3 111	5 538
12	2	ПРАВЕКС-БАНК	136 907	86 443	55 067	6 822	6 370	999	207	0	133 770	57 435	3 319	12 856	79 537	144	0	478	3 226
13	3	"ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	161 205	94 047	31 601	8 120	21 283	139	6 015	1	152 441	80 825	4 570	4 435	55 500	6 085	0	936	8 763
14	4	"ПІВДЕННИЙ"	163 736	125 475	33 317	4 671	203	70	0	0	151 570	52 804	2 952	12 240	53 079	23 661	3	6 804	12 066
15	5	СПБАНК (УКРАЇНА)	62 085	40 341	6 503	14 085	815	50	0	0	39 728	8 340	1 660	971	16 873	1 991	0	10 473	22 357
16	6	КРЕДИТ БАНК (УКРАЇНА)	147 050	105 533	29 569	9 008	1 619	81	126	34	145 259	52 455	3 879	5 537	50 728	19 463	0	3 846	1 152
17	7	КРЕДИТПРОМБАНК	132 306	107 575	19 249	4 315	1 023	89	166	0	121 701	72 309	1 286	3 702	25 669	17 099	0	1 404	10 597
18	8	ІНГ БАНК УКРАЇНА	48 040	23 619	16 192	7 749	278	4	0	257	38 173	7 174	2 035	3 534	20 048	1 001	0	4 381	9 867
19	9	"ФОРУМ"	78 100	55 892	8 788	1 790	166	532	0	22	72 851	34 481	1 356	2 567	22 800	7 429	0	4 284	5 340
20	10	ВАБАНК	71 250	40 178	17 572	3 666	351	279	0	0	66 780	30 032	1 761	1647	25 340	7 756	0	1 264	2 470
21	11	"КРЕДИТ-ДНІПРО"	77 362	50 486	11 107	4 803	948	30	0	0	73 618	33 892	2 083	1741	21 248	13 035	0	1 552	3 745
22	12	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК	71 550	42 814	8 787	13 557	6 483	20	0	1	69 556	40 100	675	1757	15 938	2 110	0	2 485	2 004
		Усього по групі	1 322 930	886 733	254 252	130 506	41 755	2 082	7 215	307	1 235 714	589 002	27 008	52 211	392 213	133 794	3	41 303	87 225
Група III																			
23	1	ДОНГОРБАНК	90 097	75 383	18 069	-2 354	184	15	0	0	56 734	26 905	419	654	13 559	3 969	0	13 214	31 363
24	2	"ЄВРОАЛЬЯНС"	54 009	46 264	6 526	1 006	123	20	137	0	49 048	21 496	600	2 910	19 015	2 179	0	2 576	5 050
25	3	МТ-БАНК	72 447	53 244	14 449	3 668	1 046	40	0	0	55 114	12 188	771	2 183	24 657	8 601	0	6 709	17 332
26	4	УКРГАЗБАНК	95 723	63 146	24 098	4 759	2 834	636	249	0	84 455	39 654	1 676	15 660	26 463	6 905	0	77	1 269
27	5	"ІНГ ЕНЕРГІЯ"	117 550	77 077	24 735	15 180	201	83	274	0	109 704	34 890	28 830	3 798	23 663	16 971	0	1 804	7 865
28	6	МОРСЬКИЙ ТРАНСПОРТНИЙ БАНК	57 144	38 397	22 580	5 745	235	191	5	0	55 550	15 759	1 757	39 325	19 005	731	80	854	1 499
29	7	АЛЬФА-БАНК	56 670	47 524	6 075	-257	2 178	148	2	0	55 368	37 042	209	1700	10 715	3 568	0	1 073	263

"УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-НАВЧАЛЬНИЙ ЦЕНТР БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ"
Державний вищий навчальний заклад
Національної Академії банківської України
Державний Банківський Інститут
Національної Академії банківської України
State Banking Institution
of the National Academy of Banking
of the National Bank of Ukraine"

тис.грн.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
30	8	"МРІЯ"	66 265	63 265	20 604	2 581	214	508	0	0	73 203	24 843	1 326	4 582	26 220	1 700	0	3 014	15 492
31	9	"УНІВЕРБАНК УКРАЇНА"	29 673	19 983	7 465	1 974	625	41	0	0	29 706	6 470	704	1 550	12 490	2 183	0	179	3 955
32	10	"ЕКСПРЕС-БАНК"	102 654	53 097	47 419	3 136	7	3	0	0	54 195	14 236	2 365	2 166	30 629	387	0	14 445	30 458
33	11	"УКРБІЗНЕСБАНК"	93 349	58 486	24 731	6 820	2 818	344	0	0	32 648	28 073	4 060	4 181	40 957	2 759	0	2 940	11 501
34	12	"УКРГАЗПРОМБАНК"	46 445	36 750	5 287	2 718	419	1 281	0	0	34 198	13 683	425	2 163	6 584	6 302	0	4 578	12 242
35	13	"ІНДУСТРІАЛЬНО-ЕКСПОРТНИЙ БАНК"	69 005	37 892	11 304	12 273	566	0	0	0	62 011	24 774	882	5 477	24 356	6 142	0	2636	1 084
36	14	"ІНДУСТРІАЛБАНК"	57 038	43 757	11 251	1 615	372	18	0	15	35 532	4 819	1 402	2 507	11 877	5 043	6	9 217	21 506
37	15	"ДІАМАНТ"	36 304	42 170	3 116	6 965	0	0	0	0	35 950	6 980	164	217	7 995	16 424	0	547	1 374
38	16	"КИЇВ"	51 475	36 520	9 051	3 246	2 474	90	6	117	46 276	30 372	1860	2 100	13 002	5 357	540	3 200	5 100
39	17	"МЕТАБАНК"	44 348	25 514	17 617	335	571	253	7	0	42 719	6 223	351	11 283	24 499	1 567	0	1 221	2 327
40	18	"ТАС-КОМЕРЦБАНК"	40 857	30 767	9 544	75	200	0	13	11	30 768	10 560	710	9 520	17 143	1 063	0	861	870
41	19	"БАНК КРЕДИ ЛІОНЕ УКРАЇНА"	37 370	14 341	14 756	7 000	1 365	0	0	0	33 561	4 204	1 709	6 425	17 896	732	0	2 454	2 080
42	20	"АВТОЗАЗБАНК"	42 735	38 661	4 069	1 836	1 531	0	359	0	37 367	17 679	992	2 730	12 962	3 795	0	0	5 420
43	21	"ЕКСПОБАНК"	42 877	30 669	9 072	480	1 849	24	45	0	33 429	21 893	429	520	6 024	650	0	3 429	9 436
44	22	"ПРЕМІЄРБАНК"	48 340	38 754	8 955	10 292	230	57	21	4	47 767	24 112	8 180	3 319	12 042	290	0	305	482
45	23	"ЕНЕРГОБАНК"	45 340	29 560	10 560	3 261	1 172	779	0	0	52 379	21 460	1 735	1 094	17 187	20 345	0	7	10 039
46	24	"ДНІСТЕР"	46 907	36 778	7 524	1 226	668	9	0	0	44 202	24 006	393	1 520	14 422	2 360	0	1640	1 668
47	25	"НРБ-УКРАЇНА"	26 357	22 305	3 364	598	89	2	0	0	25 315	6 857	139	3 218	5 826	8 990	0	422	1 041
48	26	"ЗАХІДІНКОМБАНК"	52 496	36 113	10 651	4 615	118	6	0	0	50 167	17 537	1 516	3 435	11 516	14 196	0	1 900	2 329
49	27	"ІНЕКСБАНК"	35 221	24 362	8 715	2 064	56	0	0	0	32 635	15 736	1 413	1 727	11 670	520	0	1 432	2 586
50	28	"КИЇВСЬКА РУСЬ"	42 350	35 881	5 611	1 734	344	78	0	1	42 373	17 941	724	2 985	16 142	1 755	0	825	577
51	29	"АЖІО"	37 524	24 200	9 402	1741	1 711	370	11	0	39 187	7 359	885	752	19 169	612	0	1 950	7 337
52	30	ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК	34 000	20 227	2 164	447	366	768	0	0	31 403	0 615	205	1 295	10 385	7 096	0	1 936	2 605
53	31	"ФАКТОРІАЛБАНК"	25 599	19 571	4 367	1 003	638	18	0	1	24 997	11 958	959	916	9 018	1 202	3	590	903
54	32	БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА	25 607	17 692	6 692	1 876	49	4	0	1	24 226	6 646	656	2 106	15 556	2 091	0	1 047	1 356
55	33	"ПРОМЕКОНОМБАНК"	24 493	17 247	5 183	2 022	21	23	0	0	23 782	3 258	483	720	9 001	3 208	9	880	711
56	34	"ПОЛТАВА-БАНК"	36 108	23 494	6 350	5 152	204	917	0	0	33 905	18 598	174	696	10 978	1 503	0	1707	2 172
		Усього по групі	1 811 662	1 279 150	401 975	96 346	25 605	7 277	1 158	150	1 607 079	524 210	68 210	134 048	565 673	154 903	646	88 300	204 584
		Група IV																	
57	1	"ВЕРИТА"	29 858	26 014	3 599	607	202	36	0	0	28 654	12 260	190	1 057	6 270	7 431	0	740	974
58	2	"НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	26 436	20 206	2 033	4 005	87	15	0	0	25 814	11 126	1 662	3 011	6 002	3 432	0	587	622
59	3	"УКРАЇНСЬКИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ БАНК"	21 309	15 983	4 866	1 138	28	3	0	0	20 473	7 342	154	933	5 945	3 959	0	1 233	1 937
60	4	"УКРПРОМБАНК"	22 850	20 151	2 170	365	172	0	0	0	21 674	9 477	205	1 554	7 260	3 129	1	175	065
61	5	"ТАС-ІНВЕСТБАНК"	14 810	11 212	1 041	854	1044	58	0	0	13 629	3 506	574	2 106	4 380	2 755	0	341	1 180
62	6	"НОВЕЛ"	34 410	23 465	6 521	2 249	2 651	12	56	0	34 345	12 458	692	1 943	9 733	2 805	0	734	65
63	7	"НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	47 380	31 709	14 966	983	152	20	60	0	41 524	10 957	1 144	1 660	21 266	5 497	0	2 110	5 856
64	8	"АРКАДА"	36 110	13 482	22 016	312	127	135	0	3	25 082	3 283	106	1 799	19 935	884	0	4 469	7 096
65	9	"УНІВЕРОЛЬЯНІТ"	26 708	23 442	2 671	430	53	24	78	0	25 494	9 125	281	2 464	6 251	5 607	0	735	1 214
66	10	ІНТЕРБАНК	23 007	19 196	1 365	1 206	1 103	0	0	0	21 580	11 365	202	1 420	7 190	1 322	0	102	1 447
67	11	"ДОНКРЕДИНВЕСТ"	30 384	9 218	20 741	100	25	0	0	0	35 625	724	1 122	137	25 800	4 872	0	2 158	3 458
68	12	"АЛЬЯНС"	20 849	20 282	432	7	2	0	0	0	20 360	12 540	169	360	4 350	2 994	9	241	249
69	13	МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	29 181	19 616	5 565	2 848	153	344	3	1	27 001	8 752	882	1 024	14 479	744	0	1 125	1 230
70	14	МІКРОФІНАНСОВИЙ БАНК	26 429	16 319	8 516	1 193	282	18	0	0	22 972	3 708	462	1 259	11 363	3 112	0	3 023	3 451
71	15	ПРОМІНВЕСТБУДФІНАНСОВИЙ БАНК	25 799	22 436	1 860	1 260	1 205	106	0	0	24 567	8 304	525	1 800	10 091	3 850	0	1 259	3 250
72	16	ЕЛЕКТРОН БАНК	26 046	10 176	4 864	1 200	1 961	25	0	0	22 548	8 348	318	542	9 255	1 574	0	1 561	4 306
73	17	"БАЗИС"	22 522	17 638	3 979	353	512	41	0	0	17 715	3 695	984	3 649	7 340	574	0	2 432	4 306

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ
Державна акціонерна комерційна банківська установа
"НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ"
STATE JOINT-STOCK COMMERCIAL BANKING INSTITUTION
"NATIONAL BANK OF UKRAINE"

тис.грн.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
74	18	РЕАЛ БАНК	16 169	11 220	3 003	747	897	6	16	190	15 039	6 600	512	1 281	6 201	237	0	199	1 130
75	19	"МЕРИДИАН"	38 332	27 256	8 970	1 923	158	10	5	0	35 993	7 372	589	3 339	16 581	5 577	0	2 074	2 340
76	20	"МУНИЦИПАЛЬНЫЙ"	29 013	25 055	2 682	602	15	1 330	0	0	29 262	14 245	980	514	8 305	5 576	0	70	652
77	21	ЛЕГБАНК	26 758	19 043	4 900	2 210	470	34	0	1	26 675	12 448	1 227	1 985	6 211	3 924	0	880	81
78	22	"КЛИРИНГОВЫЙ ДОМ"	19 365	16 909	848	448	962	96	0	0	18 405	7 294	253	1 100	6 756	2 489	0	402	650
79	23	УКРКОММУНБАНК	24 375	12 206	11 562	604	60	8	35	0	24 407	6 662	3 240	5 140	6 642	2 303	0	210	476
80	24	УНИВЕРСАЛЬНЫЙ БАНК РАЗВИТИЯ И ПАРТНЕРСТВА	14 751	12 878	877	983	9	5	0	0	14 652	5 918	177	2 401	2 230	3 744	0	181	99
81	25	"ЗОЛОТІ ВОРОТА"	26 008	22 339	4 308	2 17	28	19	2	0	26 379	17 472	176	662	6 641	871	0	527	619
82	26	ТРАНСБАНК	23 540	15 402	4 845	5 97	1 402	1 222	0	0	19 213	3 892	468	1 110	10 880	1 456	0	1 417	4 327
83	27	"СИНТЕЗ"	25 710	14 463	4 403	5 630	763	319	0	0	25 462	7 124	1 570	7 373	9 042	-717	0	152	226
84	28	"ДОНЕЧЧИНА"	18 403	13 805	3 770	715	21	1	0	0	17 075	7 166	79	289	3 755	4 662	0	333	1 232
85	29	"ИНТЕГРАЛ"	19 616	15 657	3 327	350	106	165	0	0	18 772	5 388	76	820	5 158	6 972	0	362	844
86	30	ОБЪЕДИНЕННЫЙ КОММЕРЧЕСКИЙ БАНК	27 422	18 514	4 874	3 000	1 022	113	0	0	27 063	11 442	1 020	772	10 402	3 250	0	156	980
87	31	"МЕРКУРИЙ"	19 254	15 079	3 214	7 91	130	7	1	25	15 725	5 116	199	218	8 208	-142	2	1 130	3 529
88	32	БАНК РЕГИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ	20 494	17 050	2 536	750	164	13	0	0	19 430	9 470	453	1 934	5 663	1 551	0	476	1 064
89	33	НАШ БАНК	22 363	10 260	1 068	91	072	84	9	0	20 415	12 105	164	512	6 514	1 048	0	71	1 066
90	34	БАНК ТОРГОВОГО СОДРУЖЕСТВА	30 348	21 358	6 110	2 598	21	52	0	9	29 795	19 116	254	1 457	7 585	881	0	591	519
91	35	ДОНЕПРБАНК	11 920	3 173	7 491	90	253	0	1	0	10 015	1 216	1 021	605	4 620	2 460	0	71	1 005
92	36	"ГРАНТ"	26 524	17 999	7 139	932	914	72	66	3	25 812	17 413	432	549	6 858	518	1	70	712
93	37	РОСТОК БАНК	18 707	15 892	2 465	291	34	4	0	22	18 295	11 100	138	848	4 349	1 831	0	29	412
94	38	СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК	13 021	6 500	2 662	546	3	0	0	0	7 687	3 005	410	53	2 668	501	0	180	5 364
95	39	ІКАР-БАНК	17 604	11 093	5 457	226	121	705	0	1	14 444	6 015	412	375	5 855	1 094	3	880	3 159
96	40	"ПЕРСОНАЛЬНЫЙ КОМПЬЮТЕР"	10 508	5 057	3 791	732	960	37	0	0	9 550	4 563	506	429	4 025	100	0	135	650
97	41	ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК	14 025	12 078	1 280	640	2	0	0	7	12 743	4 804	467	400	6 161	801	0	0	1 289
98	42	"ПРИДНЕПРОВЬЕ"	12 012	8 478	2 192	1 185	150	5	0	0	11 780	7 908	348	181	3 749	-403	0	187	232
99	43	ПОЛІКОМБАНК	18 969	16 080	2 576	104	114	53	0	0	18 326	6 642	304	9 219	4 665	1 122	0	275	641
100	44	СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК	10 654	11 134	4 510	3 467	210	30	0	3	18 942	9 600	512	572	6 004	1 356	0	566	722
101	45	"УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	10 596	7 496	2 080	857	80	57	26	0	9 307	1 514	230	269	5 518	1 972	0	505	1 269
102	46	"ПРИМОРНОМОРЬЕ"	23 664	19 523	3 721	574	36	0	0	0	23 970	8 124	979	595	5 229	7 405	0	578	894
103	47	АВТОКРАЗБАНК	13 567	5 395	6 386	1 607	57	17	96	0	11 210	2 570	208	434	5 455	2 324	0	218	2 548
104	48	"СТОИК"	10 982	2 711	190	8 085	1	0	0	0	10 842	5 259	232	1 365	4 620	-550	0	25	146
105	49	"ДЕМАРК"	15 365	13 207	1 957	257	02	113	130	0	15 116	7 324	126	311	6 327	676	0	146	249
106	50	"КАПИТАЛ"	12 388	9 052	3 020	97	153	24	1	0	12 252	5 144	726	350	4 084	1 688	0	256	196
107	51	"ТК КРЕДИТ"	13 263	11 005	1 253	376	156	208	107	0	12 563	7 214	364	225	2 086	1 655	0	456	400
108	52	ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	9 313	6 553	1 702	932	9	4	16	0	8 553	2 443	453	405	3 239	114	0	724	750
109	53	"ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	12 014	10 316	2 090	431	60	15	2	0	10 754	4 478	169	1 563	4 232	354	0	681	2 151
110	54	УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНО-ТОРГОВИЙ БАНК	13 403	3 604	9 455	134	9	20	0	0	13 247	2 084	6 548	155	2 090	2 019	0	350	175
111	55	МІСТО-БАНК	10 555	10 287	250	105	12	3	0	0	10 325	1 473	1	465	2 058	6 116	0	215	330
112	56	АКТИВ-БАНК	673	467	58	345	2	0	0	0	810	112	1	176	477	10	0	33	63
113	57	"ПРИВАТИНВЕСТ"	8 255	7 370	746	35	88	5	2	0	8 120	2 933	32	1 418	4 492	-154	0	0	135
114	58	"ЛЬВІВ"	8 271	6 563	1 255	311	28	3	1	0	7 225	4 108	145	71	2 253	578	0	372	1 043
115	59	АГРАРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	6 358	5 550	575	105	06	21	0	0	5 865	2 230	167	615	2 274	172	0	187	508
116	60	ДАЛЬЗЕЛЬБАНК	6 179	4 302	1 683	78	115	3	0	0	5 469	2 554	72	643	2 070	52	0	88	679
117	61	ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК	9 106	6 769	2 066	147	195	9	0	0	9 954	2 550	273	1 652	4 163	25	0	82	52
118	62	КОСМІНЕКСБАНК	8 364	5 062	2 910	373	8	0	0	0	8 202	4 045	421	73	2 058	620	0	185	69

"Українська академія банківської справи" Національного банку України
Educational Institution "BANKING ACADEMY OF UKRAINE"

тис.грн.

		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
119	63	ОДЕСА-БАНК	7 356	3 002	2 276	1 177	1	0	0	0	3 154	1 257	747	901	2 615	3 403	0	1 127	4 209
120	64	"ЖОСТОСТІЛКА"	8 875	6 212	2 340	312	14	10	96	0	8 408	2 379	332	311	4 274	328	4	460	457
121	65	ІНВЕСТБАНК	8 730	5 004	2 336	366	24	6	0	0	9 411	3 474	170	721	3 169	1 566	0	325	681
122	66	РЕПОН БАНК	10 602	5 006	4 196	422	29	20	0	0	8 307	1 595	167	251	5 201	-14	0	1 226	2 206
123	67	"КРЕДІТВЕСТ ФІНАНСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	19 358	374	87	230	18 673	3	0	0	16 181	0	5 495	780	5 775	0	0	4 652	3 268
124	68	"ГАРАНТ"	5 920	3 074	721	415	1 648	40	0	1	8 517	2 056	203	100	2 403	2 714	0	143	-2 599
125	69	КОМЕРЦІЙНИЙ ІНДУСТРІАЛЬНИЙ БАНК	9 506	9 150	304	35	0	0	0	8	8 293	1 815	145	1 691	3 880	479	0	215	1 279
126	70	УКРСПЕЦМІТЕКСБАНК	4 845	7 887	250	-3 105	4	0	0	0	10 418	1 912	58	8 747	3 379	5 867	15	0	-14 572
127	71	БАНК ПЕКАО (УКРАЇНА)	7 370	5 451	1 363	270	29	0	302	13	7 015	845	102	510	6 152	1 166	0	293	364
128	72	ПІВДЕНКОМБАНК	6 052	1 216	4 065	1 096	1 450	116	1	100	14 205	2 262	183	1 076	5 518	5 234	0	0	5 339
129	73	"МОРСЬКИЙ"	7 461	4 960	1 545	834	132	0	0	0	7 486	2 243	146	566	2 603	1 460	0	359	55
130	74	ФОРТУНА-БАНК	2 166	206	21	1 649	0	0	0	0	1 334	28	2	736	579	345	0	42	832
131	75	"ПОРТО-ФРАНКО"	10 284	2 410	3 231	882	0	3 063	29	0	9 976	627	872	601	6 882	1 153	0	160	289
132	76	ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ	5 736	4 319	1 053	237	55	6	0	0	5 809	1 328	145	225	2 870	984	0	58	122
133	77	"СЛАВУТИЧ"	7 331	5 737	1 146	237	8	1	201	0	6 834	3 137	155	118	3 907	-498	0	115	497
134	78	"АНТАРЕС"	3 809	2 556	766	449	5	0	0	0	3 573	316	201	376	1 334	790	0	573	139
135	79	ЗАХІДБУДГАЗБАНК	5 364	4 065	1 078	205	4	13	6	0	4 911	2 975	93	63	1 686	87	0	37	452
136	80	ТЕХНОБАНК	7 252	7 189	200	-125	31	1	0	0	13 810	3 257	35	538	1 323	8 044	0	110	6 517
137	81	"БУКОВИНА"	3 867	3 674	119	0	2	12	0	0	2 756	400	0	15	1 201	646	0	209	1 051
138	82	"КОНЕКС"	1 073	303	164	52	128	7	418	0	1 327	1	1	34	1 865	3 238	0	11	2 393
139	83	ПРИЙМ-БАНК	3 609	2 052	501	38	7	0	0	0	3 626	297	12	147	1 231	1 812	0	137	72
140	84	РАДАБАНК	4 234	3 383	619	24	6	1	1	0	3 579	1 013	168	142	1 132	1 109	0	0	658
141	85	"ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	2 858	2 745	73	40	1	0	0	0	2 586	41	9	84	1 957	459	0	77	232
142	86	"БЕЛЕС"	1 471	1 000	176	-218	443	0	0	0	1 464	309	95	298	1 586	853	0	43	7
143	87	ОПБАНК	7 661	5 225	1 197	-4	900	332	0	0	7 611	1 647	115	474	3 206	2 116	52	0	40
144	88	"АЛЬЯНС"	6 611	5 995	365	5	45	1	0	0	6 397	3 073	4	619	1 380	1 155	0	167	2 14
145	89	СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК	4 827	3 963	814	49	0	0	0	0	3 170	332	21	149	2 000	93	0	717	1 707
146	90	АРТЕМ-БАНК	163	120	25	18	0	0	0	0	152	0	0	26	116	7	0	3	12
147	91	"СТОЛИЧНИЙ"	3 762	3 580	130	0	42	0	0	0	3 457	692	1 264	420	709	-5	0	112	264
148	92	АГРОБАНК	195	195	0	0	0	0	0	0	180	0	0	57	117	0	0	7	15
149	93	КОРАЛ-БАНК	4 052	3 659	173	5	5	171	0	0	4 181	546	3	858	1 202	760	0	80	-129
150	94	ТИМ-БАНК	1 870	1 406	286	4	25	76	0	0	1 606	261	13	34	1 268	112	0	0	273
151	95	ЗЛАТОБАНК	3 416	2 349	762	340	0	0	0	57	3 353	248	342	740	2 263	270	3	6	164
152	96	БАНК "ПЕРСПЕКТИВА"	17	17	0	0	0	0	0	0	96	0	0	16	1	68	0	0	60
153	97	"ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	3 475	2 606	414	7	142	17	0	0	4 502	603	10	184	1 001	2 457	0	150	-1 067
154	98	КЛІОНКБАНК	2 722	2 389	125	154	32	4	18	0	2 708	312	7	179	1 445	769	0	3	15
155	99	ІНВЕСТ-КРИВБАС БАНК	1 981	1 525	40	11	5	0	0	0	1 766	261	7	409	564	66	0	0	-166
156	100	ФЕРМЕРСЬКИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК	2 093	1 922	149	0	18	0	0	4	2 073	1	2	174	1 154	606	0	116	19
157	101	"ОЕБ"	2 156	857	507	123	30	529	30	0	2 817	683	75	217	1 378	402	0	43	551
Усього по групі			1 437 361	1 003 751	304 786	71 926	45 043	10 187	1 813	456	1 361 228	490 031	48 284	101 612	511 275	157 676	83	52 268	76 133
Усього по банках			10 462 575	6 900 606	2 508 924	668 749	180 315	62 999	55 076	2 817	9 785 060	3 660 756	301 606	807 117	4 024 733	926 401	976	273 472	884 515

Державний вітчизняний виробничий банк
"Українська академія банківської справи"
Національного банку України
Ukrainian Academy of Banking
National Bank of Ukraine
State Joint-Stock Commercial Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Л1

Граничні значення показників системи раннього реагування

I.Оцінка рівня капіталізації		
№	Назва показника	Граничні значення
1	2	3
1.	Негативно класифіковані активи (субстандартні, сумнівні, безнадійні) (за мінусом резервів сформованих під ці активи) до регулятивного капіталу	1 група - не більше 200%, не менше 30% 2 група - не більше 100%, не менше 20% 3 група - не більше 1 00%, не менше 20% 4 група - не більше 90%, не менше 10% ,
2.	Відношення залучених вкладів фізичних осіб до регулятивного капіталу	1 група - не більше 350% 2 група - не більше 300% 3 група - не більше 200% 4 група - не більше 150%
3.	Нараховані доходи до регулятивного капіталу	1 група - не більше 18% 2 група - не більше 15% 3 група - не більше 10% 4 група - не більше 8%
4.	Показник адекватності регулятивного капіталу, Н2	для всіх груп не менше 10%
5.	Показник максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента, Н7	для всіх груп не більше 25%
6.	Показник великих кредитних ризиків, Н8	1 група - не більше 500% 2 група - не більше 500% 3 група - не більше 400% 4 група - не більше 300%
7.	Показник максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру, Н9	для всіх груп не більше 5%
8.	Показник максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайд ерам, Н10	для всіх груп не більше 30%
9.	Показник ризику загальної відкритої (довгої/короткої) валютної позиції, Н13	для всіх груп не більше 35%
II. Оцінка рівня ризику ліквідності та платоспроможності		
10.	Показник миттєвої ліквідності (Н4)	для всіх груп не менше 30%
11.	Показник поточної ліквідності (Н5)	для всіх груп не менше 40%
III. Якість та ризиковість активів		
12.	Частка негативно класифікованих активів (субстандартні, сунівні, безнадійні) у загальних активах	для всіх груп не більше 25%, не менше 5%
13.	Частка неробочих активів у загальних активах	1 група - не більше 20% 2 група - не більше 15% 3 група - не більше 15% 4 група - не більше 12%
14.	Частка дебіторської заборгованості до загальних активів	для всіх груп не більше 10%
15.	Частка основних засобів до загальних активів	для всіх груп не більше 10%
16.	Питома вага високоліквідних активів до загальних активів	1 група - не менше 13% 2 група - не менше 1 5% 3 група - не менше 15% 4 група - не менше 15%
17.	Відношення гарантій до класифікованих кредитних операцій	
18.	Відношення резерву під кредитні операції з клієнтами до кредитних операцій з клієнтами	для всіх груп не менше 8%

Продовження додатку Л1

1	2	3
19.	Частка цінних паперів (без ОВДП) в загальних активах	для всіх груп не більше 10%
	IV. Стабільність та якість пасивної бази	
20.	Частка залучених вкладів фізичних осіб у зобов'язаннях	для всіх груп не більше 40%
21.	Відношення пасивного сальдо між розміщеними та залученими коштами на міжбанківському ринку до зобов'язань	1 група - не більше 15% 2 група - не більше 13% 3 група - не більше 1 0% 4 група - не більше 8%
	V. Оцінка ефективності діяльності	
22.	Рентабельність активів	для всіх груп не менше 1%
23.	Рентабельність капіталу	для всіх груп не менше 5%
24.	Чиста процентна позиція	для всіх груп не менше 1 0%
25.	Чиста процентна маржа	для всіх груп не менше 4%
26.	Чистий спред	для всіх груп не менше 4%
27.	Адміністративні витрати до загальних витрат	для всіх груп не більше 35%
28.	Коефіцієнт ефективності	для всіх груп не менше 120%

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Л2

	Назва показника	Критерій оцінки	Джерело інформації	Дата					
				Всього		В т .ч.			
						НВ		ВКВ	
				Сума	% ставка	Сума	% ставка	Сума	% ставка
1.	Різке скорочення видачі кредитів з одночасним підвищенням їх вартості	Зменшення обсягів та підвищення процентної ставки	03 файл						
2.	Активізація залучення строкових депозитів з надмірно високою їх вартістю:	Зростання обсягів та підвищення процентної ставки	03 файл						
	- юридичних осіб								
	- фізичних осіб								
3.	Підвищення попиту на дорогі міжбанківські кредити	Зростання обсягів та % ставок за отриманими кредитами	03 файл						
4.	Зростання звернень банків за підтримкою ліквідності у вигляді рефінансування НБУ	Зростання питомої ваги кредитів НБУ в середній їх сумі за попередній місяць	01 файл						

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Л3

Пропозиції щодо системи раннього реагування

№ п/п	Текст підпункту проекту нормативного документу	Текст пропозиції	Обґрунтування пропозицій
1	2	3	4
1.	Оцінка рівня капіталізації * *Відношення негативно класифікованих (субстандартних, сумнівних, безнадійних) активів до регулятивного капіталу*	Відношення негативно класифікованих активів до регулятивного капіталу	Включення субстандартних активів не відповідає визначенню „негативно класифікованих активи" згідно Інст-рукції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої Постановою Правління № 368 від 28.08.01р., в якому відсутні „субстандартні" кредити.
2.	Граничне значення: 1 група не більше 200%,не менше 30% 2 група не більше 100%,не менше 20% 3 група не більше 100%,не менше 20% 4 група не більше 80%, не менше 10%	Виключити словосполучення „не менше 30%", „не менше 20%" та „не менше 10%"	Введення граничного мінімуму щодо розміру негативно класифікованих активів буде позначати, що банки із розміром який менше мінімального підпадають під додатковий контроль НБУ, незважаючи, що це показник якісної роботи банку (станом на 01.11.03р. негативно класифіковані активи ТОВ „Східно-промисловий комерційний банк" складають 3,7% від регулятивного капіталу)
3.	Якість та ризиковість активів * *частка негативно класифікованих активів (субстандартних, сумнівних, безнадійних) у загальних активах*	частка негативно класифікованих активів у загальних активах	Включення субстандартних активів не відповідає визначенню „негативно класифікованих активи" згідно Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої Постановою Правління № 368 від 28.08.01р., в якому відсутні „субстандартні" кредити.
4.	Граничні значення: не більше 25%, не менше 5%	Виключити словосполучення „не менше 5%"	Введення граничного мінімуму щодо розміру негативно класифікованих активів буде позначати, що банки із розміром який менше мінімального підпадають під додатковий контроль НБУ, незважаючи, що це показник якісної роботи банку

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Продовження додатку Л

1	2	3	4
5.	** Відношення резерву під кредитні операції з клієнтами до кредитних операцій з клієнтами* Граничні значення : не менше 8%	Виключити	Контроль за дотриманням мінімального значення співвідношення резерву під кредитні операції з клієнтами до кредитних операцій з клієнтами є недоцільним в системі контролю за виконанням показників раннього реагування, так як при якісному кредитному портфелі цей показник може бути менше 8%
6.	** Частка цінних паперів в загальних активах*	Доповнити словосполученням „ Граничне значення не більше 20%”	Введення показника граничного значення дозволяє більш ефективно здійснювати контроль за його дотриманням.
7.	_____	Включити додатковий показник до розділу „Якість та ризиковість активів” - *„Кредитний ризик”*, який розраховується як відношення прострочених та сумнівних кредитів до кредитного портфелю. Граничне значення : не більше 10%.	Показник дозволяє контролювати якість кредитного портфелю.

Державний вищий навчальний заклад "УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"
State Higher Educational Institution "UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"